

ΑΠΑΝΤΑ, ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ *

11 ^{ος} Τόμος 15 Δ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	1
ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	73
ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ	92

11^{ος} Τόμος 15 Δ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ * ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

(≡15Δ_014⇒ 1.1 (α') Ἐν ἔστι τό υπεράναρχον καί υπερούσιον ἀγαθόν, ἡ ἀγία τρισυπόστατος Μονάς, Πατήρ καί Υἱός καί ἅγιον Πνεῦμα· τριῶν ἀπείρων ἄπειρος συμφυΐα τόν τε τοῦ εἶναι, καί πῶς, καί τί, καί ποῖον εἶναι λόγου πάμπαν τοῖς οὖσιν ἄβατον ἔχουσα. Πᾶσαν γάρ διαφεύγει νόησιν τῶν νοούντων τῆς κατά φύσιν οὐδαμῶς κρυφίας ἐνδότητος ἐξιοῦσα, καί πάσης πασῶν γνώσεων ἀπείρως ὑπερεκτείνεται γνώσεως.

1.2 (β') Τό κατ' οὐσίαν κυρίως ὄν ἀγαθόν, ἐστί τό μήτε ἀρχήν, μήτε τέλος, μήτε αἰτίαν τοῦ εἶναι τινά κίνησιν ἔχον. Τό δέ μή οὕτως ἔχον, οὐδέ κυρίως ὄν, ὡς ἀρχήν καί τέλος καί αἰτίαν τοῦ εἶναι, καί τήν κατά τό εἶναι πρός αἰτίαν κίνησιν ἔχον. Τό δέ κυρίως οὐκ ὄν, κᾶν εἶναι λέγηται, κατά μέθεξιν βουλήσει τοῦ κυρίως ὄντος, καί ἔστι καί λέγεται.

1.3 (γ') Εἰ Λόγος προκαθηγεῖται τῆς τῶν ὄντων γενέσεως, οὔτε ἦν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται τοῦ Λόγου λόγος ἀνώτερος. Λόγος δέ, οὐκ ἄνους ἢ ζωῆς ἄμοιρος· ἀλλ' ἔννους καί ζῶν, ὡς γεννῶντα (≡15Δ_016⇒ Νοῦν ἔχων (=1180=) οὐσιωδῶς

---

* Τό ἔργο τοῦ ἀγίου Μαξίμου χωρίστηκε σέ τόμους καί ἀναγράφονται οἱ σελίδες σύμφωνα μέ τή σειρά "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, γιά νά μπορεῖ εὐκόλα ὁ ἀναγνώστης νά συμβουλευεταί μετάφραση. Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τρεῖς πηγές: **1)** ἀπό τήν ἠλεκτρονική βιβλιοθήκη ἐλληνικῶν κειμένων, Thesaurus Linguae Graecae, TLG (<http://www.tlg.uci.edu>), **2)** κείμενα πού δέν περιλαμβάνονται στό TLG ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90^{ος} καί 91^{ος} (τά δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), καί **3)** τά σχόλια στά ἔργα τοῦ ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη ἀπό τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ, τό κείμενο περάστηκε ἀπό σκάνερ, ἀκολούθησε ὀπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καί ἔλεγχος.

Τόμος καί σελίδα γιά τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ ἀναγράφονται μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο: (≡15B_010⇒, δηλαδή ἀκολουθεῖ ἡ δέκατη σελίδα τοῦ 15B τόμου. Ἐπίσης ὑπάρχει καί ἔνδειξη γιά τήν σελίδα τῆς πατρολογίας Migne (=0364=) ὅταν τό κείμενο προέρχεται ἀπό ἐκεῖ.

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90^{ος} (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 15 Δ.**

ύφεστῶτα, τόν Πατέρα· καί Ζωήν ύφεστῶσαν οὐσιωδῶς συνυπάρχουσαν, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

1.4 (δ') Εἷς Θεός, ἑνός Υἱοῦ γεννήτωρ, Πατήρ, καί Πνεύματος ἑνός ἀγίου πηγῆ· μονάς ἀσύγχυτος, καί Τριάς ἀδιαίρετος· Νοῦς ἄναρχος, μόνου μόνος οὐσιωδῶς ἀνάρχου Λόγου Γεννήτωρ· καί μόνης αἰδίου Ζωῆς, ἡγουν Πνεύματος ἀγίου, πηγῆ.

1.5 (ε') Εἷς Θεός, ὅτι μία Θεότης. Μονάς ἄναρχος, καί ὑπερούσιος, καί ἀμερῆς καί ἀδιαίρετος· ἡ αὐτή μονάς καί Τριάς, καί τά ἐξῆς.

1.6 (στ') Εἰ πᾶσα μετοχή τῶν μετεχόντων προεπινοεῖται· πάντων δηλαδή σαφῶς ὑπέρεκειται τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κατά πάντα τρόπον ἢ τῶν ὄντων αἰτία, κατά φύσιν προϋπάρχουσα τε καί προεπινοούμενη τῶν ὄντων· οὐχ ὡς οὐσία συμβεβηκότων· ἐπεὶ σύνθετον ἀποδειχθήσεται τό Θεῖον, εἰς συμπλήρωσιν ἔχον τῆς οἰκειίας ὑπάρξεως τήν τῶν ὄντων ὑπόστασιν· ἀλλ' ὡς οὐσίας, τό ὑπερούσιον. Εἰ γάρ αἱ μὲν τέχναι, τῶν ἐξ αὐτῶν ἐφεῦρον τά σχήματα, ἡ δέ καθόλου φύσις, τά εἶδη τῶν ὑπ' αὐτήν, πολλῶ μᾶλλον ὁ Θεός τὰς τῶν ὄντων οὐσίας ἐκ μὴ ὄντων ὑπέστησεν, ὡς ὑπερούσιος, καί ἔτι μᾶλλον τῆς καθ' ὑπερουσιότητα θέσεως, ἀπείρως ἐξηρημένος· ὁ καί τὰς τέχνας συζεύξας πρὸς ἐξεύρεσιν σχημάτων τὰς ἐπιστήμας, καί τῇ φύσει δούς τήν ἀπεργαστικὴν τῶν εἰδῶν ἐνέργειαν, καί αὐτό τό εἶναι τῶν οὐσιῶν, ὅπερ ἐστὶν ὑποστησάμενος.

1.7 (ζ') Ὁ τοῖς οὐσί μὴ κατ' οὐσίαν ὑπάρχων μεθεκτός, κατ' ἄλλον δέ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ' οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται· ὁπότε καί αὐτός ὁ τρόπος, (≡15Δ_018⇒ καθ' ὄν θέλων μετέχεται, μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος. Οὐκοῦν, ὡσπερ ὁ Θεός θέλων μετέχεται, καθ' ὄν αὐτός οἶδε τρόπον· (=1181=) οὕτω καί θέλων ὑπέστησε τά μετέχοντα, καθ' ὄν αὐτός ἐπίσταται λόγον, δι' ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητος δύναμιν. Οὐκοῦν τό θελήσει τοῦ πεπονηκότος γενόμενον, οὐκ ἂν εἶη ποτέ θελήσαντι αὐτό γενέσθαι, συναΐδιον.

1.8 (η') Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐφάπαξ κατά σάρκα γεννηθείς, αἰεὶ γεννᾶται θέλων κατά πνεῦμα διὰ φιλανθρωπῖαν τοῖς θέλουσι· καί γίνεται βρέφος, ἑαυτὸν ἐν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς· καί τοσοῦτον φαινόμενος, ὅσον χωρεῖν ἐπίσταται τόν δεχόμενον· οὐ φθόνῳ σμικρύνων τοῦ οἰκείου μεγέθους τήν ἔκφρασιν, ἀλλὰ μέτρῳ σταθμίζων τῶν ὄραν ποθούντων τήν δύναμιν. Οὕτως αἰεὶ καί φαινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς τρόποις τῶν μετόχων, αἰεὶ διαμένει κατά τήν ὑπερβολὴν τοῦ μυστηρίου, τοῖς πᾶσιν ἀθέατος. Ὅθεν σοφῶς τοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν διασκοπήσας ὁ θεῖος Ἀπόστολος, φησὶν· Ἰησοῦς Χριστός, χθές καί σήμερον, ὁ αὐτός καί εἰς τοὺς αἰῶνας· εἰδῶς αἰεὶ καινόν τό μυστήριον, καί μηδέποτε περιλήψει νοός παλαιούμενον.

1.9 (θ') Γεννᾶται Χριστός ὁ Θεός, προσλήψει σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης νοερὰν γενόμενος ἄνθρωπος· ὁ παρασχόμενος τοῖς οὐσιν ἐκ μὴ ὄντων τήν γένεσιν· ὄν Παρθένος ὑπερφυῶς τεκοῦσα, παρέλυσεν οὐδέν τῆς παρθενίας τεκμήριον. Ὡς γάρ αὐτός ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τήν φύσιν, οὐδ' ἀμείψας τήν δύναμιν· οὕτω τήν τεκοῦσαν καί μητέρα ποιεῖ, καί παρθένον διατηρεῖ, θαύματι θαῦμα κατά ταυτὸ διερμηνεύων ἅμα, καί θατέρῳ κρύπτων τό ἕτερον. Ἐπειδὴ δι' ἑαυτὸν ὁ Θεός αἰεὶ κατ' οὐσίαν ὑπάρχει μυστήριον, τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐξάγων τῆς φυσικῆς κρυφιοτήτος, ὅσον ταύτην πλέον διὰ τῆς ἐκφάνσεως κρυφιωτέραν ἐργάζεσθαι· καί τοσοῦτον πάλιν μητέρα τήν τεκοῦσαν παρθένον (≡15Δ_020⇒ ποιούμενος, ὅσον τήν κύησιν ἄλυτον τῆς παρθενίας δεσμόν ἀπεργάζεσθαι.

1.10 (ι') Καινοτομοῦνται φύσεις, καί Θεός ἄνθρωπος γίνεται· οὐ μόνον ἡ θεία καί σταθερά καί ἀκίνητος, κινουμένη πρὸς τήν κινουμένην καί ἄστατον, ἵνα στήσῃ τοῦ φέρεσθαι· οὐδέ μόνον ἡ ἀνθρωπίνη δίχα σποράς ὑπὲρ φύσιν γεωργοῦσα σάρκα τῷ Λόγῳ τελεσφορουμένην, ἵνα στῆ τοῦ φέρεσθαι· ἀλλὰ καί ἀστήρ ἐξ ἀνατολῶν ἐν

ἡμέρα φαινόμενος, καί τούς μάγους ὀδηγῶν εἰς τόν τόπον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἵνα δείξῃ μυστικῶς νικῶντα τήν αἴσθησιν, τόν ἐν νόμῳ καί προφήταις λόγον, καί ὀδηγοῦντα τά ἔθνη πρός τό μέγιστον φῶς τῆς ἐπιγνώσεως. Πρός γάρ ἐπίγνωσιν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου σαφῶς ὁ νομικός τε καί προφητικός λόγος, καθάπερ ἀστὴρ εὐσεβῶς κατανοούμενος, ὀδηγεῖ τούς κατά πρόθεσιν τῆ δυνάμει κεκλημένους τῆς χάριτος.

1.11 (ια΄) Ἐπειδὴ θέλων ἐγώ, τήν θείαν ἐντολήν παρέβην ὁ ἄνθρωπος, καί τό στερρόν μου τῆς φύσεως, θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρός ἡδονήν κατέσυρεν ὁ διάβολος, (=1184=) δι' ἧς ὑποστήσας τόν θάνατον ἡμβρύνετο τρυφῶν τήν φθοράν τῆς φύσεως· διά τοῦτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ὁ Θεός, μηδέν παραμείψας τῆς φύσεως, πλήν τῆς ἀμαρτίας· ἐπεὶ μηδέ τῆς φύσεως ἦν· ἵνα σαρκός προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσῃ τόν ἄπληστον δράκοντα περιχανόντα τήν σάρκα καταπιεῖν, γεννησομένην αὐτῷ μέν δηλητήριον, τῆ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος παντελῶς αὐτόν διαφθείρουσαν· τῆ δέ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριον, πρός τήν ἐξ ἀρχῆς χάριν δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος ἀνακαλουμένην. Ὡς γάρ αὐτός τόν ἰόν αὐτοῦ τῆς κακίας τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως ἐγγέας τήν γευσαμένην διέφθειρε φύσιν, οὕτω καί αὐτός ἐμφαγεῖν βουληθεῖς τῆς σαρκός τοῦ Δεσπότη, τῆ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος διεφθάρη.

(=15Δ_022=> 1.12 (ιβ΄) Τό μέγα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, αἰ μένει μυστήριον· οὐ μόνον ὅτι συμμετρῶς τῆ δυνάμει τῶν ὑπ' αὐτοῦ σωζομένων ἐκφαινόμενον, ἔχει μεῖζον τοῦ ἐκφανθέντος τό μήπω ὀρώμενον, ἀλλ' ὅτι καί τό αὐτό τό φανέν, ἔτι μένει πάμπαν ἀπόκρυφον, οὐδενί λόγῳ καθῶς ἔστι γινωσκόμενον. Καί μή τῷ δόξῃ παράδοξον τό λεγόμενον. Ὁ γάρ Θεός ὑπερούσιος ὢν, καί ὑπερουσιότητος ἀπάσης ὑπερανεστηκώς, εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθεῖς, ὑπερουσίως οὐσιώθη. Διό καί ὑπέρ ἀνθρώπων, ὡς φιλόανθρωπος, ἐκ τῆς ἀνθρώπων οὐσίας ἀληθῶς ἄνθρωπος γεγονώς, τόν τοῦ πῶς ἄνθρωπος γέγονε τρόπον, μένει διά παντός ἔχων ἀνέκφαντον· ὑπέρ ἄνθρωπον γάρ γέγονεν ἄνθρωπος.

1.13 (ιγ΄) Σκοπήσωμεν πιστῶς τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καί μόνον δοξάσωμεν ἀπεριέργως τόν τοῦτο γενέσθαι δι' ἡμᾶς εὐδοκήσαντα. Τίς γάρ δυνάμει θαρρῶν λογικῆς ἀποδείξεως, ἐξαιρεῖν δύναται, πῶς Θεοῦ Λόγου γίνεται σύλληψις· πῶς γένεσις σαρκός ἄνευ σπορᾶς· πῶς γέννησις ἄνευ φθορᾶς· πῶς μήτηρ, ἢ καί μετά τόκον διαμείνασα παρθένος· πῶς ὁ ὑπερτελής, καθ' ἡλικίαν προέκοπτε· πῶς ὁ καθαρός, ἐβαπτίζετο· πῶς διέτρεφεν, ὁ πεινῶν· πῶς ὁ κοπιῶν, ἐχαρίζετο δύναμιν· πῶς ὁ πάσχων, ἐδίδου ἰάματα· πῶς ὁ θνήσκων, ἐζωοποιεῖ· καί ἵνα τό πρῶτον τελευταῖον εἶπω, πῶς Θεός ἄνθρωπος γίνεται· καί τό δὴ πλέον μυστηριωδέστερον, πῶς οὐσιωδῶς ἐν σαρκί καθ' ὑπόστασιν ὁ Λόγος, ὁ κατ' οὐσίαν ὑποστατικῶς ὅλος ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρὶ; Πῶς ὁ αὐτός, καί ὅλος ἐστὶ Θεός κατὰ φύσιν, καί ὅλος γέγονε κατὰ φύσιν ἄνθρωπος, μηδεμίαν φύσιν ἡρνημένος παντάπασι, μήτε τήν θείαν, καθ' ἣν ὑπάρχει Θεός, μήτε τήν ἡμετέραν, καθ' ἣν γέγονεν ἄνθρωπος; Ταῦτα πίστις μόνη χωρεῖ τά (=15Δ_024=> μυστήρια, τῶν ὑπέρ νοῦν καί λόγου ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

(=1185=) 1.14 (ιδ΄) Ὁ Ἀδάμ παρακούσας, ἐξ ἡδονῆς ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως ἐδίδαξε γένεσιν· Ὁ Κύριος ταύτην ἐξοικίζων τῆς φύσεως, τήν ἐκ σπορᾶς οὐ προσήκατο σύλληψιν. Ἡ γυνὴ παραβᾶσα τήν ἐντολήν, ἐξ ὀδύνης ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως κατέδειξε γέννησιν· Ὁ Κύριος ταύτης ἀποτινάσσει τῆς φύσεως, γεννηθεῖς, φθοράν ὑπομεῖναι τήν τεκοῦσαν οὐ συνεχώρησεν· ἵν' ὁμοῦ τήν τε ἐκούσιον ἡδονήν, καί τήν δι' αὐτήν ἀκούσιον ὀδύνην, ἐξέλη τῆς φύσεως, ὢν οὐκ ἦν δημιουργός, ἀναιρέτης γενόμενος· καί διδάξῃ μυστικῶς κατὰ γνώμην, ἄλλης ἀπάρχεσθαι ζωῆς,

ἐξ ὀδύνης μὲν τυχόν ἀρχομένης καὶ πόνων, ληγούσης δὲ πάντως εἰς ἡδονὴν θεῖαν καὶ εὐφροσύνην ἀπέραντον. Διὰ τοῦτο γίνεται ἄνθρωπος, καὶ γεννᾶται ὡς ἄνθρωπος, ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάθη πάθειν ἰασάμενος, πάθος αὐτὸς ὑπάρχων ἀποδειχθῆ τῶν ἡμετέρων παθῶν, ὑπερφυῶς ταῖς ἑαυτοῦ κατὰ σάρκα στερήσει, τὰς ἡμῶν φιλανθρώπως κατὰ πνεῦμα ἕξει ἀνανεούμενος.

1.15 (ιε') Ὁ τῷ θεῷ πόθῳ νικήσας τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἀπερίγραφος γέγονε, κἄν ἐστὶν ἐν σώματι. Ὁ γὰρ ἕλκων τὴν τοῦ ποθοῦντος ἕφεσιν Θεός, πάντων ἀσυγκρίτως ἐστὶν ὑψηλότερος, οὐκ ἔῶν τὸν ποθοῦντα τινὶ τῶν μετὰ Θεὸν προσηλωσῆαι τὴν ἕφεσιν. Ποθήσωμεν οὖν τὸν Θεὸν καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν τῆς φύσεως δύναμιν, καὶ πᾶσι τοῖς σωματικοῖς τὴν προαίρεσιν ἀκράτητον ποιησώμεθα, καὶ πάντων τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν ὑπεράνω τῆ διαθέσει γενώμεθα, καὶ οὐδὲν κατὰ τὴν γνώμην πρὸς τὸ συνεῖναι Θεῷ τῷ κατὰ φύσιν ἀπεριγράψω, παντελῶς ὑπὸ τῆς φυσικῆς περιγραφῆς ζημιωθησώμεθα.

(=15Δ_026=> 1.16 (ιστ') Ἀγὼν ἐστὶ φθόνου καὶ ἀρετῆς, ἡ τῶν ἀγίων δυσπάθεια· τοῦ μὲν, ὅπως κρατήσῃ φιλονεικοῦντος· τῆς δέ, ὅπως ἀήττητος διαμείνῃ, πάντα φερούσης· καὶ τοῦ μὲν, ὅπως εὐδοῶσα κακία ἀγωνιζομένου, διὰ τῆς τῶν κατορθούντων κολάσεως· τῆς δέ, ὅπως κατάσχη τοὺς ἀγαθοὺς κἄν ταῖς συμφοραῖς τὸ πλέον ἔχοντας.

(1188) 1.17 (ιζ') Ἀρετῆς ἄθλόν ἐστι, τὸ τοῖς πόνοις ἐναγωνίζεσθαι· νίκης ἔπαθλον φερούσης τοῖς ὑπομένουσι, τῆς ψυχῆς τὴν ἀπάθειαν, καθ' ἣν δι' ἀγάπης ἐνουμένη Θεῷ, σώματος καὶ κόσμου τῆ διαθέσει χωρίζεται. Ψυχῆς γὰρ ῥῶσὶς ἐστὶ τοῖς ὑπομένουσιν, ὁ τοῦ σώματος αἰκισμός.

1.18 (ιη') Ἡδονῆς ἀπάτη κλαπέντες τὸ ἀπαρχῆς, τὸν θάνατον τῆς ὄντως ζωῆς προεκρίναμεν. Ταύτης οὖν τὸν φονευτὴν εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν πόνον τοῦ σώματος, ὅπως τοῦ ταύτης θανάτου ἑαυτῷ συναφανίσαντος τὸν δι' αὐτὴν γενόμενον θάνατον, ἀπολάβωμεν ἡμῖν ἐπανατρέχουσαν τὴν ἡδονὴν πραθεῖσαν ζωὴν, μικροῖς πόνοις σαρκὸς ἀγορασθεῖσαν.

1.19 (ιθ') Εἰ σαρκὸς εὐπαθούσης, ὁ τῆς ἀμαρτίας εἴωθε πιαίνεσθαι τόνος, δῆλον ὅτι ταύτης δυσπαθούσης, ὁ τῆς ἀρετῆς ἀνηβᾶν εἰκότως πέφυκε. Γενναίως οὖν ἐνέγκωμεν τῆς σαρκὸς τὴν δυσπάθειαν, τῶν κατὰ ψυχὴν οὖσαν ῥυπτικὴν μολυσμῶν, καὶ τῆς μελλούσης δόξης πρόξενον. Οὐκ ἄξια γὰρ τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἡμῖν ἀποκαλύπτεσθαι.

1.20 (κ') Οὔτε σῶμα θεραπεύοντες ἰατροί, ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν προσφέρουσι φάρμακον, οὔτε Θεὸς ψυχῶν ἰατρεύων νοσήματα, ἔν μόνον θεραπείας οἶδε τρόπον πάσαις ἀρμόδιον· ἀλλ' ἐκάστη (=15Δ_028=> τὸν πρόσφορον ἀπονείμας, τὰς ἰάσεις ἐργάζεται. Εὐχαριστήσωμεν οὖν θεραπευόμενοι, κἄν ἔχη βάσανον τὸ γινόμενον· τὸ γὰρ τέλος, μακάριον.

1.21 (κα') Οὐδὲν οὕτω ψυχῆς ἐλέγχει διάθεσιν, ὡς σαρκὸς δυσπαθούσης ἐπαναστήματα· οἷς, ἐάν μὲν ὑπενδῶ, Θεοῦ πλέον στέργουσα τὴν σάρκα φανήσεται· ἐάν δὲ τοῖς τούτων διαμείνῃ τινάγμασιν ἄσειστος, σαρκὸς πλέον ἀρετὴν τιμῶσα δειχθήσεται· δι' ἧς τὸν Θεὸν ἔνοικον ὑποδέξεται, τὸν δι' αὐτὴν παθεῖν καθ' ἡμᾶς ἀνασχόμενον, βῶντα, καθάπερ πάλαι τοῖς μαθηταῖς· Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

1.22 (κβ') Εἰ πάντες παιδεῖας οἱ ἅγιοι γεγόνασι μέτοχοι, καὶ ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν σὺν αὐτοῖς παιδευόμενοι, ἵνα τῆς αὐτῆς μέτοχοι γενέσθαι δόξης ἀξιωθῶμεν. Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται.

1.23 (κγ') Ὁ μὲν Ἀδάμ τὴν πλευρὰν ἡδονὴν προτείνουσιν παραδεξάμενος, ἔξω τοῦ παραδείσου ποιεῖ τὸ ἀνθρώπινον· ὁ δὲ Κύριος πόνω ταύτην διὰ τῆς λόγῃς ἀνασχισθεῖς, τὸν ληστὴν ἔσω τοῦ παραδείσου ἐποίησεν. Ἀγαπήσωμεν τοῖνυν τὸν πόνον τῆς σαρκός· μισήσωμεν δὲ ταύτης τὴν ἡδονὴν· ὁ μὲν γὰρ εἰσάγει καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκαθίστησιν· ἡ δὲ ἐξάγει καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποδιίστησιν.

1.24 (κδ') Εἰ Θεὸς πάσχει σαρκί, γενόμενος ἄνθρωπος τίς πάσχων οὐ γέγηθε Θεὸν ἔχων τοῦ πάθους συμμετόχον; (=1189=) ᾧ τὸ συμπάσχειν, βασιλείας πρόξενον γίνεται. Ἀληθῆς γὰρ ὁ εἰπών· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

(=15Δ_030=> 1.25 (κε') Εἰ πάντως πονῆσαι δεῖ, διὰ τὴν ἐμφυρεῖσαν τῇ φύσει διὰ τοῦ Προπάτορος ἡδονὴν, γενναίως τοὺς προσκαίρους καρτερήσωμεν πόνους, τῆς τε ἡδονῆς τὸ κέντρον ἡμῖν ἀμβλύνοντας, καὶ τῶν δι' αὐτῆς ἡμᾶς αἰωνίων ἐλευθεροῦντας κολάσεων.

1.26 (κστ') Πάντων τῶν ἀγαθῶν τέλος ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὡς πρὸς Θεὸν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατον, καὶ παντός αἴτιον ἀγαθοῦ, τοὺς ἐν αὐτῇ περιπατοῦντας ἄγουσα καὶ προσάγουσα καὶ συνάγουσα, ὡς πιστὴ καὶ ἀδιάπτωτος καὶ μένουσα. Ἡ πίστις γὰρ, βάσις ἐστὶ τῶν μετ' αὐτήν, ἐλπίδος λέγω καὶ ἀγάπης, βεβαίως τὸ ἀληθές ὑφειστώσα. Ἡ δὲ ἐλπίς, τῶν ἄκρων ἐστὶν ἰσχύς, ἀγάπης λέγω καὶ πίστεως, τὸ πιστόν τε δι' ἑαυτῆς καὶ τὸ ἐραστόν ἀμφοῖν ὑποφαίνουσα, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν δρόμον δι' ἑαυτῆς ποιεῖσθαι διδάσκουσα. Ἡ δὲ ἀγάπη, τούτων ἐστὶ συμπλήρωσις, τὸ ἔσχατον ὀρεκτόν ὅλον ὅλη περιπτυσσομένη, καὶ ταύταις τῆς ἐπ' αὐτὸ κινήσεως στάσιν παρεχομένη, τοῦ πιστεύειν εἶναι, καὶ ἐλπίζειν παρέσεσθαι, τὸ ἀπολαύειν παρόντος δι' ἑαυτῆς ἀντεισάγουσα.

1.27 (κζ') Ἔργον τῆς ἀγάπης τελειότατον, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας πέρας, δι' ἀντιδόσεως σχετικῆς τῶν κατ' αὐτὴν συνημμένων, ἀλλήλοις ἐμπρέπειν τὰ ἰδιώματα, καὶ τὰς κλήσεις παρασκευάζειν· καὶ θεὸν μὲν τὸν ἄνθρωπον ποιεῖν, ἄνθρωπον δὲ τὸν Θεὸν χρηματίζειν καὶ φαίνεσθαι, διὰ τὴν μίαν καὶ ἀπαράλλακτον ἀμφοτέρων κατὰ τὸ θέλημα βούλησιν τε καὶ κίνησιν.

1.28 (κη') Εἰ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πάντως ἡμεῖς γενώμεθα ἑαυτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δέ, μόνου καὶ ὄλου Θεοῦ, καὶ ὅλοι μηδὲν ἐπίγειον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φέροντες, ἵνα Θεῷ πλησιάσωμεν, καὶ θεοὶ γενώμεθα, ἐκ Θεοῦ τὸ θεοὶ εἶναι λαβόντες. Οὕτω γὰρ τιμᾶται (=15Δ_032=> τὰ θεῖα δωρήματα, καὶ ἡ τῆς θείας εἰρήνης φιλοφρονεῖται παρουσία.

1.29 (κθ') Μέγα ἀγαθὸν ἡ ἀγάπη, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον καὶ ἐξαιρετόν ἀγαθόν, ὡς Θεὸν καὶ ἄνθρωπος δι' ἑαυτῆς περὶ τὸν αὐτὴν ἔχοντα συνάπτουσιν (=1192=) καὶ ὡς ἄνθρωπον τὸν ποιητὴν τῶν ἀνθρώπων φανῆναι παρασκευάζουσα, διὰ τὴν τοῦ θεουμένου πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ ἀγαθόν ὡς ἐφικτόν ἀνθρώπῳ ἀπαρραλλοῦσαν· ἦν ἐνεργεῖν ὑπολαμβάνω τὸ, Ἀγαπήσαι Κύριον τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως· καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν.

1.30 (λ') Ἰστέον, ὡς δόλω κακούργως μεμηχανημένῳ διὰ φιλαυτίας, καθ' ἡδονῆς προσβολὴν ἀπατήσας ἡμᾶς ὁ διάβολος, Θεοῦ καὶ ἀλλήλων κατὰ γνώμην διέστησε, τὸ εὐθὲς διαστρέψας, καὶ τὴν φύσιν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον μερίσας, καὶ κατατεμών εἰς πολλὰς δόξας καὶ φαντασίας.

1.31 (λα') Τρία ἐστὶ τὰ μέγιστα καὶ ἀρχέκακα, καὶ πάσης ἀπλῶς εἰπεῖν, κακίας γεννητικά· ἄγνοια, φημί, καὶ φιλαυτία καὶ τυραννίς· ἀλλήλων ἐξηρητημένα καὶ δι' ἀλλήλων συνιστάμενα. Ἐκ γὰρ τῆς περὶ Θεοῦ ἀγνοίας, ἡ φιλαυτία· ἐκ δὲ ταύτης, ἡ πρὸς τὸ συγγενές τυραννίς ἐστὶ. Καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ λόγος, μὴ οὐχὶ τῷ κατὰ παράρησιν τρόπῳ τῶν οἰκείων δυνάμεων, λόγου τε καὶ ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ, ταύτας ἐν ἡμῖν τὸν πονηρόν ὑποστήσασθαι.

1.32 (λβ') Δέον, λόγω μὲν, ἀντί τῆς ἀγνοίας, πρὸς τὸν Θεὸν διὰ γνώσεως κατὰ ζήτησιν μονώτατον κινεῖσθαι· δι' ἐπιθυμίας δέ, τοῦ τῆς φιλαυτίας πάθους καθαρᾶς, κατὰ πόθον πρὸς τὸν Θεὸν μόνον ἐλαύνεσθαι· καὶ τῷ θυμῷ τυραννίδος κεχωρισμένῳ, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ μόνου τυχεῖν ἀγωνίζεσθαι, καὶ τὴν ἐκ τούτων καὶ δι' ἣν (≡15Δ_034≡⇒ ταῦτα θείαν καὶ μακαρίαν ἀγάπην δημιουργῆσαι, τῷ Θεῷ συνάπτουσάν τε καὶ θεὸν ἀποφαίνουσάν τὸν φιλόθεον.

1.33 (λγ') Τῆς φιλαυτίας ὡς ἀρχῆς, καθὼς εἶπον, καὶ μητρός τῶν κακῶν ἀποτιλείσης, πάντα τὰ ἐξ αὐτῆς τε καὶ μετ' αὐτήν, συναποτίλλεσθαι εἴωθεν ἐπειδὴ ταύτης μὴ οὔσης, οὐδέ οὐδαμῶς τὸ παράπαν κακίας εἶδος ἢ ἴχνος ὑφίστασθαι δύναται.

1.34 (λδ') Δέον ἐστίν, ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων τοσοῦτον ἀντέχεσθαι, ὅσον αὐτὸς δι' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς προλαβὼν ἀπεδείξατο, ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν ἀνασχόμενος.

1.35 (λε') Διὰ τὴν ἀγάπην οἱ ἅγιοι πάντες πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικατέστησαν, τῆς παρουσίας ζωῆς οὐδένα λόγον ποιησάμενοι· καὶ τοὺς πολυειδεῖς τοῦ θανάτου τρόπους ὑπέστησαν, ἵνα πρὸς ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τὸν Θεὸν συναχθῶσι, καὶ τὰ τῆς φύσεως ἐφ' ἑαυτῶν ἐνώσωσι ῥήγματα. Αὕτη γάρ ἐστίν ἡ ἀληθῆς καὶ ἀμώμητος τῶν πιστῶν θεοσοφία· ἣς τέλος, τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ ἡ ἀλήθεια· εἶπερ ἀγαθὸν τὸ φιλόανθρωπον, καὶ ἀληθές τὸ κατὰ πίστιν φιλόθεον, τὰ τῆς ἀγάπης γνωρίσματα· ὡς Θεῷ καὶ ἀλλήλοις τοὺς ἀνθρώπους συνάπτουσα, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν τὴν διαμονὴν ἀδιάπτωτον ἔχουσα.

(=1193=) 1.36 (λστ') Ἐνέργεια καὶ ἀπόδειξις τῆς πρὸς Θεὸν τελείας ἀγάπης ἐστίν, ἡ γνησία δι' εὐνοίας ἐκουσίῳ πρὸς τὸν πλησίον διάθεσις. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακε, φησὶν ὁ θεῖος Ἰωάννης, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακεν, οὐ δύναται ἀγαπᾶν.

1.37 (λζ') Ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός, ἡ ἀγάπη ἐστίν, ἣν ἑαυτὸν ὀνομάσας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τοὺς ἐν αὐτῇ ὀδεύοντας, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καθαρὸς παντοίων γενομένων παρίστησιν.

(≡15Δ_036≡⇒ 1.38 (λη') Αὕτη ἐστὶν ἡ θύρα, δι' ἣς ὁ εἰσερχόμενος, εἰς τὰ Ἅγια γίνεται τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ ἀπροσίτου κάλλους τῆς ἀγίας καὶ βασιλικῆς Τριάδος καθίσταται ἄξιος θεατῆς γενέσθαι.

1.39 (λθ') Φοβερὸν ὄντως καὶ πάσης κατακρίσεως ὑπερέκεινα, τὸ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρά Θεοῦ κατὰ δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκουσίως νεκρῶσαι ζωὴν, διὰ τῆς πρὸς τὰ φθειρόμενα ἀγάπης· καὶ ἴσασι πάντως τοῦτον τὸν φόβον, οἱ τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλαυτίας προτιμᾶν μελετήσαντες.

1.40 (μ') Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ εἰρήνῃ, καὶ τὴν πρὸς τὸν κόσμον, καὶ τὸν κοσμοκράτορα κακῶς ἡμῖν ἐνυπάρξασαν ἀθετήσαντες φιλίαν, τὸν διὰ τῶν παθῶν πρὸς τὸν Θεὸν συνιστάμενον, κἄν ὀψέ ποτε καταλύσωμεν πόλεμον· καὶ σπονδὰς ἀλύτους τῆς πρὸς αὐτὸν εἰρήνης ποιήσαντες, ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, τῆς πρὸς αὐτὸν ἔχθρας παυσώμεθα.

1.41 (μα') Ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῷ, διὰ τῶν παθῶν πρὸς αὐτὸν στασιάζοντας, καὶ τῷ πονηρῷ τυράννῳ καὶ φονευτῇ τῶν ψυχῶν διαβόλῳ διὰ κακίας δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μὴ πρότερον διόλου πολεμωθέντας τῷ πονηρῷ. Μέχρι γὰρ τότε τοῦ Θεοῦ καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, κἄν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθωσιν ἀτιμίας δουλεύειν βουλόμεθα· καὶ οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ τὸν κόσμον εἰρήνης λοιπὸν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ποιητὴν στασιαζούσης, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης· ἔτι μυρίοις πεπραμένης ὡμοῖς δεσπόταις εἰς

κακίαν αὐτήν κατεπεΐγουσι, καί τήν εἰς ἀπώλειαν φέρουσαν ὀδόν, τῆς σωζούσης μᾶλλον ἀπατηλῶς αἰρεῖσθαι παρασκευάζουσιν.

(=15Δ_038=> 1.42 (μβ') Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως, καί τῆς αὐτοῦ αἰδιότητος μέτοχοι, καί φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατὰ τήν ἐκ χάριτος θέωσιν, δι' ἣν πᾶσάν τε τῶν ὄντων ἡ σύστασις ἐστὶ καὶ διαμονή, καί ἡ τῶν μὴ ὄντων παραγωγή καὶ γένεσις.

1.43 (μγ') Εἰ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεσθαι τε καὶ εἶναι ἐφιέμεθα, ἀγωνισώμεθα μὴ προδοῦναι τοῖς πάθεσι τόν Λόγον, κατὰ τόν Ἰούδαν· ἢ μὴ ἀρνήσασθαι, κατὰ τόν Πέτρον. Ἄρνησις γάρ ἐστὶ τοῦ Λόγου, ἢ τοῦ πράττειν τό ἀγαθόν διὰ φόβον παραίτησις· προδοσία δέ, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἐμπρόθετος ἁμαρτία, καί ἡ πρὸς τήν ἁμαρτιάν ὀρμή.

(=1195=) 1.44 (μδ') Πάσης θλίψεως τέλος ἐστὶν ἡ χαρά· καὶ παντός κόπου, ἡ ἀνάπαυσις· καὶ πάσης ἀτιμίας, ἡ δόξα. Καὶ ἀπλῶς, πάντων τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀλγεινῶν τέλος ἐστὶ, τό μετὰ Θεοῦ γενέσθαι καὶ εἶναι διαπαντός, καί τῆς αἰωνίου καὶ πέρας μὴ ἐχούσης ἀνέσεως ἀπολαῦσαι.

1.45 (με') Ὁ Θεός πρὸς τῇ φύσει, καὶ γνώμῃ ἀλλήλοις ἡμᾶς ἐνώσαι βουλόμενος, καὶ πρὸς τοῦτο ἅπαν ὡς ἀληθῶς ὠθῶν τό ἀνθρώπινον, τὰς σωτηρίους φιλανθρώπως ἡμῖν ἐντολὰς διεχάραξε, καὶ τούτου χάριν ἐλεεῖν καὶ ἐλεεῖσθαι ἀπλῶς ἐνομοθέτησεν.

1.46 (μστ') Ἡ τῶν ἀνθρώπων φιλαυτία καὶ σύνεσις, ἀλλήλους καὶ τόν νόμον, ἢ ἀπωσαμένη, ἢ σοφισαμένη, εἰς πολλάς μοίρας τήν μίαν φύσιν κατέτεμε· καί τήν νῦν ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς ἀναληθισίαν εἰσηγησαμένη, αὐτήν καθ' ἑαυτῆς τήν φύσιν διὰ τῆς γνώσεως ἐξώπλισε. Διὰ τοι τοῦτο, πᾶς ὅστις σώφρονα λογισμῶ καὶ φρονήσεως εὐγενεῖα, ταύτην λῦσαι δεδύνηται τῆς φύσεως τήν ἀνωμαλίαν, ἑαυτόν πρό τῶν ἄλλων ἐλέησε, τήν γνώμην κατὰ (=15Δ_040=> τήν φύσιν δημιουργήσας, καὶ Θεῶ κατὰ τήν γνώμην διὰ τήν φύσιν προσχωρήσας, καὶ δείξας ἐφ' ἑαυτῶ, τίς τοῦ κατ' εἰκόνα λόγου ὁ τρόπος, καὶ πῶς ἑαυτῶ ὁ Θεός πρεπόντως κατ' ἀρχὰς ὁμοίαν τήν ἡμετέραν φύσιν, καὶ τῆς ἰδίας ἀγαθότητος ἀρίδην ἀπεικόνισμα δημιουργήσας, κατέστησεν αὐτήν ἑαυτῇ καὶ πάντα ταυτήν, ἅμαχον, εἰρηνικὴν, ἀστασίαστον, πρὸς τε Θεόν καὶ ἑαυτήν δι' ἀγάπης ἐσφιγμένην, καθ' ἣν Θεοῦ μὲν ἐφετῶς, ἀλλήλων δέ συμπαθῶς ἀντεχόμεθα.

1.47 (μζ') Ὁ φιλόφρων Θεός διὰ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἑαυτόν συναγάγῃ, καὶ στήσῃ τοῦ φέρεσθαι κακῶς, πρὸς ἑαυτήν, μᾶλλον δέ καθ' ἑαυτῆς στασιάζουσάν τε καὶ μεμερισμένην· καὶ μηδεμίαν ἔχουσαν στάσιν, διὰ τήν περί ἕκαστον τῆς γνώμης ἀστάθητον κίνησιν.

1.48 (μη') Οὐδέν ἐστὶ τῶν μετὰ Θεόν τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμώτερον, μᾶλλον δέ τῷ Θεῷ προσφιλέστερον, τῆς τελείας ἀγάπης, ὡς τοὺς διηρημένους εἰς ἕν συναγούσης, καὶ μίαν ἐν τοῖς πολλοῖς ἢ τοῖς πᾶσιν, ἀστασίαστον κατὰ τήν γνώμην δημιουργῆσαι (=1197=) δυναμένης ταυτότητα. Καὶ γάρ ἴδιον τῆς ἀγάπης, τῶν τὰ κατ' αὐτήν ζητούντων, μίαν ἀποδείξει τήν γνώμην.

1.49 (μθ') Εἰ φύσει τό καλόν ἐστὶν ἐνοποιητικόν τῶν διηρημένων καὶ συνεκτικόν, τό κακόν δηλονότι τῶν ἠνωμένων ἐστὶ διαιρετικόν τε καὶ φθαρτικόν. Καὶ γάρ φύσει τό κακόν σκεδαστόν ὑπάρχει, καὶ ἄστατον καὶ πολύμορφον καὶ διαιρετικόν.

1.50 (ν') Πάντων τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴ καὶ σύντομος πρὸς σωτηρίαν ὁδός, ἡ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ἡ καθόλου τῆς κατὰ ψυχὴν πρὸς τε τό σῶμα καὶ τόν κόσμον τοῦτον στοργῆς ἐξάρνησις, καθ' ἣν, τῆς μὲν ἡδονῆς ἐπιθυμίαν, τῆς ὀδύνης δέ τό φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα

φιλαυτίας, πρὸς τὴν γνῶσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ Κτίσαντος· καὶ (≡15Δ_042⇒> πονηρᾶς ἀγαθὴν ἀντιλαμβάνοντες νοεράν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην στοργῆς, οὐ παυόμεθα λατρεύοντες τῷ Θεῷ διὰ ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἀεὶ ζητοῦντες τὴν σύστασιν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἀληθῆς λατρεία, καὶ ὄντως θεάρεστος, ἢ τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρετῶν ἀκριβῆς ἐπιμέλεια.

1.51 (να΄) Ὁ σωματικῆς ἡδονῆς μὴ ἐφιέμενος, καὶ ὀδύνην παντελῶς μὴ φοβούμενος, γέγονεν ἀπαθῆς. Ταύταις γάρ μετὰ τῆς τεκούσης αὐτὰς φιλαυτίας, πάντα τὰ δι' αὐτὰς τε καὶ ἐξ αὐτῶν μετὰ τῆς ἀρχηγικωτάτης τῶν κακῶν ἀγνοίας, ὁμοθυμαδὸν συναπέκτεινε πάθη, καὶ ὅλος γέγονε τοῦ ἐστῶτος καὶ μένοντος καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντος φύσει καλοῦ, παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκίνητος, καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος· ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φωτοειδοῦς λαμπρότητος, τὴν θείαν καὶ ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

1.52 (νβ΄) Τὴν ἡδονὴν τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τὴν ὀδύνην, ὄση δύναμις, ἀρνησώμεθα, καὶ πάσης παθῶν ἐπινοίας καὶ δαιμονιώδους κακουργίας παντελῶς ἀπαλλαγησώμεθα. Διὰ γάρ τὴν ἡδονὴν ἀγαπῶμεν τὰ πάθη, καὶ διὰ τὴν ὀδύνην φεύγομεν τὴν ἀρετὴν.

1.53 (νγ΄) Ἐπειδὴ πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνιστῶσιν αὐτὴν συμφθεῖρεσθαι τρόποις, εὐρίσκων δι' αὐτῆς τῆς πείρας ὁ ἄνθρωπος, πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τὴν ὀδύνην διάδοχον, πρὸς μὲν τὴν ἡδονὴν, τὴν ὅλην ἔσχεν ὀρμὴν· πρὸς δὲ τὴν ὀδύνην, τὴν ὅλην ἀποφυγὴν· τῆς μὲν, κατὰ πᾶσαν ὑπεραγωνιζόμενος δύναμιν· τῆς δὲ, κατὰ πᾶσιν σπουδὴν καταγωνιζόμενος, οἰόμενος, ὅπερ ἀμήχανον ἦν, διὰ τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλλήλων ταύτας διαστήσαι, καὶ μόνη τῇ ἡδονῇ (=1200=) συνημμένην τὴν φιλαυτίαν ἔχειν παντελῶς ὀδύνης ἀπείρατον, ἀγνοήσας ὑπὸ τοῦ πάθους, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται ποτε χωρὶς ὀδύνης εἶναι τὴν ἡδονὴν. Ἐγκέκραται (≡15Δ_044⇒> γάρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, κἄν λανθάνειν δοκῇ τοὺς ἔχοντας, διὰ τὴν κατὰ τό πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδὴ δὲ τό ἐπικρατοῦν, ἀεὶ διαφαίνεσθαι πέφυκε, καλύπτον τοῦ παρακειμένου τὴν αἴσθησιν. Ἡδονῆς οὖν διὰ τὴν φιλαυτίαν ἀντιποιοῦμενοι, καὶ ὀδύνην διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν πάλιν φεύγειν σπουδάζοντες, τὰς ἀμυθῆτους τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις.

1.54 (νδ΄) Ἄγνοεῖ τις τὴν καθ' ἡδονὴν καὶ ὀδύνην τῆς αἰσθήσεως πείραν, ὅταν τῷ Θεῷ τῷ ὄντως ἀγαπητῷ καὶ ἐραστῷ καὶ ἐφετῷ προσδήσει, μᾶλλον δὲ κολλησῆ τόν νοῦν, τῆς σωματικῆς γενόμενον ἐλεύθερον σχέσεως.

1.55 (νε΄) Ὡσπερ οὐ δύναται τις ἄλλως λατρεύειν τῷ Θεῷ καθαρῶς, μὴ τὴν ψυχὴν ἄρδην ἐκκαθαίρων· οὕτως οὔτε τῇ κτίσει λατρεύειν, μὴ τό σῶμα περιποιοῦμενος· καθ' ὃ σῶμα τὴν φθοροποιὸν ἐπιτελῶν λατρείαν ὁ ἄνθρωπος, καὶ κατ' αὐτό γενόμενος φίλαυτος, ἡδονὴν εἶχεν ἀπαύστως καὶ ὀδύνην ἐνεργουμένην, ἐσθίων ἀεὶ τό ξύλον τῆς παρακοῆς, τό καλοῦ τε καὶ κακοῦ, κατὰ ταυτόν μεμιγμένην κατὰ τὴν αἴσθησιν διὰ τῆς πείρας ἔχον τὴν γνῶσιν. Καὶ τάχα ξύλον εἶναι γνωστόν καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὴν φαινομένην κτίσιν εἰπὼν τις, οὐχ ἁμαρτήσῃ τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γάρ καὶ ὀδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς τὴν μετάληψιν.

1.56 (νστ΄) Ἐνθα λόγος οὐ κρατεῖ, τό κατ' αἴσθησιν πέφυκεν ἐπιγίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας πέφυρται πῶς ἢ δύναμις, πρὸς οἶκτον τῆς συγγενοῦς σαρκός καθ' ὑπόστασιν, τὴν ψυχὴν δι' ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ' ἣν ὡς ἔργον αὐτῇ φυσικόν ἐγχειρίσασα τὴν ἐμπαθῆ καὶ καθήδονον τῆς σαρκός ἐπιμέλειαν, ἀπάγει τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, καὶ πείθει τῆς ἀνυποστάτου κακίας γενέσθαι ταύτην δημιουργόν.

1.57 (νζ΄) Κακία ἐστὶ ψυχῆς νοεράς, ἢ λήθη τῶν κατὰ φύσιν καλῶν, (≡15Δ_046⇒> ἥτις ἐκ τῆς περὶ τὴν σάρκα τε καὶ κόσμον, ἐμπαθοῦς ἐπιγίνεται σχέσεως, ἣν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος κατ' ἐπιστήμην πνευματικὴν, τὴν τε τοῦ

κόσμου καί τῆς σαρκός διερευνώμενος γένεσίν τε καί φύσιν, καί πρός τήν συγγενῆ τῶν νοητῶν χώραν τήν ψυχὴν ἐλαύνων· πρός ἣν οὐδεμίαν ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας ποιεῖται διάβασιν, οὐκ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρός τόν νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτόν ἔτι τήν αἴσθησιν, διαλυθεῖσαν ἤδη πρός τήν ψυχὴν κατά τήν σχέσιν, καί τοῖς αἰσθητοῖς ἐναπορρίφεισαν θεάμασιν, ὧν διαβάς τήν σχέσιν καί τήν φύσιν ὁ νοῦς παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

(=1201=) 1.58 (νη') Καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν, ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τάς αἰσθήσεις· οὕτω καί τά πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου, μορφοῦσι τάς αἰσθήσεις πρός ἀμαρτίαν. Καί χρή νηφόντως σκοπεῖν τε καί μελετᾶν, πῶς ἡ ψυχὴ τήν καλήν ποιήσεται δεόντως ἀντιστροφὴν, τοῖς δι' ὧν τό πρὶν ἐπλημμέλει χρωμένη πρός γένεσιν ἀρετῶν καί ὑπόστασιν.

1.59 (νθ') Τό ἅγιον Εὐαγγέλιον, σαρκικῆς μὲν εἰσηγεῖται ζωῆς ἄρνησιν, πνευματικῆς δέ ὁμολογίαν. Περί τούτων δέ λέγω, τῶν ἀεὶ μὲν κατά τόν ἄνθρωπον, λέγω δέ τήν ἀνθρωπίνην ἐν σαρκί κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ζωὴν, ἀποθνησκόντων, ζώντων δέ κατά Θεόν μόνῳ τῷ Πνεύματι, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον καί τούς ἀμφ' αὐτόν, τούς ζῶντας μὲν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωὴν, ζῶντα δέ τόν Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς κατά μόνην ἔχοντας τήν ψυχὴν. Οὕτως οἱ διὰ τόν Θεόν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροὶ σαρκί, κρίνονται, θλίψεις καί βασάνους πολλάς καί στενοχωρίας ἔχοντες, καί διωγμούς, καί μυρία πειρασμῶν εἶδη μετὰ χαρᾶς ὑπομένοντες.

1.60 (ξ') Πᾶν πάθος κατά συμπλοκὴν πάντως αἰσθητοῦ τινος καί αἰσθήσεως, καί φυσικῆς δυνάμεως, θυμοῦ λέγω τυχόν, ἢ ἐπιθυμίας, ἢ λόγου παρατραπέντος τοῦ κατά φύσιν, συνίσταται. Ἐάν (≡15Δ_048⇒) οὖν τό πρός ἄλληλα κατά σύνθεσιν τέλος, τοῦ τε αἰσθητοῦ καί τῆς αἰσθήσεως, καί τῆς ἐπ' αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως θεωρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῆ πρός τόν οἰκεῖον φύσει λόγον, τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγαγεῖν, καί θεωρῆσαι καθ' ἑαυτό τό αἰσθητόν, ἄνευ τῆς πρός αὐτό τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, καί τήν αἴσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρός αὐτήν οἰκειότητος· καί τήν ἐπιθυμίαν φέρε εἰπεῖν, ἢ ἄλλην τινά τῶν κατά φύσιν δυνάμεων χωρὶς τῆς ἐμπαθοῦς ἐπ' αἰσθήσει τε καί αἰσθητῷ διαθέσεως· ὡς ἡ τοῦ πάθους ποιὰ παρασκευάζει τήν θεωρίαν γίνεσθαι κίνησις, διεσκέδασε καί ἐλέπτυνε, κατά τόν πάλαι τοῦ Ἰσραὴλ μόσχον, τοῦ οἰοδήποτε συμβαίνοντος πάθους τήν σύστασιν, καί ὑπό τό ὕδωρ τῆς γνώσεως ἔσπειρεν, ἀφανίσας παντελῶς καί αὐτήν τῶν παθῶν τήν ψιλήν φαντασίαν, διὰ τῆς πρός ἑαυτά τῶν ἀποτελούντων αὐτό κατά φύσιν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως.

1.61 (ξά') Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς σαρκός παθημάτων κεκληιδωμένος βίος, χιτῶν ἐστὶν ἐσπιλωμένος. Ὡς ἔκ τινος γάρ ἐνδύματος τῆς κατά τόν βίον ἀναστροφῆς, ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέφυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μὲν, χιτῶνα καθαρὸν ἔχων, τόν ἐνάρετον βίον· ὁ δέ, πονηροῖς ἐσπιλωμένην ἔργοις τήν ζωὴν κεκτημένος. Ἡ μᾶλλον, ἐσπιλωμένος ἀπὸ τῆς σαρκός ἔστι χιτῶν, ἢ κατά συνείδησιν μορφοῦσα διὰ τῆς μνήμης τῶν (=1204=) ἐκ τῆς σαρκός πονηρῶν κινήματων τε καί ἐνεργημάτων τήν ψυχὴν, ἕξις τε καί διάθεσις, ἢ ὁρῶσα διαπαντός καθάπερ χιτῶνά τινα περί ἑαυτήν, δυσωδίας πληροῦται παθῶν. Ὡς γάρ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος, διὰ τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατά λόγον συνυφαινομένων, ἀφθαρσίας γίνεται τῇ ψυχῇ χιτῶν, ὃν ἐνδυσασμένη γίνεται καλή καί ἐπίδοξος· οὕτω καί ἀπὸ τῆς σαρκός, τῶν παθῶν ἀλλήλοις κατά ἀναλογίαν συνυφαινομένων, γίνεται τις χιτῶν ἀκάθαρτος καί ἐσπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνύς γνώριμον τήν ψυχὴν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ καί εἰκόνα παρά τήν θεῖαν ἐνθέμενος.

(≡15Δ_050⇒) 1.62 (ξβ') Βεβαία πίστις ἐστὶ τῆς πρός ἐκθέωσιν ἐλπίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησις, τοσοῦτον θεόν ποιούσα τόν

άνθρωπον, ὅσον αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος. Ὁ γάρ χωρίς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρίς τῆς εἰς θεότητα μεταβολῆς, τήν φύσιν θεοποιήσει· καί τοσοῦτο ἀναβιβάσει δι' ἑαυτόν, ὅσον αὐτός διὰ τόν ἄνθρωπον ἑαυτόν κατεβίβασεν. Ὅπερ μυστικῶς διδάσκων ἑαυτόν ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν, ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις, τόν εἰς ἡμᾶς ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

1.63 (ξγ') Τοῦ μέν θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐπιστατῶν ὁ λόγος, ποιεῖ τάς ἀρετάς· ὁ δέ νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων, τῶν γεγονότων τήν ἄπταιστον συλλέγεται γνῶσιν. Ὅταν οὖν ὁ λόγος μετά τήν τῶν ἀντικειμένων ἀποβολήν, εὖρη τό κατά φύσιν ἔραστόν, καί ὁ νοῦς μετά τήν τῶν γινωσκομένων διάβασιν λάβηται τῆς ὑπέρ οὐσίαν καί γνῶσιν τῶν ὄντων Αἰτίας, τηρικαῦτα τό τῆς θεώσεως κατά χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τόν μέν λόγον ἀπάγον τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἔνθα τό διακρινόμενον οὐκ ἔστι· τόν δέ νοῦν καταπαῦον τῆς κατά φύσιν νοήσεως, ἔνθα μή ἔστι τό γινωσκόμενον, καί ποιοῦν τῇ κατά τήν στάσιν ταυτότητι θεόν, τόν ἀξιούμενον τῆς θείας μεθέξεως.

1.64 (ξδ') Κατιωθεῖσαν τήν ψυχὴν τῷ ῥύπῳ τῆς ἡδονῆς, ἀποκαθαίρει πόνος, καί ἀφηλοῖ παντελῶς αὐτῆς τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν, τῆς πρὸς αὐτά φιλίας τήν ζημίαν μεταμαθοῦσαν· δι' ἣν αἰτίαν ὁ Θεός συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ, κατά κρίσιν δικαίαν τοὺς ἀνθρώπους βασιάνους καταπιέζειν.

1.65 (ξε') Ἡδονὴ καί λύπη, ἐπιθυμία καί φόβος, καί τά τούτοις ἐπόμενα, τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προηγουμένως οὐ συνεκτίσθη· ἐπεὶ καί εἰς τόν ὅρον ἄν συνετέλου τῆς φύσεως. Λέγω δὴ παρά τοῦ (=1205=) Νυσαέως μεγάλου Γρηγορίου μαθῶν, ὅτι διὰ τήν τῆς (≡15Δ_052⇒) τελειότητος ἔκπτωσιν, ἐπεισήχθη ταῦτα, τῷ ἀλογοτέρῳ μέρει προσφύεντα τῆς φύσεως· δι' ὧν, ἀντί τῆς μακαρίας καί θείας εἰκόνας, εὐθύς ἅμα τῇ παραβάσει, διαφανῆς καί ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν ἡ τῶν ἀλόγων ζῶων ὁμοίωσις. Ἔδει γάρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὑφ' ὧν ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδίκως τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἐλθεῖν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον.

1.66 (ξστ') Καλά γίνεται καί τά πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις, ὀπνηνικά σοφῶς αὐτά τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρὸς τήν τῶν οὐρανίων μεταχειριζόμεθα κτῆσιν· οἶον, ὅτε τήν μέν ἐπιθυμίαν, τῆς νοεράς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικὴν ἐργασόμεθα κίνησιν· τήν ἡδονὴν δέ, τῆς ἐπὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελκτικῆς ἐνεργείας εὐφροσύνην ἀπήμονα· τό δέ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπὶ πλημμελίμασι τιμωρίας προφυλακτικὴν ἐπιμέλειαν· τήν δέ λύπη, διορθωτικὴν ἐπὶ παρόντι κακῶ μεταμέλειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, κατά τοὺς σοφοὺς τῶν ἰατρῶν, σῶματι φθαρτικοῦ θηρός τῆς ἐχίδνης, τήν οὖσαν ἢ μελετωμένην ἀφαιρουμένους λώβησιν, τοῖς πάθεσι τούτοις πρὸς ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας ἢ προσδοκωμένης, καί κτῆσιν καί φυλακὴν ἀρετῆς τε καί γνώσεως.

1.67 (ξζ') Ὁ μέν τῆς πρώτης Διαθήκης νόμος, διὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, παντός μολυσμοῦ τήν φύσιν ἀποκαθαίρει. Ὁ δέ τῆς Καινῆς, διὰ τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας, ἀπὸ τῶν σωματικῶν πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα, τόν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζει.

1.68 (ξη') Ἡ θεία Γραφή, τοὺς μέν εἰσαγομένους, καί ἐπὶ τὰ προπύλαιά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβουμένους καλεῖ· τοὺς δέ κτησαμένους σύμμετρον ἔξιν τῶν κατ' ἀρετὴν λόγων τε καί τρόπων, οἶδεν ὀνομάζειν προκόπτοντας· (≡15Δ_054⇒) τοὺς δέ κατ' αὐτὴν γνωστικῶς ἤδη γεγεννημένους τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας τήν κορυφήν, προσαγορεύει τελείους. Ὁ τοίνυν

τήν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀρχαίαν ἀναστροφὴν ἀποστραφεῖς, καὶ πᾶσαν ἑαυτοῦ τὴν διάθεσιν διὰ τὸν φόβον ἐκδεδωκώς τοῖς θείοις προστάγμασιν, οὐδενός καλοῦ τῶν εἰσαγομένοις πρεπόντων καθυστερεῖ· κἄν οὕτω τὴν ἐν ἀρεταῖς ἕξι ἐκτήσατο, καὶ τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένοις σοφίας γέγονε μέτοχος. Ἄλλ' οὐδέ ὁ προκόπτων, τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῦ (=1208=) τῷ βαθμῷ καλῶν τινος ὑστερεῖ· κἄν τὴν αὐτὴν οὕτω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσαν τῶν θείων ἐκτήσατο γνώσιν. Οἱ γὰρ τέλειοι, τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιωθέντες θεολογίας, καὶ πάσης φαντασίας ὑλικῆς τὸν νοῦν καθαρὸν καταστήσαντες, καὶ εἰκόνας τῆς θείας ὠραιότητος ὅλην ἀνελλιπῶς φέρουσαν τὴν ἐκμίμησιν, τὴν θείαν ἀγάπης ἐν ἑαυτοῖς ἐνστερνισάμενοι φαίνονται.

1.69 (ξθ') Διττός ἐστὶν ὁ φόβος· ὁ μὲν ἀγνός· ὁ δὲ οὐκ ἀγνός. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ πλημμελήμασι κατ' ἐκδοχὴν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τὴν ἁμαρτίαν, οὐκ ἀγνός, οὐδέ ἔσται διαπαντός, τῇ ἁμαρτίᾳ διὰ τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος. Ὁ δὲ δίχα τῆς ἐπὶ πλημμελήμασι λύπης αἰεὶ συνεστώς, οὗτος φόβος ἀγνός, καὶ οὐκ ἀπογενήσεται ποτε· διότιπερ οὐσιωδῶς ἐμπέφυκε πως τῷ Θεῷ πρὸς τὴν κτίσιν, ποιούμενος ἔκδηλον αὐτοῦ πᾶσιν τὴν φυσικὴν αἰδεσιμότητα, τῆς ὑπὲρ πᾶσαν βασιλείαν καὶ δύναμιν ὑπεροχῆς.

1.70 (ο') Ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεόν ὡς κριτὴν, ἀλλ' αἰδούμενος αὐτόν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς ἀπείρου δυνάμεως ὑπεροχὴν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ' αἰδοῦς καὶ τῆς πρεπούσης σεβασμιότητος ἀγαπῶν τὸν Θεόν· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ κτησάμενος τὸν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὑστέρημα τοπαράπαν οὐδέν.

(=15Δ_056=> 1.71 (οα') Ἐκ τῶν ὄντων, τὸν τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον· καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῆς κινήσεως, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

1.72 (οβ') Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐδενός ἄπεστι τῶν ὄντων, καὶ μάλιστα τῶν λόγου καθ' ὅτιοῦν μετεληφότων. Συνεκτικὸν γὰρ ὑπάρχει τῆς ἐκάστου γνώσεως, ὅτι Θεός καὶ Θεοῦ Πνεῦμα, κατὰ δύναμιν προνοητικῶς διὰ πάντων χωροῦν, καὶ τὸν ἐν ἐκάστῳ λόγον κατὰ φύσιν ἀνακινοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρὰ τὸν θεσμόν τῆς φύσεως πεπραγμένων, ἄγον τὸν αἰσθανόμενον· καὶ τὴν προαίρεσιν εὐεικτον ἔχοντα, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν. Διὸ καὶ πολλοὺς εὐρίσκομεν καὶ τῶν ἄγαν βαρβάρων καὶ νομάδων ἀνθρώπων, καλοκαγαθίας μεταποιουμένους, καὶ τούς ἀνέκαθεν κρατήσαντες ἐν αὐτοῖς θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους.

(=1209=) 1.73 (ογ') Ἦστι μὲν ἐν πᾶσιν ἀπλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὸ πάντων ἐστὶ συνεκτικὸν καὶ προνοητικόν, καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινητικόν. Προσδιωρισμένως δέ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστὶν ὑποδεικτικόν παραβάσεως, καὶ τῆς κατὰ Χριστόν προαγορευθείσης ἐπαγγελίας, φωτιστικόν· ἐν δὲ πᾶσι τοῖς κατὰ Χριστόν πρὸς τοῖς εἰρημένους, καὶ ὡς υἱοθετικόν. Ὡς δὲ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀπλῶς, πλήν τῶν συνιέντων, καὶ ἑαυτοῦς διὰ τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσεως. Πᾶς γὰρ μὴ ποιῶν τὰ θεῖα θελήματα, κἄν πιστός ἦ, ἀσύνετον ἔχει τὴν καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καὶ τὸ σῶμα κατάχρεων ἁμαρτίαις, ὡς διαπαντός μολυσμοῖς παθῶν ἐνεχόμενον.

1.74 (οδ') Ὁ τῆς σωτηρίας ὀρεγόμενος πάντων ἀνθρώπων Θεός, (=15Δ_058=> καὶ πεινῶν αὐτῶν τὴν ἐκθέωσιν, τὴν τούτων οἴησιν ὡς τὴν ἄκαρπον καταρῶμενος ἀποξηραίνει συκὴν, ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τὸ εἶναι μᾶλλον προκρίνατες, τὸν μὲν καθ' ὑπόκρισιν τῆς ἠθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τὸν ἐνάρετον δέ,

καθώς ὁ θεῖος βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως μετελθόντες βίον, εὐσεβῶς τήν ζωὴν διενέγκωσι, Θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τήν διάθεσιν, ἢ τοῖς ἀνθρώποις τόν ἐκτός ἐπιδεικνύμενοι περί τὰ ἦθη σχηματισμόν.

1.75 (οε') Ἔτερός ἐστίν ὁ τοῦ ποιεῖν, καί ἕτερος ὁ τοῦ πάσχειν λόγος· καί ὁ μὲν τοῦ ποιεῖν λόγος ἐστίν, ἢ φυσική πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν δύναμις· ὁ δὲ τοῦ πάσχειν, ἢ χάρις τῶν ὑπὲρ φύσιν, ἢ σύμβασις τῶν παρά φύσιν. Ὡς γάρ τοῦ ὑπερόντος φυσικὴν οὐκ ἔχομεν δύναμιν, οὕτως οὔτε τοῦ μὴ ὄντος ἔχομεν φύσει τήν δύναμιν. Πάσχομεν οὖν ὡς ὑπὲρ φύσιν οὕσαν κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τήν θέωσιν· οὐ γάρ ἔχομεν φύσει δεκτικὴν τῆς θεώσεως δύναμιν. Καί πάσχομεν πάλιν ὡς παρά φύσιν, γνώμη κατὰ σύμβασιν τήν κακίαν· οὐ γάρ ἔχομεν πρὸς γένεσιν κακίας φυσικὴν δύναμιν. Ποιοῦμεν οὖν ἐνταῦθα φύσει ὄντες τὰς ἀρετάς, πρὸς τό ταύτας ποιεῖν ἔχοντες φυσικὴν τήν δύναμιν· πάσχομεν δὲ κατὰ τό μέλλον τήν θέωσιν, τήν πρὸς τό παθεῖν ταύτην κατὰ δωρεᾶς χάριν δεχόμενοι.

1.76 (οστ') Ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον τήν τε τῶν ἀρετῶν ποιητικὴν φύσει λογικὴν ἔχομεν δύναμιν ἐνεργουμένην· καί τήν πάσης γνώσεως δεκτικὴν νοεράν ἀσχέτως δύναμιν, (=1212=) πᾶσαν τῶν ὄντων καί γινωσκομένων φύσιν διαβαίνουσιν, καί πάντας κατόπιν ἑαυτῆς τοὺς αἰῶνας ποιουμένην· πάσχομεν δέ, ἠνίκα τῶν ἐξ οὐκ ὄντων τοὺς λόγους τελείως περάσαντες, εἰς τήν τῶν ὄντων ἀγνώστως ἔλθωμεν Αἰτίαν, καί συγκαταπαύσωμεν τοῖς φύσει πεπερασμένοις τὰς οἰκείας δυνάμεις, ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς (=15Δ_060=> κατὰ φύσιν δυνάμειος οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα· ἐπειδὴ τοῦ ὑπὲρ φύσιν, ἢ φύσις καταληπτικὴν οὐ κέκτηται δύναμιν· θεώσεως γάρ οὐδὲν γενητόν κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιητικόν, ἐπειδὴ μηδέ Θεοῦ καταληπτικόν· μόνης γάρ τῆς θείας χάριτος ἴδιον τοῦτο πέφυκεν εἶναι, τό ἀναλόγως τοῖς οὐσι χαρίζεσθαι θέωσιν· τῆς λαμπρυνούσης τήν φύσιν τῷ ὑπὲρ φύσιν φωτί, καί τῶν οἰκείων ὄρων αὐτήν ὑπεράνω, κατὰ τήν ὑπερβολὴν τῆς δόξης, ποιουμένης.

1.77 (οζ') Τὰς ἀρετάς ποιοῦντες, μετὰ τήνδε παυόμεθα τήν ζωὴν· τήν δὲ κατὰ χάριν ὑπὲρ αὐτῶν οὐ παυόμεθα πάσχοντες θέωσιν. Τό γάρ ὑπὲρ φύσιν, ἀνύπαρκτον, ὅτι καί ἀδρανές.

1.78 (οη') Τῶν θείων ἀγαθῶν τύποι, οἳ τε κατ' ἀρετὴν τρόποι, καί οἱ τῶν ὄντων λόγοι· οἷς ὁ Θεός διαπαντός ἄνθρωπος γίνεται, ὡς μὲν σῶμα, τοὺς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν, ὡς δὲ ψυχὴν, τοὺς ἐν πνεύματι λόγους τῆς γνώσεως, οἷς τοὺς ἀξίους θεοποιεῖ, χαρακτηῖρα διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καί ἀπλανοῦς γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὑπαρξιν.

1.79 (οθ') Ὁ πιστός, κατὰ τόν ἅγιον Πέτρον, καί πρακτικὸς νοῦς, ὑπὸ Ἡρώδου κρατούμενος, τοῦ δερματίνου νόμου· δερματίνος γάρ ὁ Ἡρώδης ἐρμηνεύεται, ὅπερ ἐστὶ τό φρόνημα τῆς σαρκός· ὑπὸ δύο συγκλείεται φυλακάς, καί μίαν πύλην σιδηρᾶν, πολεμούμενος ἐκ τε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τῆς κατὰ διάνοιαν ἐπὶ τοῖς πάθεσι συγκαταθέσεως, ἅς τινος καθάπερ φυλακάς, ἡγουν εἰρκτάς, διὰ τοῦ λόγου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὡς δι' ἀγγέλου διαπεράσας, ἔρχεται ἐπὶ τήν πύλην τήν σιδηρᾶν τήν φέρουσιν εἰς τήν πόλιν· τήν πρὸς τὰ αἰσθητὰ λέγω τῶν αἰσθήσεων, στερρᾶν καί ἀπότομον καί δυσκαταμάχητον σχέσιν· ἦν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοίγων λόγος αὐτομάτην, πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ λοιπόν ἀφόβως τόν νοῦν παραπέμπει τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλεύθερον.

(=15Δ_062=> (=1213=) 1.80 (π') Ὁ διάβολος καί ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καί ἐκδικητής· ἐχθρός μὲν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκεῖ πως τήν ὀλέθριον κεκτησθαι πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἐκουσίων παθῶν τρόποις, διὰ τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τήν προαίρεσιν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, προκρίνειν τὰ

πρόσκαιρα· δι' ὧν κλέπτων ὄλην τῆς ψυχῆς τήν ἔφεσιν, τῆς θείας παντελῶς ἀγάπης ἡμᾶς ἀφίστησιν, ἔκουσίους ἐχθρούς ποιῶν τοῦ ποιήσαντος· ἐκδικητῆς δέ, ὅταν γυμνώσας τό πρός ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῶ διά τήν ἁμαρτίαν ὑποχειρίους, ἐξαιτῆται τήν καθ' ἡμῶν τιμωρίαν. Οὐδέν γάρ οὕτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. Τοῦτο δέ συγχωρηθεῖς, τάς ἀπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγάς, λαίλαπος δίκην ἀπηνῶς ἐπιφέρεται τοῖς καθ' ὧν ἐκομίσατο συγχωρήσει Θεοῦ τήν ἐξουσίαν· οὐ τό πρόσταγμα τό θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλά τό οἰκεῖον τοῦ καθ' ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῶ βάρει τῶν ὀδυνηρῶν συμφορῶν, ἡ ψυχὴ δι' ἀτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἑαυτῆς περικόψη τήν δύναμιν, ἀντί νουθεσίας, ἀθεΐας αἰτίαν ποιουμένη τήν τῶν ἀλγεινῶς συμβαινόντων ἐπαγωγήν.

1.81 (πα') Ὅταν οἱ τήν πρακτικὴν ἔξιν, καί τήν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ἀπειληφότες, πρός τήν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχωνται δόξαν, ἤθη μὲν ἀρετῶν τῷ φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δέ σοφίας καί γνώσεως μόνον λαλοῦντες, δίχα τῶν κατὰ δικαιοσύνην ἔργων· καί τόν ὡς ἐπ' ἀρετῆ καί γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται τύπον, εἰκότως πρέπουσι παραδίδονται πόνοις, διά τοῦ πάσχειν τήν ἀγνοηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες.

1.82 (πβ') Ἐκαστος τῶν δαιμόνων κατὰ τήν ἐνδιαθέτως ὑποκειμένην ἐπιτηδειότητα, πρός τήνδε ἢ τήνδε τῶν πειρασμῶν τήν ἐπαγωγήν τυγχάνει λειτουργῶν· ἄλλος γάρ ἄλλης ἐστὶ ποιητικός (=15Δ_064=> κακίας, καί ἄλλος ἄλλους σαφῶς ἐστι μιαιώτερος, καί πρός τόδε μᾶλλον τῆς κακίας τό εἶδος ἐπιτηδειότερος.

1.83 (πγ') Ἄνευ τῆς θείας συγχωρήσεως, οὐδέ αὐτοὶ οἱ δαίμονες κατ' οὐδέν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ διαβόλῳ. Οἶδε γάρ αὐτός ὁ Θεός ὅπως μετὰ τῆς δεούσης φιλανθρώπου καί ἀγαθῆς προνοίας συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ διά τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, τάς ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν, διαφόρους ποιεῖσθαι τιμωρίας· καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς, ἡ περί τοῦ Ἰώβ συγγραφή μὴ δυνάμενον τῷ Ἰώβ παντελῶς προσπελάσαι τόν διάβολον ἀναγραφομένη, δίχα τοῦ θεοῦ βουλήματος.

1.84 (πδ') Ἐνυπόστατος πίστις ἐστίν, ἡ ἐνεργῆς καί ἔμπρακτος, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται, ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος, (=1216=) δι' ὧν ὡς Λόγος πρός τόν ἐν ᾧ κατὰ φύσιν ἐστίν, ἀνάγει Πατέρα τούς πράττοντας.

1.85 (πε') Ζωῆς μετάθεσιν καί λατρείαν ἀγγελικὴν, καί πρός σῶμα ψυχῆς ἔκουσιον ἀλλοτριώσιν, καί τῆς ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τό τῆς Νέας Διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον. Πνευματικὴν δέ περιτομήν ὁ λόγος οἶδε καλεῖν, τήν τῆς ἐμπαθοῦς σχέσεως πρός σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομήν.

1.86 (πστ') Ἀγαθός ὑπάρχων ὁ Θεός, καί θέλων ἡμῶν ἐκτίλει παντελῶς τό τῆς κακίας σπέρμα τήν ἡδονήν, τήν τόν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλήσασαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καί τιμωρίας ἐπαγαγεῖν· κατὰ ταύτόν καί τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τόν ἰόν, διά τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καί πρός τὰ παρόντα καί μόνην τήν αἴσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καί τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μηδέν τιμωρίας πλέον εἰς κέρδος κεκτημένα κατὰ τήν χρῆσιν, ἐμποιῆσαι βουλόμενος, καί τήν ἐκείνου (=15Δ_066=> τιμωρόν δύναμιν καί μισάνθρωπον, τῆς πρός ἀρετὴν ἐπαναγωγῆς περιστατικὴν αἰτίαν ποιήσασθαι τῶν αὐτῆς ἔκουσίως ἀπολισθησάντων.

1.87 (πζ') Πρέπον ἐστὶ καί δίκαιον ὑπὸ τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι, τούς τάς αὐτοῦ πονηράς ὑποθήκας τῶν ἔκουσίων ἁμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους. Καί γάρ καί ἡδονῆς ἐστὶ διά τῶν ἔκουσίων παθῶν σπορευός ὁ διάβολος, καί ὀδύνης διά τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγεύς.

1.88 (πη) Ὁ θεωρητικός νοῦς καί γνωστικός, πρὸς τιμωρίαν ἐκδίδεται διὰ τοῦτο πολλάκις τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καί συμφοράς, ἵνα μάθη πάσχων περὶ καρτερίας μᾶλλον καί πόνων ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἢ διακενῆς τοῖς οὐκ οὔσιν ὑπερηφάνως ἐμματαιάζειν.

1.89 (πθ) Ὁ πάσχων ὑπὸ χάριτος [fort. ὑπὲρ θείας ἐντολῆς] Θεοῦ παραβαθείσης, ἐάν ἐπιγνῶ τῆς ἰωμένης αὐτόν θείας προνοίας τόν λόγον τήν τε συμφορὰν εὐχαρίστως δέχεται χαίρων, καί τήν ὑπὲρ ἧς παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν· ὁ δέ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας, τῆς τε δοθείσης ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος καί τῇ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδεται, πρὸς τήν πρᾶξιν ἔλθειν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιαθέτως εἶχε τήν ἔφρασιν.

1.90 (φ) Πᾶς ἀνεχόμενος ἐκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τὰς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφορὰς πειρασμῶν, μετὰ τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ' ἀρετὴν ἕξεως τε καί χάριτος, ὡς ὑπελθῶν ἐκουσίως τόν ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος, καί ὡς χρέος ἀποτιννύς, τὰς τῶν βασάνων ἐπιφορὰς καταδεχόμενος· ἀλλ' ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ τῷ μὲν βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τοὺς ἐκ τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους, καί τήν ἐπ' αὐτοῖς, (=1217=) κατὰ διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης (≡15Δ_068⇒ αὐτῶν διὰ τὰς προλαβούσας πλημμελίας, συγκατάθεσιν· τῷ δέ Θεῷ, προσφέρων διὰ λατρείας ἀληθινῆς, τῆς ταπεινῆς λέγω διαθέσεως, τήν τῶν παρημελημένων διόρθωσιν.

1.91 (φα) Ὁ τήν κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διὰ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰν, εὐχαρίστως μὴ καταδεχόμενος καί τήν ἐπὶ τῷ δοκεῖν δίκαιος εἶναι, μεταγνοῦς, οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θείοις τῶν δικαίων κριμάτων ἀντιπίπτων θεσπίσματα, καί μὴ καταδεχόμενος ἐκουσίως ὑπὸ τόν ζυγόν γενέσθαι τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος κατὰ τήν θεϊαν διαταγὴν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδεται· καί κλοιούς καί δεσμά καί λοιμόν καί θάνατον καί μάχαιραν, καί τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς. Πάντα γάρ ταῦτα, καί τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ' ἀρετὴν καί γνῶσιν ὡς ἰδίας τῆς ἐξοικιζόμενος ἕξεως πάσχει· διὰ τό μὴ θέλειν αὐτόν ἐξ ὑπερηφανίας καί ματαίας οἰήσεως τὰς ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτιννύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι καί ἀνάγκαις καί στενοχωρίαις κατὰ τόν θεῖον Ἀπόστολον. Ἦδει γάρ ὁ μέγας Ἀπόστολος, φυλακτικὴν τῶν θείων κατὰ ψυχὴν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τήν ἐκτός περὶ τό σῶμα συνισταμένην διὰ τῶν πόνων ταπεινώσιν· καί διὰ τοῦτο στέργων ὑπέμενε, καί διὰ ἑαυτόν, καί τοὺς οἷς ἀρετῆς καί πίστεως προέκειτο τύπος· ἵνα κἄν ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατὰ τόν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καί ὑπομονῆς μίμησιν τόν ἀνευθύνως πάσχοντα.

1.92 (φβ) Ὁ μὴ τοῖς σχήμασι τῶν ὁρατῶν ἐναπομένων διὰ τήν αἴσθησιν, ἀλλὰ κατὰ νοῦν τοὺς λόγους αὐτῶν ἀναζητῶν, ὡς νοητῶν τύπους ἢ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδέν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὀρωμένων διδάσκεται· πάντα γάρ φύσει καλά λίαν καθέστηκεν.

1.93 (φγ) Ὁ τῇ κινήσει τῶν αἰσθητῶν μὴ συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον (≡15Δ_070⇒ τήν τῶν ἀρετῶν μετέρχεται πρᾶξιν. Ὁ δέ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μὴ διατυπώσας τόν νοῦν, τήν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπέληφε δόξαν. Ὁ δέ καί αὐτήν τήν οὐσίαν τῶν ὄντων τῇ διανοίᾳ παραδραμών, ὡς ἄριστος θεολόγος, μετὰ ταύτην ἀγνώστως τῇ μονάδι προσέβαλε.

1.94 (φδ) Πᾶς θεωρητικός νοῦς, ἔχων τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τήν κίνησιν, κατώρθωσεν ἀρετὴν· καί τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἑαυτοῦ τήν φαντασίαν ἀποτεμών, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν (=1220=) ὄντων εὗρεν ἀλήθειαν, καθ' ἣν φυσικὴ θεωρία συνέστηκε· καί

τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τόν τῆς θείας καί ἀμάχου μονάδος δέχεται φωτισμόν, καθ' ὃν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τό μυστήριον.

1.95 (fε') Ἐκάστῳ κατά τήν ὑποκειμένην αὐτῷ περί Θεοῦ δόξαν, ὁ Θεός ἐμφανίζεται τοῖς μέν κατ' ἔφεσιν τήν ὑλικήν περάσασι σύνθεσιν, καί τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις κεκτημένοις κατά μίαν καί τήν αὐτήν ἀεικινήσιαν περί Θεόν, ὡς μονάς ἐκφαίνεται καί Τριάς, ἵνα καί τήν οἰκείαν ὑπαρξιν παραδείξειε, καί τόν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξειε. Τοῖς δέ περί μόνην τήν ὑλικήν σύνθεσιν ἔχουσι κινουμένην τήν ἔφεσιν, καί ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοις, οὐχ ὡς ἔστιν, ἀλλ' ὡς εἰσίν ἐμφανίζεται, δεικνύς ὅτι τῆς ὑλικῆς δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖν χερσῖν· καθ' ἣν ὁ σωματικός, ὡς ἐξ ὕλης καί εἴδους, συνέστηκε κόσμος.

1.96 (fστ') Ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τὰς διαφοράς ἐνεργείας τοῦ ἑνός ἀγίου Πνεύματος, χαρίσματα λέγει διάφορα, ὑφ' ἑνός δηλονότι καί τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κατά τό μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος (≡15Δ_072⇒ ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος, ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καί τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατά ψυχῆν διαθέσεως, συμμεμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆσδε ἢ τῆσδε τῆς ἐντολῆς τήν ἀρμόζουσαν πρὸς ἐνέργειαν ἔξιν.

1.97 (fζ') Ὡσπερ ὁ μὲν λαμβάνει λόγον σοφίας, ὁ δέ λόγον γνώσεως, ἕτερος δέ, πίστεως, καί ἄλλος ἄλλο τι τῶν ἀπριθμημένων τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὕτως ὁ μὲν δέχεται διὰ τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας καί ἀμέσου πρὸς Θεόν καί μηδέν ἐχούσης ὑλικόν ἀγάπης, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· ἕτερος δέ διὰ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας ἀγάπης πρὸς τόν πλησίον χάρισμα· ἄλλος δέ ἄλλο τι, κατά τό αὐτό Πνεῦμα, ὡς ἔφην, ἔχοντος ἐκάστου ἐνεργούμενον τό οἰκεῖον χάρισμα. Πᾶσαν γάρ ἐντολῆς ἔξιν ἐνεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

1.98 (fη') Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμά ἐστιν, ἡ παντελής πρὸς τόν αἰσθητόν κόσμον τῆς προαιρέσεως ἡμῶν νέκρωσις· τό δέ ποτήριον, καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπέρ ἀληθείας καθέστηκεν ἄρνησις.

1.99 (fθ') Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα, τῶν ὑπέρ ἀρετῆς κατά πρόθεσιν ἐκουσίων καί ἡμετέρων πόνων, τύπος ὑπάρχει· δι' ὧν τὰς κατά συνείδησιν ἀπορῥύπτοντες κηλίδας, τόν πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς προαιρέσεως ἐκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τό δέ ποτήριον, τῶν ἐκ περιστάσεως παρά προαίρεσιν ἐπανισταμένων ἡμῶν ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἀκουσίων πειρασμῶν τύπος ἐστί· (=1221=) δι' ὧν καί αὐτῆς προκρίνοντες τόν θεῖον πόθον τῆς φύσεως, ἐκόντες τόν περιστατικόν ὑπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον.

(≡15Δ_074⇒ 1.100 (ρ') Ταύτην ἔχει τήν διαφοράν τό βάπτισμα πρὸς τό ποτήριον· ὅτι τό μὲν βάπτισμα, ὑπέρ ἀρετῆς πρὸς τὰ ἡδέα τοῦ βίου νεκράν ἐργάζεται τήν προαίρεσιν· τό δέ ποτήριον, τήν ἀλήθειαν καί αὐτῆς προκρίνειν πείθει τῆς φύσεως τούς εὐσεβεῖς.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(≡15Δ_076⇒ 2.1 (α') Πρότερον τοῦ βαπτίσματος ἔθετο τό ποτήριον, ὅτι διὰ τήν ἀλήθειαν ἐστιν ἡ ἀρετή, ἀλλ' οὐ διὰ τήν ἀρετήν ἡ ἀλήθεια. Ὅθεν ὁ διὰ τήν ἀλήθειαν πράττων τήν ἀρετήν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκειται βέλεσιν· ὁ δέ τήν ἀλήθειαν ἀρετῆς ἔνεκεν ἐπιτηδεύων, σύννοικον ἔχει τῆς κενοδοξίας τήν οἴησιν.

2.2 (β') Ἀλήθειαν μὲν εἶναι λέγει, τὴν θεῖαν γινῶσιν· ἀρετὴν δέ, τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας τῶν ἐφιεμένων αὐτῆς ἀγῶνας. Ὁ τοίνυν γνώσεως ἔνεκεν, ἀρετῆς ὑπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων ἀπερίληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνους τὴν ἀλήθειαν· τοῖς δευτέροις γάρ οὐ περιγράφεται φύσει τό πρῶτον. Ὁ δὲ τὴν γινῶσιν διὰ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνας ἐπιτηδεύων, πάντως κενόδοξος ὡς εἰληφέναι δοκῶν τοὺς στεφάνους πρὸ τῶν ἰδρώτων· οὐκ εἰδῶς ὅτι διὰ τοὺς στεφάνους οἱ πόνου, ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς πόνους οἱ στέφανοι· φύσει γάρ ἀμελέτητος πᾶσα καθέστηκε μέθοδος, τοῦ δι' ὃ πέφυκεν ἐξανυσθέντος, ἢ ἀνυσθῆναι δόξαντος.

2.3 (γ') Ὁ μόνον τῆς γνώσεως τὴν μορφὴν, ὅπερ ἐστὶν ὁ ψιλὸς λόγος· καὶ ὁ τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστὶ τό ψιλόν ἦθος, ἐπιτηδεύων, Ἰουδαῖός ἐστι καὶ αὐτός ἀληθείας τύποις φυσιοῦμενος.

2.4 (δ') Ὁ πᾶσαν τὴν φαινομένην τοῦ νόμου λατρείαν μὴ κατ' αἴσθησιν ὄρων, ἀλλὰ ταῖς κατὰ νοῦν ἐφόδοις ἕκαστον τῶν (=15Δ_078=> ὀρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τόν ἐν ἐκάστῳ κεκρυμμένον θεοτελῆ Λόγον ἐκδιδασκόμενος, ἐν τῷ νόμῳ τόν Θεόν εὐρίσκει, καλῶς ψηλαφῶν διὰ τῆς νοεράς δυνάμεως ὡς ἐν φορυτῷ, τῇ ὕλῃ τῶν νομικῶν διατάξεων, εἴ που κεκρυμμένον εὖροι τῇ σαρκὶ τοῦ νόμου τόν τὴν αἴσθησιν διαφεύγοντα παντελῶς μαργαρίτην Λόγον.

2.5 (ε') Καὶ ὁ τὴν φύσιν δὲ τῶν ὀρωμένων μὴ τῇ αἰσθήσει μόνῃ περιγράφων, ἀλλὰ κατὰ νοῦν σοφῶς τόν (=1224=) ἐν ἐκάστῳ κτίσματι λόγον ἐρευνώμενος, εὐρίσκει Θεόν, ἀπὸ τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τὴν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

2.6 (στ') Ἐπειδὴ τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισις ἐστίν· ὁ τὰ νομικὰ σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καὶ τὴν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τὴν Γραφήν καὶ τὴν κτίσιν καὶ ἑαυτόν, τὴν μὲν Γραφήν, εἰς γράμμα καὶ πνεῦμα· τὴν δὲ κτίσιν, εἰς λόγον καὶ ἐπιφάνειαν· ἑαυτόν δέ, εἰς νοῦν καὶ αἴσθησιν· καὶ τῆς μὲν Γραφῆς, τό πνεῦμα· τῆς δὲ κτίσεως, τόν λόγον· ἑαυτοῦ δέ, τόν νοῦν λαβῶν, καὶ ἀλλήλοις ἀλύτως ἐνώσας, εὔρε Θεόν· ὡς ἐπιγνούς καθὼς δεῖ, καὶ δυνατόν ἐστι, τόν Θεόν, τόν ἐν Νῶ καὶ Λόγῳ καὶ Πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων καὶ εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς, λέγω δὲ γράμματος καὶ ἐπιφανείας καὶ αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει ποσότης, καὶ τῆς μονάδος ἀντίθετος. Εἰ δὲ τό γράμμα τοῦ νόμου, καὶ τὴν τῶν ὀρωμένων ἐπιφάνειαν καὶ τὴν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρη, τυφλός ἐστι μυωπάζων, τὴν τῆς Αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

2.7 (ζ') Ὁ θεῖος καὶ μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστὶ πίστις ὀρίζων, φησί· Πίστις ἐστίν, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, καὶ πραγμάτων (=15Δ_080=> ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. Εἰ δὲ τις καὶ ἐνδιάθετον αὐτὴν ἀγαθὸν ὀρίσαιτο, ἢ γινῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικὴν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν.

2.8 (η') Ἡ πίστις, δυνάμις ἐστὶ σχετικὴ, ἢ σχέσις δραστικὴ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρὸς τόν πιστευόμενον Θεόν, τελείας ἐνώσεως.

2.9 (θ') Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καὶ σώματος, δυσὶ σαλεύεται νόμοις, σαρκὸς λέγω καὶ πνεύματος· καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς νόμος, κατὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ δὲ τοῦ πνεύματος, κατὰ τόν νοῦν κέκτηται τὴν ἐνέργειαν· καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς ὕλη συνδεῖν πέφυκε, κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐνεργούμενος, ὁ δὲ τοῦ πνεύματος κατὰ νοῦν ἐνεργούμενος, πρὸς τόν Θεόν ἀμέσως ποιεῖται τὴν ἔνωσιν· εἰκότως Ὁ μὴ διακριθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῷ νοί μὴ διακρίνας, ἤγουν διατεμών τὴν διὰ τῆς πίστεως πρὸς τόν Θεόν γεγεννημένην ἄμεσον ἔνωσιν, ὡς ἀπαθῆς, μᾶλλον δὲ θεός ἤδη διὰ τῆς πίστεως τῇ ἐνώσει γεγεννημένος, ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καὶ μεταβήσεται· (=1225=) δεικτικῶς διὰ τοῦ τοῦτο φάναί, τό

φρόνημα καί τόν νόμον δηλῶν τῆς σαρκός, τόν βαρύν ὄντως καί δυσμετακίνητον, καί ὅσον πρὸς δύναμιν φυσικήν, παντελῶς ἀκίνητον καί ἀσάλευτον.

2.10 (ι') Τοσοῦτον ἐρρίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ἀλογίας δύνάμεις, ὥστε τοὺς πολλοὺς μὴδ' ἄλλο τι νομίζειν εἶναι τόν ἄνθρωπον, ἢ σάρκα, δύναμιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς παρουσίας ζωῆς τὴν αἴσθησιν ἔχουσαν.

2.11 (ια') Πάντα, φησί, δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καί μὴ διακρινομένῳ, τουτέστι μὴ διαιρουμένῳ τῆς κατὰ νοῦν διὰ πίστεως γεγενημένης αὐτῷ πρὸς τόν Θεόν ἐνώσεως, διὰ τὴν πρὸς τό (≡15Δ_082⇒) σῶμα τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καί σαρκός τόν νοῦν ἄλλοτριοῖ· Θεῷ δέ προσοικειοῖ, τετελειωμένον τοῖς κατορθώμασι. Τοῦτο γάρ προσυπακουστέον τῷ, Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

2.12 (ιβ') Ἡ πίστις ἀναπόδεικτος γνῶσις ἐστίν. Εἰ δέ γνῶσις ἐστίν ἀναπόδεικτος, ἄρα σχέσις ἐστίν ὑπὲρ φύσιν ἢ πίστις, δι' ἣς ἀγνώστως, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικῶς ἐνούμεθα τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν.

2.13 (ιγ') Τὴν ἄμεσον λαβῶν ἔνωσιν πρὸς τόν Θεόν ὁ νοῦς, τὴν τοῦ νοεῖν καί νοεῖσθαι παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν. Ὀπηνίκα γοῦν ταύτην λύσει, νοήσας τι τῶν μετὰ Θεόν, διεκρίθη, τεμῶν τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν, καθ' ἣν ἕως ἐστὶ τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπὲρ φύσιν καί τῇ μεθέξει Θεός γεγενημένος, καθάπερ ὄρος ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τόν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

2.14 (ιδ') Ὁ πρὸς εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περὶ τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τὴν πράξιν μόνην ἐπιτελεῖ, μετὰ πάσης ὑπακοῆς καί πίστεως, καθάπερ σάρκας ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τὰ φαινόμενα, τὴν ἠθικὴν δηλονότι παιδαγωγίαν· τοὺς δέ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἢ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διὰ τῆς πίστεως, μὴ δυνάμενος συνεπεκταθῆναι τέως τῷ μήκει τῆς γνώσεως.

2.15 (ιε') Ὁ τέλειος, οὐ μόνον τὴν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλὰ καί τὴν τῶν προκοπτόντων διαδραμῶν, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐντολήν γινομένων τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιῶν, πᾶσαν ἐσθίει διὰ τῶν ἔργων τὴν σάρκα τῶν ἀρετῶν, (=1228=) πρὸς τὴν κατὰ νοῦν γνῶσιν ἀναβιβάζων, τὴν τῶν γινομένων κατ' αἴσθησιν κίνησιν.

(≡15Δ_084⇒) 2.16 (ιστ') Ὁ Κύριος εἰπὼν, Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· τουτέστι, πρό πάντων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καί οὕτω τὴν τῶν καθηκόντων τρόπων ἐξάσκησιν· σαφῶς ἔδειξε, περὶ μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τοὺς πιστεύοντας, καί τῆς αὐτὴν κοσμοῦσης διὰ τῶν ἔργων ἀρετῆς.

2.17 (ιζ') Ἐπειδὴ πολλά τυγχάνει τὰ πρὸς γνῶσιν Θεοῦ καί ἀρετὴν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγὴ παθῶν, ὑπομονὴν πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρὸς σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελῆς ἀπὸ πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις. Καί ἀπλῶς μυρία ἄλλα εἰσὶ, τὰ πρὸς ἀποχὴν μὲν κακίας καί ἀγνωσίας, κατόρθωσιν δέ γνώσεως καί ἀρετῆς· εἰκότως ὁ Κύριος ἔφησεν, Πάντα ὅσα ἂν αἰτῆσθε πιστεύοντες, λήψετε· πάντα ἀπλῶς, τὰ πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ καί ἀρετὴν συντείνοντα μόνα καί ζητεῖν καί αἰτεῖν μετ' ἐπιστήμης καί πίστεως δεῖν εἰπὼν τοὺς εὐσεβεῖς. Ταῦτα γὰρ πάντα συμφέρει, καί πάντως δίδωσιν αὐτὰ τοῖς αἰτοῦσιν ὁ Κύριος.

2.18 (ιη') Ὁ τοίνυν διὰ μόνην τὴν πίστιν, ἤγουν τὴν πρὸς Θεόν ἄμεσον ἔνωσιν, πάντα ζητῶν τὰ πρὸς τὴν ἔνωσιν, πάντως λήψεται· ὁ δέ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας, κἂν ἄλλα, κἂν τὰ προειρημένα ζητῇ, οὐ λήψεται. Οὐ γὰρ πιστεύει, ἀλλ' οἰκείαν ὡς ἄπιστος διὰ τῶν θείωνπραγματεύεται δόξαν.

2.19 (ιθ') Ὁ γνώμη τῆς καθ' ἁμαρτίαν καθαρεύων φθορᾶς, φθείρει τὴν τῶν φθείρειν πεφυκότων φθοράν. Ἡ γὰρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως, τὴν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκεν ἀφθαρτον, κατὰ πρόνοιαν, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Πνεύματος χάριτος, μὴ συγχωροῦσα ταῖς ἐναντίας ποιότησιν αὐτὴν διαφθεῖρεσθαι.

(=15Δ_086=> 2.20 (κ') Ἐπειδὴ φύσεως καὶ χάριτος εἷς καὶ ὁ αὐτός οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἀγίων, ποτέ μὲν παθῶν ὑπερεῖχον, ποτέ δέ μᾶλλον ὑπέπιπτον πάθεισι γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τό μὲν θαῦμα, τῆς χάριτος ἦν· τό δέ πάθος, τῆς φύσεως.

2.21 (κα') Ὁ διά μιμήσεως τὴν μνήμην ἔχων τῆς τῶν ἀγίων ἀναστροφῆς, τὴν μὲν τῶν παθῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τὴν δέ τῶν ἀρετῶν ζωὴν ὑποδέχεται.

2.22 (κβ') Ὡς τὸν τρόπον βούλεται ὁ τὴν ἐκάστου διορίσας ζωὴν πρό τῶν αἰώνων Θεός, ἕκαστον πρὸς τό οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει τέλος, εἴτε δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

2.23 (κγ') Τόν τῶ μακαρίῳ Παύλῳ συμβάντα ζοφερόν χειμῶνα, τό βάρος εἶναι τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τὴν δέ νῆσον, τὴν παγίαν ἔξιν τῆς θείας ἐλπίδος καὶ ἄσειστον· (=1229=) τὴν δέ πυράν τὴν ἔξιν τῆς γνώσεως· τά δέ φρύγανα, τὴν τῶν ὀρωμένων φύσιν· ἦν συνέστρεφε μὲν τῇ χειρὶ, τῇ κατὰ θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνάμει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι τὴν ἔξιν τῆς γνώσεως, τὴν θεραπεύουσαν τὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προστριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν· τὴν δέ ἔχιδναν, τὴν λανθανόντως ἐγκεκρυμμένην τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καὶ ὀλέθριον δύναμιν· δῆξασαν μὲν τὴν χεῖρα, τουτέστι, τὴν κατὰ νοῦν ψηλαφητικὴν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάψασαν δέ τόν διορατικόν νοῦν, τῶ φωτὶ τῆς γνώσεως αὐτὴν εὐθύς ὡς ἐν πυρὶ διαφθείραντα, τὴν τῶ πρακτικῶ κινήματι τοῦ νοῦ, προσαφθεῖσαν ἐκ τῆς τῶν αἰσθητῶν θεωρίας, ὀλέθριον δύναμιν.

2.24 (κδ') Ὁσμή ἦν ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν ὁ Ἀπόστολος, ὡς τοὺς πιστοὺς τῶ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι, διὰ πράξεως πρὸς τὴν εὐωδίαν τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι, παρασκευάζων· ἢ τοὺς πειθομένους (=15Δ_088=> τῶ λόγῳ τῆς χάριτος, ὡς κήρυξ ἀπὸ τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς, εἰς τὴν ἐν πνεύματι μετὰ γων ζωὴν. Ὁσμή δέ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς ἀγνοίας εἰς τόν τῆς ἀπιστίας ἐλάσασι θάνατον, διδούς αὐτοῖς αἴσθησιν τῆς μενούσης αὐτοῦ κατακρίσεως. Ἡ πάλιν ὀσμή ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν, τοῖς ἀπὸ πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὀσμή δέ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ νεκρῶσαι τῇ καθ' ἁμαρτίαν ἀργία τά μέλη τά ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὴν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων τε καὶ φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαίνουσι νέκρωσιν.

2.25 (κε') Τρεῖς εἰσιν αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, λόγος, θυμός, καὶ ἐπιθυμία. Τῶ μὲν λόγῳ, ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δέ, ποθοῦμεν τό ζητηθέν ἀγαθόν· τῶ δέ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα. Κατὰ ταύτας δὴ τὰς δυνάμεις προσμένοντες οἱ τόν Θεόν ἀγαπῶντες, τῶ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· τῇ μὲν, ζητοῦντες· τῇ δέ, ποθοῦντες· τῇ δέ, ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἀφθαρτον, καὶ τόν νοῦν πιαίνουσαν τῇ γνῶσιν τῶν γεγονότων.

2.26 (κστ') Τὴν κενωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καὶ στομῶσας πρὸς ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δέ, ταύτην ἐθέωσεν· ἀνελλιπῶς αὐτὴν τῶ οἰκείῳ χαρακτηρίσας Πνεύματι καθάπερ ὕδωρ, οἴνου ποιότητι πρὸς τόνον μετακεράσας. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ γίνεται κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατὰ χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ θεούς.

2.27 (κζ') Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσει τό εἶναι αὐτῇ δέδωκεν, συνήρμοσεν αὐτῇ καὶ δύναμιν τῶν καθηκόντων ποιητικῆν· δύναμιν δέ λέγω, τὴν οὐσιωδῶς μὲν κατεσπαρμένην τῇ φύσει, (=1232=) πρὸς ἀρετῶν

ένεργειαν κίνησιν· γνωμικῶς (≡15Δ_090⇒) δέ, πρὸς τὴν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

2.28 (κη') Φυσικόν ἔχομεν κριτήριον, τὸν κατὰ φύσιν νόμον, διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρὸς τῆς ἐν ὅλοις σοφίας, ἔδει πρὸς τὴν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τὴν ἔφεισιν.

2.29 (κθ') Τό φρέαρ ἐστὶ τοῦ Ἰακώβου, ἡ Γραφή· τό δέ ὕδωρ ἐστίν, ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τό δέ βάθος, ἡ τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξιτήτος θέσις· τό δέ ἀντλημά ἐστιν, ἡ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου μάθησις, ἣν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος Αὐτολόγος ὑπάρχων, καί οὐ τὴν ἐκ μαθήσεως καί μελέτης διδούς γνῶσιν τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀένναον σοφίαν, καί μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος. Τό γάρ ἀντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τό πᾶν ἔᾶ μηδενί λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δέ κατὰ χάριν γνῶσις, ὅλην ἔχει καί δίχα μελέτης, τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρεῖας ποικίλως βλυστάνουσαν.

2.30 (λ') Τό ξύλον τῆς ζωῆς, καί τό μή τοιοῦτον, ἐξ αὐτοῦ μόνου, τοῦ, τό μέν ζωῆς ξύλον ὀνομασθῆναι· τό δέ, οὐ ζωῆς, ἀλλὰ μόνον γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, πολλήν καί ἄφατον ἔχουσι τὴν διαφοράν. Τό γάρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καί ζωῆς ἐστὶ ποιητικόν· τό δέ μή τῆς ζωῆς ξύλον, δηλόν ὅτι θανάτου ποιητικόν. Τό γάρ μή ποιητικόν ζωῆς, ἐκ τοῦ μή προσαγορευθῆναι ξύλον τῆς ζωῆς, θανάτου σαφῶς ἄν εἴη ποιητικόν· ἄλλο γάρ οὐδέν τῇ ζωῇ κατ' ἐναντίωσιν ἀντιδιαίρεται.

2.31 (λα') Τό ξύλον τῆς ζωῆς, καί ὡς σοφία, πλείστην ἔχει διαφοράν πρὸς τό ξύλον τό γνωστικόν καλοῦ καί πονηροῦ, τό μήτε (≡15Δ_092⇒) ὄν σοφία, μήτε ὀνομασμένον. Τῆς μέν γάρ σοφίας ἴδιον νοῦς καί λόγος, τῆς δέ τῇ σοφίᾳ κατὰ τό ἐναντίον ἀντικειμένης ἕξεως ἴδιον ἀλογία καί αἴσθησις.

2.32 (λβ') Ἐπειδὴ ἐκ ψυχῆς νοεῖας καί σώματος αἰσθητικοῦ συνεστῶς πρὸς γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ξύλον ζωῆς ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τό χρῆμα· ξύλον δέ γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, ἡ τοῦ σώματος αἴσθησις, ἐν ᾗ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς ἡ κίνησις, (=1233=) ἥς κατὰ τὴν πείραν, μή ἄψασθαι δι' ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τὴν θείαν λαβῶν ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

2.33 (λγ') Ἀμφότερα τὰ ξύλα κατὰ τὴν Γραφήν, τινῶν εἰσι διακριτικά, ἡγουν ὁ νοῦς καί ἡ αἴσθησις· οἷον, ὁ μέν νοῦς, ἔχει δύναμιν διακριτικὴν, νοητῶν καί αἰσθητῶν, προσκαίρων καί αἰωνίων· μᾶλλον δέ ψυχῆς ὑπάρχων δύναμις διακριτικὴ, τῶν μέν, αὐτὴν ἀντέχεσθαι πείθει· τῶν δέ, ὑπεραίρεσθαι. Ἡ δέ αἴσθησις ἔχει δύναμιν διακριτικὴν ἡδονῆς σωμάτων καί ὀδύνης· μᾶλλον δέ δύναμις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καί αἰσθητικῶν σωμάτων, τὴν μέν ἡδονὴν ἐπισπᾶσθαι πείθει, τὴν δέ ὀδύνην ἀποπέμπεσθαι.

2.34 (λδ') Ὁ ἄνθρωπος, ἐάν μέν μόνης τῆς καθ' ἡδονὴν καί ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τὴν θείαν παραβάς ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τό γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ· τουτέστι, τὴν κατ' αἴσθησιν ἀλογίαν· ἔχων μόνην τὴν συστατικὴν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ' ἣν, ὡς μέν καλοῦ, τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται· ὡς δέ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται. Ἐάν δέ μόνης τῆς τῶν αἰωνίων διακρινούσης τὰ πρόσκαιρα δι' ὅλου γένηται νοεῖας διακρίσεως, τὴν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τῆς ζωῆς· τὴν κατὰ νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν· μόνης ἔχων τὴν συστατικὴν τῆς ψυχῆς διάκρισιν· καθ' ἣν, ὡς μέν καλοῦ, τῆς τῶν αἰωνίων ἀντέχεται δόξης· ὡς δέ κακοῦ, τῆς τῶν προσκαίρων ἀπέχεται φθοῖας.

2.35 (λε') Νοῦ μέν καλόν ἐστίν, ἡ ἀπαθής πρὸς τό πνεῦμα διάθεσις· (≡15Δ_094⇒) κακόν δέ, ἡ ἐμπαθής πρὸς τὴν αἴσθησιν σχέσις· αἰσθήσεως δέ καλόν

ἔστιν, ἢ καθ' ἡδονὴν ἐμπαθὴς πρὸς σῶμα κίνησις· κακὸν δέ, ἢ κατὰ στέρησιν ταύτης ἐπιγινομένη διάθεσις.

2.36 (λστ') Ὁ πείσας τὸ συνειδὸς ὡς φύσει καλόν, πραττόμενον ἔχειν τὸ κάκιστον, οὗτος χειρὸς δίκην ἐκτείνας τὸ πρακτικόν, ἔλαβε ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἠγησάμενος φύσει τὸ κάκιστον. Διόπερ τὴν κατὰ τὸ συνειδὸς τοῦ κακοῦ διαβολὴν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ Θεός, διέκρινεν αὐτόν τῆς ζωῆς, κακὸν τῇ προαιρέσει γεγεννημένον· ἵνα μὴ τὸ κακὸν πράττων, δύνηται πείσαι τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, ὅτι φύσει καλόν ὑπάρχει τὸ κάκιστον.

2.37 (λζ') Ἡ ἄμπελος, οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην· ἢ μέθη, ἔκστασιν. Οὐκοῦν ὁ ἐνεργὴς λόγος, ὅπερ ἔστιν ἡ ἄμπελος, γεωργούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τὴν γνῶσιν· ἢ δέ γνῶσις, γεννᾷ τὴν καλὴν ἔκστασιν, τὴν τὸν νοῦν τῆς κατ' αἴσθησιν σχέσεως ἐξιστῶσαν.

2.38 (λη') Τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασιν εἴωθε κακούργως ὁ πονηρὸς συμβάλλειν τὰ τῶν αἰσθητῶν εἶδη καὶ σχήματα, δι' ὧν πέφυκε τὰ πάθη δημιουργεῖσθαι περὶ τὰς ἐπιφανείας τῶν ὀρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διὰ τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς περὶ τὰ νοητὰ (=1236=) διαβάσεως, τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας. Διὸ καὶ κατισχύει πορθεῖν τὴν ψυχὴν, καὶ εἰς τὴν τῶν παθῶν σύγχυσιν κατασύρειν.

2.39 (λθ') Λύχνος ἐστί, κατὰ ταυτὸν ὁμοῦ καὶ φῶς, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ὡς φωτίζων τοὺς κατὰ φύσιν λογισμοὺς τῶν πιστῶν, καὶ ὡς καίων τοὺς παρά φύσιν· καὶ ὡς λύων τὸν ζόφον τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς, τοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν πρὸς τὴν ἐλπίζομένην (=15Δ_096=> ἐπειγομένοις ζωὴν, καὶ ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τοὺς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτός κατὰ γνώμην διὰ φιλίαν σαρκός ἐντεχομένους.

2.40 (μ') Ὁ μὴ πρὸς ἑαυτόν, φησί, πρότερον ἀναχθεῖς διὰ τῆς ἀποβολῆς τῶν παρά φύσιν παθῶν, πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν, ἤγουν τὸν Θεόν, διὰ τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτήσεως, οὐκ ἀναχθήσεται. Τῶν γάρ πεπονημένων χωρισθῆναι δεῖ κατὰ διάνοιαν, τὸν πρὸς Θεὸν ἀληθῶς συναγόμενον.

2.41 (μα') Τοῦ μὲν γραπτοῦ νόμου ἔργον ἐστί, ἢ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ· φυσικοῦ δέ νόμου, ἢ κατ' ἰσονομίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἰσοτιμία· πνευματικοῦ δέ νόμου τελείωσις, ἢ πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν ἐξομοίωσις.

2.42 (μβ') Τῆς μὲν τῶν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων γνώσεως, δεκτικὴ κατὰ φύσιν ἐστί, ἢ τοῦ νοῦ δύναμις· τῆς δέ τῆς ἀγίας Τριάδος, κατὰ μόνην τὴν χάριν δέχεται τὰς ἐμφάσεις· ὅτι ἐστί μόνον πιστεύουσα, ἀλλ' οὐ τίποτε κατ' οὐσίαν ἐστί ἀυθαδιζομένη, ὡς δαιμόνιος νοῦς. Ὁ γάρ γνώσεως ἄμοιρος, τὸν κατ' ἀρετὴν ῥυπτικὸν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον.

2.43 (μγ') Ὁ τὸ ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδοται πρὸς ἀπώλειαν, ἵνα γνῶ πάσχων ὅπερ ἐκὼν περιεῖπε, καὶ μάθη κατὰ τὴν πείραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντὶ ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.

2.44 (μδ') Μόνην ἔχει τοῦ καλοῦ τὴν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς κατ' οὐσίαν τοῦ καλοῦ φύσις τέ καὶ γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δέ κακοῦ, τὴν ἄγνοιαν, ὡς τὴν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν· ὧν γάρ ἔχει τὴν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται τὴν γνῶσιν.

2.45 (με') Τὸ ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον, τὴν ἀμείνω καὶ ὑψηλὴν (=15Δ_098=> θεωρίαν δηλοῖ (=1237=) ὁ δέ βραχίων, τὴν πρᾶξιν, ἤγουν τοῦ διανοητικοῦ τὴν ἔξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἢ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν· ὡς τῆς μὲν γνώσεως, αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τὸν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δέ, κατὰ τὴν πρᾶξιν πάσης ἀφαιρουμένης αὐτόν τῆς τῶν ὄντων γενέσεως· ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ λόγος,

τοῖς μόνον τόν Θεόν διά πάντων κτησαμένοις κληρονομίαν, καί μηδέν τό σύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.

2.46 (μστ') Ἐπειδή τὰς ἄλλων καρδίας διά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνώσει καί ἀρετῇ δι' ὅλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καί πίστεως ποιοῦνται δεκτικές, καί τήν πρακτικήν αὐτῶν ἔξιν καί δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπί τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων, πρὸς τήν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεοῦ, τό στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος· τουτέστι, τῶν προσαγομένων τήν καρδίαν· καί τόν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τήν πρᾶξιν· προσέταξεν ἀφιεροῦσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Λόγος.

2.47 (μζ') Πᾶσα ἡ ἐνταῦθα δικαιοσύνη συγκρινομένη πρὸς τήν μέλλουσαν, ἐσόπτρου λόγον ἐπέχει, τήν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰκόνα, οὐκ αὐτά δέ τὰ πράγματα κατ' εἶδος ὑφιστάμενα ἔχουσα· καί πᾶσα γνώσις ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν συγκρινομένη πρὸς τήν μέλλουσαν, αἴνιγμά ἐστίν, ἔμφασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐκ αὐτήν ὑφισταμένην ἔχουσα τήν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν.

2.48 (μη') Ἐπειδή ἀρετῇ καί γνώσει τὰ θεῖα συνέχεται, τῶν κατ' ἀρετήν πρωτοτύπων ἐστίν ἐνδεικτικόν τό ἔσοπτρον, καί τῶν κατὰ γνώσιν ἀρχετύπων ἐκφαντικόν ὑπάρχει τό αἴνιγμα.

2.49 (μθ') Ὁ διά πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, διά θεωρίας πρὸς τήν τῶν νοητῶν χώραν, τόν νοῦ δηλαδή μετατίθουσιν· ἵνα μή διά φαντασίας τινος τόν ἐν τοῖς πάθεσι θεάσθαι θάνατον (≡15Δ_100⇒) κατὰ τήν αἴσθησιν, ὡς ὑπό μηδενός τῶν ἐλεῖν βουλομένων παντελῶς εὐρισκόμενος.

2.50 (ν') Ὁ καθαρῷ πίστεως ὀφθαλμῷ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἰδὼν τήν εὐπρέπειαν, ὑπακούει γῆς καί συγγενείας καί οἴκου πατρικοῦ προθύμως ἐξελεθῆν, καταλιπὼν τήν πρὸς σάρκα καί αἴσθησιν καί αἰσθητά σχέσιν τε καί προσπάθειαν· καί φύσεως ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καί ἀγώνων ὑψηλότερος ὢν, (=1237=) προτιμήσας τήν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰσαάκ, τόν Θεόν, ὁ μέγας Ἀββράαμ.

2.51 (να') Ὁ μήτε δόξης ἔνεκεν, μήτε προφάσει πλεονεξίας, μήτε κολακείας χάριν, καί ἀνθρωπαρεσκίας καί ἐπιδείξεως, τήν ἀρετήν, ἢ τήν μελέτην τῶν θείων λόγων μετελεθῆν ἐπιτηδεύων, ἀλλά πάντα διά τόν Θεόν καί ποιῶν καί λέγων καί διανοούμενος, οὗτος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας ἐν γνώσει πορεύεται. Τρίβοις γάρ οὐκ εὐθείαις ὁ Θεῖος οὐ πέφυκεν ἐμφιλοχωρεῖν λόγος, κἄν εὕρη τήν ὁδόν ἐν τισιν ἔτοιμον.

2.52 (νβ') Νηστεύει τις, καί ἀπέχεται τῆς ἐξαπτικῆς τῶν παθῶν διαίτης· τὰ ἄλλα τε ποιεῖ, ὅσα πρὸς ἀπαλλαγὴν κακίας συμβάλλεσθαι δύναται· τήν λεγομένην ὁδόν οὗτος ἠτοίμασε· κενοδοξίας, ἢ κολακείας, ἢ ἀνθρωπαρεσκίας, ἢ ἄλλης τινός ἔνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας εὐαρεστήσεως τοὺς τοιούτους ἐπιτηδεύει τρόπους, οὗτος οὐκ ἐποίησεν εὐθείας τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ· καί τόν μὲν τῆς ἐτοιμασίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινε, τόν δέ Θεόν οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβοις ἐμπεριπατοῦντα.

2.53 (νγ') Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται· οὐχ ἀπλῶς πᾶσα, οὐδέ πάντων· οὔτε γάρ τῶν μὴ ἐτοιμασάντων τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ὅπηνίκα οὖν φάραγξ, (≡15Δ_102⇒) ἤγουν σὰρξ ἢ ψυχὴ, τῶν ἐτοιμασάντων, ὡς εἶπον, τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ, διά τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐτοῖς διά τῶν ἐντολῶν Θεοῦ Λόγου παρουσίας, πληρωθῆ γνώσεώς τε καί ἀρετῆς, πάντα τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καί κακίας τὰ πνεύματα ταπεινοῦται, πατοῦντος αὐτά τοῦ Λόγου καί ὑποτάττοντος, καί τό ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πονηρόν κράτος καταβάλλοντος, καί οἷον τό μέγεθος καί τό ὕψος τῶν ὀρέων καί τῶν βουνῶν κατασκάπτοντος· καί εἰς τήν τῶν φαραγγῶν ἄγοντος πλήρωσιν. Ἡ γάρ τῶν παρά φύσιν ἀποβολῆ παθῶν, καί ἡ τῶν κατὰ φύσιν

ἀρετῶν ἐπιβολή, τὴν φαραγγωθεῖσαν ψυχὴν ἀναπληροῖ, καὶ τὴν ὀρινομένην τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ δυναστείαν.

2.54 (νδ') Αἱ τραχεῖαι (τουτέστιν, αἱ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοραὶ) ἔσσονται εἰς ὁδοῦς λείας, ὅταν μάλιστα χαίρων καὶ εὐφραινόμενος ὁ νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοκῇ καὶ θλίψεσι καὶ ἀνάγκαις, διὰ τῶν ἀκουσίων πόνων, τὴν ὅλην τῶν ἔκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυναστείαν. Τραχείας γὰρ κέκλικε, τὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδοῦς λείας διὰ τῆς κατὰ τῆς εὐχαριστίαν ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

2.55 (νε') Ὁ τῆς ἀληθινῆς ἐφιέμενος ζωῆς, γνούς ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἐκούσιος, εἴτε ἀκούσιος, τῆς τοῦ θανάτου μητρὸς ἡδονῆς γίνεται θάνατος, πάσας τὰς τραχείας τῶν ἀκουσίων (=1241=) πειρασμῶν ἐπιφορὰς δέξεται μετ' εὐφροσύνης χαίρων· διὰ τῆς ὑπομονῆς, ὁδοῦς εὐμαρεῖς τε καὶ λείας, τὰς θλίψεις ποιούμενος, καὶ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν αὐταῖς τὸν θεῖον δρόμον ποιούμενον. Καὶ γάρ, τοῦ μέν θανάτου μήτηρ ἐστὶν ἡ ἡδονή· τῆς ἡδονῆς δὲ θάνατός ἐστιν, ὁ πόνος· ὃ τε προαιρετικός, καὶ ὁ παρά προαίρεσιν.

2.56 (νστ') Πᾶς τοιγαροῦν ὁ τὴν πολυέλικτόν τε καὶ πολύπλοκον (≡15Δ_104≡) ἡδονήν, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς αἰσθητοῖς πολυτρόπως συμπεπλεγμένην τῇ ἐγκρατεῖα διαλύσας, τὰ σκολιά εἰς εὐθείας ἐποίησε· καὶ ὁ τὴν δύσβατον καὶ τραχεῖαν τῶν πόνων ἐπιφορὰν δι' ὑπομονῆς πατήσας, τὰς τραχείας ἐποίησεν εἰς ὁδοῦς λείας. Ὅθεν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καμάτων, οἷα καλῶς τε καὶ νομίμως ἀθλήσας, καὶ τὴν ἡδονὴν νικήσας, τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν ὀδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, καὶ δι' ἀμφοτέρων γενναίως τοὺς θεῖους διενέγκας ἀγῶνας, Ὕψεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.

2.57 (νζ') Ὁ τὴν ἀρετὴν ἀγαπῶν, τὴν τῶν ἡδονῶν ἐκουσίως ἀπομαραίνει κάμινον· ὁ δὲ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιωμένος τὸν νοῦν, ἀκουσίους οὐκ ἐπέχεται πόνους, τῆς κατὰ τὴν ἔφεσιν πρὸς τὸν Θεὸν φερούσης ἀεικινήσιας.

2.58 (νη') Ὁ τὰ σκολιά τῶν ἐκουσίων παθῶν, ἡγουν τῆς ἡδονῆς τὰ κινήματα διὰ τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας, καὶ τὰ τραχείας, τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰς, ἡγουν τοὺς τρόπους τῆς ὀδύνης διὰ τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, καὶ εἰς ὁδοῦς λείας καταστήσας· ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καθαρὸς τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ' ἣν διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων, ὄρᾳ τὸν Θεὸν ἐπὶ τέλει τῶν ἄθλων, κατὰ τὸ, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τὴν χάριν ἀντιλαβῶν, ἧς οὐδὲν πλεόν τὸν Θεὸν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

2.59 (νθ') Λάκκουσ καλεῖ ἡ Γραφή, τὰς δεκτικὰς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆς ἀγίας γνώσεως καρδίας, λατομουμένας τῷ στερῶ λόγῳ τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀποβαλλομένας καθάπερ πωρώματα, τὴν τε πρὸς τὰ πάθη φιληδονίαν, καὶ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ (≡15Δ_106≡) τῆς φύσεως σχέσιν, καὶ πληρουμένας τῆς ἄνωθεν φερομένης ῥυπτικῆς τε τῶν παθῶν, καὶ ζωοποιητικῆς καὶ οἷον θρεπτικῆς τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι, γνώσεως.

(=1244=) 2.60 (ξ') Λάκκουσ λατομεῖ ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δὲ τῷ κόσμῳ, καὶ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων· τὰς τῶν ἀξίων καρδίας ἐκχοῖζων, καὶ ἀποκαθαίρων τοῦ ὑλικοῦ βάρους τε καὶ φρονήματος, καὶ ποιῶν εὐρυχώρους πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θεῖων τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ὑετῶν, ἵνα ποτίζουσι τὰ κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τοὺς δεομένους λέγω διὰ ψυχῆς νηπιότητα, τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

2.61 (ξα') Ὁρεινήν ἢ Γραφήν, τήν ὑψηλήν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆς φύσεως λέγει, ἦν γεωργοῦσιν οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, καί πρὸς τοὺς αὐτῶν νοητῶς διὰ μέσου τῶν ἀρετῶν διαβάντες λόγους.

2.62 (ξβ') Ὁ νοῦς ἐφ' ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῷ τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διὰ τῆς θεωρίας ἐκζητεῖ τὸν Κύριον· καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου· τουτέστιν, ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. Ὁ γὰρ ἐκζητῶν διὰ θεωρίας τὸν Κύριον χωρὶς πράξεως, οὐκ εὐρίσκει αὐτόν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τὸν Κύριον ἐξεζήτησε. Καί εὐώδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριος· παντὶ γὰρ τῷ μετὰ γνώσεως πράττοντι, εὐδοοῖ ὁ Κύριος, τοὺς τε τῶν ἐντολῶν διδασκῶν τρόπους, καὶ τοὺς τῶν ὄντων ἀληθεῖς λόγους ἀποκαλύπτων.

2.63 (ξγ') Ὁ περὶ θεότητος ὑψηλὸς λόγος, πύργος ἐστὶ κατὰ ψυχὴν, ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις ὠχυρωμένος. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ φησιν, ὅτι Ὡικοδόμησεν Ὁζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ γὰρ καλῶς εὐδοούμενος ἐπὶ τήν διὰ θεωρίας ἐκζητήσιν τοῦ Κυρίου, μετὰ τοῦ ἐπιβεβλημένου φόβου, τουτέστι τῆς τῶν ἐντολῶν (≡15Δ_108⇒) πράξεως, οἰκοδομεῖ πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τήν ἀπλήν δηλαδή καὶ ἡρεμαίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, τοὺς περὶ θεότητος ἀνυψῶν λόγους.

2.64 (ξδ') Οἱ τῶν ἐπὶ μέρος λόγοι, τοῖς καθόλου προσχωροῦντες, τὰ τῶν διηρημένων ἐνώσεις ποιοῦνται· διότι τῶν μερικωτέρων ἐνοειδῶς οἱ καθολικώτεροι τοὺς λόγους περιλαμβάνουσι, πρὸς οὓς φυσικῶς τήν ἀναφορὰν ἔχει τὰ κατὰ μέρος. Ἀλλὰ καὶ νοῦ πρὸς αἴσθησιν, καὶ οὐρανοῦ πρὸς γῆν, καὶ αἰσθητῶν πρὸς νοητά, καὶ φύσεως πρὸς λόγον, ἔστι τις καὶ τούτων σχετικὸς ἐν πνεύματι λόγος, τήν πρὸς ἄλληλα διδούς αὐτοῖς ἔνωσιν.

2.65 (ξε') Ὁ τῶν παθῶν δυνηθεὶς ἐξηλῶσαι τὰς αἰσθήσεις, καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων σχέσεως τήν ψυχὴν ἀποδιαστείλας, κατίσχυσεν ἀποτείχισαι τήν γενομένην τοῦ διαβόλου πρὸς τὸν νοῦν διὰ μέσων τῶν αἰσθήσεων εἴσοδον· καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τήν ἔρημον, φημί δέ τήν φυσικὴν θεωρίαν, οἶονεὶ πύργους ἀσφαλεῖς, τὰς εὐσεβεῖς περὶ τῶν ὄντων ὠκοδόμησε δόξας· ἐν αἷς ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τοὺς κατὰ τήν ἔρημον ταύτην· λέγω δέ τήν φύσιν τῶν ὀρωμένων, ληστεύοντας δαίμονας, καὶ πλανῶντας τὸν νοῦν διὰ τῆς αἰσθήσεως, καὶ πρὸς ἀγνοίας κατασύροντας ζόφον. Ὁ γὰρ τήν εὐσεβῆ περὶ ἕκαστον δόξαν κτησάμενος, οὐ δέδοικε τοὺς διὰ τῶν φαινομένων πλανῶντας τοὺς ἀνθρώπους δαίμονας.

(=1245=) 2.66 (ξστ') Πᾶς νοῦς ἰσχύν πρὸς θεωρίαν ἔχων, ἀληθῆς ἐστὶ γεωργός, καθαρὰ ζιζανίων διὰ τῆς οἰκείας σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας τὰ θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα, μέχρις οὗ συντηροῦσαν αὐτόν ἔχη τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην. Φησί γάρ· Καὶ ἦν ἐκζητῶν τὸν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίαν δέ, μνήμην Θεοῦ πρὸς τήν ἐλλάδα φωνὴν μεταφερόμενον οἶδεν ὁ λόγος. Διὸ πάντοτε δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τήν σωτηρίαν αὐτοῦ φυλαχθῆναι ἡμῖν μνήμην, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸ (≡15Δ_110⇒) διαφθεῖρη τήν ψυχὴν τὸ κατορθούμενον, πρὸς ὕψος ἀρθεῖσαν, καὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν, ὡς ὁ Ὁζίας, κατατολμήσασαν.

2.67 (ξζ') Ἡ τῶν ὄντων ἀπλανὴς θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλήμ λέγεται, διὰ τε τήν ἄρτιον ἀρετὴν καὶ τήν ἄλλον γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατὰ στέρησιν παθῶν, ἀλλὰ καὶ φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται.

2.68 (ξη') Χωρὶς πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, οὐδὲν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τό σύνολον. Ἡ μὲν γὰρ πίστις, πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τὸν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὄπλων πνευματικῶν πρὸς τὸ θαρρῆναι παραμύθιον. Ἡ δέ ἐλπίς, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητῆς ἀψευδέστατος, τήν τῶν ἐναντίων καθαίρεισιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων. Ἡ δέ ἀγάπη, δυσμετακίνητον, μᾶλλον δέ, πάμπαν

ἀκίνητον, τῆς θείας στοργῆς αὐτόν εἶναι παρασκευάζει καί πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θεῖῳ πόθῳ πᾶσαν αὐτοῦ τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν.

2.69 (ξθ') Ἡ πίστις παραμυθεῖται τόν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ῥωννύμενον· ἡ δέ ἐλπίς ὑπ' ὄψιν ἄγουσα τήν πιστευθεῖσαν βοήθειαν, ἀποκρούεται τήν τῶν ἀντικειμένων καταδρομήν· ἡ δέ ἀγάπη, νεκράν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῶ τῶν πολεμίων τήν προσβολήν, τῇ πρὸς Θεόν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

2.70 (ο') Θείας ὄντως μερίδος, ἡγουν γνώσεως ἀληθοῦς, υἱός, πρῶτός τε καί μόνος, ὁ κατά τήν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεώς ἐστι λόγος, μετά τῆς δεούσης κατά τήν γνώμην οἰκονομίας, ἡγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τὰς τε τῶν ἐκουσίων καί ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπαναστάσεις. Καί γάρ πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις τοῦ διά τῆς ἀγνοίας ἡμῖν νεκρωθέντος Θεοῦ, ἡ πίστις ἐστί, καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένη.

2.71 (οα') Ἡ πρὸς Θεόν ἐπιστροφή, σαφῶς μηνύει δι' ἑαυτῆς τόν (≡15Δ_112⇒) πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον, οὗ χωρίς, οὐδαμῶς οὐδενί καθ' ὅτιοῦν πρὸς Θεόν ἐπίνευσις γίνεσθαι πέφυκεν· εἴπερ ἐλπίδος ἴδιον, τό ὑπ' ὄψιν ἄγειν ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα· καί μηδαμῶς (=1248=) ἀπεῖναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπό τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τόν ὑπερασπίζοντα Θεόν· ὑπέρ οὗ, καί δι' ὃν ἀγίοις ὁ πόλεμος. Χωρίς γάρ τινος προσδοκίας ἢ δυσχεροῦς ἢ εὐχεροῦς, ἐπιστροφή πρὸς τό καλόν οὐδενί ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

2.72 (οβ') Οὐδέν ὄντως οὕτως ἡ ἀγάπη συνάγει τούς ἐσκορπισμένους, καί μίαν αὐτοῖς δημιουργεῖ τήν γνώμην συμνοία κρατουμένην, ἧς ὁ χαρακτήρ, τό τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε κάλλος. Οὐκοῦν τῆς κατά τό αὐτό περί τὰ θεῖα συναγωγῆς τε καί ἐνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων· τουτέστι, τῆς λογικῆς καί θυμικῆς καί ἐπιθυμητικῆς, ἡ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα· καθ' ἣν ἐγγράφοντες τῇ μνήμῃ τό τῆς θείας ὠραιότητος κάλλος, οἱ τό ἰσότιμον ἤδη πρὸς Θεόν διά τῆς χάριτος κομισάμενοι, ἀνεπίληστον ἔχουσι· τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καί ἐντυπούσης τό ἀκήρατον κάλλος, τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν.

2.73 (ογ') Πᾶς νοῦς θεῖῳ κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινάς καί ἄρχοντας κέκτηται, τήν τε λογικὴν δύναμιν, ἐξ ἧς ἡ γνωστικὴ γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις, καθ' ἣν αἰεὶ παρόντα τόν Θεόν ἀρρήτως διδάσκεται, καί ὡς παροῦσι συγγίνεται διά τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καί τήν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἡ θεῖα συνέστηκε ἀγάπη, δι' ἣν ἐκουσίως προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἄλυτον ἔχει τοῦ ποθουμένου τήν ἔφεσιν· ἔτι μὴν καί τήν θυμικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφων πρὸς τόν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τήν κίνησιν. Ταύτας δέ ἔχει τὰς δυνάμεις πᾶς νοῦς, συνεργούσας αὐτῷ πρὸς τε τήν τῆς κακίας καθαίρεσιν, καί τήν τῆς ἀρετῆς σύστασιν τε καί συντήρησιν.

(≡15Δ_114⇒) 2.74 (οδ') Δίχα λογικῆς δυνάμεως, ἐπιστημονικὴ γνώσις οὐκ ἔστι· καί γνώσεως χωρίς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ' ἧς τό καλόν γέννημα πρόεισιν ἡ ἐλπίς, καθ' ἣν ὡς παροῦσι συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός. Καί δίχα τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίσταται πόθος, οὗ τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη· τό γάρ ἐρᾶν τινος, ἴδιόν ἐστιν ἐπιθυμίας. Καί δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τήν ἐπιθυμίαν πρὸς τήν τοῦ ἡδέος ἔνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν ἡ ἀνενόχλητος καί παντελής τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

2.75 (οε') Οὐ δεῖ τόν μὴ πρότερον καθαρθέντα παθῶν, φυσικῆς ἄπτεισθαι θεωρίας, διά τὰς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν, δυναμένας τυπῶσαι πρὸς πάθος τόν νοῦν τοῦ μὴ τελείως ἀπαλλαγέντος παθῶν. Ὁ γάρ κατά φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν

αἰσθητῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν νοῦς, ἀκαθάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός, διά θεωρίας πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ μὴ δυνάμενος διαβῆναι.

2.76 (οστ') Ὁ ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως (=1249=) γενναίως μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ τήν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καὶ μνήμην παντελῶς ἀπώσαμενος, καὶ συστείλας πάντη τὰς τοῦ νοῦ περι τήν τῶν ἐκτός ἔρευναν φυσικὰς κινήσεις, κατήσχυνε νικήσας διά τῆς θείας χειρός, τήν ἐπαναστάσαν αὐτῷ πονηράν καὶ τυραννικὴν δυναστείαν.

2.77 (οζ') Ὅταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καὶ προπετής ὁ θυμὸς καὶ ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, καὶ ἄγνοια καὶ τυραννίς καὶ ἀκολασία κρατῶσι τῆς ψυχῆς, τότε ἡ τῆς κακίας ἕξις ἔμπρακτος γίνεσθαι πέφυκε, συμπλακείσα τῇ διαφόρῳ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ.

2.78 (οη') Χρή τόν γνωστικῶς τὰς ἀοράτους συμπλοκάς, ὑπαλύσκειν ἐπιστάμενον νοῦν, μήτε φυσικὴν μετιέναι θεωρίαν, μηδ' ἄλλο τι ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δυνάμεων προσβολῆς, (=15Δ_116=> ἢ μόνον προσεύχεσθαι, καὶ τό σῶμα πόνοις δαμάζειν, καὶ τήν τοῦ χοῖκου φρονήματος διά πάσης σπουδῆς ποιεῖσθαι καθαίρεσιν, καὶ φυλάττειν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως· λέγω δέ τὰς φρουρητικὰς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, ἢ τὰς τῶν ἀρετῶν φυλακτικὰς μεθόδους· ἐγκράτειαν λέγω καὶ ὑπομονήν· μήπως διά τῶν δεξιῶν ἀπατήσας, ἀποστήση Θεοῦ κλέψας τήν ἔφεσιν, ὁ τήν ψυχὴν ποτίζων ἀνατραπὴν θολεράν, καὶ διά τῶν νομιζομένων καλῶν, πρὸς τὰ χείρονα τήν τὰ καλά ζητοῦσαν ὑποσύρη διάνοιαν.

2.79 (οθ') Ὁ γενναίως διά τῆς λελογισμένης καὶ περιεκτικῆς ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ διά τῶν κατὰ ψυχὴν δυνάμεων τὰς πρὸς τόν νοῦν τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἀποτείχισας εἰσόδους, εὐχερῶς τοῦ διαβόλου τὰς πονηρὰς διόλλυσι μηχανάς, ὑποστρέφων αὐτόν μετ' αἰσχύνης τῇ ὁδῷ ἣ ἦλθεν. Ὁδὸς δέ δι' ἧς ὁ διάβολος ἔρχεται, ἐστὶ τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ σώματος εἶναι δοκοῦντα ὕλικά.

2.80 (π') Νοῦς ἑαυτῷ κατὰ φύσιν διά μέσου λόγου συνάψας τήν αἴσθησιν, τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γνῶσιν.

2.81 (πα') Πηγαὶ εἰσιν ἕξω τῆς πόλεως· τουτέστι τῆς ψυχῆς· ἅς Ἐζεκίας ἐμφράττει· τὰ αἰσθητὰ πάντα· ὕδατα δέ τούτων τυγχάνουσι τῶν πηγῶν, τὰ τῶν αἰσθητῶν νοήματα· ποταμὸς δέ διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως ἐστίν, ἡ κατὰ φυσικὴν θεωρίαν ἐκ τῶν (=1252=) αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένη γνῶσις, διά μέσης διερχομένη τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ καὶ αἰσθήσεως οὔσα μεθόριος. Ἡ γάρ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν, οὔτε πάντη νοεράς ἀπεξένεται δυνάμεως, οὔτε διόλου προσενέμηται τῇ κατ' αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ' οἷον τῆς τε τοῦ νοῦ πρὸς τήν αἴσθησιν, καὶ πρὸς τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου, μέση τυγχάνουσα, δι' ἑαυτῆς ποιεῖται τήν πρὸς ἄλληλα (=15Δ_118=> τούτων συνάφειαν· κατὰ μὲν τήν αἴσθησιν, κατ' εἶδος τυπουμένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰσθητῶν· κατὰ δέ τόν νοῦν, εἰς λόγους τῶν σχημάτων τούς τύπους μεταβιβάζουσα. Διὸ ποταμὸς διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως, εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὀρωμένων ἢ γνῶσις, ὡς τῶν ἄκρων, λέγω δέ νοῦ καὶ αἰσθήσεως, οὔσα μεταίχιμος.

2.82 (πβ') Ὁ κατὰ τόν καιρόν τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεως, τῆς μετὰ φυσικῆς ἀπεχόμενος θεωρίας, τῆς δέ προσευχῆς κατὰ τήν ἐκ πάντων πρὸς ἑαυτόν τε καὶ τόν Θεόν τοῦ νοῦ συστολήν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει τήν ποιητικὴν τῆς κακίας ἕξιν, καὶ ἀποστρέφει μετ' αἰσχύνης τόν διάβολον, ὑποβαλλόμενον τήν εἰρημένην ἕξιν, ἐφ' ἣ πεποιθῶς μετὰ τῆς οἰκείας ἀλαζονείας ἦλθε πρὸς τήν ψυχὴν, διά τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος· ὅπερ τυχόν καὶ γνούς καὶ παθῶν καὶ ποιήσας ὁ μέγας Δαβίδ, ὁ πάντων μάλιστα πείραν ἔχων τῆς τῶν νοητῶν

πολέμων παρατάξεως, Ἐν τῷ συστῆναι, φησί, τόν ἀμαρτωλόν ἐναντίον μου , ἐκωφώθη καί ἔταπεινώθη, καί ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν· καί μετ' αὐτόν ὁ θεῖος Ἰερεμίας, προστάσων τῷ λαῷ μή ἐκβῆναι τῆς πόλεως, διά τήν κύκλωσιν παροικοῦσαν τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν.

2.83 (πγ') Καί ὁ μακάριος τοίνυν Ἄβελ, εἶπερ ἐφυλάξατο, καί μή συνεξήλθε τῷ Κάϊν ἐν τῷ πεδίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πλάτει τῆς φυσικῆς θεωρίας· πρό τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἄν ἐπαναστάς ἀπέκτεινεν αὐτόν μετὰ δόλου, κλέψας τοῖς δεξιοῖς κατά τήν τῶν ὄντων θεωρίαν πρό τῆς τελείας ἕξεως, ὁ τῆς σαρκός νόμος, ὁ Κάϊν καί ὢν καί καλούμενος.

2.84 (πδ') Ὁμοίως καί Δίνα, ἡ τοῦ μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰ μή συνεξήλθε ταῖς θυγατράσι τῶν ἐγχωρίων· τουτέστι, ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις· οὐκ ἄν Συχέμ ὁ υἱός Ἐμμὸρ ἐπαναστάς αὐτήν ἔταπεινώσει.

(=15Δ_120⇒) 2.85 (πε') Καλόν ἐστι πρό τῆς τελείας ἕξεως, μή ἄπτεσθαι ἡμᾶς τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μή λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. Πλέον γάρ ἐν τοῖς ἀτελεσί δυναστεύει πρός τήν αἴσθησιν τά φαινόμενα σχήματα τῶν ὀρωμένων, ἢ πρός τήν ψυχὴν οἱ κεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων. Οἱ μέντοι μόνῳ τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τήν διάνοιαν, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τάς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τά κατά φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθά.

(=1253=) 2.86 (πστ') Ὁ τήν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διά πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καί γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις· ὁ δέ τήν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοϊκοῦ, τό γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἴσθησιν πρός σῶμα λατρεία συνέστηκε τά πάθη δημιουργοῦσα.

2.87 (πζ') Κράτος Θεοῦ καθέστηκεν, ἡ ἀναιρετική τῶν παθῶν ἀρετή, καί τῶν εὐσεβῶν φρουρητική λογισμῶν, ἦν γεννᾶ πρᾶξις ἐντολῶν, δι' ἧς τὰς ἀντικειμένους τῷ ἀγαθῷ πονηράς δυνάμεις, συνεργεῖα Θεοῦ· μᾶλλον δέ μόνῃ δυνάμει Θεοῦ διαφθείρομεν. Ὑψος δέ Θεοῦ ἐστίν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἦν γεννᾶ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας ὁ πόνος, καί οἱ ἐπί τῇ πράξει τῶν ἀρετῶν ἰδρῶτες πόνου πατέρες γινόμενοι· δι' ἧς τήν ἀντικειμένην τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ψεύδους δύναμιν, παντελῶς ἐξαφανίζομεν, πᾶν ὑψωμα τῶν ἐπαιρομένων κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῦντες καί καταβάλλοντες. Καί γάρ ὡσπερ ἡ πρᾶξις γεννᾶ τήν ἀρετήν, οὕτως ἡ θεωρία τήν γνῶσιν.

2.88 (πη') Ἡ ἄληστος γνῶσις, ἀόριστον ἔχουσα περί τήν θεῖαν (=15Δ_122⇒) ἀπειρίαν τήν κατά νοῦν ὑπέρ νόησιν κίνησιν, εἰκονίζει διά τῆς ἀοριστίας τήν ὑπεράπειρον δόξαν τῆς ἀληθείας· ἡ δέ τῆς κατά τήν πρόνοιαν σοφῆς ἀγαθότητος αὐθαίρετος μίμησις, τιμὴν φέρει τήν πρός τόν Θεόν τοῦ νοῦ κατά τήν διάθεσιν ἀρίδηλον, ὡς ἔστι δυνατόν, ἐξομοίωσιν.

2.89 (πθ') Ἡ γλῶσσα τῆς κατά ψυχὴν γνωστικῆς ἐνεργείας ἐστὶ σύμβολον· ὁ δέ λάρυγξ, τῆς πρός τό σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. Ὁ γοῦν ταῦτα ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ' ἀρετήν καί γνῶσιν εἰρηνικῆς ἕξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διά σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἠδόμενος παθῶν.

2.90 (φ') Αἱ κατά φύσιν ὀρέξεις καί ἠδοναί, μή φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν, ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα τῆς φυσικῆς ὀρέξεως καθεστήκασιν. Ἡδονήν γάρ κατά φύσιν ποιεῖ καί μή βουλομένων ἡμῶν, καί ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καί πόσις, ἀποκρουομένη τοῦ δίψους τήν ὄχλησιν· καί ὕπνος, τήν ἐκ τῆς ἐργηγόρσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεούμενος δύναμιν· (=1256=) καί ὅσα τῶν καθ' ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρός μέν σύστασιν φύσεως, ἀναγκαῖα· πρός δέ κτήσιν ἀρετῆς, ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις. Ἄπερ

συνεκβαίνει παντί νοί φεύγοντι τῆς ἀμαρτίας τήν σύγχυσιν· ἵνα μή δι' αὐτά μείνη κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ' ἡμῖν καί διαβεβλημένων, καί παρά φύσιν παθῶν, οὐκ ἐχόντων ἄλλην ἀρχήν ἐν ἡμῖν πλήν τῆς κινήσεως τῶν κατά φύσιν παθῶν, τῶν μηδέ πεφυκότων πρὸς τήν ἀθάνατον καί μακραίωνα ζωὴν συµμεταβαίνειν ἡμῖν.

2.91 (φα') Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ψιλῶς κατά μόνην λαλούμενοι τήν προφοράν, οὐκ ἀκούονται, φωνήν τήν τῶν αὐτοῦ λαλούντων πρᾶξιν οὐκ ἔχοντες. Εἰ δέ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τοὺς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηκομένους φωνῇ, καί (≡15Δ_124⇒) τοὺς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, εὐπειθῶς τὸν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.

2.92 (φβ') Ὡσπερ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. Ὁ γὰρ τῆς ἀγίας Γραφῆς λόγος, κἄν εἰ δέχεται περιγραφὴν κατά τό γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλά κατά τό πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίας μένει διαπαντός ἀπερίγραφος.

2.93 (φγ') Χρή τὸν γνωστικῶς πρὸς ψυχὴν τήν ἀγίαν Γραφήν κατά Χριστόν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καί τῶν ὀνομάτων τήν ἐρμηνείαν, αὐτόθεν δυνάμενον ὄλην τήν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσει διάνοιαν, εἶπερ μέλει αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμένων κατανοήσεως· ἀλλ' οὐκ Ἰουδαϊκῶς πρὸς σῶμα καί γῆν κατάγειν τό ὕψος τοῦ πνεύματος, καί τὰς θείας καί ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν, τῇ τῶν παρεχομένων φθορᾷ περιγράφειν ἐπαγγελίας.

2.94 (φδ') Ὡσπερ εὐχή ἐστίν, ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ' ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν, οὕτω προσευχή κατά τὸν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἢ τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαιτίσις, ἀντίδοσιν φέρουσα τῆς τῶν προηγμένων καλῆς διαθέσεως. Βοή δέ ἐστίν ἢ τῶν κατά τήν πρᾶξιν ἐναρέτων τρόπων, καί τῶν κατά τήν θεωρίαν γνωστικῶν θεωρημάτων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσις τε καί ἐπαύξησις, ἥς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντί μεγάλης φωνῆς, τήν τῶν τῆς ἀρετῆς καί γνώσεως ἐπιμελουμένων διάθεσιν.

2.95 (φε') Ἡ πονηρά καί ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, (=1257=) διὰ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τὸν κατά τῆς ἀρετῆς καί (≡15Δ_126⇒) τῆς γνώσεως συναγείρουσα πόλεμον, διὰ τῶν αὐτῆς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τήν ψυχὴν· τήν μὲν ἐπιθυμίαν πρῶτον, εἰς ὄρεξιν τῶν παρά φύσιν διερεθίζουσα, καί τὰ αἰσθητὰ τῶν νοητῶν προτιμᾶν ἀναπέιθουσα· τὸν δέ θυμόν, ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἰρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αἰσθητοῦ διεγείρουσα· τό δέ λογικόν, τοὺς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ' αἴσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα.

2.96 (φστ') Τῆς ἄκρας ἀγαθότητος ἴδιον, τό, μή μόνον τὰς θείας καί ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀπορρήτου καί θείας ἀπεικονίσματα καταστήσαι δόξης, ὄλην κατά τό θεμιτόν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένας τήν ἀπερινόητον ὠραιότητα τοῦ ἀπροσίτου κάλλους· ἀλλά καί τοῖς αἰσθητοῖς, καί τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατά πολὺ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκειᾶς ἐγκαταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχούμενον αὐτοῖς, πρὸς Θεόν ἀπλανῶς διαπορθμεύειν, ὑπεράνω πάντων τῶν ὀρωμένων γινόμενον, οἷα τῆς ἄκρας ἐπιβάντα μακαριότητος.

2.97 (φζ') Πᾶς νοῦς ἀρετῇ καί γνώσει κατεστεμμένος, οἷα δὴ κατά τὸν μέγαν Ἐζεκιάν βασιλεύειν λαχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὀρώσης ἔξω, ἥγουν τῆς παντοίων παθῶν ἐστερημένης καταστάσεως· ὄρασις γὰρ εἰρήνης Ἱερουσαλήμ ἐρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τήν κτίσιν ὑποχείριον· διὰ τῶν αὐτῆν συμπληρούντων εἰδῶν, τῷ μὲν Θεῷ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐν αὐτῇ πνευματικούς τῆς

γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκομίζουσιν λόγους· αὐτῶ δέ καθάπερ δόματα, τοὺς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον πρὸς ἀρετὴν τρόπους παρέχουσιν, καὶ διὰ τῶν ἀμφοτέρων δεξιουμένην, τὸν κατ' ἀμφοτέρα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δέ, τὸν κατὰ λόγον καὶ βίον, διὰ πράξεώς τε καὶ θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν.

2.98 (φῆ) Ὁ διὰ πράξεως καὶ θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τὴν (≡15Δ_128⇒) ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν, εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων, τῶν σαρκικῶν καὶ διαβεβλημένων παθῶν ὑπεράνω κατὰ τὴν πρᾶξιν γινόμενος, καὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων, λέγω δὴ, τῶν ὑπὸ γένεσιν ὄντων καὶ φθοράν· καὶ ἀπλῶς, ἵνα συνελὼν εἴπω, πάντων τῶν ὑπὸ αἴσθησιν εἰδῶν, κατὰ τὴν θεωρίαν, τοὺς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους, τὸν νοῦν ὁ τοιοῦτος πρὸς τὰ συγγενῆ καὶ θεῖα ἀνήγαγεν.

2.99 (φθ) Ὁ τὴν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διὰ τῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν πόνων λαχόν, καὶ πάσης τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καὶ μόνην εἰρήνην καὶ πράττων καὶ λαλῶν, καὶ ἀκούων καὶ λογιζόμενος· μετὰ τὸ δέξασθαι διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας τὴν φύσιν τῶν ὀρατῶν, τοὺς ἐν αὐτῇ θειοτέρους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ δι' αὐτοῦ (=1260=) προσκομίζουσα λόγους καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους αὐτῶ καθάπερ βασιλεῖ δόματα φέρουσιν, κατ' ὀφθαλμοὺς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος πάντων, δηλονότι τῶν τε κατὰ σάρκα παθῶν διὰ τῆς πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πάντων εἰδῶν διὰ τῆς θεωρίας, τοὺς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε καὶ τρόπους.

2.100 (ρ) Ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία, τὸν πρακτικὸν ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν· ἡ θεωρία δέ, τὸν γνωστικόν, ὑπεράνω τῶν ὀρωμένων καθίστησιν, ἀναβίβάσασα τὸν νοῦν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητά.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

(≡15Δ_130⇒) 3.1 (α') Ὁ μετὰ πράξεως γινώσκων, καὶ μετὰ γνώσεως πράττων, θρόνος καὶ ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ Θεοῦ· θρόνος μὲν, διὰ τὴν γνῶσιν· ὑποπόδιον δέ, διὰ τὴν πρᾶξιν. Εἰ δέ καὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν φαίη τις εἶναι οὐρανόν, πάσης μὲν ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δέ θείοις τῶν νοητῶν ἐνασχολούμενον, μᾶλλον δέ κατακοσμούμενον λόγοις, οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας, ἔμοιγε δοκεῖ, βέβηκε.

3.2 (β') Πᾶς φιλόσοφος δηλονότι καὶ εὐσεβής, ἀρετῇ καὶ γνώσει, ἢ πράξει καὶ θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδὴν ἴδη διὰ τῶν παθῶν ἐπαναστάσαν αὐτῶ τὴν πονηρὰν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἐζεκίᾳ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, μίαν ἔχει πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τὸν Θεόν, ὃν ἰλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ γνῶσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καὶ δέχεται πρὸς συμμαχίαν, μᾶλλον δέ πρὸς σωτηρίαν, ἄγγελον, δηλονότι μείζονα σοφίας καὶ γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

3.3 (γ') Παντός ἐφέφυκε πάθος ἄρχειν τό προσφυές αἰσθητόν. Ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διὰ μέσης τινός αἰσθήσεως ἐπικινουῦντος πρὸς ἑαυτό, πάθος οὐκ ἂν συσταίη ποτέ. Χωρὶς γάρ αἰσθητοῦ πράγματος, πάθος οὐ συνίσταται. Μὴ γάρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία· (=1261=) καὶ βρωμάτων οὐκ ὄντων, οὐκ ἔσται γαστριμαργία· καὶ χρυσοῦ μὴ ὄντος, (≡15Δ_132⇒) οὐκ ἔσται φυλαργυρία. Οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων ἄρχει τό αἰσθητόν, ἡγουν, δι' αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διερεθίζων πρὸς ἁμαρτίαν δαίμων.

3.4 (δ') Ἡ τρίψις, τὴν ἐνέργειαν· ἡ ἐκτριψις δέ, καὶ αὐτὴν ἀφανίζει τῆς κακίας τὴν ἐνθύμησιν. Ἡ μὲν γάρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ' ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει

πράξεως κατάργησις· ἡ δὲ ἔκτριψις, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν πονηρῶν κινήματων παντελής ἐστιν ἀφανισμός.

3.5 (ε') Μέσα εἰσὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ αἰσθητά καὶ τὰ νοητά· ὧν ὑπεράνω γίνεται χωρῶν πρὸς Θεόν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς κατὰ τὴν πρᾶξιν μὴ δουλόμενος, τοῖς δὲ νοητοῖς κατὰ τὴν θεωρίαν μηδὲν κρατούμενος.

3.6 (στ') Κατήγορος ἢ κτίσις γίνεται τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων· διὰ μὲν τῶν ἐν αὐτῇ λόγων, τὸν ἑαυτῆς κηρύττουσα ποιητήν· διὰ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ κατ' εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων, πρὸς ἀρετὴν παιδαγωγούσα τὸν ἄνθρωπον. Οἱ μὲν οὖν λόγοι, ἐν τῇ συνοχῇ τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἴδους γνωρίζονται μονιμότητος· οἱ δὲ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἴδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μὴ ἐπιβάλλοντες κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν νοεράν δύναμιν, τὴν τε τῶν ὄντων ἠγνοήσαμεν αἰτίαν, καὶ πᾶσι τοῖς παρά φύσιν προστετήκαμεν πάθει.

3.7 (ζ') Δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι παρ' ἡμῶν ὁ λόγος διακελεύεται, ἵνα παραστήσῃ τὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον, ὡς μηδὲν προεισηνεγκούσης δέχεσθαι παρ' ἡμῶν ὡς δῶρα τὰ δόματα, τὸ πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς, πολλὴν καὶ ἄφατον εἶναι περὶ ἡμᾶς δεικνύων τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, δεχομένου ὡς ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ, ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὀφειλὴν ὁμολογοῦντος.

3.8 (η') Ὁ ἄνθρωπος, τοὺς πνευματικούς τῶν ὀρωμένων λόγους (≡15Δ_134≡) κατανοῶν, διδάσκεται, ὡς ἔστι τις τῶν φαινομένων ποιητής· τὴν τοῦ ὁποῖός ἐστιν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείξαι ἀνεξέταστον. Τὴν γὰρ ὅτι Ποιητής, ἀλλ' οὐχ ὁποῖός ἐστιν ὁ ποιητής, ὀρωμένη σαφῶς ἢ κτίσις, παρέχει κατάληψιν.

3.9 (θ') Ὁργὴ Θεοῦ ἐστίν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἴσθησις. Ἐπίπονος δὲ καθέστηκεν αἴσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή, δι' ἧς τὸν ἐπ' ἀρετῆ καὶ γνώσει φυσιοῦμενον νοῦν, ὁ Θεὸς ἄγει πολλακίς πρὸς συστολήν καὶ ταπείνωσιν· αὐτὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καὶ τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς ἐπαισθόμενος, τὸ μάταιον οἶδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται.

(=1264=) 3.10 (ι') Ὁργὴ Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχὴ τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἢ τις συμφερόντως ἐπὶ πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλόν καὶ μετέωρον· καὶ τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς, ὡς ἐπὶ ἰδίους κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον.

3.11 (ια') Πᾶς γνωστικός καὶ φιλόσοφος νοῦς, καὶ τὸν Ἰούδαν ἔχει καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ· τὸν μὲν Ἰούδαν, ὡς πρακτικὴν φιλοσοφίαν· τὴν δὲ Ἱερουσαλήμ, ὡς θεωρητικὴν μυσταγωγίαν. Ὀπηνίκα οὖν διὰ τῆς θείας χάριτος ὁ φιλόθεος νοῦς, κατὰ τε τὴν πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν φιλοσοφίαν, πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῆ καὶ γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελειῶς τὸ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδήσεται κράτος, καὶ μὴ τὴν δέουσαν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ, ἀλλ' ὑψωθῆ τὴν καρδίαν, ἑαυτὸν τοῦ παντός κατορθώματος ἠγησάμενος αἴτιον· τηνικαῦτα ὡς μὴ ἀνταποδούς τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτὸς γινομένην ἐπ' αὐτὸν τὴν ὀργὴν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλὰ καὶ Ἰούδας καὶ Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν, ἡ τῆς πράξεως ἕξις καὶ τῆς θεωρίας παθῶν ἀτιμίας εὐθέως, συγχωρήσει Θεοῦ, κατεπανισταμένων (≡15Δ_136≡) τῆς πράξεως, καὶ τὴν τέως καθαρὰν μολυνόντων συνείδησιν· καὶ ψευδῶν ἐννοιῶν, συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καὶ τὴν τέως ὀρθὴν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως. Τὸν γὰρ ἐπαιρόμενον ἐπὶ πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τὸν δὲ ἐπὶ γνώσει ὑψούμενον, περὶ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν πταίνειν ἢ δικαία κρίσις συγχωρεῖ.

3.12 (ιβ') Θεῖος ὡς ἀληθῶς ὄρος τε καὶ νόμος κατὰ τὴν Πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὖσι, παιδεύεσθαι διὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρὸς εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἐπὶ κρείττοσι φανέντας ἀγνώμονας, καὶ τὴν πεῖραν τῶν ἀντικειμένων τῆς τῶν καλῶν

κατορθωτικής θείας επίγνωσιν ποιείσθαι δυνάμεως· ὡς ἂν μὴ παντελῶς ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρά τῆς Προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες τὴν οἴησιν, εἰς τὴν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διάθεσιν κατολισθήσωμεν, ἑαυτῶν κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καὶ εὐρεθῶμεν τῷ καλῷ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν, καὶ δι' ὧν ἔδει πλέον διασφιγθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, δι' ἐκείνων ὡς οὐκ ὠφελον τὴν ταύτης νοσήσαντες ἄγνοιαν.

(=1265=) 3.13 (ιγ') Ὅρον καὶ νόμον ἐνυπάρχοντα θεῖον τοῖς οὖσιν ἴσμεν, τὴν τῶν ὄντων συνεκτικὴν πρόνοιαν, κατὰ κρίσιν δικαίαν τῇ σπάνει τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσιν πρὸς εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἐπὶ τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸν ταύτης χορηγὸν φανέντας ἀγνώμονας, διὰ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς πρὸς συναίσθησιν ἄγουσαν τῆς τοῦ χαριζομένου τὰ καλά διαγνώσεως. Ἡ ἐπ' ἀρετῆ γὰρ οἴησις, ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τὸ τῆς ὑπερηφανίας γεννᾶν πέφυκε νόσημα, τὸ τὴν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

3.14 (ιδ') Ὁ οἰόμενος ἑαυτὸν κατελιηφέναι τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ζητήσει λοιπὸν τὴν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν, ἑαυτῷ (≡15Δ_138⇒ μόνῳ περιγράφας τὴν τῆς ἐφέσεως δύναμιν, καὶ αὐτὸν τῆς σωτηρίας τὸν ὄρον ὑφ' ἑαυτοῦ, φημί δέ τὸν Θεόν, ζημιούμενος. Ὁ δέ τῆς ἑαυτοῦ περὶ τὰ καλά φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχων πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τὴν πλήρωσιν.

3.15 (ιε') Ὁ τὴν ἀπειρίαν τῆς ἀρετῆς διαγνοὺς, οὐδέποτε τοῦ κατ' αὐτὴν παύεται δρόμου, ἵνα μὴ ζημιωθῇ αὐτὴν τῆς ἀρετῆς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, τὸν Θεόν λέγω, περὶ ἑαυτὸν στήσας τὴν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καὶ λάθη νομίζων ἐπειληφθαι τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ὄντος τὴν ἔκπτωσιν, πρὸς ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

3.16 (στ') Γίνεται δικαίως ἐπὶ τὸν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις, καθὰ εἴρηται· ἡγουν ἢ τοῦ διοχληθῆναι αὐτὸν κατὰ τε τὴν πρᾶξιν, κατὰ τε τὴν θεωρίαν ὑπὸ δαιμόνων συγχώρησις· ἵνα λάβῃ, τῆς μὲν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας, συναίσθησιν· τῆς δέ σκεπούσης αὐτὸν, καὶ τὸ πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν θείας δυνάμεως τε καὶ χάριτος, τὴν ἐπίγνωσιν· καὶ ταπεινωθῇ, πόρρω παντελῶς ἑαυτοῦ τὸ ἀλλότριον καὶ παρά φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μὴ ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἄλλην ὀργὴν, τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως, ταπεινωθέντα καὶ γενόμενον τῆς τοῦ παρέχοντος τὰ καλά συναισθήσεως.

3.17 (ιζ') Ὁ μὴ σωφρονισθεὶς τῷ πρώτῳ εἶδει τῆς ὀργῆς, ἡγουν ἐγκαταλείψεως, ἐλθεῖν πρὸς ταπείνωσιν, ἡγησάμενος αὐτὴν τῆς καλῆς ἐπιγνωμοσύνης διδάσκαλον, τὴν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένην ὀργὴν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τὴν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, καὶ ἔρημον αὐτὸν καθιστώσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. Ἀφελῶ γάρ, φησί, τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, περὶ τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς λέγων, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα· καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τιμηθῇ, (≡15Δ_140⇒ οὐδέ μὴ σκαφῆ· καὶ ἀναβήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα, καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτόν.

(=1268=) 3.18 (ιη') Ὅτι πρὸς ἀσέβειαν πρηνῆς καθέστηκεν ὁδός, ἢ περὶ τὴν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. Ὁ γὰρ ἐθίσας ἑαυτὸν διὰ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς Θεοῦ παρακούειν, καὶ αὐτὸν ἀρνήσεται τὸν Θεόν, καλούσης προφάσεως· Θεοῦ τὴν σαρκὸς ζωὴν προτιμῶν, ἧς καὶ μόνῃς τὰς ἡδονὰς τῶν θείων κρείττους ἔσχηκε θελημάτων.

3.19 (ιθ') Ὅταν τι καθ' οἰονδήποτε τρόπον τόν νοῦν πεπονθέναι νομίσωμεν, τῷ τοιούτῳ νοί, τήν τε πρακτικήν αὐτοῦ καί θεωρητικήν δύναμιν, κατά τούς φυσικούς αὐτῶν λόγους συμπεπονθέναι πάντως πιστεύσομεν. Οὐ γάρ ἐστὶ δυνατόν παθεῖν τό ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὴ πασχόντων· ὑποκείμενον δέ λέγω τόν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καί γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τήν πράξιν καί τήν θεωρίαν, αἵτινες πρός τόν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἐπέχουσι. Διό κατά πάντα τρόπον, καί συμπάσχουσι πάσχοντι, τήν αὐτοῦ ποιάν κίνησιν, ἀρχήν τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσαι.

3.20 (κ') Πᾶς θεοφιλῆς καί ἐνάρετος ἄνθρωπος κατά τόν Ἐζεκίαν, γνωστικῶς τε κατά τῶν δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, ἄν γένηται τις αὐτῷ προσβολή πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατά νοῦν πρός αὐτόν συμπλεκόντων τόν πόλεμον, καί διά προσευχῆς δέξεται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον ἄγγελον· λέγω δέ σοφίας λόγον μείζονα· καί πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσει τοῦ διαβόλου τήν φάλαγγα· καί τῆς τοιαύτης νίκης τε καί σωτηρίας αἴτιον τόν Θεόν μὴ ἐπιγράψεται, ἀλλ' ἑαυτῷ τήν ὄλην ἀνάθηται νίκην, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατά τό ἀνταπόδομα αὐτοῦ, μὴ ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τό πλήθος τῆς (≡15Δ_142≡> εὐχαριστίας· μηδέ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας τήν οἰκείαν διάθεσιν.

3.21 (κα') Φωτίσωμεν τόν νοῦν τῆς θείοις νοήμασι· τό δέ σῶμα τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων λόγων τρόποις φαιδρύνωμεν, ἀρετῆς αὐτόν ποιοῦντες λογικόν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν παθῶν· τά γάρ ἔμφυτα πάθη τοῦ σώματος, λόγω μὲν κυβερνώμενα, οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δέ τούτου χωρίς, φέρει διαβολήν. Τούτων οὖν λέγει γένεσθαι δεῖν ἀποβολήν, ὧν ἔμφυτος μὲν ἡ κίνησις, παρά φύσιν δέ γίνεται πολλάκις ἢ χρήσις, λόγω μὴ κυβερνωμένη.

3.22 (κβ') Πᾶς ὁ ὑψώσας ἑαυτοῦ τήν καρδίαν, ἐφ' οἷς ἔλαβε χαρίσματα, μέγα φρονήσας, ὡς μὴ λαβῶν, ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ' αὐτῷ τήν ὀργήν, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι· καί τούς κατά τήν πράξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καί τούς κατά θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθολῶσαι λόγους τῆς γνώσεως, ἵνα μαθῶν τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῶ τήν μόνην δύναμιν, τήν τά πάθη ἐν ἡμῖν καταπαλαίουσας, καί ταπεινωθῇ μετανοήσας, τόν ὄγκον ἀποβαλὼν τῆς οἰήσεως, καί τόν Θεόν ἰλεώσεται, καί ἀποστρέψει τήν ἐπερχομένην τοῖς μὴ μετανοοῦσιν ὀργήν, τήν ἀφαιρουμένην τήν φρουροῦσαν τήν ψυχὴν χάριν, καί ἔρημον καταλιμπάνουσαν τόν ἀγνώμονα νοῦν.

(=1269=) 3.23 (κγ') Ὁργή σωτηρίος ἐστίν, ἢ πρός τό πολεμεῖσθαι τόν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπό τῶν δαιμόνων, θεία συγχώρησις· ἵνα γνῶ πάσχων ἀτίμως, ἐπ' ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἢ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἄπερ ὡς μὴ λαβῶν, ἔχειν ἐνόμιζε.

3.24 (κδ') Μακάριος ὄντως ἐκεῖνος ὁ νοῦς, ὁ τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανῶν· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ' (≡15Δ_144≡> αἰσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δέ νοητοῖς τῇ τῆς νοεραῆς ἀποπαύσει κινήσεως. Σημεῖωσαι δέ ὅτι νοῦ θανάτον ἐπαινούμενον λέγει, τήν πρός πάντα τά ὄντα γνωμικὴν ἀπογένεσιν, μεθ' ἣν τήν θεία χάριτι ζωὴν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν· ἀντὶ τῶν ὄντων, τό αἴτιον τῶν ὄντων ἀνεγνωστῶς ἀπολαβῶν.

3.25 (κε') Μακάριος ὁ συνάψας τό μὲν πρακτικόν τῷ κατά φύσιν ἀγαθῷ· τό δέ θεωρητικόν, τῇ κατά φύσιν ἀληθείᾳ. Πᾶσα γάρ πράξις, διά τό ἀγαθόν γίνεσθαι πέφυκε· καί πᾶσα θεωρίαν, τήν γνῶσιν διά μόνην ζητεῖ τήν ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδέν ἔσται τό σύνολον τό πλήττον τῆς ψυχῆς τό πρακτικόν, οὔτε μὴν τό θεωρητικόν αὐτῆς, διά ξένων δριμύττων θεωρημάτων· παντός ἐπέκεινα

γενομένης καί ὄντος, καί νοουμένου, καί εἰς αὐτόν εἰσδυσάσης τόν Θεόν τόν μόνον ἀγαθόν καί ἀληθινόν, καί ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί νόησιν.

3.26 (κστ') Πρακτικῆς ἀρετῆς τέλος εἶναι τὸ ἀγαθόν. Τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις, πρὸς ἣν ἄγει τὸ λογικόν τῆς ψυχῆς, τῷ θυμῷ καί τῇ ἐπιθυμίᾳ χρώμενον κατὰ φύσιν· ἐν ἣ τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀναφαίνεσθαι πέφυκε κάλλος· θεωρητικῆς δέ φασι φιλοσοφίας εἶναι τὴν ἀλήθειαν, τέλος· ἥτις ἀμερῶς τῶν περὶ Θεόν ἀπάντων ἐνοειδῆς ἐστὶ γνῶσις, πρὸς ἣν ὁ καθαρὸς φέρεται νοῦς· ἀποσβέσας ἑαυτοῦ παντελῶς τὴν κατ' αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ἣ (γνώσει δηλονότι) ἀκίβδηλον τὸ τῆς θείας εἰκόνοσ ἀξίωμα δεῖκνυται.

3.27 (κζ') Οὐδεὶς δύναται τόν Θεόν εὐλογεῖν ἀληθῶς, (=1272=) μὴ τὸ σῶμα καθαγιάσας ταῖς ἀρεταῖς, καί τὴν ψυχὴν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσιν. Ἡ γάρ κατ' ἀρετὴν διάθεσις, πρόσωπόν ἐστὶ τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανόν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἐπαιρόμενον γνώσεως.

3.28 (κη') Μακάριος ὁ ἐν ἀληθείᾳ εἰδῶς, ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς (=15Δ_146=> ὀργάνοις ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ πρᾶξιν καί θεωρίαν, ἀρετὴν τε καί γνῶσιν, καί νίκην καί σοφίαν, καί ἀγαθότητα καί ἀλήθειαν, μηδὲν ἡμῶν συνεισφερόντων τὸ σύνολον, πλὴν τῆς θελοῦσης τὰ καλὰ διαθέσεως· ἦν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρὸς τοῖς εἰρημένοισι, φησίν, Εὐλογητός εἶ, πρὸς τόν Θεόν λέγων, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καί σοὶ ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων· παρά σοῦ ἡ νίκη καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοὶ ἡ δόξα, καί ἐγὼ σός οἰκέτης. Ὡς εὐγνώμων ὄντες οἰκέτης, πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο τῷ πάντα δωρησαμένῳ, ἐξ οὗ λαβὼν εἶχε τὴν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότη πατέρων τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τὴν δύναμιν, ἅπερ εἰσίν, ἔνωσις νίκης, ὡς εἴρηται, καί σοφίας, ἀρετῆς τε καί γνώσεως, πράξεως καί θεωρίας, ἀγαθότητός τε καί ἀληθείας· αὗται γάρ ἀλλήλαις ἐνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσιν δόξαν καί αὐτὴν Θεοῦ.

3.29 (κθ') Πάντα τὰ τῶν ἀγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενὸς τὸ παράπαν ἔχοντος μηδέν, ἢ τὸ δοθέν ἀγαθόν· ὡς παρά Δεσπότη τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀναλογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης τε καί εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κάκεῖνα μόνον κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότη δωρουμένῳ παρίσταται.

3.30 (λ') Ὁ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως προῖστάμενος νοῦς, καί τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας τὴν ψυχὴν στερηθῆναι βεβουλημένος, φησίν, Ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καί ὑπερνικᾷ ἡ ἀλήθεια· γυναῖκας μὲν εἰπὼν, τὰς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἢ πρὸς Θεόν καί ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἐνοποιός ἀγάπη συνέστηκεν· ἀπάντων τὴν ψυχὴν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπὸ γένεσιν καί φθοράν, καί τῶν ὑπὲρ αὐτὰ νοητῶν οὐσιῶν, καί αὐτῷ τῷ Θεῷ κατ' ἐρωτικὴν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει, καί τὴν ἄχραντον καί θεῖαν μυστικῶς (=15Δ_148=> δημιουργοῦσα συμβίωσιν. Ἀλήθειαν δέ φήσας, τὴν μόνην καί μίαν αἰτίαν τῶν ὄντων, καί ἀρχὴν καί βασιλείαν καί δύναμιν καί δόξαν, ἐξ ἧς καί δι' ἣν πάντα γέγονε τε καί γίνεται, καί πρὸς τὸ εἶναι ὑπ' αὐτῆς καί δι' αὐτῆς συγκρατεῖται· καί ὑπὲρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθέοις ἐστὶ σπουδὴ τε καί κίνησις.

3.31 (λα') Διὰ μὲν τῶν γυναικῶν, τὸ τέλος ἐνδείξατο τῶν ἀρετῶν, τὴν ἀγάπην· ὅπερ ἐστὶν ἢ κατ' ἔφεσιν (=1273=) τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάπτωτος ἡδονὴ καί ἀδιαίρετος ἔνωσις. Διὰ δέ τῆς ἀληθείας, τὸ πέρασ πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων, καί αὐτῶν γινωσκομένων· εἰς ὅπερ, ὡς ἀρχὴν καί πέρασ πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατὰ φύσιν κινήσεις γενικῶς τινὶ λόγῳ συνέλκονται· πάντα νικώσης κατὰ φύσιν ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καί αἰτίας, καί πρὸς ἑαυτὴν συνελκούσης τῶν γεγονότων τὴν κίνησιν.

3.32 (λβ') Τῆ καθ' ὑπεροχὴν στερήσει τῶν πολλῶν, ὡς ἔν καὶ μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι, καλύπτουσα πάντων τῶν νοεῖν ἢ νοεῖσθαι δυναμένων τὰς γνωστικὰς δυνάμεις, ὡς ὑπὲρ τὰ νοοῦντά τε καὶ νοούμενα καθ' ὑπαρξιν ὑπερούσιον οὕσα· καὶ ἀπείρω δυνάμει τὰς κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσαν πάντων πρὸς ἑαυτὴν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μὲν παρεχομένη γνῶσιν ἀρίδην ἢ ἑστερήθησαν χάριτος· τοῖς δὲ δωρουμένη κατ' αἴσθησιν ἄρρητον, ἢ εἶχον τὴν ἔφεσιν ἀγαθότητος, τῆ μεθέξει φανεράν τὴν ἐπίγνωσιν.

3.33 (λγ') Ὁ νοῦς, σοφίας ὄργανον, φησὶν· ὁ λόγος, γνώσεως· ἢ κατ' ἄμφω φυσικὴ πληροφορία, τῆς κατ' ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δὲ τῶν ἰαμάτων χαρίσματος ἢ φυσικὴ φιλανθρωπία. Πᾶν γὰρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτήδειον ἐν ἡμῖν ἔχει καὶ προσφυές, ὡσπερ δυνάμιν, ἢ ἔξιν ἢ διάθεσιν, ὄργανον δεκτικόν. Οἶον, ὁ τόν νοῦν πάσης αἰσθητῶν φαντασίας ποιήσας καθαρὸν, δέχεται σοφίαν· ὁ δὲ τόν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καὶ (≡15Δ_150≡) ἐπιθυμίας, καταστήσας δεσπότην, δέχεται γνῶσιν· ὁ δὲ τὴν κατὰ νοῦν καὶ λόγον περί τὰ θεῖα ἀσάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τὴν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δὲ τὴν φυσικὴν κατορθώσας φιλανθρωπίαν μετὰ τὴν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

3.34 (λδ') Ἐκαστος ἡμῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερούμενην κέκτῃται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. Ὡστε ταμίαις ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος ἑαυτοῦ· καὶ οὐποτ' ἂν εὖ φρονῶν ἄλλω φθονήσειεν ἐνευδοκιμοῦντι ταῖς χάρισιν, ἐπ' αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θεῶν ἀγαθῶν διαθέσεως.

3.35 (λε') Αἴτιον εἶναι φησι τῆς τῶν θεῶν διανομῆς ἀγαθῶν, τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως. Καθὼς γὰρ πιστεύομεν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. Ὁ γοῦν πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται τὸ μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τὸ μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δὲ μὴ πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας ἐπιδείκνυται τὸ μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τῆς χάριτος τὴν στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων τοῖς κατορθοῦσιν ὁ φθονερός ἐπ' αὐτῷ σαφῶς, οὐκ ἐπ' ἄλλω (=1276=) κειμένης τῆς τῶν πιστεύειν τε καὶ πράττειν, καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένην δέξασθαι τὴν χάριν, ἐπιλογῆς.

3.36 (λστ') Ὁ τῶν καλῶν ἐραστής, κατὰ πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἐκουσίως ἐπείγεται πρὸς τὴν τῆς θεώσεως χάριν· ὁ δὲ τούτων ἀνέραστος, κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν, παιδείας τρόποις ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται· ὁ μὲν, ὡς φιλόθεος διὰ τῆς προνοίας θεούμενος· ὁ δὲ, διὰ τῆς κρίσεως, ὡς φιλοῦλος εἰς κατάκρισιν ἐλθεῖν μὴ συγχωρούμενος. Ὁ γὰρ Θεός ὡς ἀγαθός, σοφίας μὲν λόγοις (≡15Δ_152≡) θεραπεύει τοὺς θέλοντας· παιδείας δὲ τρόποις τοὺς πρὸς ἀρετὴν δυσκινήτους ἰᾶται.

3.37 (λζ') Ἡ μὲν ὄντως πίστις, ἀλήθεια ἐστὶ συνεκτικὴ τε καὶ συστατικὴ, ψεῦδος οὐκ ἔχουσα· ἡ δὲ ἀγαθὴ συνειδήσις, τὴν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δυνάμιν, ὡς μηδεμίαν ἔχουσα παράβασιν ἐντολῆς.

3.38 (λη') Καὶ ἐπαναπαύσεται, φησὶν, ἐπ' αὐτόν, ἑπτὰ πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλής, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ἔστι δὲ ἴδιον τῶν πνευματικῶν τούτων χαρισμάτων, φόβου μὲν, ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν· ἰσχύος δὲ, ἢ πράξις τῶν ἀγαθῶν· βουλής δὲ, ἢ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμη δὲ, ἢ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἶδησις· γνώσεως δὲ, ἢ κατ' ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θεῶν λόγων περίληψις· συνέσεως δὲ, ἢ πρὸς τὰ γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δὲ, ἢ πρὸς Θεὸν ἀδιάγνωστος ἐνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφεσις ἀπόλαυσις γίνεται,

μεθέξει ποιούσα θεόν τόν μετέχοντα, καί τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀένναον πρός τούς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων, ἀνεκπόμευτον προβολήν καί διέξοδον.

3.39 (λθ') Τό πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν ἐστὶν ἀποχή· τό δέ πνεῦμα τῆς ἰσχύος, ἢ πρός ἐνέργειαν καί πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν πρόθυμος ὄρμη καί κίνησις· τό δέ πνεῦμα τῆς βουλής, ἢ ἕξις τῆς διακρίσεως, καθ' ἣν σύν λόγῳ τὰς θείας πράττομεν ἐντολάς, καί τῶν κρειττόνων διαιροῦμεν τὰ χείρονα· τό δέ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, ἢ τῶν κατ' ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπων ἄπτωτος εἴδησις· καθ' ἣν πράττοντες, τῆς ὀρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς πίπτομεν· τό δέ πνεῦμα τῆς γνώσεως, (≡15Δ_154⇒ ἢ τῶν ἐντολῶν καί τῶν ἐν αὐταῖς λόγων περίληψις, καθ' οὓς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασιν· πνεῦμα δέ συνέσεώς ἐστὶν, ἢ πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἀρετῶν συγκατάθεσις, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, μεταποίησις, καθ' ἣν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων (=1277=) δυνάμεων πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἐντολῶν· πνεῦμα δέ σοφίας ἐστίν, ἢ πρός τήν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων λόγων ἀνάληψις τε καί ἔνωσις, καθ' ἣν ἀγνώστως τούς ἐν Θεῷ, κατά τό θεμιτόν ἀνθρώποις, ἀπλῶς μούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἕκ τινος βλυστανούσης πηγῆς τῆς καρδίας, τήν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προσφέρομεν.

3.40 (μ') Ἀπό μὲν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δέ προσεχῶν, ἐπὶ τὰ πρῶτα, καί ἡμῶν μὲν πόρρω, τῷ δέ Θεῷ προσεχῆ, καθ' ὁδόν καί τάξιν ἀναβαίνομεν. Ἀπό γάρ τῆς ἀργίας τῶν κακῶν διά φόβου, ἐπὶ τήν τῶν ἀρετῶν δι' ἰσχύος ἐρχόμεθα πρᾶξιν· ἀπό δέ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπὶ τήν διάκρισιν τῆς βουλής· ἀπό δέ τῆς διακρίσεως, ἐπὶ τήν ἕξιν τῶν ἀρετῶν, ἡγουν ἐπιστήμην· ἀπό δέ τῆς ἕξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπὶ τήν γνῶσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπό δέ ταύτης, εἰς τήν πρός τούς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικὴν ἕξιν· φημί δέ τήν σύνεσιν· καί ἀπό ταύτης, εἰς τήν ἀπλήν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ' ἧς ὀρμώμενοι, πολλούς καί ποικίλους ἐκ τῆς τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας, εὐσεβεῖς λόγους περὶ τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

3.41 (μα') Τό πρός ἡμᾶς κατ' ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστίν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπηριθμήσατο τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ὡς σοφίας ἀρχήν, ἀφ' οὗ κινούμενοι, πρός τό τῆς σοφίας τέλος τήν σύνεσιν, ἀναβαίνομεν, μεθ' ἣν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τήν σοφίαν τῆς πρός αὐτόν ἐνώσεως μεσιτεύουσαν ἔχοντες. Οὐ γάρ ἐστὶ δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τόν μὴ πρότερον (≡15Δ_156⇒) διά τοῦ φόβου, καί τῶν διά μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τήν τε λήμην τῆς ἀγνοίας, καί τόν τῆς κακίας κονιορτόν, ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσεισάμενον. Διά τοῦτο Θεῷ μὲν, προσεχῆ τήν σοφίαν, ἡμῖν δέ, τόν φόβον ἢ γραφικὴ τάξις διέθηκεν, ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὄρον καί νόμον.

3.42 (μβ') Διά τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, ἡγουν φωτισμῶν, πρός τήν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τήν γεγεννημένην δι' ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν, πρός τήν αἰτίαν τῶν χαρισμάτων συνάγοντες, ταῖς κατά μέρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεις, μηδέν τῶν εἰρημένων συνεργία Θεοῦ παραλιμπάνοντες, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἀμελοῦντες, τυφλήν ἡμῶν τήν πίστιν καὶ ἀνόμματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τούς διά τῶν ἔργων τοῦ Πνεύματος φωτισμούς, καί κολασθῶμεν δικαίως εἰς (=1280=) ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν ἑαυτοῖς κατά τήν πίστιν ὅσον τό ἐφ' ἡμῖν, τούς θείους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

3.43 (μγ') Πᾶς ὁ τῆς πίστεως ἐν ἑαυτῷ διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν τούς τοιοῦτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος, μηκέτι τόν Θεόν ἔχων εἰς αὐτόν ἐπιβλέποντα. Εἰ γάρ τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, φησὶν, ὀφθαλμούς Κυρίου

προσαγορεύει ὁ λόγος, ὁ μὴ τούτους τῆ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τὸν Θεόν ἐπ' αὐτόν οὐκ ἔχει. Δι' ἄλλων γάρ, ὡς εἰκός, ὀφθαλμῶν ἐπισκοπεῖν τοὺς ἐπὶ γῆς οὐ πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας ὀράσεως ἀκτίς ἐστίν, ὁ κατ' ἀρετὴν ἡμῶν φωτισμός.

3.44 (μδ') Ἡ σοφία μονάς ἐστίν, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφοροῖς ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καὶ μονοειδῶς ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις ἐπινοουμένη· καὶ πάλιν ἀπλή μονάς ἀποδεικνυμένη, ταῖς πρὸς αὐτὴν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσεων· ὅταν ἡμεῖς, δι' οὓς κατὰ τὴν ἐκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τὴν πρόοδον, ἀνατατικῶς δι' ἐκάστης ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν συναγόμεθα.

(=15Δ_158=> 3.45 (με') Τυφλὴν ἔχει τὴν πίστιν, ὁ τὰ κατὰ τὴν πίστιν θεῖα προστάγματα μὴ ἐργαζόμενος. Εἰ γάρ φῶς εἰσι τὰ τοῦ Θεοῦ προστάγματα, δηλὸν ὅτι δίχα θεοῦ φῶς ἐστίν, ὁ μὴ πράττων τὰ θεῖα προστάγματα, καὶ ψιλὴν, ἀλλ' οὐκ ἀληθὴ τὴν θεῖαν περιφέρεται κλῆσιν.

3.46 (μστ') Οὐδεὶς ἀμαρτάνων δύναται τῆς ἀμαρτίας συνήγορον ἔχειν τῆς σαρκὸς τὴν ἀσθένειαν. Ἡ γάρ πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον ἔνωσις, ὅλην τὴν φύσιν τῆ λύσει τῆς κατάρτας ἀνέβρωσεν, ἀπροφάριστον ἡμῖν ποιησαμένη τὴν πρὸς τὰ πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν. Ἡ γάρ τοῦ Λόγου θεότης, κατα χάριν ἀεὶ συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτόν πιστεύουσι, τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον τῆς ἀμαρτίας ἀπομαραίνει.

3.47 (μζ') Ὁ τῶν παρά φύσιν παθῶν διὰ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ ἀγάπης νικήσας τὰς παραλόγους ἐπιθυμίας, εἴτουν κινήσεις, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν ἔξω γίνεται νόμου, καὶ πρὸς τὴν χώραν τῶν νοητῶν ὅλος μεταβιβάζεται, καὶ τό κατὰ φύσιν ὁμόφυλον, μετὰ τῶν προσγενομένων αὐτῶ, τῆς ἀλλοτρίας ἑαυτῶ συνεκβάλλει δουλείας.

3.48 (μη') Μὴ χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατὰ τὴν πράξιν ἢ γνώσιν, τύφον ἐργάζεται, ὡς οἰκεῖον τό δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τὸν ἐπ' αὐτῇ τυφωθέντα, πρὸς οἰκεῖον ἔπαινον τὸν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον. Ἡ δὲ πράξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πόθῳ, τὴν ὑπὲρ τὰ πρακτέα μὴ λαμβάνουσα γνώσιν, τὸν πρακτικὸν ἐργάζεται ταπεινόφρονα, τοῖς ὑπὲρ τὴν οἰκείαν δύναμιν λόγοις πρὸς ἑαυτὸν συστελλόμενον.

(=1281=) 3.49 (μθ') Οὐράνιον οἰκητήριον ἐστίν, ἢ κατ' ἀρετὴν ἀπαθὴς ἔξις, καὶ ἢ μηδὲν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα γνώσιν.

3.50 (ν') Ὡσπερ τέλος κινήσεως μονάδος ἐστίν ἢ μυριάς, καὶ (=15Δ_160=> ἀρχὴ μὴ κινήσεως μυριάδος ἐστίν ἢ μονάς· ἀρχὴ γάρ παντός τέλους, ἢ κατ' αὐτό σαφῶς ἀκίνησια καθέστηκε· καὶ τέλος πάσης ἀρχῆς, ἢ τῆς κατ' αὐτὴν κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω καὶ ἢ πίστις, ἀρχὴ κατὰ φύσιν ἀρετῶν ὑπάρχουσα, τέλος ἔχει τοῦ δι' αὐτῶν ἀγαθοῦ τὴν συμπλήρωσιν· καὶ τό κατὰ φύσιν ἀγαθόν, ὡς ἀρετῶν τέλος, ἀρχὴν ἔχον τὴν πίστιν, πρὸς αὐτὴν ἐνδιαθέτως συνάγεται. Πίστις γάρ ἐστίν ἐνδιαθέτον ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν ἐστίν ἐνεργηθεῖσα πίστις. Πιστός δὲ κατὰ φύσιν, καὶ ἀγαθός ἐστίν ὁ Θεός· τό μὲν, ὡς πρῶτον ἀγαθόν· τό δέ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν. Ταῦτόν δὲ ταῦτα καθέστηκε παντὶ τρόπῳ ἀλλήλοις ὄντα, μηδενὶ λόγῳ πλήν τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ἀλλήλων διαιρούμενα παντελῶς, διὰ τὴν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀρχομένων, καὶ εἰς αὐτόν ληγόντων, κίνησιν. Ἄρα ἢ μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον, τῶν πρὸς αὐτό κινουμένων τελείαν περιγράφει τὴν ἔφεσιν· καὶ ἢ μονάς, πρῶτου ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ' αὐτοῦ κινουμένων τελείαν ἐπιφέρεται βᾶσιν.

3.51 (να') Πρώτη ἐστίν ἀπάθεια, ἢ παντελής ἀποχὴ τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἢ παντελής κατὰ διάνοιαν περὶ τὴν τῶν κακῶν συγκατάθεσιν ἀποβολὴ λογισμῶν, ἐν τοῖς μετὰ λόγου τὴν ἀρετὴν μετιοῦσι γινομένη, τρίτη δέ, ἢ κατ' ἐπιθυμίαν περὶ τὰ πάθη παντελής

ἀκίνησια, ἐν τοῖς διὰ τῶν σχημάτων τούς λόγους νοητῶς θεωμένοις τῶν ὀρωμένων· τετάρτη δέ ἐστὶν ἀπάθεια, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ψιλῆς φαντασίας παντελῆς κάθαρσις, ἐν τοῖς διὰ γνώσεως καὶ θεωρίας καθαρὸν καὶ διειδές ἔσοπτρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τό ἡγεμονικόν, συνισταμένη. Ὁ τοῖνυν καθάρας ἑαυτὸν ἐνεργείας παθῶν, καὶ τῆς ἐπ’ αὐτοῖς κατὰ διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερωθεὶς, καὶ τῆς περὶ αὐτὰ κατ’ ἐπιθυμίαν κινήσεως στάσιν λαβὼν, καὶ τῆς αὐτῶν ψιλῆς φαντασίας τὸν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον, τὰς τέσσαρας γενικὰς ἀπαθείας ἔχων, ἐξέρχεται τῆς ὕλης καὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ πρὸς τὴν νοεράν καὶ θείαν καὶ εἰρηνικὴν τῶν νοητῶν ἐπέιγεται λῆξιν.

(=15Δ_162⇒) (νβ’) Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ’ ἐνέργειαν ἀνεπαφον κίνησιν· δευτέραν δέ, τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν, δι’ ἧς τῶν παθῶν ἀπομαραίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησιν, ἐξάπτονας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτην δέ, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκίνησιαν, δι’ ἣν καὶ ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέφυκε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη· τετάρτην δέ λέγει ἀπάθειαν, τὴν κατὰ διάνοιαν παθῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν καθ’ ἣν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας.

(=1284=) 3.53 (νγ’) Παντὶ πρακτικῶ, παιδός καὶ παιδίσκης δίκην, ὁ λόγος καὶ ἡ διάνοια μοχθοῦσι, τούς κατ’ ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπους ἐπινοοῦντές τε καὶ δημιουργοῦντες, καὶ οἷον πᾶσαν ἑαυτῶν κατὰ τῶν ἀντικειμένων τῇ πρακτικῇ πνευμάτων τῆς πονηρίας τὴν δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην· πληρώσαντες δέ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ὁ ἕκτος τῶν ἐνιαυτῶν παρεδήλωσεν ἀριθμός· εἴρηται γάρ ὅτι ὁ ἕξ ἀριθμός, τὴν πρακτικὴν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἐλεύθεροι πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀπολύονται, δηλονότι τῶν ἐν τοῖς οὔσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐπανερχόμενον, ὃ τε λόγος καὶ ἡ διάνοια.

3.54 (νδ’) Ἀλλόφυλος παῖς ἐστὶ καὶ παιδίσκη, ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία· οὓς ὑποζεύγνυσι διὰ παντός τῇ δεσποτείᾳ τοῦ λόγου, πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν, δι’ ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης ὁ θεωρητικὸς νοῦς, μὴ διδούς αὐτοῖς παντελῶς τὴν πρὸς ἐλευθερίαν ἄφεσιν, ἕως ἂν καταποθῇ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος τελείως ὁ τῆς φύσεως νόμος, καθάπερ ὑπὸ ζωῆς ἀπείρου, σαρκὸς δυστήνου θάνατος, καὶ πᾶσα δειχθῆ καθαρῶς ἢ τῆς ἀνάρχου βασιλείας εἰκῶν, πᾶσαν ἔχουσα τοῦ ἀρχετύπου διὰ μιμήσεως τὴν μορφήν· καθ’ ἣν γενόμενος ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ἐλευθέρους ποιεῖται τὸν τε θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν· τὴν μὲν, πρὸς τὴν ἀκήρατον τοῦ θεοῦ ἔρωτος ἡδονὴν καὶ τὴν ἄχραντον θέλξιν μετασκευάζων· (=15Δ_164⇒) τὴν δέ, πρὸς ζέσιν πνευματικὴν καὶ διάπυρον ἀεικίνησιαν καὶ σώφρονα μανίαν μεταβιβάζων.

3.55 (νε’) Ἀνάρχου βασιλείας ἐστὶν εἰκῶν, ἢ τοῦ νοῦ περὶ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν ἀτρεψία, καὶ ἡ τῆς αἰσθήσεως περὶ τὴν ἀρετὴν ἀφθαρσία· τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν ἐν πνεύματι πρὸς τὸν νοῦν τῆς αἰσθήσεως μεταποίησιν, μόνῳ τῷ θεῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος ἀλλήλοις συνδεδεμένων, καθ’ ἣν τὴν ἀεικίνητον τοῦ λόγου καὶ ζῶσαν διαπαντός ἔχουσι διικνουμένην ἐνέργειαν· ἐν ἣ πᾶσα παντελῶς ἄπεστι πρὸς τό Θεῖον ἀπέμφασις.

3.56 (νστ’) Ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν φασὶν εἶναι τὴν ἡδονὴν, εἴπερ παρὸν ἀγαθόν, κατὰ τὸν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν· ἀνεργητὸν δέ ἡδονὴν, τὴν ἐπιθυμίαν, εἴπερ μέλλον ἀγαθόν, κατὰ τὸν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν· τὸν δέ θυμὸν, μανίας μελετωμένην κίνησιν, καὶ τὴν μανίαν θυμὸν ἐνεργούμενον. Ὁ γοῦν ταύτας ὑποτάξας τῷ λόγῳ τὰς δυνάμεις, εὐρήσει, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν, (=1285=) αὐτῷ γινομένην ἡδονὴν, κατὰ τὴν ἐν χάριτι πρὸς τό Θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον

συμπλοκήν· τόν δέ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον, τῆς περί τό θεῖον ἡδονῆς φρουρητικήν, καί σῶφρονα μανίαν, τῆς κατά τήν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς θελκτικῆς δυνάμεως ἀπό τῶν ὄντων τελείως ἐκστατικήν. Οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῆ, καί ἡ πρός τά ὑλικά τῆς ψυχῆς ἐκούσιος σχέσις, οὐ δεῖ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι, μήπως μιγεῖσαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τήν ψυχήν, καί λάβωσιν αὐτήν δορυάλωτον γεγεννημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τήν Ἱερουσαλήμ, οἱ Βαβυλώνιοι. Τόν γάρ αἰῶνα καθ' ὃν τούς ἀλλοφύλους παῖδας δουλεύειν ὁ νόμος ἐκέλευσε, τήν πρός τόν κόσμον τοῦτον, ἤγουν τήν παροῦσαν ζωήν, γνωμικήν τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διά τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τά νοούμενα.

3.57 (νζ') Ἦργμένον λέγει, τό κακόν· ἀρχήν γάρ ἔχει τήν ἡμῶν (≡15Δ_166⇒) παρά φύσιν κίνησιν· οὐκ ἠργμένον δέ, τό ἀγαθόν· πρό παντός γάρ αἰῶνος καί χρόνου, φύσει τό ἀγαθόν. Νοητόν λέγει τό ἀγαθόν, ὅ δεῖ μόνον νοεῖν· ῥητόν δέ λέγει τό ἀγαθόν, αὐτό γάρ δεῖ μόνον λαλεῖσθαι. Καί γινόμενον λέγει τό ἀγαθόν· κατά φύσιν γάρ ὑπάρχον ἀγέννητον, κατά χάριν διά φιλανθρωπίαν παρ' ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρός τήν ἡμῶν τῶν ποιούντων καί λαλούντων ἐκθέωσιν, ὅπερ δεῖ μονώτατον γίνεσθαι· οὐ ποιούμενον δέ τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μή γίνεσθαι. Φθαρτόν λέγει τό κακόν· φθορά γάρ ἐστίν ἡ τοῦ κακοῦ φύσις, οὐδαμῶς κατ' οὐδέν ὑπαρξιν ἔχουσα· ἄφθαρτον δέ τό ἀγαθόν, ὡς αἰεὶ ὄν, καί μηδέποτε τοῦ εἶναι παυόμενον, καί πάντων οἷς ἐγγίνηται, φρουρητικόν. Τοῦτο γοῦν, τῷ μὲν λογιστικῷ, ζητοῦμεν· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, ποθοῦμεν· τῷ δέ θυμικῷ φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δ' αἰσθητικῷ κατ' ἐπιστήμην, ἀμιγές αὐτό τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δέ φωνητικῷ, λαλοῦντες αὐτό ποιούμεν τοῖς ἀγνοοῦσι φανερόν· καί τῷ γονίμῳ, πληθύνομεν αὐτό· μᾶλλον δ' ἀληθές εἰπεῖν, ἡμεῖς κατ' αὐτό πληθυνόμεθα.

3.58 (νη') Δεῖ τόν θεωρητικόν νοῦν, βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὔσι νοημάτων τε καί θεαμάτων, καί τῶν οἰκείων κινήματων, ἕξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι, κακίαν μήτε συλλαμβάνουσαν παντελῶς, μήτε τίκτουσαν· ἐφ' ἧς αὐτόν δεῖ περί θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι, μήπως πνευματικήν ποιούμενος τήν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθῶν περιπέση τινί τῶν παραφθείρειν διά τινός τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων, τήν ἀγνή τῆς καρδίας διάθεσιν.

(=1288=) 3.59 (νθ') Ὁ κενοδοξία τινί, δι' ἀρετήν ἢ γνῶσιν τρωθεῖς, τήν κόμην ματαίως διατρέφων, καθάπερ Ἀβεσαλῶν, τῆς οἰήσεως, ἐπιτετεχνασμένην τε καί μικτήν ὡσπερ ἡμίονον πρός ἀπάτην (≡15Δ_168⇒) τῶν θεωμένων, τήν ἠθικήν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ' ἧς αἰωρούμενος, οἶεται τόν γεννήσαντα διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου πατέρα χειρώσασθαι, πᾶσαν βουλόμενος τήν τῷ πατρί προσοῦσαν θεόθεν δόξαν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανος εἰς ἑαυτόν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος ἐξελθὼν εἰς τό πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, πρός τόν ὑπέρ ἀληθείας λογικόν πόλεμον, διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυός τῶν ὑλικῶν θεαμάτων κρατεῖται τῆς κόμης, αὐτήν ἔχων συνδεσμοῦσαν πρός θάνατον, τήν διάκενον οἴησιν, τήν κρεμοῦσαν αὐτόν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καί ἀναμέσον τῆς γῆς. Οὐ γάρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενοδόξος, καθάπερ οὐρανόν ἐνέγκουσαν αὐτόν τῆς κατασπώσης οἰήσεως· οὐδ' αὖ πάλιν γῆν, τήν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως, καθέλκουσαν αὐτόν τῆς ἀνασπώσης φυσιώσεως· ὃν πενθεῖ καί θανόντα διά φιλανθρωπίαν ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμήσει Θεοῦ, μή βουλόμενος τόν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψει, καί ζῆν αὐτόν.

3.60 (ξ') Ἀρχή καί τέλος ἐστί τῆς ἐκάστου σωτηρίας, ἡ σοφία· φόβον μὲν ἀρχομένη πρῶτον δημιουργοῦσα, καί πόθον ὕστερον τελειομένη συνιστῶσα· μᾶλλον δέ φόβος αὐτή κατ' ἀρχάς δι' ἡμᾶς οικονομικῶς γινομένη, ἵνα παύση κακίας

τόν έραστήν, καί πόθος ὕστερον φυσικῶς εὐρισκομένη δι' ἑαυτήν κατά τό τέλος, ἵνα πληρώση γέλωτος νοητοῦ, τούς τήν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλαξαμένους συμβίωσιν.

3.61 (ξά') Ἡ σοφία καί φόβος ἐστί, κατά τήν ἀποφυγήν γινομένη στέρησις, τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καί πόθος ἐστίν, ἕξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὐρισκομένη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. Αὕτη γάρ ἐλπίδι κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσοι, καί φόβον ποιεῖ· καί πόθον ἐργάζεται, τῇ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσῃ τόν νοῦν ἐθίζουσα βλέπειν τά μέλλοντα.

(=15Δ_170=> 3.62 (ξβ') Πᾶσα ἐξομολόγησις, ταπεινοῖ τήν ψυχὴν· ἡ μὲν, χάριτι Θεοῦ δικαιωθεῖσιν· ἡ δέ, ῥαθυμία γνώμην οἰκειίας ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην, αὐτήν ἐκδιδάσκουσα.

3.63 (ξγ') Διττός ὁ τῆς ἐξομολόγησεως λόγος· ὁ μὲν, ἐπ' εὐχαριστία τῶν δεδωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δέ, ἐπ' ἐλέγχῳ καί ἔτασμῳ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. Ἐξομολόγησις γάρ λέγεται, καί ἡ τῶν εὖ πεπονθότων μετ' εὐχαριστίας τῶν θείων εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καί ἡ τῶν κακῶς πεπραγμένων παρά τῶν ὑπαιτίων ἐξαγόρευσις· ἀμφοτέρω δέ, ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά. Ὁ τε γάρ ἐπ' ἀγαθοῖς εὐχαριστιῶν ὁμοῦ, (=1289=) καί ὁ ἐπ' ἐγκλήμασιν ἔταζόμενος, ταπεινοῦται· ὁ μὲν, ἑαυτὸν ἀνάξιον κρίνων τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δέ, λαβεῖν ἄφεςιν τῶν πλημμεληθέντων δεόμενος.

3.64 (ξδ') Τό τῆς ὑπερηφανίας πάθος, ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν. Δύο δέ συνελθοῦσαι πρὸς ἔνωσιν ἄγνοιαί, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσι. Μόνος γάρ ἐκεῖνός ἐστιν ὑπερήφανος, ὁ καί τήν θείαν βοήθειαν, καί τήν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. Οὐκοῦν ὑπερηφανία ἐστί, θείας καί ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. Τῇ γάρ τῶν ἀληθῶν ἄκρων ἀποφάσει, μία καί ψευδῆς ὑπάρχει κατάφασις.

3.65 (ξε') Ἡ κενοδοξία, σκοποῦ μὲν τοῦ κατά Θεόν ἐστίν ἕκστασις· πρὸς δέ ἄλλον σκοπὸν παρά τόν θεῖον ὑπάρχει μετάβασις. Κενοδόξος γάρ ἐστίν, ὁ τῆς οἰκειίας, ἀλλὰ μὴ τῆς θείας ἔνεκα δόξης, τήν ἀρετὴν ἐπιτηδεύων, καί πόνοις οἰκειοῖς τούς ἐξ ἀνθρώπων ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

3.66 (ξστ') Ὁ ἀνθρωπάρεσκος, μόνων ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἡθῶν, καί μὴν καί λόγου τοῦ κόλακος· ἵνα τοῖς μὲν τήν ὄρασιν, τῷ δέ τήν ἀκοήν σφετερίζεται, τῶν μόνους ἡδομένων ἢ καί καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καί ἀκουομένοις, καί μόνῃ τῇ αἰσθήσει περιγραφόντων τήν ἀρετὴν. Ἀνθρωπάρεσκεια (=15Δ_172=> οὖν φαμεν, τήν ὡς ἐπ' ἀρετῇ δι' ἀνθρώπους γινομένην τῶν ἡθῶν τε λόγων ἐπίδειξιν.

3.67 (ξζ') Ὑπόκρισις ἐστί, φιλίας προσποιήσις· ἢ μῖσος, σχήματι φιλίας κεκαλυμμένον· ἢ ἔχθρα, δι' εὐνοίας ἐνεργουμένη· ἢ φθόνος, ἀγάπης χαρακτηῖρα μιμούμενος· ἢ βίος, ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ' οὐ πράγματι τό κόσμιον ἔχων· ἢ δικαιοσύνης προσποιήσις, τῇ τοῦ εἶναι δοκῆσει συντηρουμένη· ἢ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν· ἦν οἱ τόν ὄφιν τῇ τῶν ἡθῶν σκολιότητι μιμούμενοι, ἐπιτηδεύουσιν.

3.68 (ξη') Ἡ τῶν ὄντων αἰτία, καί τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἀγαθῶν, ἐστίν ὁ Θεός. Ὁ τοῖνυν περὶ τήν ἀρετὴν ἢ τήν γνῶσιν ἐπαιρούμενος, καί μὴ τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι ἀρετῆς ἦτοι προκοπῆς, συνεπεκτείνων τῆς οἰκειίας ἀσθενείας τήν ἐπιγνωμοσύνην, τό τῆς ὑπερηφανίας κακόν οὐ διέφυγεν. Ὁ δέ δόξης ἔνεκεν ἰδίας τό καλόν ἐπιτηδεύων, ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ προτετίμηκε, τῷ τῆς κενοδοξίας ἤλω περιπαρεῖς. Ὁ δέ πρὸς τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ποιῶν ἢ λαλῶν τήν ἀρετὴν, τῆς θείας πολλῶ τήν ἀνθρωπίνην ἀποδοχὴν ὑπερέθηκε, τῷ τῆς ἀθροωπαρεσκείας πάθει νοσηλευόμενος· ὁ δέ μόνον τῇ κατ' ἀρετὴν σεμνότητι πρὸς ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τά ἦθη, καί

τήν πονηράν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι καλύπτων τῆς εὐλαβείας, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλω τὴν ἀρετὴν. Οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος, ἐπ’ ἄλλα παρά τὴν αἰτίαν ἐκάστου τούτων ἀπήγαγε τὸν σκοπόν.

3.69 (ξθ') Οὐδέεις τῶν πονηρῶν δαιμόνων, τοῦ ἑναρέτου (=1292=) ποτέ κωλύει τό πρόθυμον· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τὰς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει, τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος· ἵνα πρὸς ἑαυτὸν ὄλην ποιήσῃται τοῦ ἀσκουμένου τὴν ἔννοιαν, παραπολέσασαν τό ἴσον τῆς μεσότητος στάθμισιν, καὶ λάθῃ πρὸς ἄλλο παρά τό δοκοῦν ὀδεύουσα καταγώγιον.

(=15Δ_174=> 3.70 (ο') Οἱ δαίμονες οὔτε σωφροσύνην μισοῦσιν, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται· οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμωδίαν, οὐ σχολὴν ἀναγνώσεως, οὐχ ἡσυχίαν, οὐ τῶν μαθημάτων τὰ ὑψηλότατα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τὰ λοιπὰ πάντα, δι' ὧν ὁ κατὰ Θεὸν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρὸς αὐτούς νένευκεν ὁ σκοπὸς καὶ ἡ αἰτία τῶν γινομένων.

3.71 (οα') Τούς μὲν ἄλλους δαίμονας, τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητῆς καταλαβόμενος, ῥαδίως τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει· τούς δὲ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ οἷον συνοικοδομεῖν βουλομένους τὸν ναὸν Κυρίῳ, τίς ἂν τῶν ἄγαν ὑψηλῶν καταλάβοι νοῦς, χωρὶς τοῦ διὰ πάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καὶ ζῶντος, καὶ δικνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, τουτέστι, διαγινώσκοντος τίνα τῶν ἔργων ἢ νοημάτων εἰσὶ ψυχικά, τουτέστιν εἶδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἢ κινήματα, καὶ τίνα τυγχάνει πνευματικά, τουτέστιν, ὑπὲρ φύσιν καὶ Θεὸν χαρακτηρίζοντα· τῇ φύσει δὲ κατὰ χάριν διδόμενα· ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, τὴν πρὸς τοὺς πνευματικούς λόγους τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων, ἀρμόδιον ἢ ἀναρμόδιον διόλου σύννευσιν ἐπισταμένου, κρίνοντός τε τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὰς ἐννοίας τῶν καρδιῶν, τουτέστι, τὰς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀφανεῖς κατὰ τό βάθος σχέσεις, ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς, ἐν ἡμῖν τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι· πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχλησιμένα, οὐ μόνον τὰ γεγεννημένα τε καὶ νενοημένα, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ γεννησόμενα παρ' ἡμῶν καὶ νοηθησόμενα.

3.72 (οβ') Μερισμόν ψυχῆς καὶ πνεύματος λέγει, τὴν διαφορὰν τῶν ἐκ φύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τοὺς λόγους· καὶ τῶν (=15Δ_176=> ἐκ πνεύματος, ὧν κατὰ δωρεάν δεχόμεθα τὴν χάριν. Τούτων γὰρ εὐκρινῶς τὴν διαστολὴν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

3.73 (ογ') Τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὰς ἐννοίας, ὧν ἐστὶ κριτικὸς ὁ λόγος, φησὶν εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς ἐπὶ τε τοῖς θείοις λόγοις καὶ τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καὶ τὰς αὐτῶν δηλαδὴ τῶν σχέσεων αἰτίας. Ἡ γὰρ ἐνθύμησις, κινεῖ μνήμην, ἧς οἰκεῖον ἢ σχέσις· ἡ δὲ ἔννοια πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

3.74 (οδ') Εἰ κατ' οὐσίαν γινώσις ἐστὶν ὁ Θεός, προηγεῖται δὲ σαφῶς πάσης γνώσεως νοῦς, ᾧ καὶ ὑποπίπτειν πέφυκεν· ἄρα ὑπὲρ ταύτην ἐστὶν ὁ Θεός, ὅτι καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν, ᾧ γινώσις καθ' ὅτι οὖν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπειρώς καθέστηκε.

(=1293=) 3.75 (οε') Τίς τὸν θεῖον οὐκ ἔχων ἐνοικοῦντα λόγον τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τοὺς ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ' ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑποκλίνας, στήναι καθ' ἑαυτὸν μονώτατος, χωρὶς τινος ἐπιμιξίας, καὶ οἰκοδομήσαι τοῦ Κυρίου τὸν ναόν, κατὰ τὸν μέγαν Ζοροβάβελ καὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἡγουμένους τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαρρήδην μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι πνεύμασι τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ἀνθρωπαρεσκίας καὶ τῆς ὑποκρίσεως· Οὐχ ἡμῖν καὶ ὑμῖν τοῦ οἰκοδομήσαι τὸν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραὴλ· γινώσκων ὡς ἡ τούτων

ἐπιμιξία, τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ποιεῖται φθοράν καί καθαίρεσιν, καί συλαῖ τῆς τῶν θείων ἀναθημάτων εὐπρεπείας τήν χάριν.

3.76 (οστ') Οὐδεὶς δύναται τινα τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τήν ἀρετὴν συμμετερχόμενον, ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομῆσαι· οὐ (≡15Δ_178⇒) γάρ ἔχει τόν Θεόν τῶν γινομένων τέλος, ὃν θεώμενος ταύτην διέξεισι· ἀλλά τό πάθος, ὅπερ διά ταύτης συνίστησιν.

3.77 (οζ') Οἱ κατ' ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες, δαίμονες εἰσιν, οἱ πορνείαν καί μέθην, φυλαργυρίαν τε καί φθόνον διδάσκοντες· οἱ δέ καθ' ὑπερβολήν πολεμοῦντες, εἰσὶν οἱ τήν οἴησιν καί τήν κενοδοξίαν καί τήν ὑπερηφανίαν διδάσκοντες, καί διά τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπεύροντες.

3.78 (οη') Εἴθε γένοιτο καί ἡμᾶς ἀεὶ λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύμασι τῆς πονηρίας, καί διά τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως βουλομένοις κατεργάσασθαι τῆς ἀμαρτίας τόν θάνατον καί λέγουσι· Συνοικοδομήσομεν ὑμῖν τόν ναόν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. Μόνοι μὲν, ὅτι τῶν κατ' ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμούντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καί ἐκβεβήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι' ὑμῶν ἐπαρθέντες πάλιν περιπαρῆναι, καί πεσεῖν πτώσιν, τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μὲν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερῆς, συγγνωσθεῖσι διά τήν ἀσθένειαν· τῇ δέ, ἥ οὐκ ἔστιν, ἥ δυσχερῆς ἔσται μισηθεῖσι διά τήν ὑπερηφανίαν, καί τοῦ δεξιοῦ ποιουμένοις ἕτερόν τι δεξιώτερον. Οὐ μόνοι δέ πάλιν, ὅτι τούς ἀγίους ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτορας· μᾶλλον δέ τόν Θεόν αὐτόν, ἡμῖν ἑαυτόν ἐμφανίζοντα διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καί ἡμᾶς ἑαυτῷ ναόν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καί παντός πάθους ἐλεύθερον.

3.79 (οθ') Ἀρετῆς ὄρος ἐστίν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τήν θείαν δύναμιν ἔνωσις. Ὁ τοίνυν ἑαυτόν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, πρὸς τόν ὄρον οὐκ ἦλθε τῆς (≡15Δ_180⇒) ἀρετῆς· καί διά τοῦτο πλημμελεῖ, (=1296=) μήπω λαβὼν τήν τό ἀσθενές ἐνισχύουσαν δύναμιν. Ὁ δέ τῆς θείας δυνάμεως τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ὡς ἰσχύν ἀνθαδῶς ἀντιπροβαλλόμενος, τόν ὄρον παρῆλθε τῆς ἀρετῆς· καί διά τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν ὑπερφεροῦς παρ' ἑαυτῷ γινομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει· ἀρετὴν γάρ εἶναι νομίζει τό πλημμέλημα. Συγγνωστός οὖν μᾶλλον ὁ τῇ κατά φύσιν ἀσθενείᾳ ἑαυτόν περιγράφας, παθῶν μᾶλλον ἐκ ῥαθυμίας τήν ἔκπτωσιν τῆς ἀρετῆς· ἢ ὁ τήν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύν πρὸς τήν τῶν καθηκόντων ποίησιν ἀντιπροβαλλόμενος τῆς θείας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ ἀνθαδεῖας τῆς ἀρετῆς τήν ἔκπτωσιν.

3.80 (π') Ἐπειδὴ εἴρηται· Πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, κατά δύο τρόπους οἶδα ταύτην ἐνεργουμένην· καθ' ἓνα μὲν, ὅποταν μετὰ τῶν κατ' ἐντολήν ἔργων, τῷ Θεῷ τήν ταύτης ποιῆται προσαγωγὴν τῆς δεήσεως ὁ εὐχόμενος, ὡς μή μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ καί διακένῳ φωνῆς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσαν ἀργὴν κείσθαι τήν δέησιν, καί ἀνυπόστατον, ἀλλ' ἐνεργόν καί ζῶσαν, τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. Εὐχῆς γάρ καί δεήσεως ὑπόστασις, ἢ διά τῶν ἀρετῶν τῶν ἐντολῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις, καθ' ἣν ἰσχυράν καί πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τήν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς. Καθ' ἕτερον δέ τρόπον, ὅποταν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τὰ ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττηται, τόν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καί τήν δέησιν ἰσχυράν τοῦ δικαίου ποιούμενος, διά τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμουμένην.

3.81 (πα') Οὐδέν ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως, τοῦ ταύτης χρῆζοντος, πλεόν τῶν ἀρετῶν ἠδομένου τοῖς πλημμελήμασιν. Ἐπεὶ καί ὁ μέγας ποτὲ Σαμουὴλ

ἐπένθει τόν Σαούλ πλημμελοῦντα· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσε τόν Θεόν ἰλεώσασθαι, μή λαβῶν συλλήπτορα (≡15Δ_182⇒ τοῦ πένθους τήν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. Διό τοῦ ἀνονήτου πένθους ὁ Θεός καταπαύων τόν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησί πρὸς αὐτόν, Ἔως πότε σύ πενθεῖς ἐπὶ Σαούλ, καί ἐγὼ ἐξουδένωκα αὐτόν, τοῦ βασιλεύει ἐπὶ τόν Ἰσραήλ;

3.82 (πβ') Καί πάλιν Ἰερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπέρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, περί τήν πλάνην μανέντος τῶν δαιμονίων, (=1297=) οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τήν ἀπό τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφῆν. Ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καί τοῦτο ἀπάγων ὁ Θεός, φησί, Καί σύ μή προσεύχου περί τοῦ λαοῦ τούτου, καί μή ἀξίου τοὺς ἐλεηθῆναι αὐτούς, καί μή εὐχου, καί μή προσέλθῃς μοι περί αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

3.83 (πγ') Πολλῆς ὄντως ἐστὶν ἀβελτηρίας, ἵνα μή λέγω παραφροσύνης, δι' εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν σωτηρίαν, τόν κατά διάθεσιν τοῖς ὀλεθρίοις ἠδόμενον· κάκεινων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ' ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος, δέον μή ἀργίην ἔαν γίνεσθαι καί ἀκίνητον τοῦ δικαίου τήν δέησιν, τόν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ' ἐνεργόν ποιεῖν καί ἰσχυράν, ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, καί φθάνουσαν τόν συγχώρησιν διδόναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

3.84 (πδ') Πολύ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις, εἴτε ἐκ τοῦ ποιουμένου ταύτην δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι αὐτήν αἰτουμένου τόν δίκαιον, ἐνεργουμένη. Ὑπό μὲν γάρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παρρησίαν πρὸς τόν δοῦναι δυνάμενον τὰ τῶν δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτόν μοχθηρίας ἀπίστησι, μεταβάλλουσα πρὸς ἀρετήν αὐτῷ τήν διάθεσιν.

(≡15Δ_184⇒ 3.85 (πε') Τοῦ Ἀποστόλου εἰρηκότος, Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ὑμᾶς ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται;

3.86 (πστ') Τήν λύπην διττήν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· τήν μὲν, κατά ψυχὴν ἀφανῶς· τήν δέ, κατ' αἴσθησιν φανερώς συνισταμένην· καί τήν μὲν, ὄλον ψυχῆς τό βάθος περιλαμβάνουσαν, τῇ μάστιγι τῆς συνειδήσεως αἰκιζόμενον· τήν δέ, πᾶσαν τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστελλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως· καί τήν μὲν, τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς· τήν δέ, τῆς κατά ψυχὴν εὐφροσύνης τέλος ὑπάρχουσαν· μᾶλλον δέ τήν μὲν, τῶν κατ' αἴσθησιν γνωμικῶν· τήν δέ, τῶν κατ' αὐτήν συμπέρασμα παρά γνώμην παθῶν τυγχάνουσαν.

3.87 (πζ') Λύπη ἐστὶ, κατ' ἐμέ φάναι, διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη· στέρησις δέ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγή· πόνος δέ σαφῶς ἐστὶ, φυσικῆς ἕξεως ἔλλειψις ἢ ὑποχώρησις· ἔλλειψις δέ φυσικῆς ἐστὶν ἕξεως, πάθος τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως. Τό δέ πάθος τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως ἐστὶν, ὁ κατά τήν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος· παράχρησις δέ τοῦ κατ' ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἢ πρὸς τό μή πεφυκός κατά φύσιν καί ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

(=1300=) 3.88 (πη') Τήν κατά ψυχὴν λύπης τέλος εἶναί φησι τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς· ἐκ γάρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς· ὥσπερ οὖν καί τῆς κατά ψυχὴν ἡδονῆς τέλος ἐστὶν ἡ κατά σάρκα λύπη· ψυχῆς γάρ εὐφροσύνη σαρκός γίνεται κόλασις.

3.89 (πιθ') Διττήν τήν λύπην λέγει· τήν μὲν, περί τήν αἴσθησιν, κατά (≡15Δ_186⇒ στέρησιν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τήν δέ, περί νοῦν κατά στέρησιν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν γινομένην. Διττούς δέ λέγει καί τούς πειρασμούς, τούς μὲν, ἐκουσίους· τούς δέ, ἀκουσίους. Καί τούς μὲν, ἐκουσίους, τῆς

κατ' αἴσθησιν σωματικῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατά ψυχὴν λύπης [unus Reg. ὀδύνης] εἶναι γεννήτορας· μόνη γάρ πραχθεῖσα λυπεῖ τὴν ψυχὴν ἢ ἀμαρτία· τούς δ' ἀκουσίους, οἵτινες ἐν τοῖς παρά γνώμην δείκνυνται πόνοις, τῆς μὲν κατά ψυχὴν ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατ' αἴσθησιν σωματικῆς λύπης εἶναι γεννήτορας.

3.90 (f) Ὡσπερ τὴν λύπην διττὴν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καὶ τῶν πειρασμῶν διττόν ἐπίσταται τὸν τρόπον· τὸν μὲν, κατά γνώμην· τὸν δέ, παρά γνώμην· καὶ τὸν μὲν, ἐκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν, τὸν δέ ἀκουσίων ὀδύνων ἐπακτικόν. Ὁ γάρ κατά γνώμην πειρασμός, τάς κατά προαίρεσιν ἐκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς. Ὁ δέ παρά γνώμην, προδήλως τούς ἀκουσίους παρά προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους· καὶ ὁ μὲν, τῆς κατά ψυχὴν, ὁ δέ, τῆς κατ' αἴσθησιν λύπης καθέστηκεν αἴτιος.

3.91 (fa) Ὁ μὲν κατά γνώμην πειρασμός, τὴν κατά ψυχὴν λύπην συνίστησι· τὴν δέ κατ' αἴσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν· ὁ δέ παρά γνώμην, τὴν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονήν, τὴν δέ τῆς σαρκὸς λύπην ὑφίστησιν.

3.92 (fb) Οἶμαι τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρὸς τό, τό κατά γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι φάσκειν, Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· τῶν ἡδονικῶν δηλονότι καὶ γνωμικῶν καὶ ἐκουσίων πειρασμῶν, μὴ ἐγκαταλειφθῆναι πείραν λαβεῖν εὐχεσθαι· τὸν δέ μέγαν Ἰάκωβον τοῦ Κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, πρὸς τό τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος, διδάσκοντα μὴ συστέλλεσθαι τούς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγνωριζομένους, φάναι. (=15Δ_188=> Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, δηλονότι τοῖς ἀκουσίοις καὶ παρά γνώμην, καὶ πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς. Καὶ δηλοῦσι σαφῶς, ἐκεῖ μὲν, ἐπάγων ὁ Κύριος, Ἀλλὰ ῥῆσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δέ ὁ μέγας Ἰάκωβος, Γινώσκοντες ὅτι τό δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δέ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

(=1301=) 3.93 (fg) Ὁ μὲν Κύριος ἀπεύχεσθαι τούς ἐκουσίους ἡμᾶς διδάσκει πειρασμούς, ὡς σαρκὸς μὲν, ἡδονῆς· ψυχῆς δέ, ποιητικούς ὀδύνης· ὁ δέ μέγας Ἰάκωβος, ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς, ὡς σαρκὸς μὲν ἡδονήν, ψυχῆς δέ ὀδύνην ἀφαιρουμένοις.

3.94 (fd) Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἐκουσίοις δι' ἐγκρατείας μαχόμενος, καὶ τοῖς ἀκουσίοις δι' ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς· καὶ ὀλόκληρός ἐστιν, ὁ καὶ τὴν πρᾶξιν μετὰ γνώσεως, καὶ τὴν θεωρίαν οὐκ ἄπρακτον διανύων.

3.95 (fe) Διηρημένης εἰς ψυχὴν τε καὶ αἴσθησιν τῆς τε λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς, ὁ τὴν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τὴν δέ τῆς αἰσθήσεως μεθ' ὑπομονῆς καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται καὶ τέλειος καὶ ὀλόκληρος· δόκιμος μὲν, διὰ τὴν πείραν τῶν κατ' αἴσθησιν ἐναντίων· τέλειος δέ, ὡς τῆ κατ' αἴσθησιν ἡδονῆ τε καὶ λύπη δι' ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς ἀνενδότης μαχόμενος· ὀλόκληρος δέ, ὡς τάς μαχομένας ταῖς κατ' αἴσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἔξεις, ἐν τῇ σταθερότητι τῆς κατά τὸν λόγον ταυτότητος, ἀλωβήτους διαφυλάττων· φημί δέ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, ἀλλήλαις συνεχόμενας, καὶ μηδεμίαν τῆς ἐτέρας διεζευγμένην· ἀλλὰ τὴν μὲν πρᾶξιν τῆς θεωρίας τὴν γνώσιν διὰ τῶν τρόπων προφαίνουσιν· τὴν δέ θεωρίαν, οὐχ ἦττον τοῦ λόγου τὴν ἀρετὴν τεθωρακισμένην τῆς πράξεως.

(=15Δ_190=> 3.96 (fst) Ὁ λύπης καὶ ἡδονῆς σαρκὸς πείραν λαβών, λέγοιτ' ἄν δόκιμος· ὡς εὐχερείας καὶ δυσχερείας τῶν περὶ σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος. Τέλειος δέ, ὁ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς καὶ τὴν ὀδύνην τῆ τοῦ λόγου δυνάμει

καταπαλαίσας· όλόκληρος δέ, ό τάς κατά πράξις καί θεωρίαν έξεις, άτρέπτους τή περί τόν θεϊόν πόθον συντονία διατηρήσας.

3.97 (ζζ') Τής μέν κατά ψυχήν λύπης έστί, διττός ό τρόπος· ό μέν, επί τοίς οικείοις· ό δέ, επί τοίς άλλοτρίοις πλημμελήμασι συνιστάμενος. Αίτια δέ τής τοιαύτης λύπης, ή κατ' αΐσθησιν του λυπουμένου σαφώς, ή τών δι' ούς λυπείται καθέστηκεν ήδονή. Κατά γάρ τόν ακριβή λόγον, ούκ έστι παντελώς άμαρτία σχεδόν έν ανθρώποις, μή τής ψυχής προς αΐσθησιν, ήδονής ένεκεν αλόγιστον σχέσιν, άρχήν τής οικείας γενέσεως έχουσα. Τής δέ κατά ψυχήν ήδονής αίτια, προδήλως έστί, ή κατ' αΐσθησιν του επί ταίς οικείαις ή ταίς άλλοτρίαις άρεταίς ήδομένου τε καί χαίροντος λύπη. Κατά γάρ τόν ακριβή λόγον, ούκ έστιν άρετή σχεδόν έν ανθρώποις, μή τής ψυχής προς αΐσθησιν λελογισμένην άποδιάθεσιν, άρχήν τής οικείας γενέσεως έχουσα.

3.98 (ζη') Χωρίς τής κατά ψυχήν έμπαθοϋς προς αΐσθησιν σχέσεως, ούκ έστιν έν ανθρώποις παντελώς άμαρτία· πάσης δέ λύπης συνισταμένης κατά ψυχήν, ήδονή σαρκός προηγείται.

3.99 (θθ') Γένεσις άρετής έστιν αληθής, ή προς τήν σάρκα τής ψυχής έκούσιος άλλοτρίοις· ευφραίνει δέ ψυχήν πνευματικώς, ό τοίς έκουσίοις τήν σάρκα πόνοις δαμάζων.

(=1304=) 3.100 (ρ') Τής ψυχής ύπέρ άρετής προς τήν αΐσθησιν άποδιάθεσιν κτησαμένης, έξανάγκης ή αΐσθησιν έν πόνοις έσται, τήν τών ήδέων έπινοητικήν συνημμένην αυτη κατα τήν γνωμικήν σχέσιν, τής ψυχής ούκ έχουσα δύναμιν· τούναντίον δέ, τήν μέν τών αυτης (≡15Δ_192=> φυσικών ήδονών έπανάστασιν, δι' έγκρατείας άνδρικώς άπορράπιζουσιν· προς δέ τήν τών παρά φύσιν και άκουσίων πόνων έπαγωγήν, διά τής ύπομονής, άμείλικτον παντελώς διαμένουσιν, καί τής κατ' άρετήν θεοπρεποϋς άξίας τε καί δόξης διά τήν άνυπόστατον ήδονήν ούκ έξισταμένην, καί προς τήν τών πόνων αντίληψιν φειδοι τής σαρκός διά τήν όδυνώσαν αΐσθησιν, του ύψους τών άρετών ούκ άποπίπτουσιν. Τής δέ κατ' αΐσθησιν λύπης αίτια καθέστηκεν, ή προς τά κατά φύσιν τής ψυχής παντελής άσχολία. Τήν δέ κατ' αΐσθησιν ήδονήν, ή παρά φύσιν ένεργεια τής ψυχής προδήλως ύφίστησιν, άλλην άρχήν έχειν ού δυναμένην συστάσεως, ή τήν ψυχής τών κατά φύσιν άπόθεσιν.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(≡15Δ_194=> 4.1 (α') Έπινοητικήν οΐδε τήν νοεράν τής ψυχής δύναμιν· ήτις χωριζομένη τής κατ' αΐσθησιν σχέσεως, έρημον τής προς ήδονήν τήν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας, κατά τήν έν γνώμη σχέσιν, ούδέ τήν όδύνην τής σαρκός άνεχομένη παραμυθεΐσθαι, διά τήν έν σχέσει τής γνώμης προς τά θεΐα όλικήν σχολήν.

4.2 (β') Νοϋς καί αΐσθησις άντικειμένην έχουσι προς άλλήλα τήν κατά φύσιν ένεργειαν, διά τήν τών αυτοίς ύποκειμένων ακροτάτην διαφοράν καί έτερότητα. Ό μέν γάρ, ύποκειμένας έχει τάς νοητάς καί άσωμάτους ούσιας, ών άσωμάτως άντιλαμβάνεσθαι πέφυκεν· ή δέ, τάς αισθητάς καί σωματικές φύσεις, ών καί αυτη φυσικώς άντιλαμβάνεται.

4.3 (γ') Η τής ψυχής τών κατά φύσιν άπόθεσις, τής κατ' αΐσθησιν ήδονής άρχή γίνεσθαι πέφυκε. Τής γάρ ψυχής περί τά κατά φύσιν άγαθά πονουμένης, ούκ έστιν ή τόν κατ' αΐσθησιν τής ήδονής τρόπον έφευρίσκουσα δύναμις.

4.4 (δ') Ἐνθα λόγος προκαθηγεῖται τῆς αἰσθήσεως κατά τήν τῶν ὀρατῶν θεωρίαν, πάσης ἐστέρηται τῆς κατα φύσιν ἢ σάρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τήν αἴσθησιν ἄφρονος καί τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, εἰς ὑπηρεσίαν τῶν κατ' αὐτήν ἡδονῶν. Ὅθεν καί ἐξανάγκης κρατοῦντος τοῦ ἐν ἡμῶν λόγου, ἢ πρὸς ἀρετὴν αὐτῷ δουλωθεῖσα βασανίζεται σάρξ.

(=1305=) 4.5 (ε') Ὁ νοῦς ἅμα τήν αἴσθησιν οἰκείαν κατά φύσιν ἡγήσεται (≡15Δ_196⇒ δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανείας, ἐπινοεῖται τάς σαρκικὰς ἡδονάς, οὐ δυνάμενος τῶν ὀρατῶν διαβῆναι τήν φύσιν, τῇ πρὸς τήν αἴσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει κατασχεθεῖς.

4.6 (στ') Εἰ οὐκ ἔστι δυνατόν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ τὸν νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διὰ μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δέ γενέσθαι, παντελῶς ἀμήχανον χωρὶς τῆς αὐτῷ μὲν συγκειμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δέ κατά φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως· εἰκότως εἰ μὲν προβαλὼν ἐνσχεθῆ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὀρατῶν, ἐνέργειαν εἶναι φυσικὴν τήν συγκειμένην οἰόμενος αἴσθησιν, τῶν μὲν κατά φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν· τῶν δέ παρά φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, ὃ δὴ λέγεται, ἐπελάβετο σωμάτων· οἷς παρά τὸν λόγον ἐνεργούμενος, διὰ τήν αὐτὸν ἐκνικήσασαν αἴσθησιν, τῆς μὲν κατά ψυχὴν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατά συνείδησιν μάστιξιν αἰκίζόμενος· τῆς δέ κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς ἀρίδης γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπινοίαις τῶν περιποιητικῶν τρόπων τῆς σαρκὸς λιπαινόμενος. Εἰ δέ τήν πρὸς αἴσθησιν, ἅμα τῇ προσβολῇ τῶν ὀρωμένων διατεμῶν ἐπιφάνειαν, τοὺς πνευματικούς τῶν ὄντων καθαρῶς τῶν ἐπ' αὐτοῖς σχημάτων θεάσεται λόγους, τήν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονὴν κατειργάσατο, μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων κρατούμενης, τήν δέ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατά φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἐστερημένης.

4.7 (ζ') Ἐπειδὴ τήν μὲν τῆς ψυχῆς λύπην, ἤγουν τὸν πόνον (ταυτόν γάρ ἀλλήλοις ἀμφοτέρα), ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονὴν συνίστησι· τήν δέ τῆς αἰσθήσεως λύπην, ἤγουν τὸν πόνον, ἢ κατα ψυχὴν ποιεῖν ἡδονὴν πέφυκεν, εἰκότως ὁ τῆς κατ' ἐλπίδα ζωῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐφιέμενος, κατά μὲν τήν ψυχὴν ἀγαλλίασιν (≡15Δ_198⇒ ἔχει, χαρὰν ἀνεκκλάητον, διηνεκῶς τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι γαννύμενος ἀγαθῶν· κατά δέ τήν σάρκα καὶ τήν αἴσθησιν, ἤγουν τοὺς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινομένους αὐτῇ πόρους, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ὀδύνας. Πάση γάρ ἀρετῇ, ἡδονὴ καὶ πόνος παρέπεται· πόνος μὲν σαρκὸς, ἐστερημένης τῆς προσηνοῦς καὶ λειοτέρας αἰσθήσεως· ἡδονὴ δέ ψυχῆς, παντὸς αἰσθητοῦ καθαρῶς ἐντροφώσης τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

4.8 (η') Δέον ἐστὶ τὸν νοῦν κατά τήν παροῦσαν ζωὴν (τοῦτο γάρ μοι νοεῖται, τό νῦν), κατά σάρκα λυπούμενον, διὰ τοὺς πολλοὺς πόρους τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, αἰεὶ χαίρειν κατά ψυχὴν, καὶ ἡδεσθαι διὰ τήν ἐλπίδα τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, κἂν ἔχη καταπονουμένην τήν αἴσθησιν. Οὐ γάρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τήν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

4.9 (θ') Ψυχῆς, ἢ σάρξ, ἀλλ' οὐ σαρκὸς ἢ ψυχῆ· τοῦ γάρ κρείττονος, φησί, τό ἦττον, ἀλλ' οὐ τοῦ ἦττονος τό κρείττον. (=1308=) Οὐκοῦν, ἐπειδὴ τῇ σαρκὶ διὰ τήν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἐστὶν ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονή, δι' ἣν διὰ πόνων κατεκρίθη τῆς σαρκὸς ὁ θάνατος, εἰς τήν τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς ἀναίρεσιν ἐπινενοημένος, ὁ διαγνούς ὅτι διὰ τήν ἀμαρτίαν εἰς τήν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισῆλθεν ὁ θάνατος, αἰεὶ χαίρουσαν ἔχει τήν ψυχὴν, διὰ πόνων ποικίλων θεωμένην ἀπογινομένον τῆς οἰκείας σαρκὸς τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς

μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς, ἥς ἄλλως οὐκ ἔστι τυχεῖν, μὴ πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινός τῆς σαρκός ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὴν σχέσιν τῆς γνώμης, τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας.

4.10 (ι') Ὁ τῆ ἀρετῆ κατὰ σάρκα διὰ τοὺς πόνους λυπούμενος, ἐν (≡15Δ_200⇒) αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατὰ ψυχὴν, ὡς παρούσαν θεώμενος τὴν τῶν μελλόντων εὐπρέπειαν· ὑπὲρ ἧς, κατὰ τὸν μέγαν Δαβίδ, τῇ κατὰ γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκός, καθ' ἐκάστην ἀποθνήσκει τὴν ἡμέραν, ὃ κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν ἀεὶ καινιζόμενος, ἄτε δὴ καὶ τὴν ἡδονὴν ἔχων σωτήριον, καὶ τὴν λύπην ὠφέλιμον. Λύπην γάρ φαμεν, οὐ τὴν παράλογον καὶ τῶν πολλῶν, ἐπὶ στερήσει παθῶν ἢ πραγμάτων ὑλικῶν τὴν ψυχὴν βασανίζουσαν, ὡς τὰς ὁρμὰς παρά φύσιν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, καὶ τὰς ἀποφυγὰς ἀφ' ὧν μὴ δεῖ ποιουμένων· ἀλλὰ τὴν λελογισμένην, καὶ τοῖς τὰ θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καὶ τό παρόν κακόν ὑποσημαίνουσαν· παρόν γάρ κακόν, φασὶν εἶναι τὴν λύπην, συνισταμένην μὲν κατὰ ψυχὴν, ὅταν ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονὴ τῆς λογικῆς κρατῆ διακρίσεως· ὑφισταμένην δέ κατ' αἴσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύηται· τοσοῦτον ἐπάγων τῇ αἰσθήσει τοὺς πόνους, ὅσον ἡδονὴν ἐμποιεῖ καὶ χαρὰν τῇ ψυχῇ, τῷ Θεῷ προσαγομένη, διὰ τῆς συγγενοῦς κατ' ἀρετὴν τε καὶ γνῶσιν ἐλλάμψεως.

4.11 (ια') Ἡδονὴν λέγει σωτήριον, τὴν ἐπ' ἀρετῇ χαρὰν τῆς ψυχῆς· ὠφέλιμον δέ λύπην, τὴν ὑπὲρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός. Ὁ γοῦν πάθει προστετηκῶς καὶ πράγμασιν, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ τὰς ὁρμὰς ποιεῖται· καὶ ὁ τὰς ποιητικὰς τῆς τῶν παθῶν καὶ τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ' ὧν μὴ δεῖ τὰς ἀποφυγὰς ποιεῖται.

4.12 (ιβ') Οὔτε ἡ θεῖα χάρις ἐνεργεῖ φωτισμοὺς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατὰ δύναμιν φυσικὴν δεχομένου τόν φωτισμόν· οὔτε μὴν τό δεκτικόν δίχα τῆς χορηγούσης χάριτος, τόν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνώσεως.

4.13 (ιγ') Οὔτε ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν (≡15Δ_202⇒) ἐν τοῖς ἁγίοις, χωρὶς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὔτε γνῶσιν χωρὶς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὔτε πίστει ἄνευ τῆς κατὰ νοῦν καὶ λόγον τῶν μελλόντων καὶ πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὔτε ἰαμάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατὰ φύσιν φιλανθρωπίας· οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, (=1309=) χωρὶς τῆς ἐκάστου δεκτικῆς ἕξεως τε καὶ δυνάμεως· οὔτε μὴν πάλιν ἐν τῶν ἀπηριθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατὰ δύναμιν φυσικὴν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνάμεως. Καὶ δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες ἅγιοι, μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν θείων, ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τοὺς λόγους.

4.14 (ιδ') Ὁ δίχα πάθους αἰτῶν, λαμβάνει τὴν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατὰ τὴν πρᾶξιν τὰς ἀρετὰς· καὶ ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὕρισκει κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν τὴν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν, καὶ ὁ κρούων ἀπαθῶς τὴν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐλεύσεται χάριν.

4.15 (ιε') Ὁ ἀπαθῶς τὰ θεῖα ζητῶν, πάντως λήψεται τό ζητούμενον. Ὁ δέ μετὰ τινος πάθους ζητῶν, ἀποτεύξεται τοῦ ζητουμένου. Φησὶ γάρ, Αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε.

4.16 (ιστ') Ζητεῖ ἐν ἡμῖν τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καὶ ἐρευνᾷ· ἀλλ' οὐκ ἑαυτῷ ζητεῖ τό ζητούμενον, ὅτι Θεός, καὶ πάσης ἐπέκεινα γνώσεως· ἀλλ' ἡμῖν τοῖς δεομένοις τῆς γνώσεως· ὡσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Λόγος γίνεται σὰρξ, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν τό διὰ τῆς σαρκός ἐξανύων μυστήριον. Ὡς γάρ χωρὶς σαρκός νοερῶς ἐψυχωμένης, οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τὰ κατὰ φύσιν ὁ Λόγος τῆς σαρκός, οὕτως οὐδέ τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐν τοῖς ἁγίοις ἐνεργεῖ τὰς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρὶς τῆς κατὰ φύσιν ζητούσης τε καὶ ἐρευνώσης τὴν γνῶσιν δυνάμεως.

(=15Δ_204=> 4.17 (ιζ') Ὡσπερ οὐκ ἔστι χωρὶς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμόν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὕτω δίχα πνευματικοῦ φωτός νοῦς ἀνθρώπινος οὐποτ' ἄν δέξεται θεωρίαν πνευματικήν. Τό μὲν γάρ αἰσθητόν φῶς, κατὰ φύσιν φωτίζει τὴν αἴσθησιν πρὸς τὴν τῶν σωματικῶν ἀντίληψιν· τό δέ πνευματικόν, πρὸς τὴν θεωρίαν τόν νοῦν καταυγάζει πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν.

4.18 (ιη') Τάς μὲν ζητητικὰς τε καὶ ἐρευνητικὰς τῶν θείων δυνάμεις οὐσιωδῶς ἔχει καταβεβλημένας αὐτῇ παρά τοῦ Κτίσαντος κατ' αὐτὴν τὴν εἰς τό εἶναι πάροδον, ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσιν· τὰς δέ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατὰ χάριν ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοιτῶσα ποιεῖται δυνάμεις. Ἐπειδὴ δέ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἁμαρτίας, τῇ φύσει τῶν ὄρατῶν ταύτας ὁ πονηρὸς προσήλωσε τὰς δυνάμεις, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνίων ἢ ἐκζητῶν τόν Θεόν, πάντων τῶν μετεκληφῶτων τῆς φύσεως, τὴν νοεράν τε καὶ λογικὴν δυνάμιν ἐχόντων περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καὶ μηδεμίαν κεκτημένων ἔννοιαν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν, εἰκότως ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις, τοῖς μὴ κατὰ πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπὸ τὴν ἀπάτην γενομένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα, τὴν προσηλωμένην (=1312=) ἀποκατέστησεν δυνάμιν· ἦν καθαρὰν ἀπολαβόντες διὰ τῆς χάριτος, πρῶτον ἐζήτησαν καὶ ἠρεύνησαν, καὶ οὕτως ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν, διὰ τῆς αὐτῆς δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος χάριτος.

4.19 (ιθ') Σωτηρία δηλαδὴ ψυχῶν, κυρίως ἐστὶ, τό τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δέ πίστεως ἐστίν, ἢ τοῦ πιστευθέντος ἀληθῆς ἀποκάλυψις. Ἀληθῆς δέ τοῦ πιστευθέντος ἐστὶν ἀποκάλυψις, ἢ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως ἄρρητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις. Περιχώρησις δέ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἢ πρὸς τὴν ἀρχὴν κατὰ τό τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος. Ἡ δέ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρχὴν κατὰ τό τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος ἐστίν, ἢ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις. Ἐφέσεως δέ πλήρωσις (=15Δ_206=> ἐστίν, ἢ περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις. Ἀεικίνητος δέ στάσις περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἢ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος ἀπόλαυσις. Ἀπόλαυσις δέ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἢ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων καθέστηκεν μέθεξις. Μέθεξις δέ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων ἐστίν, ἢ πρὸς τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις. Ἡ δέ πρὸς τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις ἐστίν, ἢ κατ' ἐνέργειαν πρὸς αὐτό τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι' ὁμοιότητος ἐνδεχομένη ταυτότης. Ἡ δέ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ' ἐνέργειαν δι' ὁμοιότητος ταυτότης, ἢ δι' ὁμοιότητος πρὸς τό μετεχόμενόν ἐστι θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως.

4.20 (κ') Οὐκ ἔχει ἢ φύσις τῶν ὑπέρ φύσιν τοὺς λόγους, ὥσπερ οὐδέ τῶν παρά φύσιν τοὺς νόμους. Ὑπέρ φύσιν δέ λέγω, τὴν θείαν καὶ ἀνευνόητον ἡδονὴν, ἣν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεὸς φύσει, κατὰ χάριν τοῖς ἀξίοις ἐνούμενος· παρά φύσιν δέ, τὴν κατὰ στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκλάλητον ὀδύνην, ἣν ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεὸς φύσει, παρά τὴν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἐνούμενος. Κατὰ γάρ τὴν ὑποκειμένην ἐκάστῳ ποιότητα τῆς διαθέσεως, ὁ Θεὸς τοῖς πᾶσιν ἐνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τὴν αἴσθησιν ἐκάστῳ παρέχεται, καθὼς ἐστίν ἕκαστος ὑφ' ἑαυτοῦ διαπεπλασμένος, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πάντως πᾶσιν ἐνωθησομένου κατὰ τό πέρασ τῶν αἰώνων.

(=1313=) 4.21 (κα') Τοὺς ἐκζητοῦντας ἐν πνεύματι τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, καὶ ἐξερευνῶντας τοὺς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καὶ τρόπους, ὀδηγεῖ πρὸς κατανόησιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, οὐκ ἐὼν ἀκίνητον αὐτοῖς μένειν, καὶ ἀνευέργητον τὴν δι' ἧς τὰ θεῖα ἐκζητεῖν πεφύκασι δυνάμιν.

4.22 (κβ') Πρῶτόν τις ζητεῖ τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποίῳ τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας ἀλλήλαις. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν (=15Δ_208=> τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν,

ζητεῖ τὴν κατ' ἀρετὴν τῆς προαιρέσεως, καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν κατὰ προαίρεσιν ζωὴν· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποίῳ τρόπῳ τὴν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωὴν. Ἔστιν οὖν ὡς ἐν ὀρισμῷ λαβεῖν, ἢ μὲν ζήτησις, ὄρεξις καταθυμίου τινός· ἢ δὲ ἐρευνήσις, τρόπος τῆς πρὸς τὸ καταθύμιον ὀρέξεως ἀνυστικός.

4.23 (κγ') Δεῖ ὡς ἀληθῶς τὸν σωθησόμενον, μὴ μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ μὴ μόνον ἀναστῆσαι τῇ ἀρετῇ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῇ προαιρέσει τὴν ἀρετὴν· ἵνα νεκρά νεκρᾶς, ὅλη ὅλης τῆς ἁμαρτίας διαιρεθεῖσα μὴ αἰσθάνηται, καὶ ζῶσα ζώσης, ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαισθάνηται, καθ' ἑνωσιν ἀδιάστατον ἢ προαίρεσις. Ὁ γὰρ νεκρῶσας τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

4.24 (κδ') Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ προαίρεσις νεκρούμεναι ἀλλήλαις, διπλῆν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τὴν ἀναισθησίαν. Καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ προαίρεσις, ἀλλήλαις ἔχουσαι τὴν ζωὴν, διπλῆν ἔχουσι τὴν αἴσθησιν.

4.25 (κε') Θεὸς ὑπάρχων φύσει καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὑφ' ἡμῶν ὡς Θεὸς ὑπὲρ φύσιν χάριτι κληρονομεῖται, κατὰ τὴν ἄρρητον μέθεξιν· καὶ δι' ἡμᾶς ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἡμᾶς οἰκείουμενος, ἑαυτὸν κληρονομεῖ σὺν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνεκνόητον συγκατάβασιν· ὃν τῷ πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρῆ τῆς κατὰ τὸ μέλλον φανησομένης διὰ τὴν ἀρετὴν ἐν Χριστῷ δόξης, τὰ εἰς αὐτὸν ὑπὲρ ἀρετῆς κατὰ τὸ παρὸν προκαθηγεῖσθαι παθήματα.

4.26 (κστ') Ὁ μὲν νοῦς κατὰ μόνην τὴν ἔφεισιν ἀγνώστως πρὸς τὴν (≡15Δ_210⇒) τῶν ὄντων αἰτίαν κινούμενος, ζητεῖ μόνον· ὁ δὲ λόγος, τοὺς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾷ λόγους.

4.27 (κζ') Ζήτησις ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ πρώτη τε καὶ ἀπλή πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετ' ἐφέσεως κίνησις· ἐρευνήσις δὲ ἐστὶν, ἡ πρώτη τε καὶ ἀπλή τοῦ λόγου περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δὲ πάλιν ἐστὶν, ἡ τοῦ νοῦ κατ' ἐπιστήμην γνωστικὴ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ζεύσεως ἐφέσεως κίνησις· ἐξερευνήσις δὲ ἐστὶν, ἡ τοῦ λόγου κατ' ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἔμφρονος καὶ σοφῆς ἐννοίας γινομένη διάκρισις.

(=1316=) 4.28 (κη') Οἱ ἅγιοι καὶ θεῖοι προφηταὶ, περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντές τε καὶ ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καὶ ζέουσαν μετ' ἐπιστήμης καὶ γνώσεως πρὸς τὸν Θεὸν τὴν τοῦ νοῦ κατ' ἔφεισιν κίνησιν, καὶ ἔμφρονα καὶ σοφὴν τὴν τοῦ λόγου κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν· οὓς οἱ μιμούμενοι, μετὰ γνώσεως καὶ ἐπιστήμης τὴν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν, καὶ μετὰ φρονήσεως καὶ σοφίας ἐξερευνῶντες, μετέρχονται τὴν ἐν τοῖς θεοῖς ἔργους διάκρισιν.

4.29 (κθ') Διττὴν οἶδε τὴν τῶν θείων γνώσιν ὁ λόγος, τὴν μὲν, σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ μόνῳ κειμένην καὶ νοήμασι, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν τοῦ γνωσθέντος διὰ πείρας οὐκ ἔχουσαν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν οἰκονομούμεθα· τὴν δὲ, κυρίως ἀληθινὴν, ἐπὶ μόνη τῇ πείρᾳ, κατ' ἐνέργειαν δίχα λόγου καὶ νοημάτων, ὅλην τοῦ γνωσθέντος κατὰ χάριν μεθέξει παρεχομένην τὴν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν μέλλουσαν λῆξιν, τὴν ὑπὲρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην. Καὶ τὴν μὲν σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καὶ τοῖς νοήμασι, κινητικὴν εἶναι φασι, τῆς πρὸς τὴν μεθέξει κατ' ἐνέργειαν γνώσιν ἐφέσεως· τὴν δὲ κατ' ἐνέργειαν, διὰ τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τὴν αἴσθησιν, ἀφαιρετικὴν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ νοήμασι γνώσεως.

(≡15Δ_212⇒) 4.30 (λ') Διττὴν εἶναι λέγειν τὴν γνώσιν, τὴν μὲν, ἐν λόγῳ κειμένην καὶ θεοῖς νοήμασι, κατ' εἶδος παροῦσαν τὴν αἴσθησιν τῶν νοηθέντων οὐκ

ἔχουσαν· τήν δέ, κατ' ἐνέργειαν μόνην ἔχουσαν, δίχα λόγου καί νοημάτων τῶν ἀληθῶν τήν κατ' εἶδος ἀπόλαυσιν. Ἐπειδή γάρ διά γνώσεως ὁ λόγος τό γνωστόν πέφυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τήν ἔφρσιν τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων, πρός τήν τοῦ σημανθέντος ἀπόλαυσιν.

4.31 (λα') Ἀμήχανον εἶναί φασιν οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρα τοῦ Θεοῦ, τόν περί αὐτοῦ λόγον, ἢ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τήν περί αὐτοῦ νόησιν. Λόγον δέ περί Θεοῦ φημι, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περί αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δέ, τήν ἐν τῇ μεθέξει πείραν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν (=1317=) νόησιν δέ, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἀπλήν περί αὐτοῦ καί ἐνιαίαν γνῶσιν· τάχα δέ καί ἐπ' ἄλλου παντός τοῦτο γνωρίζεται· εἴπερ ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος πείρα, τόν περί αὐτοῦ καταπαύει λόγον· καί ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις, τήν περί αὐτοῦ σχολάζουσαν ἐργάζεται νόησιν. Πείραν δέ λέγω, αὐτήν τήν κατ' ἐνέργειαν γνῶσιν, τήν μετά πάντα λόγον ἐπιγινωμένην· αἴσθησιν δέ, αὐτήν τοῦ γνωσθέντος τήν μέθεξιν, τήν μετά πᾶσαν νόησιν ἐκφαινομένην. Καί τοῦτο τυχόν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν· Εἴτε δέ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται, περί τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

4.32 (λβ') Ἐχρῆν ὡς ἀληθῶς τόν κατά φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καί τῆς κατά χάριν αὐτουργόν γενέσθαι τῶν γεγονότων θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτήρ, φανῆ καί τοῦ ἀεὶ εὔ εἶναι χαριστικός. Ἐπεὶ οὖν οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτό τό παράπαν, ἢ ἄλλο γινώσκει ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστίν, εἰκότως οὐδέ τῶν γενησομένων οὐδενός οὐδέν τῶν ὄντων, ἔχει κατά φύσιν τήν πρόγνωσιν, πλήν τοῦ ὑπέρ τά ὄντα Θεοῦ, καί ἑαυτόν γινώσκοντος, (≡15Δ_214⇒ ὃ τί κατ' οὐσίαν ἐστί, καί πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων, καί πρὶν γενέσθαι προεγνωκός τήν ὑπαρξιν· καί μέλλοντος κατά χάριν φιλοτιμῆσθαι τοῖς οὔσι τήν ἑαυτῶν, καί ἄλλων, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσι γνῶσιν, καί τοὺς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερώσαι λόγους.

4.33 (λγ') Ὁ τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας λόγος, οὐ συνέκτισεν αὐτῇ κατά αἴσθησιν, οὔτε ἡδονήν, οὔτε ὀδύνην· ἀλλά δύναμιν τινα κατά νοῦν αὐτῇ πρός ἡδονήν, καθ' ἣν ἀρρήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνησεται, ἐνετεκτῆνατο. Ταύτην δέ τήν δύναμιν, λέγω δέ τήν κατά φύσιν τοῦ νοῦ πρός τόν Θεόν ἔφρσιν, ἅμα τῷ γενέσθαι, τῇ αἰσθήσει δούς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρός τά αἰσθητά κατ' αὐτήν τήν πρώτην κίνησιν διά μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρά φύσιν ἐνεργουμένην τήν ἡδονήν· ἦτινι κατά πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινά τιμωρόν δύναμιν, τήν ὀδύνην· καθ' ἣν ὁ τοῦ θανάτου μετά σοφίας ἐνεργίζωθη τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρά φύσιν ἐπὶ τά αἰσθητά κινουμένην τήν ἔφρσιν.

4.34 (λδ') Ἡδονή καί ὀδύνη, τῇ φύσει τῆς σαρκός οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ' ἢ παράβασις, τήν μέν, ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τήν δέ, κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἢ μέν ἡδονή, ψυχῆς ἐκούσιον ἐργάσθαι θάνατον τήν ἁμαρτίαν· ἢ δέ ὀδύνη διά τῆς λύσεως, τήν κατ' εἶδος ποιήσεται τῆς σαρκός ἀπογένεσιν. (=1320=) Κατά πρόνοιαν γάρ πρός κόλασιν τῆς κατά προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεός τῇ φύσει, τήν παρά προαίρεσιν ὀδύνην, καί τόν ἐπ' αὐτῇ θάνατον.

4.35 (λε') Διά τήν ἐπελθοῦσαν τῇ φύσει παρά λόγον ἡδονήν, ἢ κατά λόγον ἐπεισηλθεν ὀδύνη, διά πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς καί ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρά φύσιν ἡδονῆς τήν (≡15Δ_216⇒ ἀφαίρεσιν· οὐ μὴν δέ καί τελείαν ἀναίρεσιν, καί ἦν ἢ κατά νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς, ἀναδεικνυσθαι πέφυκε χάρις.

4.36 (λστ') Ἡ τῶν ἐκουσίων πόνων ἐπίνοια, καί ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγή, ἀφαιροῦνται μὲν τὴν ἡδονὴν, τὴν κατ' ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσαι κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δὲ τὴν ὥσπερ νόμον τῆ φύσει ἐγκειμένην πρὸς γένεσιν αὐτῆ δύναμιν. Ἡ γάρ κατ' ἀρετὴν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ' ἣν δηλαδὴ τὴν γνωμικὴν ἀπάθειαν, ἢ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

4.37 (λζ') Πᾶς πόνος, ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων, κατ' ἐνέργειαν προηγουμένην τὴν ἡδονὴν, χρέος ἐστὶ δηλαδὴ, φυσικῶς κατ' αἰτίαν παρά πάντων τῶν μετεληφότων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. Τῆ γάρ παρά φύσιν ἡδονῆ, πάντως παρέπεται φυσικῶς ὁ πόνος ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναιτίως προκαθηγήσατο τῆς γενέσεως. Ἀναίτιον δὲ φημι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονὴν, ὡς μὴ γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

4.38 (λη') Ἀμήχανον ἦν παντελῶς, τὴν φύσιν ὑποκλιθεῖσαν τῆ τε κατὰ προαίρεσιν ἡδονῆ, καί τῆ παρά προαίρεσιν ὀδύνη, πάλιν εἰς τὴν ἐξαρχῆς ἀνακληθῆναι ζωὴν, εἰ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τὴν πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς, ἐπινοηθεῖσαν ὀδύνην, οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τὴν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθερώσῃ τὴν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχὴν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

4.39 (λθ') Ἐπειδὴ μετὰ τὴν παράβασιν πάντες ἄνθρωποι τὴν ἡδονὴν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καί οὐδεὶς ἦν τό σύνολον ὁ τῆς καθ' ἡδονὴν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ' ὡς χρέος πάντες φυσικόν ἀποδιδόντες τοὺς πόνους, καί τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὑπέμενον θάνατον· (≡15Δ_218=> (=1321=) καί ἦν ἄπορος παντάπασιν ὁ τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπὸ τῆς ἀδίκου τυραννουμένοις ἡδονῆς, καί ὑπὸ τῶν δικαίων πόνων, καί τοῦ ἐπ' αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις· ἔδει δὲ πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῆς ἀδικωτάτης ἡδονῆς, καί τῶν δι' αὐτὴν δικαιοτάτων πόνων, ὑφ' ὧν ἐλεεινῶς διεσπᾶτο πάσχων ὁ ἄνθρωπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ' ἡδονὴν ἔχων τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καί εἰς φθοράν τὴν διὰ τοῦ θανάτου τό τῆς ζωῆς καταλήγων τέλος· πρὸς δὲ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀπαθοῦς φύσεως, ἐπινοηθῆναι πόνον καί θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ καί ἀναίτιον· ἀναίτιον μὲν, ὡς οὐδαμῶς προλαβοῦσαν ἡδονὴν ἐσχηκότα πρὸς γένεσιν· ἄδικον δέ, ὡς οὐδεμιᾶς τό παράπαν ζωῆς ἐμπαθοῦς ὄντα διάδοχον, ἵνα μέσος διαληφθεὶς ἡδονῆς ἀδίκου, καί πόνου καί θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καί θάνατος ἀδικώτατος, ἀνέλη διόλου τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχὴν, καί τό δι' αὐτὴν διὰ θανάτου δικαιοτάτον τέλος τῆς φύσεως, καί γένηται πάλιν ἡδονῆς καί ὀδύνης ἐλεύθερον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξαρχῆς εὐκκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως, μηδενὶ τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπὸ γένεσιν καί φθοράν γνωρισμάτων μολυνομένην. Διὰ τοῦτο Θεός ὑπάρχων τέλειος κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεράς καί σώματος παθητοῦ κατὰ φύσιν παραπλησίως ἡμῖν, χωρὶς μόνης ἀμαρτίας συνεστῶς· τὴν μὲν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονῆν, οὐδαμῶς τό σύνολον ἐσχηκῶς, προηγουμένην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικός ἐν χρόνῳ γενέσεως· τὴν δὲ δι' αὐτὴν ὀδύνην, ὑπάρχουσαν τέλος τῆς φύσεως, διὰ φιλανθρωπίαν κατὰ θέλησιν προσηκάμενος, ἵνα πάσχων ἀδίκως, ἀνέλη τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου τυραννοῦσαν τὴν φύσιν ἀρχὴν τῆς γενέσεως· οὐκ ἔχουσαν ὡς χρέος ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτιννύμενον κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καί τοῦ Κυρίου τόν θάνατον, ἀλλὰ μᾶλλον κατ' αὐτῆς προβεβλημένον· καί τό διὰ τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσῃ τῆς φύσεως, οὐκ ἔχων τὴν δ' ἦν ἐπεισηλθε, καί ὑπ' αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι παράνομον ἡδονὴν.

4.40 (μ') Ἦδει ὡς ἀληθῶς, ἔδει, σοφόν καί δίκαιον καί δυνατόν (≡15Δ_220⇒) ὄντα κατά φύσιν τόν Κύριον, ὡς μέν σοφόν, μή ἀγνοῆσαι τόν τρόπον τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δέ, μή τυραννικήν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατά γνώμην ὑπό τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου τήν σωτηρίαν· ὡς δέ πάντα δυνάμενος, μή ἀτονῆσαι πρὸς τήν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

4.41 (μα') Τό μέν σοφόν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπον δείκνυται· τό δέ δίκαιον, ἐν τῷ τό παθητόν κατά τήν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀνειληφέναι τῆς φύσεως· τό δέ δυνατόν, ἐν τῷ διά παθημάτων καί θανάτου, ζωὴν αἰδίων τῇ φύσει δημιουργῆσαι καί ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

(=1324=) 4.42 (μβ') Τό μέν τῆς σοφίας λόγον, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, φανερόν ὁ Κύριος ἐποίησε, χωρίς τροπῆς καί τῆς οἴασου ἀλλοιώσεως, γενόμενος ἄνθρωπος· τήν ἰσότητά δέ τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε, τό ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως, κατά θέλησιν ὑποδύς, κάκεινο ποιήσας ὄπλον πρὸς τήν τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν καί τοῦ δι' αὐτήν θανάτου, τουτέστι τῆς ἡδονῆς καί τῆς δι' αὐτήν ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἀμαρτίας ὑπῆρχε καί τοῦ θανάτου τό κράτος, καί ἡ κατά τήν ἡδονήν τῆς ἀμαρτίας τυραννίς, καί ἡ δι' αὐτήν κατά τήν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. Ἐν γάρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως, τό τῆς ἡδονῆς κράτος καί τό τῆς ὀδύνης. Καί γάρ πως τῆς ὀδύνης πλέον τό κατά φύσιν ἐπιτεινόμενον πρόστιμον, διά τῆς ἡδονῆς αὐτήν παραμυθεῖσθαι σπουδάζομεν· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τήν κατά τήν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τήν ἡδονήν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰκισμῷ πιεζομένην τήν φύσιν, ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι. Σπεύδοντες δέ διά τῆς ἡδονῆς τά τῆς ὀδύνης ἀμβλῦναι κινήματα, πλέον αὐτῆς τό καθ' ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, ὀδύνης καί πόνων ἔχειν τήν ἡδονήν ἀπολελυμένην οὐ δυνάμενοι.

4.43 (μγ') Τήν δέ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως ἰσχύν δῆλον κατέστησε, τῶν οἷς αὐτός ἔπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει (≡15Δ_222⇒) τήν γένεσιν ἄτρεπτον· διά πάθους γάρ τήν ἀπάθειαν, καί διά πόνων τήν ἄνεσιν, καί διά θανάτου τήν αἰδίων ζωὴν τῇ φύσει δούς, πάλιν ἀποκατέστησε· ταῖς ἑαυτοῦ καταστερήσει τάς ἔξεις ἀνακαινίσας τῆς φύσεως, καί διά τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τήν ὑπέρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει, τήν θέωσιν.

4.44 (μδ') Γέγονεν ὁ Θεός κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, καί δέδωκεν ἄλλην ἀρχὴν τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διά πόνου πρὸς ἡδονήν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. Ὡς γάρ Ἀδάμ ὁ προπάτωρ τήν θείαν ἐντολήν παραβάς, ἄλλην ἀρχὴν γενέσεως, ἐξ ἡδονῆς μέν συνισταμένην, εἰς δέ τόν διά πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρά τήν πρώτην παρεσίγηγε, καί ἐπενόησε κατά τήν συμβουλήν τοῦ ὄψεως ἡδονήν οὐκ οὔσαν προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλά μᾶλλον εἰς τόν πόνον περαιουμένην, πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ σαρκί γενομένους κατ' αὐτόν, διά τήν ἐξ ἡδονῆς ἄδικον ἀρχήν, εἶχε συνυπαγομένους αὐτῷ δικαίως, πρὸς τό διά πόνου κατά τόν θάνατον τέλος· οὕτω καί ὁ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καί ἄλλην ἀρχὴν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος ἁγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καί τόν διά πόνου τοῦ Ἀδάμ δικαιοτάτον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐτῷ δηλαδὴ γενόμενον ἀδικιώτατον, ὡς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας γενέσεως ἀρχὴν τήν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ προπάτορος ἡδονήν, ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, ἀρχῆς τε λέγω καί τέλους τῆς κατά τόν Ἀδάμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δὴ (=1325=) προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τήν ἀναίρεσιν ἐποίησατο, καί πάντας τοὺς μυστικῶς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησε.

4.45 (με') Τήν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας ἡδονήν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διά Πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος

ἀφελόμενος, τόν εἰς καταδίκην τό πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τήν τῆς ἀμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον, ἔχοντας μὲν τοῦ Ἀδάμ οὐκέτι τήν (≡15Δ_224⇒ ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἡδονήν τῆς γενέσεως· μόνην δέ τήν διά τόν Ἀδάμ ὀδύνην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς· οὐ κατά χρέος ὑπέρ ἀμαρτίας, ἀλλά κατ' οἰκονομίαν, διά τήν κατά φύσιν περίστασιν, κατά τῆς ἀμαρτίας, τόν θάνατον· ὅς ὁπότεν μή ἔχει γεννῶσαν αὐτόν μητέρα τήν, ἧς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονήν αἰδίου ζωῆς προδήλως καθίσταται πατήρ. Ὡς γάρ τοῦ Ἀδάμ ἡ καθ' ἡδονήν ζωή, θανάτου καί φθορᾶς γέγονε μήτηρ, οὕτω καί ὁ διά τόν Ἀδάμ τοῦ Κυρίου θάνατος ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, αἰδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

4.46 (μστ') Ἀρχὴν ἔσχε μετὰ τήν παράβασιν ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσιν τῆς ἰδίας γενέσεως τήν καθ' ἡδονήν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καί τήν κατά ρεῦσιν γένεσιν· καί τέλος, τήν κατ' ὀδύνην διά φθορᾶς θάνατον· ὁ δὲ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχὴν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ, ὑπῆρχεν ἀλωτός.

4.47 (μζ') Τόν Ἀδάμ ἡ ἀμαρτία καταρχᾶς δελεάσασα, πρὸς παράβασιν τῆς θείας παρέπεισεν ἐλθεῖν ἐντολῆς· καθ' ἣν τήν ἡδονήν ὑποστήσασα, καί ἑαυτήν διά τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τόν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὡθοῦσα πρὸς ἀπογένεσιν κατά τόν θάνατον διά τοῦ ἀνθρώπου, τήν φύσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο γάρ καί μεμηχάνητο τῷ σπορεῖ τῆς ἀμαρτίας, καί πατρί τῆς κακίας πονηρῷ διαβόλῳ, τῷ ἑαυτόν μὲν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικίσαντι δόξης, διά φθόνον δέ τόν τε πρὸς ἡμᾶς καί τόν Θεόν, τοῦ παραδείσου τόν Ἀδάμ ἐξοικίσαντι, ἀφανίσαι τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, καί διαλύσαι τά σενεστῶτα πρὸς γένεσιν.

4.48 (μη') Φθονῶν τῷ Θεῷ καί ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλω τόν ἄνθρωπον ὑπό Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπέισας, παραβῆναι τήν ἐντολήν παρεσκεύασε. Τῷ Θεῷ μὲν, ἵνα φανερά μή γένηται κατ' ἐνέργειαν ἢ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τόν ἄνθρωπον· τῷ (≡15Δ_226⇒ δ' ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μή γένηται τῆς θείας ἐν εἰδει κατ' ἀρετὴν μέτοχος δόξης. Φθονεῖ γάρ ὁ μιαρῶτατος οὐ μόνον ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῷ Θεῷ διά τήν ἀρετὴν δόξης, ἀλλά καί τῷ Θεῷ τῆς ἐφ' ἡμῖν διά τήν σωτηρίαν πανυμνήτου δυνάμεως.

4.49 (μθ') Ὡσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, (=1328=) ἀρχὴν ἐχούσης τήν ἡδονήν τῆς ἰδίας γενέσεως· οὕτως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ, τῆς ἀμαρτίας κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαρᾶν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τήν γένεσιν.

4.50 (ν') Εἰ ἡμεῖς οἱ οἶκος τοῦ Θεοῦ χάριτι γενέσθαι ἀξιωθέντες διά Πνεύματος, τοσαύτην ὑπέρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἀμαρτίας ὑπομονὴν ἐπιδείκνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καί ὡς κακοῦργοι τόν ἐφύβριστον, ἀγαθοὶ τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον, τί τό τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ; τουτέστι ποῖον ἔσται τό τέλος, ἤγουν ἡ κρίσις, τῶν μή μόνον ζῶσάν τε καί ἐνεργουμένην, κατά τε ψυχὴν καί σῶμα, γνώμη τε καί φύσει τήν καθ' ἡδονήν τοῦ Ἀδάμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρι τέλους διά σπουδῆς ἐσχηκότων, ἀλλά μήτε προσδεξαμένων παρακαλοῦντα τόν Θεόν καί Πατέρα δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος· μή τε μήν αὐτόν τόν ὑπέρ τοῦ Πατρὸς πρεσβεύοντα μεσίτην καί Υἱόν, καί ὑπέρ τῆς ἡμῶν εἰς τόν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτόν βουλήσει τοῦ Πατρὸς, εἰς τόν ὑπέρ ἡμῶν θάνατον κατά θέλησιν προἰέμενον, ὅπως δι' ἑαυτόν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῷ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκειᾶς θεότητος, ὅσον δι' ἡμᾶς αὐτός κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασιν.

4.51 (να') Ἐπειδὴ πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός, ἔσται τόπος ἀπερίγραφος τε καί ἀδιάστατος καί ἄπειρος, πᾶσι πάντα γινόμενος (≡15Δ_228⇒ κατά τήν

ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης, μᾶλλον δέ κατά τό μέτρον τῶν μετά γνώσεως ὑπέρ δικαιοσύνης ἔνταῦθα παθημάτων, ἑαυτόν ἐκάστω δωρούμενος, καθάπερ ψυχὴ σώματος μέλει κατά τήν ὑποκειμένην ἐκάστω μέλει δύναμιν, ἑαυτήν ἐνεργοῦσαν ἐκφαίνουσα, καί πρὸς τό εἶναι δι' ἑαυτῆς τά μέλη συνέχουσα πρὸς ζωὴν συγκρατούμενα· ὁ ἀσεβῆς καί ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται, ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος; Ὁ γάρ μὴ δυνάμενος ἐνεργουμένην τήν κατά τό εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται, τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπὲρ αἰῶνα καί χρόνον καί τόπον ὑπομείνας τήν ἔκπτωσιν;

4.52 (νβ') Ὁ τόν Θεόν οὐκ ἔχων πρὸς τό εἶναι συνέχοντα τήν ζωὴν, τόν μέλλοντα πᾶσι γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις, πῶς ἔσται, τόπον αὐτόν οὐκ ἔχων τόν Θεόν κατά τήν τῶν εἶναι ἐν Θεῷ μονήν τε καί ἴδρυσιν; Καί εἰ μετά πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἢ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καί ἀρετῆς κατά τήν παροῦσαν ζωὴν ποιησάμενος;

4.53 (νγ') Ὁ μὲν Θεός κατά μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος βούλησιν, πάντας συνέξει καί ἀγγέλους καί ἀνθρώπους, ἀγαθούς τε καί πονηρούς· οὗτοι δέ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διά πάντων ἀσχέτως χωρήσαντος, ἀλλ' ἀναλόγως ἑαυτοῖς.

4.54 (νδ') Οἱ μὲν τῇ φύσει φυλάξαντες διά πάντων (=1329=) ἰσονομοῦσαν τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ' ἐνέργειαν δεκτικὴν αὐτήν καταστήσαντες καθ' ὅλον τόν τοῦ εἶναι λόγον, διά τήν πρὸς τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅλης μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος, κατά τήν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσιν ὡς ἐν ἀγγέλοις ἢ ὡς ἐν ἀνθρώποις θείαν ζωὴν. Οἱ δέ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισονομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως (≡15Δ_230≡) λόγων κατά τήν ἐνέργειαν σκεδαστικὴν αὐτήν ἀποδείξαντες καθ' ὅλον τόν τοῦ εἶναι λόγον, διά τήν πρὸς τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατά τήν ἐμφαινόμενην αὐτοῖς πρὸς τό φεῦ εἶναι τῆς γνώμης οἰκείωσιν· καθ' ἣν ἢ πρὸς τόν Θεόν ἔσται τῶν τοιούτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατά τήν πρόθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀγαθῶν, τόν τοῦ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ' ὃν ἡ θεία ζωὴ διαφαίνεσθαι πέφυκε.

4.55 (νε') Ζυγὸς τῆς ἐκάστου γνώμης ἔσται κατά τήν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τήν πρὸς τό φεῦ, ἢ εἰ αὐτῆς διελέγχων κίνησιν, καθ' ἣν ἢ τῆς θείας ζωῆς μέθεξις ἢ ἀμαθεξία γίνεσθαι πέφυκε. Κατά γάρ τό εἶναι καί ἀεὶ εἶναι, πάντας συνέξει παρῶν ὁ Θεός· κατά δέ τό ἀεὶ εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τοὺς ἀγίους, ἀγγέλους τε καί ἀνθρώπους, τό ἀεὶ φεῦ εἶναι, τοῖς μὴ τοιούτοις ὡς γνώμης καρπὸν ἀφείς ἐπικρινώμενον.

4.56 (νστ') Οὐ συνεπάγεται τῇ κατά φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν ἑτερότητι, καί τήν καθ' ὑπόστασιν διαφορὰν τό μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως· τό μὲν, ἵνα μὴ προσθήκη λάβῃ τό τῆς Τριάδος μυστήριον· τό δέ, ἵνα μηδέν ἢ τῇ θεότητι κατά φύσιν ὁμογενές καί ὁμοούσιον. Δύο γάρ φύσεων πρὸς ὑπόστασιν, ἀλλ' οὐ πρὸς φύσιν μίαν γέγονε σύνοδος· ἵνα καί τό καθ' ὑπόστασιν ἐν ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατά τήν ἔνωσιν ἀποτελούμενον, καί τό διάφορον τῶν συνελθόντων πρὸς τήν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν κατά τήν φυσικὴν ἰδιότητα πιστευθῇ, πάσης ἐκτός μένον τροπῆς καί συγχύσεως.

4.57 (νζ') Οὐ λέγομεν ἐπὶ Χριστοῦ διαφορὰν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἡ Τριάς, καί σαρκωθέντος τοῦ Λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ ἀγίᾳ Τριάδι διά τήν σάρκωσιν· λέγομεν δέ φύσεων διαφορὰν, ἵνα μὴ τῷ Λόγῳ κατά τήν φύσιν ὁμοούσιον τήν σάρκα πρεσβεύωμεν.

(=15Δ_232=> 4.58 (νη) Ὁ μή λέγων φύσεως διαφοράν, οὐκ ἔχει πόθεν πιστώσασθαι τήν ὅτι γέγονε σάρξ ὁ Λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν· μή γινώσκων σωζόμενον κατά τήν φύσιν ἐν τῇ μιᾷ τοῦ ἐνός Χριστοῦ καί Θεοῦ Σωτῆρος ὑποστάσει μετά τήν ἔνωσιν, τό προλαβόν καί τό προσειλημμένον.

(=1332=) 4.59 (νθ') Εἰ σαρκός ἐν Χριστῷ καί θεότητος μετά τήν ἔνωσιν ὑπάρχει διαφορά κατά φύσιν· οὐ γάρ ταυτόν κατ' οὐσίαν ποτέ θεότης καί σάρξ· πρὸς φύσεως μιᾶς γένεσιν, ἢ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἔνωσις, ἀλλά πρὸς μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν οὐδεμίαν ἐν Χριστῷ καθ' οἰονδήποτε τρόπον εὐρίσκομεν διαφοράν. Ταυτόν γάρ τῇ οἰκείᾳ σαρκί κατά τήν ὑπόστασιν ὁ Λόγος. Καθ' ὃ γάρ ἂν ὁ Χριστός ἔχη διαφοράν, ἐν εἶναι κατά πάντα τρόπον οὐ δύναται· καθ' ὃ δέ τήν οἴανουσιν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφοράν, κατά πάντα τρόπον τό ἐν ἐπ' αὐτοῦ διαπαντός εὐσεβῶς ἔχει καί ὄν καί λεγόμενον.

4.60 (ξ') Ἡ πίστις διά τῆς ἐλπίδος τήν εἰς Θεόν ἀγάπην τελείαν συνίστησιν· ἡ ἀγαθή συνείδησις, τήν εἰς τόν πλησίον διά τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀγάπην ὑφίστησιν. Ἡ γάρ ἀγαθή συνείδησις παραβαθεῖσαν ἐντολήν οὐκ ἔχει κατήγορον. Ταύτας δέ μόνη καρδιά πιστεύεσθαι πέφυκε, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

4.61 (ξά') Οὐδέν τοῦ πιστεύειν ταχύτερον, καί τοῦ διά στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τήν χάριν ἐστίν εὐκολώτερον· τό μὲν γάρ, δηλοῖ τήν ἔμψυχον πρὸς τόν πεποικηκότα τοῦ πεπιστευκότος ἀγάπην· τό δέ, τήν θεοφιλή πρὸς τόν πλησίον διάθεσιν. Ἀγάπη δέ καί γνησίᾳ διάθεσις, ἡγουν πίστις καί ἀγαθή συνείδησις, ἔργον προδήλως τοῦ κατά καρδίαν ἀφανοῦς ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐκτός ὕλης πρὸς γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενον.

4.62 (ξβ') Ὁ τήν παντελήν περί τό καλόν ἀκινήσιαν νοσῶν, περί τό (=15Δ_234=> κακόν ὑπάρχει πάντως εὐκίνητος. Κατ' ἄμφω γάρ ἀκίνητον ὑπάρχειν, ἀδύνατον. Ὅθεν καί λίθους καλεῖν οἶδεν ἡ Γραφή, τήν περί τά καλά τῆς ψυχῆς ῥαθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητούσης· ζύλα δέ, τήν περί τά κακά προθυμίαν. Ἡ δέ κατ' αἴσθησιν κίνησις συναπτομένη τῇ κατά νοῦν ἐνεργείᾳ, ποιεῖ τήν μετά γνώσεως ἀρετήν.

4.63 (ξγ') Μεσότοιχον ἡ Γραφή, τόν κατά φύσιν, ὡς οἶμαι, νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· φραγμόν δέ, τήν ἐν τῷ νόμῳ τῆς σαρκός πρὸς τά πάθη σχέσιν, ἡγουν τήν ἀμαρτίαν. Μόνη γάρ ἡ πρὸς τά πάθη τῆς ἀτιμίας σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, τουτέστι, τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμός γίνεται, τῆς ψυχῆς τό σῶμα διατειχίζων, καί τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν τήν πρὸς σάρκα διά μέσης ψυχῆς κατά τήν πρᾶξιν, μή συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν· ὁ δέ Λόγος παραγενόμενος, καί τόν τῆς φύσεως νόμον, ἡγουν τό τῆς φύσεως παθητόν (=1333=) καταπαλαίσας, τήν ἐν αὐτῷ τῶν παρά φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

4.64 (ξδ') Ἡνίκα μὲν δι' ἀπάτης δόλω συλῶν τήν περί Θεόν ἔμφυτον γνώσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρός εἰς ἑαυτόν σφετερίζεται, κλέπτης ἐστί, πρὸς ἑαυτόν ἀπό τοῦ Θεοῦ τό σέβας μεταφέρειν πειρώμενος· ἀπάγων δηλονότι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων, τήν κατά νοῦν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καί μόνη περιγράφων τήν νοεράν δύναμιν, τῇ κατά τήν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν. Ὅπηνίκα δέ διά τῶν φυσικῶν ἀπαρχόμενος κινήματων, πρὸς τά παρά φύσιν σοφιστικῶς κατασύρη τήν πρακτικὴν δύναμιν, καί διά τῶν νομιζομένων καλῶν ταῖς χεῖροσι πιθανῶς προσηλώση ταύτης τήν ἔφεσιν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ὀμνύει ψευδῶς, πρὸς ἄλλα παρ' ὑπόσχεσιν ἄγων τήν πειθομένην ψυχήν. Καί ἔστι κλέπτης μὲν, ὡς πρὸς ἑαυτόν συλῶν τήν γνώσιν τῆς φύσεως· ἐπίορκος δέ, ὡς τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρά φύσιν.

(=15Δ_236=> 4.65 (ξε΄) Ἡ πάλιν, κλέπτῃς ἐστίν, ὁ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκούοντων τούς θείους δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διὰ τῶν ἔργων τὴν δύναμιν, τὴν ψιλὴν προφορὰν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καὶ τῷ διὰ γλώσσης λόγῳ τὸν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρά τῶν ἀκρωμένων θηρώμενος ἔπαινον. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τὸν βίον ἀνάρμοστον, καὶ τῇ γνώμῃ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχων ἀντικειμένην, κλέπτῃς ἐστίν, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν οὐ καλῶς διαφαινόμενος. Πρὸς ὃν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ, Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, Ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τά δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;

4.66 (ξστ΄) Κλέπτῃς ὡσαύτως ἐστί, καὶ ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καὶ ἦθεσι, τὴν μὴ φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν, ἐπεικειάς πλάσματι τὴν ἔνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· καὶ κλέπτων, ὡσπερ ἐκεῖνος τῇ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τὴν τῶν ἀκούοντων διάνοιαν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἡθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεομένων τὴν αἴσθησιν, πρὸς ὃν ὁμοίως εἰρήσεται, Αἰσχύνθητε, οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια· καὶ τό, Ἀποκαλύψει Κύριος τό σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ καθ' ἡμέρα ἐκείνῃ. Καθ' ἐκάστην γάρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντος ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμέραν, ὡς ἐπ' ἀμφοῖν διαβρήδην κατεγνωσμένος.

4.67 (ξζ΄) Ἐπίορκός ἐστιν, ἡγουν ὁμνύων ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελλόμενος τῷ Θεῷ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον, καὶ ἀλλότρια παρά τὴν ὑπόσχεσιν τῆς οἰκείας ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων, καὶ τὴν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμοῦ βίου διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν παραβαίνων. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατὰ Θεὸν ζῆν προελόμενος, (=1336=) καὶ μὴ τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστί καὶ ἐπίορκος, ὁμόσας μὲν τῷ Θεῷ, τουτέστιν, ἐπαγγειλάμενος τὸν ἐν τοῖς θείοις ἀγῶσιν ἄμεμπτον δρόμον, καὶ (15Δ_238 > μὴ πληρώσας, καὶ διὰ τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος. Ἐπαινεθήσεται γάρ πᾶς ὁ ὁμνύων ἐν αὐτῷ, τουτέστι, πᾶς ὁ τῷ Θεῷ τὸν ἔνθεον ἐπαγγειλάμενος βίον, καὶ διὰ τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης τούς ὄρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως.

4.68 (ξη΄) Ὁ κατὰ μόνην τὴν ἐν τοῖς λόγοις προφορὰν, γνώσιν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν τὴν τῶν ἀκούοντων κλέπτει διάνοιαν· καὶ ὁ τοῖς ἦθεσι τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν κλέπτει τῶν θεωμένων τὴν ὄρασιν· καὶ δι' ἀπάτης ἀμφότεροι κλέπτοντες, πλανῶσιν, ὁ μὲν, διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκούοντων, ὁ δὲ, τῶν θεωμένων σώματος αἴσθησιν.

4.69 (ξθ΄) Εἰ πάντως ἔπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτῆς ἐπαγγελιῶν, ὡς ὁμνύων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἀληθεύων· δῆλον ὅτι ψόγον ἔξει καὶ ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γινόμενος, ὡς ὁμόσας ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ψευσάμενος.

4.70 (ο΄) Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοὶ γάρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καὶ τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φωτός· ἀλλὰ δῆλον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος κατ' οἰκείαν γνώμην, εἰς τὸν ἀληθῆ κόσμον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν. Πᾶς γάρ ὁ κατ' ἀλήθειαν διὰ τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἄπταιστον.

4.71 (οα΄) Οὐ πάντες τε καὶ πάντα τά τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ' ἕκαστον τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ὑποκειμένην δηλονότι τῷ τρόπῳ τῆς ἀγίας Γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχάζεσθαι.

(15Δ_240 > 4.72 (οβ΄) Οὐδέν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ Γραφῇ προσώπων, ἢ τόπων, ἢ χρόνων, ἢ ἐτέρων πραγμάτων ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καὶ

νοητῶν, κατά τόν αὐτόν αἰεὶ κινούμενον τρόπον, ἔχει συμβαίνουσαν ἑαυτῇ διόλου τήν ἱστορίαν ἢ τήν θεωρίαν. Διό χρή τόν ἀπταίστως τήν θείαν τῆς Γραφῆς ἔξασκούμενον εἶδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινομένων ἢ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχασθαι τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον, καί τήν ἀρμόζουσαν αὐτῷ κατά τόν τόπον, ἢ τόν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσνέμειν.

4.73 (ογ') Διδάσκειν χρή πάντας τούς ἐν παντί τῷ κόσμῳ, λόγω ζῆν μόνω πολιτεύεσθαι, καί τοσοῦτον ἔχειν περί τῶν σωμάτων τήν μέριμναν, ὅσο διά πολλῆς φροντίδος τήν πρός αὐτά σχέσιν τῆς ψυχῆς διακόψας, (=1337=) καί μηδεμίαν διδόναι τό σύνολον ὕλης τῆ ψυχῆ φαντασίαν· σβεσθείσης ἤδη τῷ λόγω τῆς κατ' ἀρχάς, τόν μὲν λόγον παρωσαμένης, τήν ἀλογίαν δέ τῆς ἡδονῆς ὄφεως δίκην ἐρπυστικοῦ προσδεξαμένης, αἰσθήσεως, καθ' ἧς ὠρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσηται τῷ διαβόλῳ πρός τήν ψυχὴν παρεχομένη τήν εἴσοδον.

4.74 (οδ') Μία ὑπάρχουσα κατά τό γένος ἡ αἴσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἶδεσι, διά τῆς καθ' ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τό προσφυές αἰσθητόν, ἀντί Θεοῦ στέργειν τήν πλανωμένην ψυχὴν ἀναπείθουσα. Διόπερ ὁ τῷ Λόγῳ σοφῶς ἐπόμενος, πρό τοῦ βεβιασμένου καί παρά γνώμην θανάτου, τόν θάνατον τῆς σαρκός ἐκουσίως καταψηφίζεται, τόν πρός αἴσθησιν τῆς γνώμης παντελῆ ποιούμενος χωρισμόν.

4.75 (οε') Λαβοῦσα τόν νοῦν ἡ αἴσθησις ὑποχείριον, διδάσκει πολύθεον, δι' ἐκάστης αἰσθήσεως τῆ περι τὰ πάθη δουλεία ὡς θεῖον τό προσφυές αἰσθητόν θεραπεύουσα.

4.76 (οστ') Ὁ μόνω τῷ γράμματι τῆς Γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως, καθ' ἣν ἡ πρός τήν σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνη διαφαίνεσθαι πέφυκε. Τό γάρ (15Δ_242 > γράμμα μή νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τήν ἐκφώνησιν, καί μή συγχωροῦσαν πρός τόν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τήν δύναμιν. Εἰ δέ πρός μόνην τήν αἴσθησιν ἔχει τό γράμμα τήν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ' ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τό γράμμα δεχόμενος, κατά σάρκα ζῆ, τῆς ἀμαρτίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν γνωμικῶς ἀποθνήσκων τόν θάνατον, μή δυνάμενος πνεύματι τάς πράξεις θανατῶσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῆ τήν ἐν πνεύματι μακαρίαν ζωὴν. Εἰ γάρ κατά σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος· εἰ δέ πνεύματι τάς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

4.77 (οζ') Μὴ τοίνυν τόν θεῖον λύχον, ἡγουν τόν φωτιστικόν τῆς γνώσεως λόγον ἀνάπτοντες διά θεωρίας καί πράξεως, ὑπό τόν μόδιον θήσωμεν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τήν τῆς σοφίας ἀπερίληπτον δύναμιν· ἀλλ' ἐπί τήν λυχνίαν, λέγω τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τό φῶς τῶν θείων δογμάτων πυρσεύουσαν.

4.78 (οη') Ὁ τὰς προσβολὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν κατά τόν μακάριον Ἰώβ καί τούς γενναίους μάρτυρας ἀκατασείστω φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστὶν ἰσχυρός, ἀκατάσβεστον καί αὐτός φυλάττων τό φῶς τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατά τήν ἀνδρίαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τόν Κύριον ἰσχύν ἔχων καί ὕμνησιν. Ὁ δέ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τὰ μηχανήματα, καί τὰς συμπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν, καί οὗτος τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμενος, ἄλλος πέφηνε λύχνος, τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προσηκόντως φθεγγόμενος, Οὐ γάρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

(=1340=) 4.79 (οθ') Τήν μὲν κάθαρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος, διά φόβου καί εὐσεβείας καί γνώσεως ποιεῖται τό Πνεῦμα τό ἅγιον· τόν δέ φωτισμόν τῆς τῶν ὄντων καθ' οὓς ὑπάρχουσι λόγους γνώσεως, δι' ἰσχύος καί βουλῆς καί συνέσεως δωρεῖται (15Δ_244 > τοῖς ἀξίοις φωτός· τήν δέ τελειότητα, διά

τῆς παμφαοῦς καί ἀπλῆς καί ὀλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίους θεώσεως, πρὸς τὴν τῶν ὄντων αἰτίαν, ἀμέσως αὐτοὺς ἀνάγον κατά πάντα τρόπον, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ἰδιωμάτων γνωριζομένους, καθ' ἣν ἐκ Θεοῦ μὲν ἑαυτοῦς, ἐξ ἑαυτῶν δέ γινώσκοντες τὸν Θεόν, οὐκ ὄντος τινός μέσου διατειχίζοντος· σοφίας γάρ μέσον οὐδέν πρὸς Θεόν· τὴν ἀναλλοίωτον ἔξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς ὀλικῶς πάντων διαβαθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περὶ τὴν γνῶσιν ποτε τοῦ σφάλλῃσθαι κίνδυνος. Μέσα δέ καλεῖ, τὴν τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσίαν, δι' ὧν πρὸς Θεόν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκεν.

4.80 (π' Τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, φόβος, εὐσέβειά τε καὶ γνῶσις ἐργάζονται· τὴν δέ φυσικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς καὶ βουλή καὶ σύνεσις κατορθοῦσι· τὴν δέ μυστικὴν θεολογίαν, σοφία θεία μόνη χαρίζεται.

4.81 (πα') Ὡσπερ ἐλαίου χωρὶς, ἄσβεστον διατηρηθῆναι λύχνον ἀμήχανον, οὕτως ἔξεως χωρὶς, προσφόροις καὶ λόγοις καὶ τρόποις καὶ ἡθεσι, νοήμασι τε αὐτῶν καὶ λογισμοῖς τοῖς καθήκουσι τὰ καλὰ διατρεφούσης, ἄσβεστον φυλαχθῆναι τὸ φῶς τῶν χαρισμάτων ἀμήχανον. Πᾶν γάρ χάρισμα πνευματικόν προσφυοῦς χρήζει τῆς ἔξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῷ καθάπερ ἔλαιον τὴν ὕλην τὴν νοεράν, ἵνα διαμεῖνῃ κατά τὴν ἔξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

4.82 (πβ') Ὡσπερ ἐλαίας χωρὶς, οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς εὐρεῖν φύσει κατ' ἀλήθειαν γνήσιον ἔλαιον· ἄγγους δέ δίχα κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τὸ ἔλαιον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δέ μὴ τρεφόμενον σβέννυται πάντως τὸ λυχναῖον φῶς· οὕτω τῶν ἀγίων Γραφῶν χωρὶς, οὐκ ἔστι κατά ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπῆς· ἔξεως δέ δίχα, καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικῶν, οὐδαμῶς ἂν συσταῖ (15Δ_246 > νόημα θεῖον· θείους δέ νοήμασι μὴ τρεφόμενον τὸ φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἔξουσι.

4.83 (πγ') Τὴν μὲν Παλαιάν Διαθήκην, τὴν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τὴν ἐκ δεξιῶν δέ, τὴν Νεάν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καὶ τῆς ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἔξεως ποιητικῆν. Ἡ μὲν γάρ, ἀρετῆς τρόπος, ἡ δέ, (=1341=) γνώσεως λόγους παρέχεται τοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσι· καὶ ἡ μὲν, τῆς τῶν ὀρωμένων ὁμίχλης ὑφαρπάζουσα πρὸς τὸ συγγενές ἀνάγει τὸν νοῦν, πάσης καθαρὸν ὑλικῆς φαντασίας γεγεννημένον· ἡ δέ, τῆς ὑλικῆς προσπαθείας αὐτὸν ἀποκαθαίρει, τῷ τῆς ἀνδρίας τόνῳ, καθάπερ σφύρα τινὶ τοῦς πρὸς τὸ σῶμα τῆς γνώμης κατά τὴν σχέσιν ἐκκρουομένη ἦλος.

4.84 (πδ') Ἡ μὲν Παλαιά, τὸ σῶμα πρὸς ψυχὴν λογισθὲν ἀναβιβάζει διὰ μέσων τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρὸς σῶμα τὸν νοῦν καταβιβάζεσθαι· ἡ δέ Νέα, τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν ἀναβιβάζει, τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης πτερούμενον. Καὶ ἡ μὲν, ταῦτόν ἐργάζεται τῷ νοί τὸ σῶμα κατά τὴν θέσιν κίνησιν· ἡ δέ, ταῦτόν τῷ Θεῷ τὸν νοῦν ἀποτελεῖ κατά τὴν ἔξιν τῆς χάριτος τσαύτην ἔχοντα πρὸς Θεόν τὴν ἐμφέρειαν, ὥστε τὸν Θεόν δι' αὐτοῦ γνωρίζεσθαι, τὸν ἐξ ἑαυτοῦ κατά φύσιν οὐδαμῶς τὸ παράπαν οὐδενὶ γινωσκόμενον, ὡς ἔκ τινος εἰκόνοσ ἀρχέτυπον.

4.85 (πε') Ἡ μὲν Παλαιά Διαθήκη, πράξεως καὶ ἀρετῆς ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τὸ σῶμα τῷ νοί παρασκευάζει κατά τὴν κίνησιν· ἡ δέ Νέα, θεωρίας οὐσα καὶ γνώσεως ποιητικῆν, τὸν μυστικῶς αὐτῆς ἀντεχόμενον νοῦν τοῖς θεοῖς νοήμασι καταφαιδρύνει καὶ τοῖς γνωρίσμασι· καὶ ἡ μὲν Παλαιά, τῷ γνωστικῷ χορηγεῖ τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν· ἡ δέ Νέα, τῷ πρακτικῷ γνώσεως ἀληθοῦς λόγους χαρίζεται.

(15Δ_248 > 4.86 (πστ') Ἐκεῖνων ὁ Θεός λέγεται τε καὶ γίνεται κατά χάριν Πατῆρ, τῶν μόνων ἐχόντων τὴν κατ' ἀρετὴν γνωμικὴν ἐν πνεύματι γέννησιν· καθ' ἣν ὡσπερ ψυχῆς πρόσωπον, τὸν ἐν ἀρεταῖς τοῦ γεννήσαντος Θεοῦ χαρακτηῖρα

φαινόμενον ἔχοντες κατά τόν βίον, τούς θεωμένους τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξάζειν τόν Θεόν παρασκευάζουσι, τόν οἰκεῖον βίον πρός μίμησιν παρέχοντες αὐτοῖς ἐξαίρετον ἀρετῆς ἐξεμπλάριον. Οὐ γάρ λόγω ψιλῶ Θεός δοξάζεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἔργοις δικαιοσύνης πολλῶ πλείονα λόγων βοῶσι τήν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

4.87 (πζ') Ἀριστερός μὲν ὁ φυσικός νόμος, διά τήν αἴσθησιν· προσάγει δέ τῷ λόγω τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί ποιεῖ γνῶσιν ἐνεργουμένην. Ὁ δέ πνευματικός νόμος, δεξιός μὲν ἐστι διά τόν νοῦν· μίγνυσι δέ τῇ αἰσθήσει τούς ἐν τοῖς οὐσι πνευματικούς λόγους, καί ποιεῖ πράξιν λελογισμένην.

4.88 (πη') Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην τήν γνῶσιν, καί τῇ γνώσει ψυχουμένην τήν πράξιν δεικνύς, τόν ἀκριβῆ τρόπον εὔρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας. (=1344=) Ὁ δ' ὁποτέραν τούτων τῆς ἐτέρας ἔχων διαζευγμένην, ἢ τήν γνῶσιν ἀνυπόστατον πεποίηκε φαντασίαν, ἢ τήν πράξιν ἄψυχον κατέστησε εἶδωλον. Γνώσις γάρ ἄπρακτος, φαντασίας οὐδέν διενήνοχεν, ὑφιστῶσα αὐτήν τήν πράξιν οὐκ ἔχουσα· καί πράξις ἀλόγιστος, ταυτόν εἰδῶλω καθέστηκεν ψυχοῦσαν αὐτήν τήν γνῶσιν οὐκ ἔχουσα.

4.89 (πθ') Τό τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, ἐπίδειξιν μὲν λόγου, τόν βίον, δόξαν δέ βίου, τόν λόγον ποιεῖται· καί τήν μὲν πράξιν θεωρίαν ἐνεργουμένην, τήν δέ θεωρίαν, πράξιν μυσταγωγουμένην. Καί συντόμως εἰπεῖν, τήν μὲν ἀρετήν, φανέρωσιν γνώσεως, τήν δέ γνῶσιν, ἀρετῆς συντηρητικὴν ἐργαζόμενον δύναμιν· καί δι' ἀμφοῖν, ἀρετῆς δέ λέγω καί γνώσεως, μίαν σοφίαν συνισταμένην ἐπιδεικνύμενον· ἵνα γνῶμεν ὅτι συμφωνοῦσιν ἀλλήλαις διά πάντων αἱ δύο Διαθήκαι κατά τήν χάριν, πλεον εἰς ἑνός μυστηρίου συμπλήρωσιν, ἢ ὅσον ψυχὴ καί σῶμα πρός ἑνός ἀνθρώπου γένεσιν, κατά τήν σύνθεσιν ἀλλήλαις συμβαίνουσαι.

(15Δ_250 > 4.90 (φ') Ὡσπερ ψυχὴ καί σῶμα ποιεῖ κατά σύνθεσιν ἄνθρωπον, οὕτω πράξις καί θεωρία, μίαν κατά σύνθεσιν ἀποτελεῖ σοφίαν γνωστικὴν· καί Παλαιά καί Νέα Διαθήκη, μυστήριον ἐν ἀπεργάζεται. Μόνου δέ τοῦ Θεοῦ κατά φύσιν ἐστὶ τό ἀγαθόν, ἐξ οὗ, κατά μετοχήν, πάντα φωτίζεται τε καί ἀγαθύνεται, τά φωτός κατά φύσιν καί ἀγαθότητος δεκτικά.

4.91 (φα') Ὁ τόν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ τόν νοούμενον· τυποῖ γάρ τῇ αἰσθήσει τά νοητὰ φανταζόμενος, καί κατά νοῦν σχηματίζει τούς θεαθέντας λόγους· καί μεταφέρει, πρός μὲν αἴσθησιν πολυειδῶς, τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκως τήν σύνθεσιν· καί νοεῖ, ἐν μὲν τῷ νοητῷ, τόν αἰσθητόν, μετενέγκας πρός τόν νοῦν τοῖς λόγοις τήν αἴσθησιν, ἐν δέ τῷ αἰσθητῷ, τόν νοητόν, πρός τήν αἴσθησιν ἐπιστημόνως τοῖς τύποις μετεγκλωϊώσας τόν νοῦν.

4.92 (φβ') Τόν μὲν πρῶτον περί μονάδος λόγον, ὡς ἀρχὴν πάσης ἀρετῆς κεφαλὴν ὁ προφήτης ὠνόμασεν· (=1345=) ὡς τό, Ἔδου ἡ κεφαλὴ μου εἰς σχισμὰς ὀρέων· τὰς δέ διανοίας τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, σχισμὰς τῶν ὀρέων, ὑφ' ὧν κατεπόθη διά τῆς παραβάσεως ὁ ἡμέτερος νοῦς· γῆν δέ κατωτάτην, τήν μηδαμῶς γνώσεως αἰσθανομένην θείας, ἢ τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς, τήν οἴαντοῦν κίνησιν ἔχουσαν ἔξιν· ἄβυσσον δέ, τήν ἐπικειμένην ἄγνοιαν τῇ ἔξει τῆς κακίας, ἐφ' ἣ βέβηκε καθάπερ γῆ, τὰ τῆς κακίας πελάγη ἢ γῆν, τήν παγίαν τῆς κακίας ἔξιν εἶπεν· αἰωνίους δέ μοχλοὺς, τὰς συγκρατούσας τήν χειρίστην ἔξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν.

4.93 (φγ') Ἡ τῶν ἀγίων ὑπομονή, τήν πονηράν δύναμιν προσβάλλουσαν, δαπανᾷ· ὡς πείθουσα τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἐγκαλλωπίζεσθαι πόνοις, τούς αὐτῆς διακόνους, καί πλεον ἐμπλατύνεσθαι (15Δ_252 > διδάσκουσα τοῖς παθήμασιν, ἢ ταῖς ἀνέσεσιν, οἱ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ἄγαν φροντίζοντες, ὑπόθεσιν αὐτοῖς ὑπερβαλλούσης κατά πνεῦμα δυνάμεως ποιουμένη, τήν κατά φύσιν τῆς σαρκὸς περί τό πάσχειν ἀσθένειαν. Ὅρα γάρ ὅπως τῆς καθ' ὑπερβολὴν θείας δυνάμεως ἐστὶν ὑπόθεσις, ἢ

κατά φύσιν τῶν ἀγίων ἀσθένεια, ἧς ἤττονα τόν ὑπερήφανον διάβολον Κύριος ἔδειξεν.

4.94 (fδ') Ὁ λόγος τῆς χάριτος, διά πολλῶν πειρασμῶν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἤγουν τὴν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, ὡσπερ Ἰωνᾶς διά πολλῶν θλίψεων πρὸς Νινευί διαβάς τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, ἔπεισε τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου, τῆς προτέρας δηλαδή περὶ τό κακόν κατά τὴν αἴσθησιν ἔξεως, καί περιελέσθαι τὴν στολὴν αὐτοῦ, τόν ἐπὶ τοῖς ἡθεσι λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τῦφον, καί περιβαλέσθαι σάκκον, τό πένθος δηλαδή καί τὴν δυσχερῆ καί τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καί βίῳ τῷ κατά Θεόν πρέπουσαν ἀγωγήν· καί καθίσαι ἐπὶ σποδοῦ· σποδός δέ ἐστίν ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ' ἧς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῆν διδασκόμενος, καί τὴν μᾶστιγα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπὶ τοῖς πλημμεληθεῖσιν, αὐτόν καταικίζουσαν.

4.95 (fε') Ὅρα ὅπως βασιλέα μὲν εἶναι λέγει, τόν φυσικόν νόμον· θρόνον δέ, τὴν ἐμπαθῆ κατ' αἴσθησιν ἔξιν· τὴν δέ στολὴν, τὴν τῆς κενῆς δόξης προβολήν· τόν δέ σάκκον, τό κατά τὴν μετάνοιαν πένθος· τὴν δέ σποδόν, τὴν ταπεινοφροσύνην· ἀνθρώπους δέ, τοὺς περὶ τόν λόγον· κτήνη δέ, τοὺς περὶ τὴν ἐπιθυμίαν· βόας δέ, τοὺς περὶ τόν θυμόν· πρόβατα δέ, τοὺς περὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν πταίοντας.

4.96 (fστ') Ὁ διά τὴν ἔννομον ἀρετὴν τῶν ἐν σαρκί παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καί διά τὴν ἄπταιστον γνῶσιν, ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι τῆ νόσω τῆς φυσιοῦσης οἰήσεως ὡς δεξιᾶς (15Δ_254 > οὐχ ἀλισκόμενος, ἀνὴρ γέγονε, μὴ γινώσκων δεξιάν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἐρῶν λυομένης, οὐδέ ἀριστεράν, ὡς τοῖς τῆς σαρκός οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθει. Δεξιάν οὖν, ὡς ἔοικεν, εἶπεν ὁ λόγος, τὴν ἐπὶ τοῖς δῆθεν κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δέ, τὴν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς πάθεισιν ἀκολασίαν. (=1348=) Ὁ γάρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τῆς σαρκός ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἀμαρτίαν· ὁ δέ τῆς γνώσεως, τὴν ψυχῆς ὡς δεξιᾶς οὐ γινώσκει κακίαν.

4.97 (fζ') Ἡ κατά λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν, ἤγουν ἡ κατ' ἐνέργειαν ἀληθὴς τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοιαν παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς δεξιᾶς καί ἀριστερᾶς ἐκατέρωθεν παρακειμένης τῆ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καί ἐλλείψεως. Εἰ γάρ οὐδέν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον, σαφῶς ὁ πρὸς τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν. Οὐ γάρ δυνατόν ἄμφω κατά ταῦτόν ἅμα καταθῆσαι τὰ ἀντικείμενα, καί θατέρῳ ἅμα τό ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

4.98 (fη') Εἰ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδεὶς, οὐδέ σκότους αἰτία κατά φύσιν ὑπάρχει τό φῶς, οὐδέ Χριστῷ συνενδεικνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος, δῆλον ὡς οὐδέ τῷ λόγῳ τό παράπαν συνυπάρχει τό παράλογον. Εἰ δέ τῷ λόγῳ συνέιναι παντελῶς οὐ δύναται τό παράλογον, ὁ πρὸς τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν, μόνην ὡς ἔστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζεται γινώσκων τὴν ἀρετὴν· καί διά τοῦτο μήτε δεξιάν διά τῆς ὑπερβολῆς, μήτε ἀριστεράν διά τῆς ἐλλείψεως ἐπιστάμενος. Ἐπ' ἀμφοῖν γάρ θεωρεῖται σαφῶς τό παράλογον.

4.99 (fθ') Ἀπιστίαν λέγει, τὴν ἄρνησιν τῶν ἐντολῶν· πίστιν δέ, τὴν (15Δ_256 > αὐτῶν συγκατάθεσιν· τό δέ σκότος, τοῦ καλοῦ τὴν ἄγνοιαν· τό δέ φῶς, τὴν τούτου διάγνωσιν. Χριστόν δέ κέκληκε, τὴν οὐσίαν τοῦ καλοῦ καί τὴν ὑπόστασιν· τόν διάβολον δέ, τὴν πάντων γεννητικὴν τῶν κακῶν χειρίστην ἔξιν.

4.100 (ρ') Εἰ ὅρος ὑπάρχει καί μέτρον τῶν ὄντων ὁ λόγος, ἴσον πρὸς ἀλογίαν ἐστί, καί διά τοῦτο παράλογον, τό παρά τόν ὄρον καί παρά τό μέτρον, ἢ πάλιν ὑπὲρ τόν ὄρον κινεῖσθαι καί ὑπὲρ τό μέτρον. Ἐπίσης γάρ ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τὴν ἔκπτωσιν· τό μὲν, ἄδηλον αὐτοῖς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πεῖθον τὴν κίνησιν καί ἀόριστον, οὐκ ἔχουσαν σκοπόν τόν Θεόν δι' ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινοούμενον· τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένοις· τό δέ,

παρά τόν σκοπόν, πρὸς μόνην τὴν αἴσθησιν αὐτοὺς πείθον, τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν, δι' ἀτονίας νοός, προεπινοούμενον τέλος νομίζοντας, τό κατ' αἴσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον· ἄπερ ἄγνοεῖ μὴ πάσχω, ὁ μόνω τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καὶ πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατὰ νοῦν οἰκειίας δυνάμεως περιγράφας τὴν κίνησιν, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν ὑπὲρ τόν λόγον ἢ παρά τόν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ

(15Δ_258 > 5.1 (α') Ὁ κατὰ φύσιν λόγος, διὰ μέσων τῶν ἀρετῶν, (=1349=) πρὸς τόν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τόν ἐπιμελούμενον πράξεως· ὁ δὲ νοῦς πρὸς τὴν σοφίαν εἰσάγει διὰ θεωρίας τόν ἐφιέμενον γνώσεως. Τό δὲ παράλογον πάθος, πρὸς τὴν αἴσθησιν πείθει καταφέρεισθαι τόν ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἧς τέλος ἐστί, τό πρὸς τὴν ἡδονὴν καθηλωθῆναι τόν νοῦν.

5.2 (β') Ἀρετὴν καλεῖ, τὴν ἀπαθεστάτην καὶ παγίαν περὶ τό καλόν ἕξιν, ἧς ἐφ' ἐκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα, ᾧ οὐδέν ἐστὶν ἐναντίον. Αἰτία δὲ τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὁ Θεός· τούτου δὲ κατ' ἐνέργειαν γνῶσις, ἢ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν πρὸς τό πνεῦμα κατὰ τὴν ἕξιν ἀλλοίωσις.

5.3 (γ') Εἰ ὁ λόγος διώρισεν ὡς πέφυκεν ἐκάστου τὴν γένεσιν, οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτὸ φυσικῶς ἢ ὑπερβέβηκεν ἢ ὑποβέβηκεν. Οὐκοῦν ὅρος μὲν τῶν ὄντων ἐστίν, ἢ κατ' ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δέ, ἢ ἐφικτὴ τοῖς οὔσι κατ' ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις. Τό δὲ ὑπὲρ τόν ὅρον φέρεσθαι καὶ τό μέτρον τῶν κινουμένων τὴν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, μὴ καταντώντων εἰς Θεόν, ἐν ᾧ ἢ κατ' ἔφεσιν πάντων ἴσταται κίνησις, ἀθυπόστατον δεχομένη τέλος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόλαυσιν. Τό δὲ παρά τόν ὅρον φέρεσθαι καὶ τό μέτρον τῶν κινουμένων τὴν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, ἀντί Θεοῦ καταντώντων πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἐν ἧ καθ' ἡδονὴν βέβηκεν ἢ τῶν παθῶν ἀνυπόστατος ἀπόλαυσις.

(15Δ_260 > 5.4 (δ') Ὁ πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων ἀσχετῶς ἀνατιθεὶς νοῦν, ἀγνοήσει παντελῶς, μηδένα θεωρῶν λόγον, ἐν τῷ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ὑπὲρ πάντα λόγον ὄντι κατ' οὐσίαν Θεῷ· πρὸς ὃν ἀπὸ τῶν ὄντων ἀπάντων συσταλεῖς, οὐδένα τῶν ἀφ' ὧν ἀπέστη λόγων, ἐπίσταται μόνον τόν πρὸς ὃν γέγονε κατὰ χάριν, ἀνερμηνεύτως θεώμενος. Καὶ γὰρ καὶ τοὺς τῶν ἀσωμάτων καὶ τοὺς τῶν σωμάτων ἀφήσει λόγους, ὁ πρὸς τόν Θεόν ἀναδραμών κατ' ἔκστασιν νοῦς. Οὐ γὰρ πέφυκε τι Θεῷ τῶν μετὰ Θεόν, ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.

5.5 (ε') Ἐπάρατον ὄντως πάθος ὁ τῦφος, καὶ ἐκ δύο κακῶν κατὰ σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας φημί καὶ κενοδοξίας· ὧν ἢ μὲν ὑπερηφανία, τὴν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φύσεως· ἢ δὲ κενοδοξία, τὴν τε φύσιν, καὶ αὐτὴν νόθον τὴν ἀρετὴν καθίστησιν. Οὐδέν γὰρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατὰ Θεόν διαπράττεται, καὶ οὐδέν τῷ κενοδόξῳ κατὰ φύσιν προέρχεται.

5.6 (στ') Ὑπερηφανίας ἴδιον, τό ἀρνεῖσθαι τόν Θεόν ἀρετῆς εἶναι γενέτην καὶ φύσεως· κενοδοξίας δέ, τό μερίζειν τὴν φύσιν πρὸς ἕφεσιν· ὧν ὁ τῦφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ ἀρνησιν ἐκούσιον ἔχουσα, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοϊαν.

(=1352=) 5.7 (ζ') Ὑπερηφανίας καὶ κενοδοξίας μίξις, ὁ τῦφος καθέστηκεν· πρὸς μὲν τόν Θεόν ἔχων τὴν καταφρόνησιν, καθ' ἣν πέφυκε βλασφήμως διαβάλλειν τὴν πρόνοιαν· πρὸς δὲ τὴν φύσιν κεκτημένος τὴν ἀλλοτρίωσιν, καθ' ἣν πάντα τὰ τῆς φύσεως παρά τὴν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατὰ παράχρησιν τρόπῳ τὴν τῆς φύσεως παραφθειρῶν εὐπρέπειαν.

5.8 (η') Τό πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τούς πειρασμούς, (15Δ_262 > ἀλλά καί τήν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τήν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν, δηλοῖ. Ἡ δέ διά πνεύματος κατά ψυχὴν ἀγχιστεία, σαρκὸς μὲν λύει τήν σχέσιν τῆς προαιρέσεως, Θεῷ δέ προσδεσμεῖ κατά πόθον προσηλωθεῖσαν.

5.9 (θ') Ὁ μὲν φυσικὸς νόμος, ὅταν οὐκ ἔχη πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον τήν αἴσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσπάζεσθαι πάντας πείθει τό συγγενές καί ὁμόφυλον, αὐτὴν ἔχοντας τήν φύσιν τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλον, κάκεῖνο βούλεσθαι πᾶσιν ἅπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρά τῶν ἄλλων γινόμενον, εἶναι δοκεῖ καταθύμιον. Καί τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησίν, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς.

5.10 (ι') Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τήν γνωμικὴν πάντων πρὸς πάντας ὁμόθυμον σχέσιν. Ἐφ' ὧν γάρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μία πέφυκεν εἶναι διάθεσις. Ἦν δέ διάθεσις ἡ αὐτή, καί ὁ κατ' ἠθος τρόπος, καί ὁ τοῦ βίου δρόμος εἰς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν. Ἦν δέ τρόπος ἠθῶν βίου δρόμος ἐστίν ὁ αὐτός, εἰς δηλονότι καί ὁ αὐτός κατά τήν γνώμην τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατά μίαν γνώμην ἄγων τούς πάντας πρὸς τόν ἕνα λόγον τῆς φύσεως· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διὰ τῆς φιλαυτίας διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτὸς νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐπέχων τὰς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστέρων ὁρμάς, ἐθίζει διδάσκων, πρὸς μόνην αὐτοῦ ὁρᾶν τήν τοῦ Ἰσοῦ διανομήν, καθ' ἣν τῆς δικαιοσύνης τό κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται, ποιῶν, τόν μὲν φόβον, διάθεσιν, ἡρέμα κατά μικρόν τῆ περι τὸ καλόν γνώμη συγκρατυνομένη· ἔξιν δέ, τήν συνήθειαν, τῆ λήθη τῶν προτέρων καθαιρομένην, καί τό φιλάλληλον ἑαυτῆ συναποτίκτουςαν.

(15Δ_264 > 5.11 (ια') Ὁ γραπτὸς νόμος, φησί, κωλύων φόβῳ τήν ἀδικίαν, ἐθίζει πρὸς τό δίκαιον· χρόνῳ δέ τό ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον, ὑφ' ἧς παγία πρὸς τό καλόν ἔξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

5.12 (ιβ') Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, αὐτόν ἀμέσως διδάσκει τούς ἀγομένους μιμεῖσθαι τόν Θεόν, ὅς τοσοῦτον ὑπέρ ἑαυτόν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἰπεῖν, καί ταῦτα διὰ τήν ἀμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἠγάπησεν, ὥστε καί (=1353=) εἰς τήν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν ἔλθειν ἀτρέπτως, ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα· καί φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι καί ἄνθρωπον γενέσθαι, καί τῶν ἀνθρώπων ἕνα χρηματίσαι βούλεσθαι, καί τήν ἡμετέραν κατάκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μή παραιτήσασθαι· καί τοσοῦτον ἡμᾶς θεῶσαι κατά χάριν, ὅσον κατ' οἰκονομίαν αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μή μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καί ὡς ἑαυτούς ἀλλήλους ἀγαπᾶν πνευματικῶς, ἀλλά καί ὑπέρ ἑαυτούς ἀλλήλων κήδεσθαι θεϊκῶς, καί ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι, τό κατ' ἀρετήν ὑπέρ ἀλλήλων τόν ἐκούσιον προθύμως αἰρεῖσθαι θάνατον. Οὐκ ἔστι γάρ ἄλλη μείζων ταύτης ἀγάπη, φησίν, ἵνα τις θῆ τήν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπέρ φίλου αὐτοῦ.

5.13 (ιγ') Ὁ μὲν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελών εἴπω, λόγος φυσικὸς, τήν αἴσθησιν λαβὼν ὑποχείριον, πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ' ἣν τῶν φυσικῶς συνημμένων ἐστίν ἡ διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτὸς νόμος ἐστίν, λόγος φυσικὸς μετὰ τήν κατ' αἴσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν, προσλαβὼν καί πόθον πνευματικόν τῆς πρὸς τό συγγενές ἀλληλουχίας συνεκτικόν. Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, ὑπέρ φύσιν καθέστηκεν λόγος, πρὸς θέωσιν ἀτρέπτως τήν φύσιν μεταλλάτων, καί ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῆ (15Δ_266 > φύσει τῶν ἀνθρώπων, τό ὑπέρ οὐσίαν καί φύσιν ἀρχέτυπον, καί τήν τοῦ αἰεῖ εἶναι διαμονήν παρεχόμενος.

5.14 (ιδ') Τό μὲν ἔχειν ὡς ἑαυτόν τόν πλησίον, μόνης ἐστί φροντίσαι τῆς πρὸς τό εἶναι ζωῆς· ὅπερ φυσικοῦ νόμου καθέστηκε· τό δέ τόν πλησίον ἀγαπᾶν ὡς ἑαυτόν,

καί τῆς πρὸς τό εὖ εἶναι κατ' ἀρετὴν ἐστὶ προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτὸς ἐπιτρέπει νόμος· τό δέ ὑπὲρ ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι τὸν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτός ἐστιν ἰδιαίτατον.

5.15 (ιε') Ὁ κωλυόμενος τῶν πρὸς ἡδονὴν σώματος ἀφορμῶν, μανθάνει Προνοίας λόγους, ἐπεχούσης τὴν ἐξαπτικήν ὕλην τῶν παθῶν· ὁ δὲ τὰς πρὸς ὀδύνην σώματος δεχόμενος μάλιστα, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίοις πόνοις αὐτὸν ἐκκαθαίρουσης.

5.16 (ιστ') Εἰ τὸν προφήτην διὰ τὴν σκηνήν καί τὴν κολόκυνθαν λυπούμενον, λέγω δὲ τὴν σάρκα καί τὴν τῆς σαρκὸς ἡδονήν, τῆς δὲ Νινευί τὸν Θεὸν ἀντεχόμενον ἀντεισηγάγεν ὁ τῆς Γραφῆς λόγος, δῆλον ὡς τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμίων καί ἐπεράστων, τόδε τῷ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὄντων πολλῷ κρεῖττον ἐστὶ καί τιμιώτερον, ἦπουγε [unus Reg. ὅπου γε] τῶν οὐκ ὄντων, καί μόνῃ προλήψει κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων, ὧν οὐδεὶς τό παράπαν ἐστὶ κατά τὴν ὕπαρξιν λόγος· μόνῃ δὲ φαντασία τὸν νοῦν φενακίζουσα, καί σχῆμα τοῖς οὐκ οὔσι διάκενον, ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

(=1356=) 5.17 (ιζ') Ἡ μὲν ἀκριβὴς γνῶσις τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, (15Δ_268 > μόνους ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις τοῦ Πνεύματος· οἱ δὲ διὰ πολλὴν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τὸν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσόπτρου δίκην καθαροῦ καί διαυγοῦς, ἅμα τῇ προσβολῇ, καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐτοῖς καί ἐμπίπτουσιν τὴν τῶν θείων δέχονται γνῶσιν. Οἷς δὲ ταῖς τῶν παθῶν κηλῖσιν ὁ βίος κατέστικται, μόλις κἄν ἐξ εἰκότων τινῶν στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τὴν τῶν θείων γνῶσιν ἐστὶ δυνατόν, μὴ ὅτι γε νοῆσαί τε καί φράσαι ταύτην δι' ἀκριβείας ἀπαυθαδίζεσθαι.

5.18 (ιη') Ὁ τοῦ νοῦ μορφήν τὴν ἐξ ἀρετῶν ἐν Πνεύματι θείῳ δεξάμενος γνῶσιν, τὰ θεῖα λέγεται παθεῖν, ὅτι μὴ φύσει κατά τὴν ὕπαρξιν, ἀλλὰ χάριτι κατά τὴν μέθεξιν, ταύτην προσέλαβεν. Ὁ δὲ τὴν ἐκ χάριτος μὴ δεξάμενος γνῶσιν, κἄν λέγη τι γνωστικόν, οὐκ οἶδε κατά πείραν τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν. Ψιλή γάρ μάθησις, τὴν καθ' ἕξιν γνῶσιν οὐ δίδωσι.

5.19 (ιθ') Νοῦς εἰς ἄκρον διὰ τῶν ἀρετῶν καθαιρόμενος, τοὺς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδιδάσκεσθαι λόγους, τὴν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρακτηρισθεῖσαν γνῶσιν οἰκεῖον ποιούμενος πρόσωπον. Καθ' ἑαυτὸν γάρ ἀνείδεός τε καί ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς, μορφήν ἔχων ἐπίκτητον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἢ τὴν ἐκ τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσιν ἄγνοιαν.

5.20 (κ') Πᾶς ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκῶς ἀγάπης, τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον ἔχει διὰ τῆς ἡδονῆς βασιλεύοντα, τὸν μηδεμίαν θείαν ἐντολήν φυλάξει δυνάμενος ἢ βουλόμενος. Τῆς γάρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ' ἀρετὴν διεξαγομένης ζωῆς τε καί βασιλείας, προτιμήσας τὴν φιλήδονον ζωὴν, τὴν ἄγνοιαν ἀντὶ τῆς γνώσεως ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο.

5.21 (κα') Ὁ μὴ διαβαίνων κατά νοῦν πρὸς τὴν ἔνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος θείαν εὐπρέπειαν, τὴν τῆς γνώμης φιλήδονον (15Δ_270 > σχέσιν, ἦγουν τὴν κοσμικὴν προσπάθειαν καί φιλοκοσμίαν γεννᾶν πέφυκεν, ἐκ τῆς κατά μόνην τὴν ἐν λόγῳ τοῦ νόμου μαθήσεως προφορὰν.

5.22 (κβ') Αἰσχύνη στόματός ἐστιν, ἢ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἐν ᾧ γάρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς ἐμφαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῆς διαπλάσεως, κατά τὴν γνωμικὴν σχέσιν γεννᾶσθαι πέφυκεν· ἦγουν, ἢ τὸν κόσμον φιλοῦσα διάθεσις, καί ἢ κατά νοῦν φιλήδονος μελέτη τῶν λογισμῶν. Πρὸς ὃ γάρ σχετικῶς διακειμέθα, πρὸς ἐκεῖνο καί κατά νοῦν μελέτην κεκτῆμεθα.

(=1357=) 5.23 (κγ') Ἡ πάλιν αἰσχύνῃ στόματός ἐστιν, ἢ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καὶ τό καθ' ἡδονὴν πρὸς αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος, τοῦ νοῦ κίνησις. Χωρὶς γάρ τῆς κατὰ νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρὸς διάπλασιν μορφῆς, οὐδαμῶς πάθος ἄγεται. Ἡ ἀνάθημά ἐστι, καὶ ἡ πρόσυλος καὶ ἀκαλλῆς τῶν παθῶν καὶ ἀδιατύπωτος κίνησις· αἰσχύνῃ δὲ στόματος, ἢ τό πάθος εἰδοποιούσα πρὸς αἴσθησιν τοῦ νοῦ κίνησις, καὶ ταῖς ἐπινοίαις ὕλην ἀρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

5.24 (κδ') Ὁ διὰ τρυφήν σωματικὴν καὶ ἀνάπαυσιν τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐορτάς, τὰ τε Σάββατα καὶ τὰς νεομηνίας κατὰ τὸν νόμον τὸν Θεὸν διατεταχέναι πιστεύων, πάντη τε καὶ πάντως, ὑπὸ τὴν ἐνοχὴν γενήσεται τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τὴν αἰσχύνῃ τῆς τῶν ἐπ' αὐταῖς αἰσchrῶν λογισμῶν ῥυπαρίας· ὑπὸ τε τὸν φθειρόμενον ἔσται κόσμον, καὶ τὴν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματον μελέτην· ὑπὸ τε τὴν ὕλην τῶν φθειρομένων τίμιον ἔχειν δυνάμενος.

5.25 (κε') Ὁ πεισθεὶς θεῖαν εἶναι διαταγὴν τό σωματικῶς κατὰ νόμον τρυφᾶν, τὴν γαστριμαργίαν ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει (15Δ_272 > πρὸς συμβίωσιν μετὰ χαρᾶς, ἐξ ἧς γεννᾶ τούς μολύνοντας τῇ παραχρήσει τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων τρόπος.

5.26 (κστ') Ἐπειδὴν τό θεωρητικὸν τῆς ψυχῆς τὴν τρυφήν κατὰ τὸν ἐν γράμματι νόμον ὡς θεῖαν διὰ τὴν ἐντολὴν ἀσπάσεται πρὸς συμβίωσιν, τὴν τῶν αἰσθήσεων παρά φύσιν μετέρχεται χρῆσιν, μηδεμιᾶς συγχωροῦν κατὰ φύσιν διαφαίνεσθαι τὴν χρῆσιν τῆς ἐνεργείας. Γεννᾶ γάρ τὴν τε τῶν παθῶν ἔξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ ὡς θεῖαν εἰσοικίζεται τὴν γαστριμαργίαν, πρὸς γένεσιν τῶν ῥυπαινόντων τῇ παραχρήσει τὰς αἰσθήσεις τρόπων, εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐν τοῖς οὐσι φυσικῶν λόγων τε καὶ σπερμάτων.

5.27 (κζ') Οὐδεὶς μόνῃ προσανέχων τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρεία, φυσικὸν τό παράπαν δύναται· ἂν παραδέξασθαι λόγον ἢ λογισμόν, ὅτι μηδέ πέφυκε ταυτὸν εἶναι τῇ φύσει τὰ σύμβολα. Ὁ γάρ τοῖς συμβόλοις ἐναπομένων τοῦ νόμου, οὐ δύναται κατὰ λόγον τὴν τῶν ὄντων φύσιν ὄρᾶν, καὶ τούς τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τοῖς οὐσι λόγους περιποιεῖσθαι, διὰ τό τῶν συμβόλων πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

5.28 (κη') Ὁ Θεὸν τὴν κοιλίαν ἡγούμενος, καὶ ὡς ἐπὶ δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μόνων οἶδεν ὡς θεῶν ἀντέχεσθαι διὰ σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καὶ διὰ τοῦτο μόνῃ περιέπει τὰ χρονικά, τουτέστι τὴν ὕλην καὶ τό εἶδος, καὶ τὴν κατὰ παράχρησιν πενταπλὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. Τῇ γάρ ὕλῃ καὶ τῷ εἶδει συμπλακεῖσα κατὰ μίξιν ἢ αἴσθησις, ἀποτελεῖν μὲν πάθος, ἀπεκτείνειν δὲ καὶ ἀναιρεῖν τούς κατὰ φύσιν πέφυκε λόγους. Πάθος γάρ καὶ φύσις κατὰ τὸν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσιν. Οὐ γάρ πέφυκε πάθει (=1360=) ἐμφαίνεσθαι τό παράπαν φύσεως λόγος, ὡσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατὰ γένεσιν πάθος.

5.29 (κθ') Ὁ μὴ πιστεύων τὴν Γραφήν εἶναι πνευματικὴν, τῆς οἰκείας (15Δ_274 > κατὰ τὴν γνῶσιν πενίας οὐκ αἰσθάνεται, ἀλλὰ λιμῶ διαφθείρεται. Λιμὸς γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς, ἔκλειψις τῶν κατ' αὐτὴν τὴν πείραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καὶ ἀπορία καὶ σπάνις παντελῆς τῶν τὴν ψυχὴν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. Πῶς γάρ λιμόν ἡγήσεται τις ἢ ζημίαν, τὴν τῶν καθάπαξ αὐτῷ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαίρεσιν;

5.30 (λ') Λιμώττει ἐπ' ἀληθείας τῶν πιστῶν καὶ ἐπεγνωκότων τὴν ἀλήθειαν ὁ λαός, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν τῇ χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καὶ γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῷ γράμματι δουλείας, μὴ διατρέφουσα τὸν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλοφυΐαις, ἀλλὰ πληροῦσα τὴν αἴσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας, ταῖς σωματικαῖς τῶν Γραφῶν συμβόλων διατυπώσεσι.

5.31 (λα') Πᾶς ὁ τήν πνευματικὴν τῆς ἁγίας Γραφῆς θεωρίαν μὴ προσιέμενος, τόν τε φυσικόν ταύτη καί τόν γραπτόν κατά τούς Ἰουδαίους συναπώσατο νόμον, καί τόν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ' ὃν δίδεται τοῖς κατ' αὐτόν ἀγομένοις ἡ θέωσις. Ὁ τοίνυν τόν γραπτόν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τήν ψυχὴν οὐ διατρέφει· καί ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ σοφίᾳ τόν νοῦν οὐχ ἐστιᾷ φιλοτίμως· καί ὁ τό μέγα τῆς καινῆς χάριτος μὴ γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως οὐκ ἀγάλλεται. Οὐκοῦν ἡ ἔλλειψις τῆς κατὰ τόν γραπτόν νόμον θεωρίας, ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τήν ἔνδειαν τῆς κατὰ τόν φυσικόν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσαν τῆς κατὰ τό καινόν μυστήριον χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντως τήν ἄγνοιαν.

5.32 (λβ') Πᾶς νοῦς κατὰ Χριστόν διορατικός καί ἰσχυρός ὁράσει, αἰεὶ ἐφίεται καί ζητεῖ τό πρόσωπον Κυρίου. Πρόσωπον δέ Κυρίου (15Δ_276 > καθέστηκεν, ἡ κατ' ἀρετὴν τῶν θείων ἀληθῆς θεωρία, καί γνῶσις, ἦν ζητῶν, διδάσκεται τήν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτόν ἐνδείας καί ἀπορίας. Ὡσπερ γάρ τό πρόσωπον χαρακτηριστικόν ἐστι τοῦ καθ' ἕκαστον, οὕτω καί ἡ πνευματικὴ γνῶσις ἐμφαντικῶς χαρακτηρίζει τό θεῖον. Ἦν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τό πρόσωπον Κυρίου. Ὁ δέ κατασαρκούμενος κατὰ τό γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄγνοιαν ἔχει, πρὸς μόνην (=1361=) σαρκὸς ἡδονὴν ἐντολήν ἐκδεχόμενος, καί μόνης κατ' αἴσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος.

5.33 (λγ') Ὁ μὲν σωματικῶς κατὰ τόν νόμον λατρεύων, καθάπερ ὕλην γεννᾷ τήν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίαν, καί ὡς εἶδος τήν ἐπ' αὐτῇ τοῦ νοῦ συγκατάθεσιν ταῖς προσφόροις ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων ὑλικῶς διαπλάττεται. Ὁ δέ πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ὡς μὲν ὕλην τήν ἐνέργειαν, ὡς εἶδος δέ τῆς ἁμαρτίας τήν συγκατάθεσιν, μετὰ τῶν κατὰ παράχρησιν πρὸς ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως τρόπων θανατοῖ, διὰ τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας.

5.34 (λδ') Τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τούς περί τήν ὕλην καί τό εἶδος κατὰ παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν πέντε αἰσθήσεων· λέγω δέ τήν ἐμπαθῆ τε καί παρά φύσιν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων συμπλοκήν, ἡγουν τὰ ὑπὸ χρόνον καί ρεῦσιν, μετὰ τήν πάροδον τῆς ἐν νόμῳ κατὰ τό γράμμα σωματικῆς λατρείας, καί τήν τῆς ἀγνοίας διάβασιν, παραδίδωσι θανατωθῆναι τοῖς κατὰ φυσικὴν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις καί λογισμοῖς, ὁ πνευματικός νόμος, ἢ νοῦς· τήν ἐν τοῖς συμβόλοις πρὸς αἴσθησιν καί σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπὸ χρόνον σχέσιν, ἀφανίσαι καί θανατῶσαι, κατὰ τό ὕψος γινομένοις τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

5.35 (λε') Χωρὶς φυσικῆς θεωρίας, οὐδεὶς τήν πρὸς τὰ θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφασιν διαγινώσκει. Εἰ γάρ μὴ φυσικῶς (15Δ_278 > πρότερόν τις τήν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων καί νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθήσει κατὰ νοῦν, ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύτων τήν αἴσθησιν θέμενος, πρὸς τήν τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τύποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ' ἣν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος ἀντεχόμενος, τήν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς γνώσεως εἰκότως ἀπορίαν οὐ παραμυθεῖται τῆς Γραφῆς τήν γῆν, ἡγουν τό σῶμα, κατὰ τόν ἀπατηλόν ὄφιν ἐσθίειν ἑαυτόν καταδικάσας· ἀλλ' οὐ κατὰ Χριστόν, τόν οὐρανόν, ἡγουν τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα καί τήν ψυχὴν, τουτέστι τόν οὐράνιον καί ἀγγελικόν ἄρτον· λέγω δέ, τήν ἐν Χριστῷ τῶν Γραφῶν πνευματικὴν θεωρίαν καί γνῶσιν βρωματιζόμενος, ἦν δίδωσι δαψιλῶς ἐπιχορηγομένην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν Θεός, κατὰ τό γεγραμμένον, Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.

5.36 (λστ') Χρή τήν κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα τῆς Γραφῆς ἐκδοχὴν, ὡς παθῶν προδήλως καί τῆς πρὸς τὰ χρονικά καί ῥέοντα σχετικῆς διαθέσεως οὔσαν

γεννητικήν, ἤγουν τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς ἐνεργείας, ὡς Σαοὺλ τέκνα καὶ ἔκγονα, διὰ τῆς φυσικῆς ἐν ὄρει, (=1364=) τῇ τῶν θείων ἀναγωγῇ λογίων ἀφανίσαι θεωρίας, εἴ πως ἐμφορηθῆναι θείας ἐφιέμεθα χάριτος.

5.37 (λζ') Ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν ὃ τε νόμος κατὰ μόνον τὸ γράμμα νοούμενος, καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καὶ εἴ τις ἐκείνων ὑπάρχει κατὰ διάνοιαν μιμητής, μόνῳ τῷ γράμματι περιγράφων τοῦ νόμου τὴν δύναμιν, καὶ μὴ δεχόμενος πρὸς τὴν φανέρωσιν τῆς μυστικῆς ἐγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως τὴν φυσικὴν θεωρίαν, μέσην ὑπάρχουσαν τύπων καὶ ἀληθείας· τῶν μὲν, τοὺς ἀγομένους ἀπάγουσαν, πρὸς δὲ τὴν ἐπανάγουσαν· ἀλλ' οἷον ταύτην πάμπαν ἀρνούμενος, καὶ τῆς τῶν θείων αὐτὴν ἕξω ποιούμενος μυσταγωγίας. Ταύτην τοιγαροῦν χρή τοῦ νόμου τὴν (15Δ_280 > σωματικὴν καὶ πρόσκαιρον ἐκδοχὴν ὡς ὑπὸ χρόνον καὶ ῥέουσιν, ἀποκτείνειν διὰ τὴν φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, τοὺς τῶν θείων ἐπιμελητάς θεαμάτων.

5.38 (λη') Τὸν σωματικὸν νοῦν τῆς Γραφῆς ἀφανίζει παντελῶς, ὁ πράξει διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀποκτείνων τὴν γενομένην ἐκ τοῦ γραπτοῦ νόμου, πρὸς τὴν ἄστατον ὕλην καὶ ῥέουσιν τῇ ψυχῇ φιλήδονον σχέσιν καὶ φιλοσώματον, κατασφάττων ὡς τέκνα τοῦ Σαοὺλ καὶ ἔκγονα, τὴν χαμαίζηλον τοῦ νόμου διάνοιαν, διὰ μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, καὶ φανεράν ποιούμενος ἐνώπιον Κυρίου, δι' ἐξομολογήσεως δηλαδὴ, τὴν πρὸς σῶμα τοῦ νόμου προτέραν ἐκδοχὴν. Τοῦτο γάρ τό, Ἐξηλιάσαι, νοεῖσθαι δύναται τοῖς φιλομαθέσιν, ἔναντι Κυρίου. Καὶ ἐξηλιάσαν αὐτούς, φησὶν, ἐν τῷ ὄρει ἔναντι Κυρίου· εἰς φῶς ἀγαγόντες, διὰ τῆς γνώσεως δηλαδὴ, τὴν κατὰ τὸ γράμμα πεπλανημένην πρόληψιν· ὅπερ ἐστὶ, φανερώσαι κατὰ τὸ ὕψος τῆς θεωρίας τὸ γράμμα τοῦ νόμου νεκρὸν διὰ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

5.39 (λθ') Τὸ γράμμα, φησὶν, ἀποκτείνει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Διὸ χρή τὸ ἀποκτείνειν πεφυκός, ἀποκτείνεσθαι πνεύματι ζωοποιῶ. Συνυπάρχειν γάρ ἀλλήλοις κατ' ἐνέργειαν ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ τὸ σωματικὸν τοῦ νόμου καὶ τὸ θεῖον, ἤγουν τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδὲ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατὰ φύσιν ζωῆν, τὸ ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

5.40 (μ') Τὸ μὲν πνεῦμα, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τὸ δὲ γράμμα, ζωῆς ἐστὶν ἀφαιρετικόν. Οὐκοῦν οὐ δύναται καὶ τὸ γράμμα πράττειν κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ πνεῦμα, ὡςπερ οὐδὲ τὸ ζωοποιόν τῷ φθοροποιῶ συνυπάρχειν.

(=1365=) 5.41 (μα') Περιτομή ἐστὶ μυστικὴ, τῆς ἐμπαθοῦς κατὰ νοῦν περὶ (15Δ_282 > τὴν ἐπέισακτον γένεσιν σχέσεως, παντελῆς περιαιρέσεως. Φυσικῶς γάρ ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, οἶδαμεν ὡς οὐκ ἔστι τελειότης ἢ τῆς ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ἀρτιότητος περιαιρέσεως. Οὐ γάρ ποιεῖ τελειότητα φύσις διὰ τέχνης κολοβουμένη, καὶ διὰ περινοίας, ἀποτιθεμένη τὸ προσόν αὐτῇ θεόθεν κατὰ λόγον δημιουργίας, ἵνα μὴ τὴν τέχνην, Θεοῦ πρὸς βεβαίωσιν δικαιοσύνης ἰσχυροτέραν εἰσάγωμεν, καὶ τὴν περινενοημένην τῆς φύσεως ἔλλειψιν, ἀναπληρωτικὴν ποιώμεθα τῆς ἐν δικαιοσύνῃ κατὰ δημιουργίαν ἐλλείψεως· ἀλλ' ἐκ τῆς τοπικῆς τοῦ περιτεμνομένου μορίου θέσεως, διδασκόμεθα ποιεῖσθαι γνωμικῶς τὴν περιτομὴν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ' ἣν μᾶλλον τῇ φύσει συντρέχειν ἢ γνώμη ρυθμίζεται, τὸν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένην.

5.42 (μβ') Φυσικὸν ἢ ἀκροβυστία. Πᾶν δὲ φυσικόν, θείας ἔργον δημιουργίας ἐστὶ, καὶ λίαν καλόν, κατὰ τὴν φάσκουσαν φωνήν· Καὶ εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Ὁ δὲ νόμος ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τὴν ἀκροβυστίαν διὰ περιτομῆς, τὸν Θεὸν εἰσάγει, διὰ τέχνης τὸ οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον, ὅπερ κἄν ἐννοεῖν ἀσεβέστατον. Οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τὴν φύσιν ὁ Θεός διορθοῦται διὰ τέχνης, ἀλλὰ τὸ ἐπιπειθές

λόγω τῆς ψυχῆς παθητικόν περιτέμνεσθαι κελεύει, τό διά τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον, ὅπερ γνῶσις διά τῆς κατά πρᾶξιν ἀνδρείας, τῆς γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν. Ὁ γάρ περιτέμνων ἱερεύς, σημαίνει τήν γνῶσιν, τήν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατά τοῦ πάθους, τήν τοῦ λόγου κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρείαν. Ἀφανίζεται γάρ ἡ τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος.

5.43 (μγ') Τό Σάββατον, παθῶν ἐστί καί τῆς περί τήν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεως ἀνάπαυσις· ἡ τελεία παθῶν ἀπραξία, (15Δ_284 > καί τῆς περί τά πεπονημένα καθολική τοῦ νοῦ παύλα κινήσεως, καί πρός τό Θεῖον τελεία διάβασις· ἐν ᾧ τόν δι' ἀρετῆς καί γνώσεως κατά τό θεμιτόν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τήν οἴανον παντελῶς ὕλην ἐξαπτικήν ἐνθυμεῖσθαι παθῶν, οὔτε μήν φύσεως τό παράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μή πάθουσιν ἡδόμενον, ἢ φύσεως ὅροις μετρούμενον, κατά τούς Ἑλληνας τόν Θεόν δογματίζωμεν· ὄνπερ ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγή, καί ἡ παντελής καθ' ὑπεροχήν ἀγνωσία παρίστησι.

(=1368=) 5.44 (μδ') Στέφανός ἐστί χρηστότης, πίστις καθαρᾶ, λίθων τιμίων δίκην ταῖς τῶν δογμάτων ὑψηγορίαις, καί λόγοις διηνηθισμένη πνευματικοῖς καί νοήμασι, τόν θεοφιλή καθάπερ διασφίγγουσα νοῦν. Ἡ μάλλον στέφανος χρηστότητός ἐστί, αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν κατά πρόνοιαν καί κρίσιν τρόπων, ἡγουν ἐγκρατεία τῶν ἐκουσίων, καί ὑπομονή τῶν ἀκουσίων παθῶν, ὡς κεφαλὴν τόν νοῦν περιγράφων, καί τῇ μετοχῇ τῆς κατά θέωσιν χάριτος αὐτόν ἑαυτοῦ τόν νοῦν ποιῶν ὠραιότερον.

5.45 (με') Ἐνταῦθα τήν ἐγκράτειαν, ἔργον εἶναι λέγει τῆς Προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικῆν παθῶν· τήν ὑπομονήν δέ, τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμά φησιν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς, καί τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχουσας σύμβολον· πρός ἀρετήν, ὡς ἀπ' Αἰγύπτου τῆς ἀμαρτίας, τούς ὑπ' αὐτῆς κρατούμενους διαβιβάζουσας.

5.46 (μστ') Οὐ τάς ἡμέρας τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεός ὑπό τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε Σάββατον, καί τάς νεομηνίας, καί τάς ἑορτάς· οὕτω γάρ ἄν λατρεύειν τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα κατά νόμου ἐντολήν ἐδογματίσεν, οἰομένους σεπτὰς εἶναι φύσει (15Δ_286 > τάς ἡμέρας, καί διά τοῦτο προσκυνητάς· ἀλλ' ἑαυτόν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διά τῶν ἡμερῶν παρεδήλωσεν. Αὐτός γάρ ἐστί Σάββατον μέν, ὡς τῶν ἐν σαρκί τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καί τῶν κατά δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις. Πάσχα δέ, ὡς ἐλευθερωτής τῶν τῇ πικρᾷ δουλείᾳ κεκρατημένων τῆς ἀμαρτίας· Πεντηκοστή δέ, ὡς ἀπαρχή καί τέλος τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα φύσει συνέστηκε. Σκόπει δέ πῶς ὁ νόμος ἀπόλλυσι τούς νοοῦντας αὐτόν σωματικῶς, τῇ κτίσει λατρεύειν παρά τόν Κτίσαντα πείθων, καί ἡγεῖσθαι φύσει σεπτὰ, τά δι' αὐτούς γεγονότα, τόν δι' ὃν αὐτοί γεγονασιν ἀγνοήσαντας.

5.47 (μζ') Ὁ μέν κόσμος, τόπος ἐστί πεπερασμένος, καί στάσις περιγεγραμμένη· ὁ δέ χρόνος, περιγραφομένη καθέστηκε κίνησις, ὅθεν καί ἀλλοιωτή τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν ἡ κατά τήν ζωὴν κίνησις. Ὅπηνίκα δέ τόν τόπον διελθοῦσα καί τόν χρόνον, κατ' ἐνέργειάν τε καί ἔννοιαν ἡ φύσις, ἡγουν τά ὧν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τήν πεπερασμένην στάσιν καί κίνησιν, ἀμέσως συναφθῇ τῇ προνοίᾳ, λόγον εὐρίσκει τήν πρόνοιαν, κατά φύσιν ἀπλοῦν τε καί στάσιμον, καί μηδεμίαν ἔχοντα πάντη περιγραφὴν, καί διά τοῦτο παντελῶς οὔτε κίνησιν.

5.48 (μη') Ἐν μέν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἡ φύσις, (=1369=) ἀλλοιωτήν ἔχει τήν κίνησιν, διά τήν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καί τήν καθ' ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φοράν· ἐν δέ τῷ Θεῷ γινομένη, διά τήν φυσικήν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀκίνητον ἔξει, καί στάσιμον ταυτοκινήσιαν, περί τό ταυτόν καί ἐν καί μόνον, ἀϊδίως γινομένην, ἣν οἶδεν ὁ λόγος ἄμεσον εἶναι περί τό πρῶτον αἴτιον, τῶν ἐξ αὐτοῦ πεπονημένων μόνιμον ἴδρυσιν.

5.49 (μθ') Μυστήριον ἔστι Πεντηκοστῆς, ἡ πρὸς τὴν Πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἔνωσις· ἤγουν ἡ πρὸς τὸν λόγον κατὰ (15Δ_288 > τὴν τῆς Προνοίας ἐπίνοιαν τῆς φύσεως ἔνωσις, καθ' ἣν οὐδεμία τὸ παράπαν ἔστί χρόνου καὶ γενέσεως ἔμφασις. Σάλπιγξ δὲ πάλιν ἡμῶν ἔστιν ὁ λόγος, ὡς τὰς θείας καὶ ἀρρήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις· ἰλασμός δέ, ὡς ἐν ἑαυτῷ τὰ ἡμέτερα, καθ' ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα· καὶ τῇ δωρεᾷ τῆς χάριτος ἐν πνεύματι, τὴν ἁμαρτήσασαν φύσιν θεοποιῶν· σκηνοπηγία δέ, ὡς τῆς ἡμῶν κατὰ τὴν θεομίμητον ἔξιν περὶ τὸ καλὸν ἀτρεψίας πρᾶξις, καὶ ὁ τῆς πρὸς ἀθανασίαν μεταποιήσεως συνεκτικός δεσμός.

5.50 (ν') Ὁ ψιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις, περὶ τὰ πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθῆς παρασκευάζει τοὺς θύοντας. Φιλεῖ γὰρ χαίρειν τὸ γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τὸ προσκυνούμενον. Ὅθεν θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, τὴν τῶν παθῶν μᾶλλον σφαγὴν, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν δυνάμεων προσαγωγὴν· ὧν, τοῦ μὲν λόγου, τύπος ἔστιν ὁ κριός· τοῦ δὲ θυμοῦ φέρει σύμβολον ὁ ταῦρος· τῆς δὲ ἐπιθυμίας, ἡ αἶξ ὑπάρχει δήλωσις.

5.51 (να') Θυσίας πνευματικὰς καὶ γινώσκομεν, οὐ μόνον τὴν τῶν παθῶν νέκρωσιν σφαττομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἔστί ῥῆμα Θεοῦ, καὶ πάσης τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς, ὡς αἵματος τὴν κατὰ πρόθεσιν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ἠθῶν, καὶ πασῶν τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων προσαγωγὴν ἀφιερουμένων Θεῷ, καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἐν Πνεύματι χάριτος πρὸς τὴν θεῖαν λῆξιν ὀλοκαυτουμένων.

(=1372=) 5.52 (νβ') Ὁ χοϊκός νοῦς τῆς Γραφῆς, κρατῶν τῆς ψυχῆς, τοὺς φυσικούς ἀποβάλλεται λόγους, τῇ παραχρήσει τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων αὐτοῦς ἐξαφανίζων. Οὗτος γὰρ ζῶν, ἐπ' ἀληθείας συντελεῖ καὶ διώκει καὶ ἀπόλλυσι, σαρκὶ μόνῃ τὸν νόμον περιγράφων, τοὺς κατὰ φύσιν φημί λόγους καὶ λογισμούς, τιμῶν ὡς (15Δ_290 > θεῖα τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ἅπερ οἱ κατὰ φύσιν λογισμοί, λαμβάνοντες ἄδειαν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος, ἀποκτείνουσιν ἐπιταυτὸ καὶ θανατοῦσιν.

5.53 (νγ') Ἄμα τις τὴν τῶν ἀρετῶν λογικῶς μετέλθοι φιλοσοφίαν, ἅμα καὶ τὴν τῶν Γραφῶν πρὸς τὸ πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν ἐκδοχὴν, ἐν καινότητι γράμματος, διὰ τῆς κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα ταπεινοτέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεύς παθῶν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους γινόμενος, καὶ ἁμαρτίας θεραπευτής.

5.54 (νδ') Ἄμα τις παύσεται κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα τὴν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ἅμα καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα κατὰ νοῦν διὰ μέσης ἀνατρέχει τῆς φύσεως, ἐκεῖνα πράττων πνευματικῶς, ἅπερ σωματικῶς ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτελῶν, ἔχει τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον.

5.55 (νε') Πᾶς νοῦς κατὰ Θεὸν ὑψηλός καὶ μετέωρος, κατὰ τὸ αὐτό, τὴν τε τῶν παθῶν κατασφάττει ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἀσχήμονα κίνησιν· πρὸς δέ, καὶ τοὺς κατὰ παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἀκολάστους τρόπους. Ἀναιροῦνται γὰρ τὰ πάθη ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως λογισμῶν, κατὰ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν θριαμβευόμενα.

5.56 (νστ') Τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἤγουν τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, ἡ χάρις ἀφανίζων πέφυκε τοῦ ἀγίου βαπτίσματος· καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, ἀποκτείνει τὴν μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ἤγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως, βοῶσα μυστικῶς πρὸς τὸ πάθος τῆς ἁμαρτίας, ὡς ὁ μέγας πρὸς τὸν Ἄγαθ, Σαμουήλ, Ἄνθ' ὧν ἠτέκνωσε γυναῖκα ἢ μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ γυναικῶν ἢ μήτηρ σου.

(15Δ_292 > 5.57 (νζ') Πολλὰς τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας ὡς ἐν μαχαίρᾳ, τῷ τελείῳ τῆς ἡδονῆς λογισμῷ, ἠτέκνωσεν ἀρετάς. Τῆς μὲν γὰρ σωφροσύνης, διὰ τῆς ἀκρασίας ἀποκτείνει τὰ σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δέ, διὰ τῆς πλεονεξίας διαφθείρει τὴν ἰσονομίαν· τῆς φιλανθρωπίας δέ, διὰ τῆς φιλαυτίας, τὴν ἐκ φύσεως

διατέμνει συνέχειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ' ἀρετὴν γεννημάτων ἀναιρετικόν ἐστι τῆς γαστριμαργίας τό πάθος.

5.58 (νῆ') Τό τῆς γαστριμαργίας πάθος, πάντα τά θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτείνει γεννήματα πέφυκεν· αὐτό δέ τῆ τε χάριτι τῆς πίστεως, καί τῆ ὑπακοῆ τῶν θείων ἐντολῶν, διά τοῦ κατα τήν γνῶσιν ἀποκτείνεται λόγου.

(=1373=) 5.59 (νθ') Φῶς ἐστίν ὡς ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς διά τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, τούς τῶ ζόφῳ τῆς ἀγνοίας ἐπιμεμυκότας ὀφθαλμούς τῆς διανοίας, καί θείας ἀγωγῆς πάλιν ἐτοιμάσας ἑαυτόν τοῖς πιστοῖς λαοῖς, ἀγαθόν ἀρετῆς ἐξεμπλᾶριον, προσώπου τοῦ κατ' ἀρετὴν, ὑπογραμμός αὐτοῖς γενόμενος καί ὑποτύπωσις, πρὸς ὃν ἀφορῶντες ὡς ἀρχηγόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὰς ἀρετάς κατὰ μίμησιν, ὡς ἡμῖν ἐστι δυνατόν, κατορθοῦμεν διά τῆς πράξεως.

5.60 (ξ') Πᾶς ὁ διά φθόνον μισῶν καί κακῶς διαθρυλῶν, ταῖς διαβολαῖς τόν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀρετῶν, καί τῆ περιουσία τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατότερον, Σαοὺλ ἐστι πονηρῶ καταπνιγόμενος πνεύματι, μὴ φέρων τό κλέος τῆς κατ' ἀρετὴν καί γνῶσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καί διά τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μὴ δύναται τόν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. Πολλάκις δέ καί αὐτόν ἀποπέμπεται πικρῶς τόν φίλτατον Ἰωνάθαν, τόν ἔμφυτον λέγω κατὰ συνείδησιν λογισμόν, τό ἄδικον μῖσος ἐλέγχοντα, καί τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τά κατορθώματα.

(15Δ_294 > 5.61 (ξα') Παρακαλέσωμεν καί ἡμεῖς τόν νοητόν Δαβίδ, ἐπηχῆσαι τῆ κιθάρα τῆς πνευματικῆς θεωρίας καί γνώσεως, ἐπιληπτειούμενον τοῖς ὑλικοῖς τόν ἡμέτερον νοῦν, καί ἀπελάσαι τό πονηρόν πνεῦμα τῆς πρὸς αἴσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τόν νόμον πνευματικῶς, καί τόν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον λόγον μυστικόν εὐρεῖν, καί κτῆμα ποιήσασθαι διαρκές πρὸς ἐφόδιοις ζωῆς αἰδίου.

5.62 (ξβ') Πᾶς ὁ σωτηρίας ἐρῶν, ἢ πράξει πάντως ἢ θεωρία προσανέχει. Ἀρετῆς γάρ καί γνώσεως χωρίς, οὐδαμῶς οὐδεὶς πώποτε τυχεῖν σωτηρίας δεδύνηται· εἴπερ ἀρετῆς μὲν, τό τάσσειν τήν τοῦ σώματος κίνησιν, οἷον χαλινῶ τινι τῶ ὀρθῶ λογισμῶ τῆς πρὸς ἀτοπίαν φορᾶς ἐπιστημόνως ἀναχαιτιζούσης· θεωρίας δέ, τό τά καλῶς νοηθέντα τε καί κριθέντα ἐμφρόνως αἰρεῖσθαι ψηφίζεσθαι.

5.63 (ξγ') Ἐπειδή νοερόν μὲν ἐστὶ τό νοοῦν, νοητόν δέ τό νοούμενον, τροφή δέ καί οἷον σύστασις τοῦ νοοῦντος τό νοούμενον· εἰκότως ὁ Θεός ἄτε νόων ὄντων τῶν ἀσωμάτων, αὐτός νοούμενος, καί νοητός αὐτοῖς καθ' ὅσον ἐφικνοῦνται γινόμενος, ἔσωθεν αὐτούς, ἐλλάμπει, τοῦ νοῦ νοοῦντός τε καί τρεφομένου.

5.64 (ξδ') Ἐτερόν ἐστὶ νοητόν, καί ἕτερον νοερόν. Τό γάρ νοητόν, τροφή οἶά τις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοεροῦ ἐστίν· (=1376=) εἴπερ τό νοούμενον, ὃ ἐστὶ νοητόν, μεῖζόν ἐστὶ καί προεπινοούμενον τοῦ νοοῦντος, ὃ ἐστὶ νοερόν. Νοερά γάρ λέγεται, ὅσα διά τό νοῦς εἶναι, νοεῖ τά ὑπέρκεινα νοητά· νοητόν γάρ ἐστὶ τό νοούμενον, ὅπερ καί τροφή ἐστὶ τοῦ νοεροῦ, ἦτοι τοῦ νοοῦντος.

5.65 (ξε') Ἰστέον ὡς ἔχει τά αἰτιατά, τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένης (15Δ_296 > εἰκόνας. Αἰτιατά, γάρ ἐστὶ πάντα τά παραχθέντα εἰς κτίσιν· αἴτια δέ, τά παραγαγόντα· οὐδεμία δέ ἐμφέρεια τούτων πρὸς ἄλληλα, αἰτίων φημί καί αἰτιατῶν.

5.66 (ξστ') Οὐκ ἔστιν ἀκριβῆς ἐμφέρεια τοῖς αἰτιατοῖς καί τοῖς αἰτίοις· ἀλλ' ἔχει μὲν τά αἰτιατά τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένης εἰκόνας· αὐτά δέ τά αἴτια, τῶν αἰτιατῶν ἐξήρηται, καί ὑπερίδρυται κατὰ τόν τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς λόγον. Καί γάρ περισσῶς καί οὐσιωδῶς προένεστι τά τῶν αἰτιατῶν τοῖς αἰτίοις.

5.67 (ξζ') Αἰτιατά ἐστὶ, πάντα τά παραχθέντα εἰς κτίσιν· εἴτε ἐν οὐρανῶ, εἴτε ἐπὶ γῆς· αἴτια δέ, τά παραγαγόντα, τουτέστιν, αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας Τριάδος.

Πρόδηλον οὖν, ὅτι οὐδεμία ἐμφέρεια τούτων πρὸς ἄλληλα, αἰτίων φημί καὶ αἰτιατῶν.

5.68 (ξη') Δέον εἰδέναι τὸν καθ' ἡμᾶς νοῦν, τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν, δι' ἧς τὰ νοητὰ βλέπει· τὴν δὲ ἔνωσιν ὑπεραίρουσαν τοῦ νοῦ τὴν φύσιν, δι' ἧς συνάπτεται πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ. Κατὰ ταύτην οὖν τὰ θεῖα νοητέον, οὐ καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὅλους ἑαυτοῦς, ὅλων ἑαυτῶν ἐξισταμένους, καὶ ὅλους Θεοῦ γινομένους. Κρεῖττον γὰρ εἶναι Θεοῦ, καὶ μὴ ἑαυτῶν. Οὕτω γὰρ ἔσται τὰ θεῖα δοτὰ τοῖς μετὰ Θεοῦ γινομένοις.

5.69 (ξθ') Ὁ νοῦς νοεῖν βουλόμενος, κάτεισιν ἑαυτοῦ εἰς τὰς νοήσεις καταβαίνων. Αἱ γὰρ νοήσεις, κατώτεραί εἰσι τοῦ νοοῦντος, ὡς νοοῦμεναι καὶ καταλαμβάνομεναι, καὶ σκεδασμός εἰκότως καὶ μερισμός τῆς ἐνότητος τοῦ νοῦ αὐτοῦ. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς, ἀπλοῦς καὶ ἀμερῆς· αἱ δὲ νοήσεις, παμπληθεῖς καὶ σκεδασταί, καὶ οἷον εἶδη τοῦ νοῦ. Διὰ τοῦτο τὰ νοερά, τουτέστι τὰ νοοῦντα, ἐλάττονα (15Δ_298 > ἐστὶ τῶν νοητῶν, ἡγουν τῶν νοουμένων. (=1377=) Ἐνωσιν δὲ φησι τοῦ νοῦ, καθὼς ἐν τοῖς ἐξῆς σαφέστερον λέγει, δι' ἧς πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ ἀνατείνεται, ἡγουν τῆς περὶ Θεοῦ προσβάλλει θεωρίᾳ· τὸ, πάντων ἐκστῆναι τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν, ἔτι δὲ καὶ τῆς οἰκειᾶς κινήσεως· εἴθ' οὕτως τῆς θείας γνώσεως δέξασθαι τὴν ἀκτῖνα.

5.70 (ο') Εἰ κινεῖται ἀναλόγως ἑαυτῷ νοερώς τὸν νοερόν, καὶ νοεῖ πάντως· εἰ δὲ νοεῖ, καὶ ἐρᾷ πάντως τοῦ νοηθέντος· εἰ δὲ ἐρᾷ, καὶ πάσχει πάντως τὴν πρὸς αὐτὸ ὡς ἐραστόν ἔκστασιν· εἰ δὲ πάσχει, δῆλον ὅτι καὶ ἐπείγεται· εἰ δὲ ἐπείγεται, καὶ ἐπιτείνει πάντως τὸ σφοδρόν τῆς κινήσεως. Εἰ δὲ ἐπιτείνει σφοδρῶς τὴν κίνησιν, οὐχ ἴσταται μέχρις ἂν γένηται ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ ἐραστῷ, καὶ ὑφ' ὅλου περιληφθῆ ἔκουσίως, ὅλον κατὰ προαίρεσιν τὴν σωτήριον περιγραφὴν δεχόμενον [male edida δεδομένον]· ἴν' ὅλον ὅλῳ ποιωθῆ τῷ περιγράφοντι, ὡς μηδ' ὅλως λοιπὸν βούλεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ αὐτὸ ἐκεῖνο ὅλον γνωρίζεσθαι δύνασθαι τὸ περιγραφόμενον· ἀλλ' ἐκ τοῦ περιγράφοντος, ὡς ἀπὸ διόλου πεφωτισμένος φωτί· καὶ πυρὶ σίδηρος ὅλος ὅλῳ πεπυρακτωμένος, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστί.

5.71 (οα') Πολλή ἢ πρὸς τὰ νοοῦμενα τῶν νοοῦντων, καὶ πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθανομένων σχέσις. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τυγχάνων αἰσθητικοῦ, διὰ τῆς κατ' ἐπαλλαγὴν πρὸς ἑκάτερα τὰ τῆς κτίσεως τμήματα φυσικῆς σχέσεώς τε καὶ ιδιότητος, καὶ περιγράφεται καὶ περιγράφει· τὸ μὲν, τῆς οὐσίας· τὸ δὲ, τῆς δυνάμει. Περιγράφεσθαι γὰρ τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς ὡς ψυχὴ τυγχάνων καὶ σῶμα, καὶ περιγράφειν ταῦτα κατὰ δύναμιν πέφυκεν, ὡς νοῶν καὶ αἰσθανόμενος· ὁ δὲ Θεὸς ἀπλῶς καὶ ἀορίστως ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα ἐστί, τὰ περιέχοντά τε καὶ περιεχόμενα, ὡς πᾶσι παντελῶς ἄσχετος ὢν.

(15Δ_300 > 5.72 (οβ') Πᾶσα ἡδονὴ τῶν ἀπηγορευμένων, ἐκ πάθους διὰ μέσης αἰσθήσεως πρὸς τι πάντως γίνεσθαι πέφυκεν αἰσθητόν. Οὐδέ γὰρ ἄλλο τί ἐστὶν ἡδονή, ἢ εἶδος αἰσθήσεως, ἐν τῷ αἰσθητικῷ τινος αἰσθητοῦ μορφουμένη· ἢ τρόπος αἰσθητικῆς ἐνεργείας, κατ' ἐπιθυμίαν ἄλογον συνιστάμενος. Ἐπιθυμία γὰρ αἰσθήσει προστεθεῖσα, εἰς ἡδονὴν μεταπίπτει, εἶδος αὐτῆς ἐπάγουσα· καὶ αἰσθησις κατ' ἐπιθυμίαν κινηθεῖσα, ἡδονὴν ἀπεργάζεται, τὸ αἰσθητόν προσλαβοῦσα. Γινόντες οὖν οἱ ἅγιοι, ὅτι διὰ μέσης σαρκὸς πρὸς τὴν ὕλην ἢ ψυχὴν παρά φύσιν κινουμένη τὴν χοϊκὴν μορφήν ὑποδέχεται, διὰ μέσης μᾶλλον ψυχῆς κατὰ φύσιν αὐτοὶ πρὸς τὸν Θεὸν κινούμενοι, καὶ τὴν σάρκα τῷ Θεῷ πρεπόντως οἰκειῶσαι διενόηθησαν, δι' ἀσκήσεως ἀρετῶν ἐνδεχομένως αὐτὴν ταῖς θεαῖς ἐμφάσει καλλωπίσαντες.

5.73 (ογ') Μεγαλοφυῶς οἱ ἅγιοι κατὰ τὸν ἀληθῆ καὶ (=1380=) ἄπταιστον τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως τρόπον, τὸν παρόντα τῶν σκαμμάτων αἰῶνα διέβησαν· τὴν μὲν αἰσθησιν, ἀπλοῦς διὰ μέσου τοῦ λόγου πρὸς τὸν νοῦν τοῦς τῶν ὄντων ἔχοντα

λόγους ενώσαντες· τόν δέ νοῦν, τῆς περί τά ὄντα πάντα κινήσεως καθαρῶς ἀπολυθέντα, καί αὐτῆς τῆς καθ' αὐτόν φυσικῆς ἐνεργείας ἡρεμοῦντα, τῷ Θεῷ προσκομίσαντες· καθ' ὃν ὀλικῶς πρὸς Θεόν συναχθέντες, ὅλοι ὄλω Θεῷ ἐγκραθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος ἠξιώθησαν, ὅλην τοῦ ἐπουρανίου κατά τό δυνατόν ἀνθρώποις, τήν εἰκόνα φορέσαντες, καί τοσοῦτον ἔλξαντες τῆς θείας ἐμφάσεως, εἰ θέμις τοῦτο εἰπεῖν, ὅσον ἔλχθέντες αὐτοὶ τῷ Θεῷ ἐνετέθησαν.

5.74 (οδ') Ἀλλήλων εἶναι φασι παραδείγματα, τόν Θεόν καί τόν ἄνθρωπον, καί τοσοῦτον τῷ ἀνθρώπῳ τόν Θεόν διὰ φιλανθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης δυνηθεὶς ἀπεθέωσε· καί τοσοῦτον ὑπὸ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον (15Δ_302 > κατά νοῦν ἀρπάζεσθαι πρὸς τό γνωστόν, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τόν ἀόρατον φύσει Θεόν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐφανέρωσε.

5.75 (οε') Πᾶς ὁ τά μέλη νεκρώσας τά ἐπὶ γῆς, καί ὅλον ἑαυτοῦ τῆς σαρκός κατασβέσας τό φρόνημα, καί τήν πρὸς αὐτήν διόλου σχέσιν ἀποσεισάμενος, δι' ἧς ἡ τῷ Θεῷ μόνῳ χρεωστουμένη παρ' ἡμῶν ἀγάπη μερίζεται, καί ἀρνησάμενος πάντα τά τῆς σαρκός καί κόσμου γνωρίσματα, τῆς θείας ἔνεκεν χάριτος· ὥστε καί λέγειν δύνασθαι μετὰ τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καί τά ἐξῆς· ὁ τοιοῦτος ἀπάτωρ καί ἀμήτωρ καί ἀγενεαλόγητος κατά τόν μέγαν Μελχισεδέκ γέγονεν, οὐκ ἔχων ὅπως ὑπὸ σαρκός κρατηθῆ καί φύσεως, διὰ τήν γεγενημένην πρὸς τό πνεῦμα συνάφειαν.

5.76 (οστ') Τό πέρας τῆς παρούσης ζωῆς, οὐ δίκαιον οἶμαι θάνατον ὀνομάζειν, ἀλλά θανάτου ἀπαλλαγὴν, καί φθορᾶς χωρισμόν, καί δουλείας ἐλευθερίαν, καί ταραχῆς παῦλαν, καί πολέμων ἀναίρεσιν, καί σκότους ὑποχώρησιν, καί πόνων ἄνεσιν, καί βράσματος ἡρεμίαν, καί αἰσχύνης συγκάλυμμα, καί παθῶν ἀποφυγὴν, καί πάντων, ἵνα συνελών εἶπω, τῶν κακῶν περιγραφῆν· ἅπερ δι' ἑκουσίου νεκρώσεως οἱ ἅγιοι κατορθώσαντες, ξένους ἑαυτοῦς τοῦ βίου καί παρεπιδήμους παρέστησαν. Κόσμῳ τε γάρ καί σώματι, καί ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐπαναστάσεσι γενναίως μαχόμενοι, καί τήν ἐξ ἀμφοῖν κατά τήν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τά αἰσθητά συμπλοκὴν παραγενομένην ἀπάτην ἀποπνίξαντες, ἀδούλωτον ἑαυτοῖς ἐφύλαξαν τῆς ψυχῆς τό ἀξίωμα.

5.77 (οζ') Τεκμήριον οὐ μικρόν τοῦ φυσικῶς ἡμῖν ἐνεσπάρθαι τήν τῆς προνοίας γνῶσιν, ἡ φύσις αὐτῆ δίδωσιν· (=1381=) ὀπηνίκα ἂν ἡμᾶς ἀδιδάκτως ὡσπερ ὠθοῦσα πρὸς τόν Θεόν διὰ τῶν εὐχῶν ἐν ταῖς ἐξαίφνης περιστάσεσιν, ἐκεῖθεν ζητεῖν τήν σωτηρίαν (15Δ_304 > παρασκευάζη. Ὑπ' ἀνάγκης γάρ ἄφνω συλληφθέντες, ἀπροαιρέτως πρὶν τι σκέψασθαι, τόν Θεόν ἐπιβιώμεθα· ὡς ἂν τῆς προνοίας αὐτῆς πρὸς ἑαυτήν, καί λογισμῶν χωρὶς, ἐλκούσης ἡμᾶς, καί τό τάχος τῆς ἐν ἡμῖν νοεράς νικώσης δυνάμεως, καί πάντων ἰσχυροτέραν τήν θείαν προδεικνουσῆς βοήθειαν. Οὐκ ἂν δέ ἡμᾶς ἦγεν ἀπροαιρέτως ἡ φύσις, ἐπὶ τό μή φύσιν ἔχον γίνεσθαι· πᾶν δέ τό ὄτωοῦν φυσικῶς ἐπόμενον, ὡς πᾶσιν εὐδηλον, ἰσχυράν ἔχει καί ἀκαταμάχητον κατά τήν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τήν δύναμιν.

5.78 (οη') Ἐπειδὴ τῶν ὄντων, τά μὲν ἔστιν ἀγαθὰ, τά δέ φαῦλα· ταῦτα δέ, ἢ παρόντα ἔστιν ἢ μέλλοντα· προσδοκώμενον μὲν ἀγαθόν, ἐπιθυμίαν καλεῖ· παρόν δέ, ἡδονήν· καί πάλιν, προσδοκώμενον μὲν κακόν, φόβον· παρόν δέ, λύπην· ὡς εἶναι τε καί θεωρεῖσθαι, περί μὲν τά καλά, εἴτε τά ὄντως ὄντα, εἴτε τά νομιζόμενα, τήν ἡδονήν καί τήν ἐπιθυμίαν· περί δέ τά φαῦλα, τήν λύπην καί τό φόβον. Καί γάρ ἐπιτυγχάνουσα μὲν ἡ ἐπιθυμία, ἡδονήν ἐργάζεται· ἀποτυγχάνουσα δέ λύπην.

5.79 (οθ') Κακόν εἶναι φασι πᾶσαν λύπην τῇ ἑαυτῆς φύσει. Κᾶν γάρ ὁ σπουδαῖος ἐπ' ἄλλοτρίοις λυπῆται κακοῖς, ὡς ἐλεήμων, ἀλλ' οὐ προηγουμένως κατά πρόθεσιν, ἀλλ' ἐφεπομένως κατά περίστασιν· Ὁ δέ θεωρητικός, κᾶν τούτοις ἀπαθῆς διαμένει, συνάψας ἑαυτόν τῷ Θεῷ, καί τῶν τῆδε πάντων ἄλλοτριώσας.

5.80 (π') Οἱ ἅγιοι πάντες τοῦ θεοῦ καί ἀπλανοῦς λόγου γνησίως ἐπειλημμένοι, τόν αἰῶνα τοῦτο διέβησαν, οὐδενί τῶν ἐν αὐτῷ τερπνῶν τό τῆς ψυχῆς ἴχνος ἐναπερείσαντες. Πρός γάρ τούς ἄκρους τῶν ἀνθρώποις ἐφικτῶν περὶ Θεοῦ λόγους, τῆς ἀγαθότητός τε φημι καί τῆς ἀγάπης, μάλα γε εἰκότως τόν νοῦν ἀναπετάσαντες· οἷς κινήθοντα τόν Θεόν, τό εἶναι τε δοῦναι τοῖς οὔσι, καί τό εἶναι χαρίσασθαι, ἐπαιδευθήσαν· εἶπερ κίνησιν ἐπί (15Δ_306 > Θεοῦ τοῦ μόνου ἀκινήτου θέμις εἶπεῖν, ἀλλά μή μᾶλλον βούλησιν, τήν πάντα κινουσαν τε καί εἰς τό εἶναι παράγουσαν καί συνέχουσαν, κινουμένην δέ οὐδαμῶς οὐδέποτε.

5.81 (πα') Ἡ ψυχὴ οὐσία νοερά τε καί λογικὴ ὑπάρχουσα, καί νοεῖ καί λογιζέται· δύναμιν μὲν ἔχουσα τόν νοῦν· κίνησιν δέ, τήν νόησιν· ἐνέργειαν δέ, τό νόημα. Πέρασ γάρ τοῦτο, τῆς τε τοῦ νοοῦντος καί τοῦ νοουμένου νοήσεως ἐστίν, ὡς περιοριστικόν τῆς πρὸς ἄλληλα τῶν ἄκρων ὑπάρχον σχέσεως. Νοοῦσα γάρ ἡ ψυχὴ. (=1384=) ἴσταται τοῦ νοεῖν ἐκεῖνο τό νοηθέν μετὰ τήν αὐτοῦ νόησιν. Τό γάρ νοηθέν κυρίως ἄπαξ, οὐκέτι τήν πρὸς τό νοηθῆναι πάλιν ἐκκαλεῖται τῆς ψυχῆς δύναμιν· καί καθ' ἕκαστον νόημα οὕτω στάσιν δέχεται τῆς ποιᾶς ἐπὶ τῷ νοήματι τοῦ νοηθέντος νοήσεως.

5.82 (πβ') Ὡσπερ ἡ ἄγνοια διαιρετικὴ τῶν πεπλανημένων ἐστίν, οὕτως ἡ τοῦ νοητοῦ φωτός παρουσία συναγωγός καί ἐνωτικὴ τῶν φωτιζομένων ἐστὶ καί τελειωτικὴ καί ἐπιστρεπτικὴ· πρὸς τό ὄντως ὄν, ἀπὸ τῶν πολλῶν δοξασμάτων ἐπιστρέφουσα, καί τὰς ποικίλας ὄψεις, ἢ κυριώτερον εἶπεῖν, φαντασίας, εἰς μίαν ἀληθῆ καί καθαρὰν καί μονοειδῆ συνάγουσα γνῶσιν· καί ἐνός καί ἐνωτικοῦ φωτός ἐμπιπλῶσα.

5.83 (πγ') Ταῦτόν ἐστίν τῷ ἀγαθῷ τό καλόν, ὅτι τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν πάντα ἐφίεται, καί οὐκ ἔστι τῶν ὄντων, ὃ μὴ μετέχει τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ. Πᾶσι γάρ ἐστὶ τό καλόν καί ἀγαθόν, ὡς ὄντως ἀγαστόν, ἐφετόν καί ἐραστόν καί ἀρεστόν καί αἰρετόν καί ἀγαπητόν. Σημειῶσαι δέ πῶς ὁ θεῖος ἔρωσ ἐν τῷ ἀγαθῷ προϋπάρχων, ἔτεκε τόν ἐν ἡμῖν ἀγαθόν ἔρωτα, δι' οὗ τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ ἐφιέμεθα, κατὰ τόν εἰπόντα, Ἐραστής ἐγενόμην τοῦ κάλλους αὐτῆς. Καί, Ἐράσθητι αὐτῆς, καί τηρήσει σε· περιχαράκωσον αὐτήν, καί ὑψώσει σε.

(15Δ_308 > 5.84 (πδ') Τό θεῖον οἱ θεολόγοι, ποτέ μὲν ἔρωτα, ποτέ δέ ἀγάπην, ποτέ δέ ἐραστόν καί ἀγαπητόν καλοῦσιν. Ὅθεν, ὡς μὲν ἔρωσ ὑπάρχον καί ἀγάπη, κινεῖται· ὡς δέ ἐραστόν καί ἀγαπητόν, κινεῖ πρὸς ἑαυτό πάντα τὰ ἔρωτος καί ἀγάπης δεκτικά. Καί τρανότερον αὐθις φάναι, κινεῖται μὲν ὡς σχέσιν ἐμποιοῦν ἐνδιάθετον ἔρωτος καί ἀγάπης τοῖς τούτων δεκτικοῖς· κινεῖ δέ, ὡς ἑλκτικόν φύσει, τῆς τῶν ἐπ' αὐτό κινουμένων ἐφέσεως. Καί πάλιν κινεῖ καί κινεῖται, ὡς διψῶν τό διψᾶσθαι, καί ἐρώων τό ἐρᾶσθαι, καί ἀγαπῶν τό ἀγαπᾶσθαι.

5.85 (πε') Ἦστι δέ καί ἐκστατικός ὁ θεῖος ἔρωσ, οὐκ ἐῶν ἑαυτῶν εἶναι τούς ἐραστάς, ἀλλά τῶν ἐρωμένων. Καί δηλοῦσι τὰ μὲν ὑπέρτερα, τῆς προνοίας τῶν καταδεεστέρων γινόμενα· καί τὰ ὁμόστοιχα, τῆς ἀλλήλων συνοχῆς· καί τὰ ὑφειμένα, τῆς πρὸς τὰ πρῶτα θειοτέρας ἐπιστροφῆς. Διό καί Παῦλος ὁ μέγας ἐν κατοχῇ τοῦ θεοῦ γεγονώς ἔρωτος, καί τῆς ἐκστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετεληφώς, ἐνθέω στόματι, Ζῶ ἐγώ, φησίν, οὐκέτι, ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός· ὡς ἀληθῆς ἐραστής καί ἐξεστηκώς, ὡς αὐτός φησί, τῷ Θεῷ, καί οὐ τήν ἑαυτοῦ ζῶν, ἀλλά τήν τοῦ ἐραστοῦ ζῶν, ὡς σφόδρα ἀγαπητήν.

5.86 (πστ') Τολμητέον καί τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἶπεῖν· (=1385=) ὅτι καί αὐτός ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ καί ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα προνοίαις, καί οἷον ἀγαθότητι καί ἀγαπήσει καί ἔρωτι θέλγεται· καί ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα, καί πάντων ἐξηρημένου, πρὸς τό ἐν πᾶσι κατάγεται κατ' ἐκστατικὴν ὑπερουσίον δύναμιν,

ἀνεκφοίτητος ἑαυτοῦ. Διό καί ζηλωτήν αὐτόν οἱ τά θεῖα δεινοί προσαγορεύουσιν, ὡς πολὺν τὸν εἰς τά ὄντα ἀγαθὸν ἔρωτα, καί ὡς πρὸς ζῆλον ἐγερτικὸν τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ (15Δ_310 > τῆς ἐρωτικῆς, καί ὡς ζηλωτήν αὐτόν ἀποδεικνύντα, ᾧ καί τά ἐφιέμενα ζηλωτά, καί ὡς τῶν προνοουμένων ὄντων αὐτῷ ζηλωτῶν.

5.87 (πζ') Τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἔρωτος, αὐτόν, δηλαδή τὸν Θεόν, προβολέα φασί δέ γεννήτορα. Αὐτός γάρ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ ὄντα, προήγαγεν εἰς τά ἔκτος, τουτέστι περὶ τά κτίσματα· καί κατὰ τοῦτο εἴρηται, Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ· Καί πάλιν, Γλυκασμός καί ἐπιθυμία, ὃ ἐστὶν ἔρως· τό δέ ἀγαπητόν καί ὄντως ἐραστόν, αὐτός ἐστὶ. Τῷ μὲν οὖν τὸν ἀγαπητικὸν ἔρωτα ἐξ αὐτοῦ προχεῖσθαι, αὐτὸς κινεῖσθαι λέγεται ὁ τούτου γεννήτωρ· τῷ δέ αὐτόν εἶναι τό ἀληθές ἐραστόν καί ἀγαπητόν καί ἐφετόν καί αἰρετόν, κινεῖ τά πρὸς τοῦτο ὀρώντα· καί οἷς ἢ τοῦ ἐφίεσθαι δύναιμις, ἀναλόγως αὐτοῖς.

5.88 (πη') Προαγωγικὸν καί κινητικὸν πρὸς ἐρωτικὴν συνάφειαν τὴν ἐν πνεύματι, τὸν Θεὸν εἶναι μοι νόει, τουτέστι μεσίτην ταύτης, καί πρὸς αὐτὴν συναρμοστήν, τοῦ ἐρᾶσθαι αὐτόν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων καί ἀγαπᾶσθαι. Κινητικὸν δέ φησιν, ὡς κινουῖντα ἕκαστα κατὰ τὸν οἰκεῖον λόγον πρὸς αὐτόν ἐπιστρέφειν. Τό δέ τῆς προαγωγίας ὄνομα, εἰ καί παρά τοῖς ἕξωθεν πρᾶγμα σημαίνει οὐκ εὐαγές, ἀλλ' ἐνταῦθα τὴν πρόξενον τῆς ἐν Θεῷ ἐνώσεως φησι μεσιτείαν.

5.89 (πθ') Ἡ ἐρωτικὴ κίνησις τοῦ ἀγαθοῦ προϋπάρχουσα ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἀπλῆ καί ἀκίνητος οὖσα, καί ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ προιοῦσα, αὐθις ἐπὶ τό αὐτό ἐπιστρέφει, ἀτελεύτητος καί ἀναρχος οὖσα· ὅπερ δηλοῖ τὴν ἡμῶν ἀεικίνητον ἔφεσιν πρὸς τό θεῖον καί ἔνωσιν. (=1388=) Ἡ γάρ πρὸς Θεὸν ἀγαπητικὴ ἔνωσις, πάσης ἐξήρηται καί ὑπέρκειται ἐνώσεως.

5.90 (φ') Τὸν ἔρωτα εἴτε θεῖον εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν εἴτε ψυχικόν, (15Δ_312 > εἴτε φυσικόν εἴποιμεν, ἐνωτικὴν τινα καί συγκρατικὴν ἐννοήσωμεν δύναιμι· τά μὲν ὑπέρτερα κινουῦσαν ἐπὶ πρόνοιαν τῶν καταδεεστέρων· τά δέ ὁμόστοιχα πάλιν, εἰς κοινωνικὴν ἀλληλουχίαν· καί ἐπ' ἐσχάτων, τά ὑφειμένα πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων καί ὑπερκειμένων ἐπιστροφήν.

5.91 (φα') Εἰ ἢ γνῶσις ἐνωτικὴ τῶν ἐγνωκότων καί ἐγνωσμένων· ἢ δ' ἄγνοια, μεταβολῆς ἀεὶ καί τῆς ἐξ αὐτοῦ τῷ ἀγνοοῦντι διαιρέσεως αἰτία, τὸν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσαντα κατὰ τὸν ἱερόν Λόγον, οὐδὲν ἀποκινήσει τῆς κατὰ τὴν ἀληθῆ πίστιν ἐστίας· ἐφ' ἣ τὸ μόνιμον ἔξει τῆς ἀκινήτου καί ἀμεταβόλου ταυτότητος. Εὖ γάρ οἶδεν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐνωθεὶς, ὅτι εὖ ἔχει, κἄν οἱ πολλοὶ νουθετοῖεν αὐτόν ὡς ἐξεστηκότα. Λανθάνει μὲν γάρ ὡς εἰκὸς αὐτούς, ἐκ πλάνης τῆ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως πίστεως ἐξεστηκώς, αὐτὸς δ' ἀληθῶς οἶδεν ἑαυτόν, οὐχ ὃ φασιν ἐκεῖνοι μαινόμενον, ἀλλὰ τῆς ἀστάτου καί ἀλλοιωτῆς, περὶ τὴν παντοδαπῆ τῆς πλάνης ποικιλίαν φορᾶς, διὰ τῆς ἀπλῆς καί ἀεὶ κατὰ τά αὐτά καί ὡσαύτως ἐχούσης ἀληθείας ἡλευθερωμένον.

5.92 (φβ') Ἀγαθοὶ καί φιλόανθρωποι, εὐσπλαuchoί τε καί οἰκτίρμονες γεγόνασιν οἱ ἅγιοι· μίαν πρὸς ἅπαν τό γένος διάθεσιν ἔχοντες ἀγάπης δειχθέντες· ὑφ' ἧς τό πάντων ἐξαιρετόν εἶδος τῶν ἀγαθῶν, τὴν ταπεινώσιν λέγω, διὰ πάσης αὐτῶν τῆς ζωῆς βεβαίαν κατασχόντες, τὴν φυλακτικὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν, φθαρτικὴν δέ τῶν ἐναντίων, οὐδενὶ τό παράπαν ἀλώσιμοι τῶν διοχλούντων γεγόνασι πειρασμῶν, τῶν τε ἐκουσίων καί τοῦ ἐφ' ἡμῖν λόγου, καί τῶν ἀκουσίων καί οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τῷ τοῖς μὲν, δι' ἐγκράτειαν ἀπομαραίνειν τὰς ἐπαναστάσεις· τῶν δέ, δι' ὑπομονῆς τὰς προσβολὰς ἀποσειέσθαι.

(15Δ_314 > 5.93 (φγ') Τὴν μὲν τελείαν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, πίστις ὀρθὴ ποιεῖ, καί φόβος εἰς Θεὸν ἀνόθευτος· τὴν δέ κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἄπταιστον φυσικὴν

θεωρίαν, ἔλπις βεβαία καὶ ἀλώβητος σύνεσις· τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀνάληψιν θέωσιν, ἀγάπη τελεία, καὶ νοῦς τοῖς οὔσι καθ' ὑπεροχὴν πάμπαν ἔκουσίως πεπηρωμένος.

5.94 (fδ') Τῆς μὲν πρακτικῆς φιλοσοφίας ἔργον εἶναί φασι, πάσης τὸν νοῦν ἐμπαθοῦς φαντασίας καθαρὸν καταστήσαι· τῆς δὲ φυσικῆς θεωρίας, πάσης τῆς ἐν τοῖς οὔσι καθ' ἣν αἰτίαν ὑπάρχουσιν, ἀληθοῦς γνώσεως αὐτὸν ἐπιστήμονα δεῖξαι· τῆς δὲ θεολογικῆς μυσταγωγίας, ὅμοιον Θεῷ καὶ ἴσον ὡς ἐφικτόν, τῇ χάριτι κατὰ τὴν ἕξιν ποιῆσαι, μηδενός τὸ σύνολον ἔτι τῶν μετὰ Θεόν, διὰ τὴν ὑπεροχὴν ὄντα νοήμονα.

5.95 (fε') Ὅπερ ἐστὶν ὁ αἰθήρ, ἦγουν τὸ πύριον στοιχεῖον, ἐν τῷ κατ' αἴσθησιν κόσμῳ, τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ τῆς διανοίας ἐστὶν ἡ φρόνησις, ὡς ἕξις φωτιστικῆ, καὶ τῶν ἐφ' ἐκάστου τῶν ὄντων ἰδίως πνευματικῶν λόγων ὑποδεκτικῆ [edit. ἀποδεκτικῆ], τὴν ἐν ὄλοις ἀπλανῶς αἰτίαν δι' αὐτῶν ἐκφαίνουσα, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἐφέσεως ἑλκτικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ὁ ἀήρ, τοῦτο ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν κόσμῳ ἐστὶν ἡ ἀνδρεία, ὡς ἕξις κινητικῆ καὶ τῆς ἐμφύτου κατὰ πνεῦμα ζωῆς συνεκτικῆ τε ἅμα καὶ δραστικῆ, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἀεικινήσιας τονωτικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶ τὸ ὕδωρ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἕξιν ὑπάρχουσα τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς γονιμότητος ποιητικῆ, καὶ τῆς ἀειβλύστου κατὰ τὴν ἔφεσιν περὶ τὸ θεῖον ἐρωτικῆς θέλξεως γεννητικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ἡ γῆ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα κατ' εἶδος γεννητικῆ πάντων τῶν ἐν τοῖς οὔσι λόγων, καὶ τῆς ἐν πνεύματι κατὰ τῷ ἴσον ἐκάστῳ ζωτικῆς διαδόσεως ἀπονεμητικῆ· καὶ τῆς οἰκείας ἐν τῷ καλῷ κατὰ τὴν θέσιν βάσεως ἀμετάθετος [male edita, μετάθετος] ἴδρυσις.

5.96 (fστ') Ὅσπερ σαρκὸς εὐεκτούσης καὶ παινομένης, τοῖς πάθεσιν (15Δ_316 > ἡ ψυχὴ βασανίζεται καὶ σκοτίζεται, τῆς τῶν ἀρετῶν ἕξεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ὑποχωρούντων· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τῷ θεῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν, καὶ τῷ φωτισμῷ τῆς γνώσεως φρουρουμένης τε καὶ λαμπруνομένης, ὁ ἕξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τῆς σαρκὸς διὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ λόγου τὴν φυσικὴν εὐεξίαν ἀποβαλλομένης.

5.97 (fζ') Οὐκ ἦν δυνατόν ἄλλως υἰὸν ἀποδειχθῆναι Θεοῦ καὶ Θεόν κατὰ τὴν χάριτος θέωσιν, τὸν γενόμενον ἄνθρωπον, μὴ πρότερον κατὰ προαίρεσιν γεννηθέντα τῷ πνεύματι, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικῶς αὐτοκίνητον καὶ ἀδέσποτον δύναμιν· ἦν τινα θεοποιὸν καὶ θεῖαν καὶ ἄυλον γέννησιν, διὰ τὸ προτιμῆσαι τῶν νοουμένων καὶ ἀδήλων τέως ἀγαθῶν τὸ κατ' αἴσθησιν τερπνόν καὶ ἐπίδηλον, παραλιπῶν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τὴν ἐκ σωμάτων εἰκότως ἀπροαίρετον καὶ ὑλικὴν καὶ ἐπικηρον ἔχει καταδικάζεται γενέσιν.

(=1392=) 5.98 (fη') Κινεῖται νῦν ὁ ἄνθρωπος, ἢ περὶ φαντασίας ἀλόγους παθῶν ἐξ ἀπάτης διὰ φιληδονίαν· ἢ περὶ λόγους τεχνῶν ἐκ περιστάσεως διὰ τὴν χρείαν· ἢ περὶ φυσικοὺς λόγους ἐκ τοῦ νόμου τῆς φύσεως διὰ μάθησιν· ὧν οὐδὲν κατ' ἀρχὰς ἐξανάγκης εἶλκε τὸν ἄνθρωπον, εἰκότως, ὑπεράνω πάντων γενόμενον. Οὕτω γὰρ ἔπρεπεν εἶναι τὸν ἀπ' ἀρχῆς, μηδενὶ τὸ σύνολον περισπώμενον τῶν μετ' αὐτόν, ἢ περὶ αὐτόν, ἢ κατ' αὐτόν, καὶ πρὸς τελείωσιν ἐνός μόνου προσδεόμενον, τῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτόν, φημί δὲ τὸν Θεόν, καθ' ὅλην τὴν ἀγαπητικὴν δύναμιν ἀσχέτου κινήσεως.

5.99 (fθ') Οὐδὲν εἶχεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μεταξύ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ προβεβλημένον πρὸς εἶδῃσιν, καὶ κωλύον τὴν δι' ἀγάπης αὐθαίρετον κατὰ τὴν πρὸς Θεόν κίνησιν γεννησομένην συγγένειαν. (15Δ_318 > Ἀπαθῆς γὰρ χάριτι ὧν, ἀπάτην παθῶν φαντασίας δι' ἡδονῆς οὐ προσίετο· καὶ ἀπροσδεῆς [male edita προσδεῆς]

υπάρχων, τῆς περί τέχνας περιστατικῆς ἀνάγκης διά τήν χρείαν, ἐλεύθερος ἦν· καί σοφός ὢν, τῆς περί τήν φύσιν θεωρίας ὑπεράνω καθεισθῆκει διά τήν γνῶσιν.

5.100 (ρ') Ὁ πᾶσαν μετά σοφίας τήν φύσιν ὑποστήσας Θεός, καί πρός τήν ἐκάστου τῶν λογικῶν οὐσιῶν δύναμιν τήν αὐτοῦ γνῶσιν κρυφίως ἐνθέμενος, δέδωκε καί ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς μεγαλόδωρος Δεσπότης, κατά φύσιν τόν εἰς αὐτόν πόθον καί ἔρωτα, συνεπιπλέξας αὐτῷ φυσικῶς τοῦ λόγου τήν δύναμιν· ἐφ' ᾧ δυνηθῆναι μετά ῥαστώνης γνῶναι τοὺς τρόπους τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως, καί μή παρασφαλέντας διαμαρτεῖν οὐ τυχεῖν ἀγωνιζόμεθα. Κατά τοῦτον οὖν κινούμενοι τόν πόθον, περί τε τῆς ἀληθείας αὐτῆς καί τῆς εὐτάκτως τοῖς ὅλοις ἐμφαινομένης σοφίας τε καί διοικήσεως, ζητεῖν ἐναγόμεθα, ἐκείνου τυχεῖν διά τούτων γλιχόμενοι, οὐ χάριν τόν πόθον ἐλάβομεν.

Τέλος Μαξίμου τῶν θείων κεφαλαίων.

ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ *

ΣΤΙΧΟΙ

Πηγὴν νάουσαν ἠθικῶν δρόσον λόγων,
Ἐνταῦθ' ἐφεύρεις, εἰ μετέλθῃς γνησίως,
Ὅμολογητοῦ Μαξίμου πόνους, φίλε.
Ἀσπάζου δ' αὐτοῦς, καί μαθήσῃ τό κέρδος.

(15Δ_320 > 1.1 (α') Ἦπεστι παντί Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι εἰς Θεόν, μή ἀμεριμνεῖν· ἀλλὰ πάντοτε προσδοκᾶν καί ἐκδέχεσθαι πειρασμόν· ἵνα ὅταν ἔλθῃ, μή ξενίζηται μηδέ ταρασσηται· ἀλλ' εὐχαρίστως ὑπομένειν τόν κόπον τῆς θλίψεως, καί ἐννοεῖν τί ψάλλων σὺν τῷ Προφήτῃ λέγει· Δοκίμασόν με, Κύριε, καί πείρασόν με. Καί οὐκ εἶπεν· Ὅτι ἡ παιδεία σου κατέστρεψέ με, ἀλλὰ, ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος.

1.2 (β') Ἀρχὴ μὲν καλοῦ, φόβος Θεοῦ· τέλος δέ, ὁ πόθος αὐτοῦ. Ἀρχὴ παντός ἀγαθοῦ λόγος ἔμπρακτος, καί πρᾶξις ἐλλόγιμος. Διό, οὔτε πρᾶξις λόγου χωρίς, ἀγαθῆ· οὔτε λόγος πράξεως ἄνευ, ὁ προερχόμενος.

1.3 (γ') Πρᾶξις ἐστὶ, σώματος μὲν, νηστεία καί ἀγρυπνία· στόματος δέ, ψαλμωδία· ψαλμωδίας δέ κρεῖττον, εὐχή· καί σιωπή, λόγου τιμιωτέρα. Καί χειρῶν πρᾶξις, τό ὑπ' ἐκείνων ἀγογγύστως γινόμενον. Ποδῶν δέ, τό δι' αὐτῶν ἐκ πρώτης ἐπιτροπῆς (15Δ_322 > ἀνυόμενον. Ψυχῆς δέ πρᾶξις, ἐγκράτεια σὺν ἀπλότῃ, καί ἀπλότης τῇ ἐγκρατεῖα ἐνεργουμένη. Τοῦ δέ νοός, ἡ ἐν θεωρίᾳ εὐχή, καί ἐν εὐχῇ θεωρία τοῦ Θεοῦ.

1.4 (δ') Προηγεῖται πασῶν ἀρετῶν, ἔλεος καί ἀλήθεια, ὧν κῆμα ἡ ταπεινώσις, καί ἡ ἐκ ταύτης κατά τοὺς Πατέρας προσγινομένη διάκρισις. Ἦς ἄνευ, οὐδ' ἕτερα τό αὐτῆς ἰδεῖν πέρας δυνήσεται.

1.5 (ε') Ἡ μὲν πρᾶξις τόν τοῦ λόγου ζυγόν ἀτιμάζουσα, (=1404=) ᾧδε κάκεῖσε περί τὰ ἀνωφελῆ, οἷά τις δάμαλις περιπλανωμένη εὐρίσκεται· ὁ δέ λόγος, τῆς πρακτικῆς τοὺς ἐντίμους χιτῶνας ἀποποιούμενος, οὐκ εὐσχήμων, κἄν τοιοῦτος εἶναι πως τό δοκεῖν σχηματίζεται.

---

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90^{ος} (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, τόμος 15 Δ.

1.6 (στ') Ἡ ἀνδρεία ψυχῆ, ὡς γυνή, παρ' ὄλον αὐτῆς τόν βίον, εἰς δύο λύχνους, τό πρακτικόν τε καί θεωρητικόν, καιομένους κατέχουσα, πράττει τά ὀφειλόμενα· τά ἐναντία δέ πάλιν, ἢ παρειμένη ταῖς ἡδοναῖς.

1.7 (ζ') Οὐκ ἄρκει τῇ ψυχῇ πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγὴν, ἢ ἐκούσιος κακοπάθεια, εἰ μὴ καί διὰ τῆς ἀκουσίου ἐκπυρουμένη μὴ διαλύηται.

1.8 (η') Οἷά τις μάχαιρα ἢ ψυχῆ πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγὴν, εἰ μὴ διὰ πυρός διέλθη καί ὕδατος, τουτέστιν ἐκουσίων πόνων καί ἀκουσίων, ἄθραυστος ταῖς ἀντιτυπιαῖς τῶν συμβαινόντων οὐ συντηρεῖται.

1.9 (θ') Ὡσπερ τῶν ἐκουσίων πειρασμῶν, τρία εἰσὶ τὰ καθολικώτερα αἷτια· ὑγεία, πλοῦτος καί εὐκλεια· οὕτω καί τὰ τῶν ἀκουσίων τρία εἰσὶ· ζημίαι, ἀσθένεια καί λοιδορία. Γίνονται δέ ταῦτα τισίν, εἰς οἰκοδομήν· τισὶ δέ, εἰς καθαίρεσιν.

1.10 (ι') Παρυφέστηκε ψυχῇ μὲν, ἐπιθυμία καί λύπη σώματι δέ, (15Δ_324 > ἡδονή καί ὀδύνη. Αἷτιον δέ, τῆς μὲν ὀδύνης, ἢ ἡδονῆ· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τὴν κατὰ τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν· λύπης δέ, ἐπιθυμία ἢ ἀρρώστια.

1.11 (ια') Ἐνδιάθετον μὲν ὁ ἐνάρετος κέκτηται τό καλόν· περινενοημένον δέ, ὁ κενόδοξος. Τό δέ κακόν, ὁ μὲν σπουδαῖος, ἐξ ἐπιπολῆς ἔχει· κατὰ βάθους δέ, ὁ φιλήδονος.

1.12 (ιβ') Ὀλιγάκις μὲν καί οὐκ ἐπιμελῶς εὐρίσκεται πρὸς τό κακόν, ὁ τοῦτο μισῶν· πλεονάκις δέ καί προσεκτικώτερον, ὁ ἔτι ταῖς αἰτίαῖς ἐκείνου προσκείμενος.

1.13 (ιγ') Οἷς μὴ κατὰ πρόθεσιν τό μετανοεῖν, τούτοις συνεχές καί τό πλημμελεῖν· οἷς δέ παρά πρόθεσιν τό ἀμαρτάνειν, ἐμπληροφόρητος ἢ μετάνοια, καί τό αἷτιον ταύτης οὐχί συχνόν.

1.14 (ιδ') Αἴσθησις καί συνείδησις, λόγω τῷ κατὰ προφοράν συνερχέσθω, ὅπως ὁ εἰρηκῶς θεῖος λόγος, ἐν μέσῳ τούτων εὐρίσκεσθαι, μὴ καταισχύνηται, διὰ τῆς προπετείας ἢ ἀμετρίας τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων.

(=1405=) 1.15 (ιε') Οὐχ' ὁ τοῖς ἔργοις μὴ ἀδικῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὗτος καί τοῖς λόγοις ἀμίαντον συνετήρησεν. Οὐ δέ ὁ τούτους φυλάττων, ἤδη καί λογισμούς οὐκ ἐμόλυνεν. Ὁ γάρ ἀμαρτάνων, τριτῶς τοῦτο πράττει.

1.16 (ιστ') Οὐ δυνήση τό πρόσωπον τῆς ἀρετῆς κατιδεῖν, ἢδέως ἔτι τό τῆς κακίας κατανοῶν. Μισητόν δέ τότε φανεῖται τό δεύτερον, ὅτε τοῦ πρώτου ἐπιθυμήσεις τὴν γεῦσιν, καί τοσαύτης τὴν ὄψιν ἀποξενώσεις μορφῆς.

1.17 (ιζ') Διὰ τῶν λογισμῶν, οὐ τῶν πραγμάτων προηγουμένως πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν ψυχὴν. Αὐτά γάρ καθ' αὐτά, ἀναγκαῖα (15Δ_326 > τά πράγματα. Καί τῶν μὲν πραγμάτων, ἢ ἀκοή αἰτία καί ὄρασις· τῶν δέ λογισμῶν, ἢ συνήθεια καί οἱ δαίμονες.

1.18 (ιη') Τριττόν μὲν, τό ἀμαρτητικόν μέρος τῆς ψυχῆς, ἐν ἔργοις καί λόγοις καί λογισμοῖς εὐρισκόμενον. Ἐξοδικόν δέ, τό ἀναμαρτησίας καλόν. Ἀπταιστους γάρ τὰς πέντε αἰσθήσεις καί τόν προφορικόν συντηρεῖν δεῖ λόγον. Ἐν οἷς ὁ μὴ πταίων, ἀνὴρ φησι τέλειος, δυνατός χαλιναγωγῆσαι καί τά μέλη τοῦ σώματος.

1.19 (ιθ') Ἐξαχῶς τό ἄλογον μέρος διαιρεῖται τῆς ψυχῆς· εἷς τε τὰς πέντε αἰσθήσεις, καί εἷς τόν κατὰ προφοράν λόγον, ὅς συνδιαιρεῖται μὲν ἀδιαιρέτως τῷ πάσχοντι, ἀπαθῆς ὢν· ἀναμάττεται δέ τὴν αὐτοῦ κακίαν παθητικός εὐρισκόμενος.

1.20 (κ') Οὐ δύναται οὔτε σῶμα καθαρῆναι νηστείας καί ἀγρυπνίας χωρὶς· οὔτε ἐλέους καί ἀληθείας ψυχῆ· ἀλλ' οὔτε νοῦς ἄνευ θεωρίας καί ὁμιλίας Θεοῦ. Αὐταὶ γάρ αἰ συζυγίαι, ἐν τούτοις ἐπισημόταται.

1.21 (κα') Κυκλοφορουμένη ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς ἢ ψυχῆ, ἀπερικτύπητον τό ταύτης ἐκ πειρασμῶν καθίστησι φρούριον· ὃ ἔστιν ἡ ὑπομονή· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν γάρ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὁ Λόγος φησίν. Εἰ δέ ἐτέρως ἐχόμενα εἶη, οἷά

τις πόλεις ἀτείχιστος, καί ὑπό τῶν πόρρωθεν ψόφων, δειλίας μοχλοῖς κατασεῖσθε εἴωθεν.

1.22 (κβ') Οὐχ ὅσοι εἰς τά κατά λόγον εἰσὶ φρόνιμοι, οὗτοι καί εἰς τά κατ' ἔννοιαν· ὅσοι δέ εἰς τά κατ' ἔννοιαν, οὗτοι καί εἰς τά κατ' αἴσθησιν ἔξωθεν εὐρεθήσονται. Εἰ γάρ καί πάντας ὑποφόρους ἔχει ἡ αἴσθησις, ἀλλ' οὐχ ὁμοίους αὐτῇ τοὺς φόρους ἀποδιδόασιν. (15Δ_328 > Ἐξ ἀφελότητος γάρ οἱ πλείους εἰς τά κατ' αὐτὴν τιμᾶν αὐτὴν ὡς αὐτὴ ἀπατεῖ οὐκ ἐπίστανται.

1.23 (κγ') Τῇ φύσει ἄτμητος οὖσα ἡ φρόνησις, τέμνεται εἰς διαφόρους τομάς. Ὡς μὲν γάρ δίδεται πλεόν, ὧ δέ ἔλαττον μέρος αὐτῆς· ἕως αὐξηθεῖσα ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, συνδρόμους τε αὐτῇ τὰς γενικὰς (ἔχουσα) ἀρετάς, τὸ ἐνδεχόμενον ἐκάστη ἀποπληρώσει καλόν. (=1408=) Οἱ πλείους γάρ κατά τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐμπράκτου ζωῆς, καί τὸ φρονεῖν ἐκληρώσαντο.

1.24 (κδ') Εἰς μὲν τά κατά φύσιν, ὀλίγοι φρόνιμοι εὐρεθήσονται· εἰς δέ τά παρά φύσιν, πολλοί. Δέει γάρ τῷ περὶ αὐτὰ ὄλην αὐτῶν τὴν φυσικὴν φρόνησιν ἐκκενώσαντες, ἔχουσιν ἐκεῖ μὲν τὸ φρονεῖν ὀλίγον· τὸ πλεῖστον δέ ἐν τοῖς περιττοῖς, καί οὐ τῇ φύσει ἐπαινετοῖς.

1.25 (κε') Τῆς εὐλόγου σιωπῆς, ὁ καιρὸς καί τὸ μέτρον συνεσιτίατορες· πανδαισία δέ τούτου γίνεται ἡ ἀλήθεια· καθ' ἣν ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ ἐπὶ ψυχὴν ἀποδημοῦσαν ἐρχόμενος, εὐρίσκει ἐπιζητούμενων οὐδέν.

1.26 (κστ') Ἐλεήμων ἀληθῆς, οὐχ ὁ παρέχων ἐκουσίως τά περιττά, ἀλλ' ὁ συγχωρῶν τά ἀναγκαῖα τοῖς ἀφαρπάζουσιν.

1.27 (κζ') Οἱ μὲν τῷ ἔνυλῳ πλούτῳ κτῶνται τὸν ἄϋλον ἐλεημοσύνης θεσμοῖς· οἱ δέ ἄϋλῳ ἀποκτῶνται τὸν ἔνυλον, ἐν αἰσθήσει τοῦ ἀνεκλείπτου γενόμενοι.

1.28 (κη') Φίλον μὲν παντί, τὸ πλουτεῖν ἐν καλοῖς· λυπηρόν δέ, τῷ θεῖως πλουτήσαντι μὲν, μὴ ἐπὶ πλεῖστον συγχωρηθῆναι δέ ἐνευφρανθῆναι αὐτῷ.

(15Δ_330 > 1.29 (κθ') Ἐξωθεν μὲν, ἡ ὑγεία δοκεῖ τῆς ψυχῆς· ἔνδοθεν δέ, ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεως πυθμένι πέφυκε κρύπτεσθαι ἡ ἀρρώστια αὐτῆς. Εἰ δέ δεῖ πάντως ἔξωθεν μὲν ἐκείνην τῷ ἀναθερισμῷ τῶν ἐλέγχων γενέσθαι, ἔνδοθεν δέ ταύτην τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ νοός· ἄφρων ὁ τοὺς ἐλέγχους ἀποσειόμενος, καί ἐν τῷ τῆς ἀναληγῆς πάντοτε ἀνακεῖσθαι νοσοκομείῳ μὴ αἰσχυρόμενος.

1.30 (λ') Μὴ τραχυνθῆς κατά τοῦ ἀκουσίως σε χειρουργήσαντος· ἀλλὰ πρὸς τὴν κενωθεῖσαν ἀηδίαν ἀποβλεψάμενος, ταλάνισον μὲν ἑαυτόν· μακάρισον δέ, τὸν αἰτίον σοι ταύτης γενόμενον οἰκονομίας Θεόν.

1.31 (λα') Μὴ πρὸς τὸ δεινὸν ἀπευδοκῆς τῆς ἀρρώστιας σου· ἀλλὰ διὰ τῶν τῆς φιλοπονίας δραστικωτέρων φαρμάκων, πόρρω γενοῦ ταύτης, ὁ τῆς κατά ψυχὴν ὑγείας ἐπιμελούμενος.

1.32 (λβ') Μὴ συσταλῆς ἀπὸ τοῦ καιρίως σε πλήττοντος· πρόσει δέ τούτῳ, καί ὑποδείξει σοι, ὅσον τὸ ὑποσμῆχον τὴν αἴσθησίν σου κακόν, καί φάγη ὄψον ἡδύ τὸ ἐκ τῆς ὑγείας, μετὰ τὸ ἀναλωθῆναι τὸ ἐκ τῆς πικρίας ἀπόβλητον.

1.33 (λγ') Ὅσον αἰσθάνη τῶν πόνων, τοσοῦτον ἀποδέχου τὸν τούτους διὰ τῶν ἐλέγχων ὑποδεικνύντά σοι. Καθάρσεως γάρ τελείας αἰτίος σοι καθίσταται· ἥς ἄνευ ἐν καθαρῷ χωρίῳ τῆς εὐχῆς οὐ δύναται γενέσθαι ὁ νοῦς.

(=1409=) 1.34 (λδ') Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι, ἢ σιωπᾶν δεῖ, ἢ ἡπίως ἀπολογεῖσθαι τῷ καταλέγοντι· οὐ διὰ τὸ συστήσαι τά οἰκεία τὸν ἐλεγχόμενον· διὰ δέ τὸ ἀναστῆσαι προσκόψαντα ἴσως, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ ἐλέγχοντα.

1.35 (λε') Ὁ τῷ λυπήσαντι ἀδίκως πρό τοῦ προσκληθῆναι ὑπ' αὐτοῦ εὐνοῶν, ἐζημίωται τῶν ἀνηκόντων οὐδέν. Ὁ δέ μετὰ τὴν (15Δ_332 > πρόσκλησιν, τῆς εὐφορίας τὸ ἥμισυ. Κερδαίνει δέ ὅλον τὸ προκαταβληθέν, ὁ μήποτε διὰ λύπην

ἀποσυνάγωγος εύρισκόμενος· προστίθησι δέ καί μισθόν έαυτῶ, ὁ τό σφάλμα βάλλων έπάνω έαυτοῦ έν παντί.

1.36 (λστ') Οὔτε ὁ ύψηλόφρων έπιγινώσκει οἷα τά έαυτοῦ έλαττώματα, οὔτε ὁ ταπεινόφρων τά οἰκεία καλά. Καλύπτει γάρ, τόν μέν, ἄγνοια φαύλη· τόν δέ, θεάρεστος.

1.37 (λζ') Τοῖς ἰσοτίμοις ὁ ύπερήφανος έν καλοῖς παραμετρεῖσθαι οὐ βούλεται· έν δέ τοῖς έναντίοις, πρός τούς ύπερέχοντας, φορητόν τό έαυτοῦ παραβαλλόμενον ήγεῖται έλάττωμα.

1.38 (λη') Ὁ μέν ψόγος στερβάν· ὁ δέ ἔπαινος, ἔκλυτον τήν ψυχήν ἀπεργάζεται καί νωθροτέραν πρός τά καλά.

1.39 (λθ') Ὑπόστασις μέν πλούτου, χρυσός· ἀρετῆς δέ, ταπεινώσις. Ὡς οὖν ὁ χρυσοῦ ἀπορῶν πένης έστί, κἄν μή τοῖς ἔξωθεν φαίνηται· οὔτω ταπεινώσεως ἄνευ, ένάρετος οὐκ ἔσται ὁ ἀγωνιζόμενος.

1.40 (μ') Χρυσοῦ δίχα, ὡσπερ ἔμπορος οὐ πέφυκεν ἔμπορος, κἄν λίαν πρός ἔμπορίαν έστίν έπιτήδειος· οὔτως οὐδέ ταπεινοφροσύνης χωρίς, έν κατασχέσει τῶν τῆς ἀρετῆς ήδέων εύρεθήσεται ὁ ἀσκούμενος, κἄν πάντη τῇ έαυτοῦ νουνεχείᾳ θαρρή.

1.41 (μα') Τῇ ταπεινοφροσύνη ὁ ἀνιών, κατώτερος τοῦ έαυτοῦ φρονήματος γίνεται· ἀνώτερος δέ, ὁ έκείνης χωρίς, ὅς οὐδέ παραμετρεῖσθαι τοῖς έλαχίστοις έκουσίως ἀνέχεται· καί διά τοῦτο έν ταῖς πρωτοκλισίαις τό λυπηρόν έπιδείκνυται.

(15Δ_334 > 1.42 (μβ') Καλόν τῶ ἀγωνιστῇ φρονεῖν μέν ήττονα τῆς εργασίας αὐτοῦ, πράττειν δέ κρείττονα τῆς δειλίας αὐτοῦ. Οὔτω γάρ ἄν καί ἀνθρώποις αἰδέσιμος, καί Θεῶ έργάτης εύρίσκεται ἀνεπαίσχυντος.

1.43 (μγ') Ἦ κατορθοῦσθαι δεῖ πρός πάσας τάς έντολάς τοῦ Θεοῦ, (=1412=) ἥ μιᾶς ἀντιποιεῖσθαι τῆς ταπεινοφροσύνης, τόν δεδοϊότα μή ξενόν τῶν τῶ νυμφῶν ἀνακειμένων ὀφθῆναι.

1.44 (μδ') Μίξον τῇ ἀπλότητι τήν έγκράτειαν· καί σύζευξον τῇ ταπεινοφροσύνη ἀλήθειαν, καί ὀφθειση δικαιοσύνη συνέστιος· ἥ ὡς επί τραπέζης, ἄλλη πᾶσα φιλεῖ έπισυνάγεσθαι ἀρετή.

1.45 (με') Τυφλή τῆς ταπεινοφροσύνης χωρίς ἡ ἀλήθεια. Διά τοῦτο καί τῇ ἀντιλογία χρεῖται παιδαγωγῶ, έρεῖσαι μέν αὐτῇ επί τι μοχθούση, μή εύρισκούση δέ, εἰ μή τό τῆς μνησικακίας ὀχύρωμα.

1.46 (μστ') Ἦθος χρηστόν, ὠραιότητα μαρτυρεῖ ἀρετῆς· μελῶν δέ εύστάθεια, εἰρηναίαν ψυχήν.

1.47 (μζ') Πρῶτον μέν καλόν, τό έν μηδενί μέρει πταίειν. Δεύτερον δέ, τό μή αἰδοῖ κατακαλύπτειν τό σφάλμα αὐτοῦ· μή τε μήν, ἀναιδεύεσθαι έν αὐτῶ, μᾶλλον δέ ταπεινοῦσθαι, καί κατηγορούμενον έαυτοῦ συγκατηγορεῖν, καί δέχεσθαι ἀσμένως τό έπιτίμιον. Τούτου δέ μή γινομένου, ἀνίσχυρον ἅπαν τό τῶ Θεῶ προφερόμενον.

1.48 (μη') Πρός τῇ έκουσίῳ κακοπαθείᾳ, χρεῖ καί τήν ἀκούσιον καταδέχεσθαι· τήν έκ διαβολῶν λέγω, ζημιῶν τε καί ἀσθενειῶν. Ταῦτα γάρ ὁ μή καταδεχόμενος, ἀλλά δυσπετῶν, ὁμοίός έστι τῶ μή μετά ἀλός, μετά δέ μέλιτος μόνου βουλομένου έσθίειν τόν (15Δ_336 > ἄρτον αὐτοῦ· ὅς οὐ πάντοτε μέν τήν ήδονήν ἔχει σύντροφον, τόν δέ κόρον ἀεῖ γείτονα κέκτηται.

1.49 (μθ') Δεσπότης ὢν, δούλου σχῆμα περιβαλλόμενος φαίνεται, ὁ τό διεβρωγός πλύνων τοῦ πλησίον λόγοις ένθέοις ἱμάτιον, ἥ καταρράπτων ταῖς μεταδόσει. Σκοπεῖτω δέ ὁ τοῦτο ποιῶν, μή ποτε διά τό ὡς δοῦλος τοῦτο τελεῖν, προσαπολέση σύν τῶ μισθῶ, καί τό προσόν αὐτῶ τῆς έξουσίας διά κενοδοξίας ἀξίωμα.

1.50 (ν') Ὡσπερ ἡ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πέφυκεν, οὕτω ψυχῆς μέν, ἡ φρόνησις ἀρετῆς δέ, ἡ ταπεινώσις. Καί θαῦμα, πῶς τά αὐτοτελῆ, τῶν συμβεβηκότων δίχα ἀτελῆ καθεστήκασιν.

1.51 (να') Κύριος φυλάξει τήν εἴσοδόν σου, φησί, καί τήν ἔξοδόν σου· τήν τῶν βρωμάτων δηλονότι καί τῶν ῥημάτων, τῇ ἐγκρατεῖα. Ἐγκρατῶς γάρ ὁ ἔχων περί τήν τῶν βρωμάτων καί ῥημάτων εἴσοδόν τε καί ἔξοδον, ἐπιθυμίαν μέν τήν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποδιδράσκει· θυμόν δέ τήν ἐξ ἀπονοίας καταπραῦναι, ὧν δεῖ καί πρό πάντων ποιεῖσθαι τήν ἐπιμέλειαν τόν ἀγωνιζόμενον, παντί τρόπῳ σπουδαστέον. Ἐν τούτοις γάρ, τό μέν πρακτικόν ἔρῶνται· τό δέ θεωρητικόν, ἐστερέωται.

1.52 (νβ') Τινές δέ περί τήν εἴσοδον τῶν βρωμάτων, πολλήν ποιοῦνται τήν ἐπιμέλειαν· περί δέ ἔξοδον τῶν ῥημάτων, ἀμελῶς διατίθενται. Οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἐπίστανται πράγειν θυμόν μέν ἀπό καρδίας, ἐπιθυμίαν δέ ἀπό σαρκός, κατά τήν Ἐκκλησιαστήν· δι' ὧν ἡ καθαρὰ καρδία κτίζεσθαι εἴωθε παρά τοῦ καινουργουῦντος Πνεύματος.

1.53 (νγ') Τό μέν τῶν βρωμάτων ἀπερίττον, περί τήν ἥττω τρυφῆς ποιότητα· τό δέ τῶν ῥημάτων ἀνέγκλητον, περί τήν κρείττω τῆς σιωπῆς ποσότητα εὐρεθήσεται.

(15Δ_338 > 1.54 (νδ') Πύρωσον τούς νεφρούς σου ἀσιτία βρωμάτων, καί ἔτασον τήν καρδίαν σου ἐγκρατεῖα ῥημάτων, καί ἔξεις πρός ὑπηρεσίαν καλῶν, τό, ἐπιθυμητικόν τε καί θυμικόν.

1.55 (νε') Ἡ μέν τῶν ὑπογαστρῶν ἡδονή καταπίπτει ἐν ἀσκουμένοις, τοῦ σώματος παρακμάσαντος· ἔτι δέ παραμένει τοῦ φάρυγγος, τῷ μὴ φθάσαντι ταύτην ἐνδίκως κολάσαι. Σπουδάσαι οὖν χρεῖα διὰ τῆς αἰτίου, τοῦ αἰτιατοῦ τόν ὄνειδισμόν ἀποτρίψασθαι, ὡς ἂν μὴ ξένος ἐκεῖσε τῆς κατά τήν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εὐρεθείς, αἰσχυρθῆς.

1.56 (νστ') Ἀναγκαῖον εἰδέναι τόν ἀσκητήν, πότε καί τίσι βρώμασι δεῖ ὡς ἐχθρόν τρέφειν τό σῶμα αὐτοῦ· πότε δέ ὡς φίλον παρακαλεῖν καί πάλιν παραμυθεῖσθαι ὡς ἀσθενῆ· ἵνα μὴ λάθῃ τά μέν τοῦ ἀσθενοῦς, τῷ φίλῳ· τά δέ τοῦ φίλου παρατιθείς τῷ ἐχθρῷ· καί ἑκατέρους ὡς σκανδαλίσας, καιρῷ πειρασμοῦ εὐρήσει πολεμοῦντας αὐτόν.

1.57 (μζ') Ὅταν τῆς τρυφῆς τήν τροφήν ὁ τρεφόμενος προτιμωτέραν ποιήσῃται, τότε ἡ τῶν δακρύων ἐπιδημήσασα χάρις αὐτῷ, παρακαλεῖν ἄρχεται καί ἄλλης πάσης ἡδύτητος ἐπιλανθάνεσθαι, ὡς ἤδη τούτων καταποθείσης ἀσυγκρίτῳ ἡδύτητι.

1.58 (νη') Τῷ μέν πλατυνομένῳ συνεστάλη τά δάκρυα· ἐξεβλύθη δέ ταῦτα, τῷ τήν στενήν ὁδόν ἀγαπήσαντι.

1.59 (νθ') Οὐκ ἔστιν λύπης ἐκτός, οὔτε ἀμαρτωλός, οὔτε δίκαιος· ἀλλ' ὁ μέν, ὅτι μὴ πάντῃ ἀπέλιπεν τό κακόν· ὁ δέ, ὅτι οὐπω κατέλαβε τό ὄντως καλόν.

1.60 (ξ') Τῶν ἐφ' ἡμῖν μέν κατά δύναμιν ἀρεταί, εὐχή καί σιωπή· τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, ἀλλ' ὡς τά πολλά τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, (15Δ_340 > νηστεία καί ἀγρυπνία εἰσίν. Ὅπερ οὖν τῷ ἀγωνιστῇ εὐληπτότερον, τοῦτο μετέρχεσθαι χρεῖ.

1.61 (ξα') Οἶκος μέν εὐχῆς, ἡ ὑπομονή· περικρατεῖται (=1416=) γάρ ἐν αὐτῇ· χρήμα δέ, ἡ ταπεινώσις· τρέφεται γάρ δι' αὐτῆς.

1.62 (ξβ') Λόγους μὴ καρτερῶν, ἐπαίνους οὐ τιμηθήσῃ· πρό δέ τῆς ἡδονῆς τήν ὀδύνην ἀποσκοπῶν, ἐκφεύξῃ ταύτης τό λυπηρόν.

1.63 (ξγ') Μὴ δεσμευθῆς τῷ μικρῷ, καί οὐ δουλεύσεις τῷ μείζονι· οὐ γάρ πέφυκε τό μείζον κακόν πρό τοῦ μικροῦ διαπλάττεσθαι.

1.64 (ξδ') Ἀφορῶν πρός, τά μείζω, φοβερὸς ἔσῃ τοῖς ἥττωσιν· εὐκαταφρόνητος δέ τούτοις ὀφθείσῃ, πρός ἐκεῖνα ἀπειρηκῶς.

1.65 (ξε') Οὐ δυνήση ἐπὶ τὰς μείζους φθάσαι τῶν ἀρετῶν, μὴ τῶν κατὰ δύναμιν καταλαβὼν τὴν ἀκρότητα.

1.66 (ξστ') Ἐν οἷς κρατεῖ ἔλεος καὶ ἀλήθεια, ἐν ἐκείνοις καὶ πᾶν εἶ τι θεάρεστον. Ἡ μὲν γὰρ οὐδένα κρίνει ἐλέους χωρὶς· τὸ δὲ φιλανθρωπεύεται ἐν οὐδὲν ἀληθείας ἐκτός.

1.67 (ξζ') Τῇ ἀπλότητι κερασάμενος τὴν ἐγκράτειαν, ἐν περιλήψει γενήσῃ τῆς ἐκειθεν μακαριότητος.

1.68 (ξη') Οὐ κόψῃς πάντα τὰ πολεμοῦντά σε πάθη, εἰ μὴ πρότερον τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐτρέφοντο, ἐάσης ἀνήροτον.

1.69 (ξθ') Οἱ μὲν, τὴν τοῦ σώματος μόνον ὕλην ἐκκαθάραι σπεύδουσιν· (15Δ_342 > οἱ δέ, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς μόνην τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτιαν ἰχύν ἔλαβον· οἱ δέ καὶ πρὸς τὸ πάθος· πρὸς δέ τὴν ἐπιθυμίαν πάνυ ἐλάχιστοι.

1.70 (ο') Ὑλὴν πονηρά, σώματος μὲν ἐμπάθεια, ψυχῆς δὲ ἡδυπάθεια, προσπάθεια δὲ τοῦ νοός. Κατηγορεῖται δὲ τῆς μὲν ἀφῆ, τῆς δὲ αἰ λοιπαὶ αἰσθήσεις, τῆς δὲ τελευταίας ἐναντία διάθεσις.

1.71 (οα') Ὁ μὲν ἡδυπαθῆς πλησίον ἐστὶ τοῦ ἐμπαθοῦς· ὁ δὲ προσπαθῆς, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακρὰν δὲ ἀμφοτέρων ὁ ἀπαθῆς.

1.72 (οβ') Ἐμπαθῆς ἐστὶν ὁ τὸ ἀμαρτητικὸν ἔχων τοῦ λογισμοῦ βιαίτερον, κἂν τέως μὴ ἀμαρτάνει ἐκτός. Ἡδυπαθῆς δὲ ὁ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, κἂν πάσχῃ ἐντός. Προσπαθῆς δὲ ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ, μᾶλλον δὲ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων, προσκείμενος· ἀπαθῆς δ' ἂν εἴη ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν.

1.73 (ογ') Ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς ἐμπάθεια μὲν διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς, ἡδυπάθεια δὲ δι' ἀγρυπνίας καὶ σιωπῆς, ἡ δὲ προσπάθεια διὰ ἡσυχίας καὶ προσοχῆς· ἀπάθεια δὲ συνίσταται ἐκ μνήμης Θεοῦ.

1.74 (οδ') Τῆς ἀπαθείας ἀπὸ χειλέων, κηρία μέλιτος, (=1417=) οἷα οἱ λόγοι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποστάζουσι. Τίς οὖν ἀξιοθεῖη τοῖς χεῖλεσιν ἐκείνοις προσάψαι τὰ ἴδια, καὶ μασθῶν ἀνά μέσον αὐτῆς αὐλισθῆναι, καὶ ὁσμῆς ἡδείας μεταβαλεῖν ἱματίων ἐκείνης; τουτέστι, νόμοις ἐνηδυνθῆναι τῶν ἀρετῶν, τῶν ὑπὲρ πάντα φησὶ τὰ ἀρώματα ὄντα τῆς αἰσθητῆς διαγνώσεως.

(15Δ_344 > 1.75 (οε') Τοῦ μὲν ὀρωμένου σώματος, πᾶσα ψυχὴ γυμνωθήσεται· τοῦ δὲ τῆς ἀμαρτίας, οἱ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὀλίγοι τῶν ἡδέων προσπολαύσαντες.

1.76 (οστ') Νεκροὶ μὲν ἐκ ζώντων πάντες ὀφθήσονται· νεκρωθήσονται δὲ τῇ ἀμαρτίᾳ μόνοι οἱ ἐκ διαθέσεως ταύτην μισήσαντες.

1.77 (οζ') Τίς ἑαυτὸν πρὸ τοῦ κοινου θανάτου τοῦ σώματος ἴδοι τῆς ἀμαρτίας γυμνόν; καὶ τίς ὁ γνούς αὐτὸν τε καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, ὅποια ἐστὶ πρὸ τῆς μελλούσης γυμνώσεως;

Τοῦ αὐτοῦ.

Ψυχὴν ἔρωτι νυμφικῶ τετρωμένην,

Εὐχὴ συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίω.

1.78 (οη') Τοῦ αἰσθητοῦ τε καὶ νοεροῦ φωτός ἡ λογικὴ ἐν μεθορίῳ κειμένη ψυχὴ, διὰ μὲν τούτου, ὄρᾳν καὶ πράττειν τὰ τοῦ σώματος ἐπετράπη· δι' ἐκείνου δέ, πράττειν τὰ τοῦ πνεύματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμαυρώθη μὲν αὐτῇ ἐκεῖνο, ἐτρανώθη δὲ τοῦτο, διὰ τὴν ἀρχῆθεν συνήθειαν, εἰ μὴ ὅλως μετὰ τοῦ νοεροῦ ἐν τῇ εὐχῇ γένηται, ὀλικῶς τοῖς θείοις ἐνατενίζειν οὐ δύναται. Ἀνάγκη δὲ εἶναι αὐτὴν ἐν μεταιχιμίῳ

σκότους καί φωτός· κατά σχέσιν μὲν τούτου, κατά δέ φαντασίαν ἐκείνου ἀναστρεφόμενην.

1.79 (οθ') Συμπαραμενέτω τῷ νῶ ἡ εὐχή, ὡς ἐν ἡλίῳ ἀκτίς· ἥς ἄνευ αἱ κατ' αἴσθησιν μέριμναι, οἷά τινες ἄνυδροι νεφέλαι περιπετόμεναι, τὸν νοῦν εἵργουσι τῆς οἰκείας λαμπρότητος.

1.80 (π') Ἐνδον τῆς κατά τὴν εὐχὴν στενῆς πύλης, νοῦς παθητικός (15Δ_346 > οὐ δύναται εἰσελθεῖν, πρό τοῦ τὴν κατά σχέσιν ἀπολιπεῖν μέριμναν· περὶ δέ τὰ περισκῆνια ἐκείνης, ὀδυνηθήσεται διὰ παντός ἀσχολούμενος.

1.81 (πα') Δύναμις μὲν εὐχῆς πείνα βρωμάτων ἐκούσιος· πείνης δέ, τό μῆτε ὄρα, μῆτε ἀκούειν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, τῶν ἐγκοσμίων οὐδέν. Τούτων ὁ μὴ ποιούμενος πρόνοιαν, τό μὲν τῆς νηστείας οὐκ ἐστερέωσεν οἰκοδόμημα· τό δέ τῆς εὐχῆς ἐν αὐτῇ περιβράγῃ ἐποίησεν.

1.82 (πβ') Ἀπέριτος εἰ μὴ ἐκ πάντων ὁ νοῦς τῶν κατ' αἴσθησιν γένηται, ἀνωφερῆς γενέσθαι οὐ δύναται, καί τό οἰκεῖον γνωρίσαι ἀξίωμα.

1.83 (πγ') Ἐξω μὲν ποιεῖται τῆς ψυχῆς ἡ εὐχή, πάντας τοὺς ἐχθραίνοντας αὐτῇ λογισμούς, δυναμουμένη τοῖς δάκρυσιν· (=1420=) ἀντεισάγει δέ τούτους ὁ μετεωρισμός τοῦ νοός, νόμῳ εὐτραπείας ἐνδυναμούμενος· ἦν ὁ ἐξορίζων, συνεξόριστον καί τό παναίτιον πεποίηκε τῆς παρῤῥησίας κακόν.

1.84 (πδ') Ἡμέρας μὲν σύμβολον ἡ νηστεία, διὰ τό ἔκδηλον· νυκτός δέ διὰ τό ἄδηλον, ἡ εὐχή. Ἐκατέραν οὖν τούτων ἐν ἐκατέρᾳ ἐνδίκως ὁ μετερχόμενος, πρὸς τὴν τῶν κατασκόπων ἀπαντήσεται πόλιν, ἐν ἧ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καί στεναγμός ἐν Χριστῷ.

1.85 (πε') Ἡ πνευματικὴ ἐργασία, καί σωματικοῦ ἔργου ἐκτός συνίστασθαι πέφυκε. Μακάριος οὖν ὁ κρείσσονα τοῦ ἐνύλου ἔργου, τὴν ἄυλον ἠγησάμενος ἐργασίαν. Δι' αὐτῆς γάρ τὴν τοῦ ἔργου ἐπλήρωσεν ἔλλειψιν, ζήσας τὴν κεκρυμμένην ζωὴν τῆς εὐχῆς καί φανεράν τῷ Θεῷ.

(15Δ_348 > 1.86 (πστ') Ὑπομένειν μὲν ἡμᾶς τῇ πίστει παρακαλεῖ ὁ Ἀπόστολος· χαίρειν τῇ ἐλπίδι, τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν, ἵνα τό τῆς χαρᾶς ἡμῖν παραμείνη καλόν. Εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ὁ μὴ ὑπομένων, οὐ πιστός· ὁ δέ οὐ χαίρων, οὐκ εὐέλπις· ἀπεβάλετο γάρ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς προσευχῆν, ἐν τῷ μὴ προσκαρτερεῖν ἐν αὐτῇ.

1.87 (πζ') Εἰ τοῖς ἐγκοσμίοις λογισμοῖς ὁ νοῦς ἐξ ἀρχῆς συναναστραφεῖς, τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τὴν φιλίαν ἐκτήσατο, πόσην οὐκ ἂν οἰκειότητα σχῆ ἐν εὐχῇ συνεχεῖ· καί γάρ ἐν οἷς, φησί, χρονίζει, ἐν αὐτοῖς καί πλατύνεσθαι εἴωθεν.

1.88 (πη') Ὡσπερ τοῦ ἰδίου οἰκητηρίου πάλαι διαιρεθεῖς ὁ νοῦς, τῆς ἐκείνου λαμπρότητος ἐπελάθετο· οὕτω δεῖ τοῦτον αὐθις ἐν λήθῃ τῶν ὧδε γενόμενον, πρὸς ἐκείνην ἀναδραμεῖν δι' εὐχῆς.

1.89 (πθ') Καθάπερ νήπιον πρὸς μαστοῦς ἐναποψυγέντας μητρός, οὕτως εὐρεθήσεται νοῦς πρὸς εὐχὴν τὴν μὴ δυναμένην παρακαλέσαι αὐτόν· πρὸς δέ τὴν ἄλλως ἔχουσαν, ὡς παιδίον τό ὑφ' ἡδονῆς ἐναφυπνοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς.

(=1421=) 1.90 (φ') Ἐκεῖ φησὶν, ἐν τῇ πενθίμῳ δηλονότι εὐχῇ τῆς ἐναρέτου ζωῆς, κατά τὴν ἐν τῷ Ἄσματι φήσειε νύμφην καί ἡ εὐχή πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἐραστήν, δώσω τοὺς μαστοῦς μου σοί, εἰ ὀλικῶς μοι διατεθῆς.

1.91 (φα') Φιλίαν πρὸς τὴν εὐχὴν οὐ δύναται κτήσασθαι, ὁ μὴ πᾶσαν ὕλην ἀπαρνησάμενος, πλήν τροφῆς καί σκέπης. Ἐξω τῶν ἄλλων γενοῦ ἐν εὐχῇ, ὁ θέλων μετὰ μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ.

(15Δ_350 > 1.92 (φβ') Τοῦ θεοφιλοῦς μαρτύριον, εὐχή μονολόγιστος· λόγος δέ καίριος, ἔμφορος λογισμοῦ· μονοειδῆς δέ γεῦσις, τῆς ἐλευθέρας εἴῃ αἰσθήσεως. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς τρισίν, ἐρῶσθαι τὰ τῆς ψυχῆς λέγεται.

1.93 (fg') Λειανθῆναι δεῖ καλῶς καί ἀπαλυνθῆναι, ὡσπερ τῶν παίδων, τήν φύσιν τοῦ εὐχομένου, ὡς ἄν κατά τήν ἐκείνων, εὐείκτως δέξεται τήν ἐκ τῆς εὐχῆς ἐνταττομένην ἀνάπτυσιν. Διό μή ἀμέλει, ὁ συναφθῆναι ταύτη φιλῶν.

1.94 (fd') Οὐ πάντες τόν αὐτόν σκοπόν ἐν εὐχῇ κέκτηνται· ἄλλος μὲν ἄλλον, καί ἄλλος δέ ἕτερον. Ὁ μὲν γάρ εὐχεται, εἰ οἶόν τε, μετά τῆς εὐχῆς εἶναι τήν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε, καί πρὸς τό ὑπερναβῆναι αὐτῆς· ὁ δέ ἵνα μή λογισμοῖς ἐν αὐτῇ περικόπτηται. Πάντες δέ εὐχονται, ἢ συντηρηθῆναι ἐν ἀγαθοῖς, ἢ μή συναπαχθῆναι κακοῖς.

1.95 (fe') Εἰ ἐξ εὐχῆς, οὐδεὶς ἀταπεινώτος· συντρίβεται γάρ ὁ ἐν ταπεινώσει εὐχόμενος· οὐκ ἄρα ἐν ταπεινώσει προσεύχεται, ὁ ἕξωθεν θρασυνομένος.

1.96 (fst') Πρὸς τήν χήραν, τήν πρὸς τόν ὠμόν τήν δίκην κινουσαν κριτήν, ἀφορῶν ὁ εὐχόμενος, οὐκ ἐκκακίσης διὰ τήν βραδυτήτα τῶν ἀγαθῶν τῆς εὐχῆς.

1.97 (fz') Οὐ παραμείνη σοι εὐχή, τῷ πρὸς τά συλλογιζόμενα ἕσωθεν, καί ὁμιλούμενα ἕξωθεν ἐμβραδύνοντι· ἢ αὐτῇ δέ ὀφθήσεται ὑποστρέφουσα, τῷ δι' αὐτὴν ὑποτεμνομένῳ τά πλείονα.

1.98 (fh') Εἰς λαγόνας ψυχῆς εἰ μή εἰσδύνουσι τά ῥήματα τῆς εὐχῆς, οὐκ ἄν εἰς τὰς τοῦ προσώπου σιαγόνας τά δάκρυα περικλυσθῆναι συγχωρηθήσονται.

(15Δ_352 > 1.99 (fθ') Ἀνατέλλουσι γεωργῶ μὲν τά δάκρυα, μή κατ' ὄψιν τῶν σπερμάτων ῥιφθέντων τῆς γῆς· μοναχῶ δέ τά δάκρυα ἀναβλύζουσιν, οὐκ ἀπονητὶ μετερχομένῳ τά ῥήματα τῆς εὐχῆς.

1.100 (p') Κλείς οὐρανῶν βασιλείας εὐχή. Ταύτην ὁ κατέχων ὡς δεῖ, (=1424=) ὄρα τά ἀποκείμενα ἀγαθὰ τοῖς φίλοις αὐτῆς. Μόνα δέ τά παρόντα περισκοπεῖ, ὁ παρρησίαν ἐν ἐκείνῃ μή ἐσχηκώς.

2.1 (pa') Οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐν καιρῷ τῆς εὐχῆς μετά παρρησίας λέγειν πρὸς τόν Θεόν· Διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου, σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, εἰ μή δειλίας καί ῥαθυμίας, πολυπνίας τε καί ἀδηφαγίας, ἐξ ὧν τό πταίειν, ἐπιθυμία τῶν κρειττόνων, ἀπορῶραγῆ.

2.2 (pb') Ἐξω τοῦ πρώτου καταπετάσματος ἴσταται, ὁ ἐν εὐχῇ ρεμβόμενος· ἔνδοθεν γίνεται, ὁ μονολόγιστον ἔξανύων αὐτήν. Μόνος δέ εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων παρέκυψεν, ὁ μετά τῆς εἰρήνης τῶν φυσικῶν λογισμῶν καί τά περί τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης [οὐσίας] διασκεπτόμενος, καί τινος ἐκεῖθεν φωτοφανείας καταξιούμενος.

2.3 (pg') Ὅποταν ἀπό τῶν ἕξωθεν σχολάσασα ἢ ἡ ψυχὴ, τότε οἶά τις φλόξ περικυκλώσασα ταύτην, ὡς σίδηρον καθάπαξ τῷ πυρὶ πεπυρακτωμένην ὄλην καθίστησι, καί ἔστι ψυχὴ μὲν ἢ αὐτῇ, οὐκέτι δέ καί ἀπτή, ὡς οὐδέ ὁ πυρακτωθεὶς σίδηρος, ταῖς ἕξωθεν ἐπαφαῖς.

2.4 (pd') Μακάριος ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ οὕτως θεωρηθῆναι ἀξιοθεὶς, καί τόν αὐτόν φύσει πῆλινον ἀνδριάντα, χάριτι πύρινον κατιδῶν.

2.5 (pe') Τοῖς μὲν εἰσαγομένοις οἶά τις δεσπότης, ὁ νόμος ἐπίκειται (15Δ_354 > τῆς εὐχῆς· τοῖς προκόψασι δέ, ὡς ἔρωσ ὁ συνελαύνων πεινῶντα καθάπερ πολυτελεῖ πρὸς ἐστίασιν.

2.6 (pst') Τοῖς καλῶς τήν πρακτικὴν μετερχομένοις, ποτέ μὲν ἢ εὐχή νεφέλη καθάπερ ἐπισκιάζουσα, τοὺς καυστικούς ἀπείργει ἐξ αὐτῶν λογισμούς· ποτέ δέ σταγόνας οἶα δακρύων τούτους ἐπιψεκάζουσα, δείκνυσι τά πνευματικά θεωρήματα.

2.7 (pz') Ὡιδὴ μὲν ἡδυσμα κιθάρας, τῆς κρουομένης ὑπὸ τινος ἕξωθεν εὐρεθήσεται· ψυχὴ δέ μή συνερχούσης αὐτῇ ἐν εὐχῇ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς προσφωνήσεως, εὐκατάνυκτος οὐ πέφυκε δείκνυσθαι. Τό γάρ, τί προσευξώμεθα καθό δεῖ οὐκ οἶδαμεν, καί τά ἐξῆς, εἰς τοῦτο ἐνάγει τόν προσευχόμενον.

**Τοῦ αὐτοῦ.
Φωτίζεται νοῦς γνωστικῆς θεωρίας
Πρὸς ὕψος ἀρθείς, τοῖσδ' ἐπεντυχῶν λόγοις.**

2.8 (ρη') Ἀναγκαῖον εἶδέναι τόν γνωστικόν, πότε ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν νοημάτων ἐστίν· πότε δέ εἰς τὴν τῶν λογισμῶν· καί πότε εἰς τὴν κατ' αἴσθησιν. Καί ἐν ταύτῃ πάλιν, εἰ ἐν τοῖς κατὰ καιρόν, ἢ ἐν τοῖς παρά καιρόν μᾶλλον εὐρίσκεται.

2.9 (ρθ') Ἐν νοήμασιν οὐκ ὦν ὁ νοῦς ἐν λογισμοῖς πάντως ἐστίν· ἐν λογισμοῖς δέ ὦν, ἐν νοήμασιν οὐκ ἔστιν. Ἐν δέ τῇ αἰσθήσει γενόμενος, μετὰ πάντων ἐστίν.

(=1425=) 2.10 (ρι') Διὰ τοῦ νοήματος μὲν ὁ νοῦς διέρχεται πρὸς τὰ νοητά· (15Δ_356 > διὰ δέ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὰ λογικά ὁ λόγος· πρὸς δέ τὴν πρακτικὴν, διὰ τῆς φαντασίας ἢ αἴσθησις.

2.11 (ρια') Εἰς ἑαυτόν ὁ νοῦς συναγόμενος, οὐδέν οὔτε τῶν κατὰ τόν λογισμόν θεωρεῖ· γυμνοῦς δέ νόας καὶ θείας αὐγάς, βλυζούσας εἰρήνην τε καὶ χάριν.

2.12 (ριβ') Ἄλλο ὁ νοῦς τοῦ πράγματος, καὶ ἄλλο ὁ λόγος αὐτοῦ· καὶ ἕτερον τὸ ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἀναγόμενον. Καί τὸ μὲν ἔστιν οὐσία· τὸ δέ, συμβεβηκός· τὸ δέ, ἢ τοῦ ὑποκειμένου διαφορά.

2.13 (ριγ') Πολλὰς ὁδοὺς ἀνατέμνων ὁ νοῦς, ἀκόρεστος δαίκεται πρὸς μίαν δέ συναγόμενος τῆς εὐχῆς, πρὸ τῆς ἐντελείας στενοχωρούμενος φαίνεται, λιπαρῶν τόν μέτοχον ἀπολυθῆναι, πρὸς τὰ ἀφ' ὧν, ἐξελύθηεν.

2.14 (ριδ') Ἄνωθεν ἠγμένος ὁ νοῦς, οὐκ ἀναδραμεῖται αὐθις ἐκεῖσε, εἰ μὴ τελείαν τῶν κάτω ποιήσεται καταφρόνησιν διὰ τῆς περὶ τὰ θεῖα σχολῆς.

2.15 (ριε') Εἴ τε μὴ τὴν ψυχὴν σου δύνη μετὰ μόνων ποιῆσαι τῶν περὶ αὐτὴν λογισμῶν, κἂν τὸ σῶμα σου μονάζειν ἀναγκάζον, τὴν περὶ αὐτὸ ἀθλιότητα διὰ παντός ἐννοοῦμενος· οὕτω γάρ τῷ χρόνῳ ἔλλει Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ πρῶτον ἀναδραμεῖν δυνήσῃ τῆς εὐγενείας ἀξίωμα.

2.16 (ριστ') Ὁ μὲν πρακτικὸς ὑποτάσσειν εὐκόλως δύναται τόν νοῦν τῇ εὐχῇ· ὁ δέ θεωρητικὸς, τὴν εὐχὴν τῷ νοῖ. Ὁ μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων συστέλλων σχημάτων τὴν αἴσθησιν· ὁ δέ τὴν ψυχὴν πρὸς τοὺς ἐγκεκρυμμένους τοῖς ῥήμασι λόγους μεταβιάζων. Καὶ ὁ μὲν σωμάτων πείθει λόγους τόν νοῦν ἐννοεῖν· ὁ δέ ἄσωμάτων κατανοεῖν. Ἀσώματοι δέ εἰσι λόγοι σωμάτων, ιδιότητές τε καὶ οὐσίαι αὐτῶν.

(15Δ_358 > 2.17 (ριζ') Ὅταν τόν νοῦν σου τῆς τῶν σωμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ χρημάτων ἡδυπαθείας ἐλευθερώσης, τότε καὶ ὅπερ ἄν ποιεῖς, δῶρον καθαρὸν τῷ Θεῷ λογισθήσεται· ἀντιδοθήσεται δέ σοι τοῦ διανοιγῆναι (=1428=) τοὺς τῆς καρδίας σου ὀφθαλμούς, καὶ τρανῶς ἐμμελετᾶν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν αὐτῇ νόμοις Θεοῦ, οἵτινες ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ νοητῷ σου λογισθήσονται λάρυγγι, τῇ ἀπ' αὐτῶν ἐκδιδομένη ἠδύτης.

2.18 (ριη') Οὐ δυνήσῃ σωμάτων καὶ χρημάτων, καὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων βρωμάτων ἐπιθυμίας ὑπέρτερον ποιῆσαι τόν νοῦν, εἰ μὴ ἐν τῇ καθαρᾷ τῶν δικαίων χώρᾳ εἰσάξης αὐτόν· καθ' ἣν, ἢ τε τοῦ θανάτου καὶ ἢ τοῦ Θεοῦ μνήμη ἐπαναβλαστήσασα, ἀπὸ γηΐνης καρδίας ἀπαλείψει πᾶν ἐνθυμίου ἀνάστημα.

2.19 (ριθ') Οὐδέν οὔτε ἐννοίας θανάτου φοβερώτερον, οὔτε Θεοῦ μνήμης θαυμασιώτερον. Ἡ μὲν γάρ ἐστι λύπης σωτηριούδους παρεκτικὴ· ἢ δέ, εὐφροσύνης χαριστικὴ. Ἐμνήσθην γάρ, φησὶν ὁ Προφήτης, τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠὺφράνθην. Καὶ ὁ Σοφός· Μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καὶ οὐχ ἄμαρτήσεις. Ἀδύνατον γάρ τινα τοῦ δευτέρου ἐν κατασχέσει γενέσθαι, μὴ πείραν τῆς τοῦ προτέρου λαβόντα στυφότητος.

2.20 (ρκ') Ἔως ἄν τήν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ οὐκ ἴδῃ ὁ νοῦς, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ λέγειν ἐν αἰσθήσει αὐτῆς· Ἐγὼ δέ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τερφθήσομαι· ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Κάλλυμα γάρ κεῖται τὸ τῆς φιλαυτίας ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, πρὸς τὸ μὴ ἀνακαλυφθῆναι αὐτῇ τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἅτινά εἰσιν οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, ὅπερ ἐξ αὐτῆς οὐ περιερεῖται, ἔκουσίων πόνων καὶ ἀκουσίων χωρίς.

2.21 (ρκα') Οὐ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγὴν· ἥτις ἐστὶν ἡ κατ' ἐνέργειαν (15Δ_360 > ἁμαρτία· οὐδέ μετὰ τὴν θαλάσσης διάβασιν, τῆς κατὰ σχέσιν λέγω δουλείας· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἐρήμῳ διατριβὴν, μεταξύ κειμένην ἐνεργημάτων καὶ κινήσεων κακίας, τοῦ Ἰσραὴλ ὁ δημαγωγὸς κατασκοπεῖν δύναται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπάθεια, τὴν ὀπτικήν ἀποστέλλον καὶ ἐποπτικήν αὐτοῦ δύναμιν.

2.22 (ρκβ') Οἱ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, τουτέστιν, ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀνενεργησία, ἀκοῆ μόνῃ τῆς μακαρίας ἐκείνης γῆς τὰ ἀγαθὰ. . . οἱ δὲ τὰ ἐν ἐκείνῃ κατασκοπήσαντες, ἐν περινοίᾳ δηλονότι ψυχῆς τῶν ὀρωμένων θεωρίας γεγόνασι. Οἱ δὲ καταξιωθέντες ἐν αὐτῇ εἰσελθεῖν, ὅλη τῇ αἰσθήσει τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντων ὡς γάλα καὶ μέλι, τῆς πρώτης φημί καὶ δευτέρας θεωρίας, λόγων ἐνεφορήθησαν.

2.23 (ρκγ') Οὐπω συνεσταυρώθη Χριστῷ, ὁ ἔτι φυσικὰς κινήσεις ἔχων σαρκός· οὐδέ συνετάφη, ὁ ψυχικὰς ἐνθυμήσεις ἐπισυρόμενος· πῶς οὖν συναναστῆ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεσθαι.

(=1420=) 2.24 (ρκδ') Τριῶν οὐσιῶν τῆς ψυχῆς περιεκτικωτέρων ἀρετῶν, νηστείας, εὐχῆς τε καὶ σιωπῆς, ἀναγκαῖον τὸν μὲν ἐξ εὐχῆς λύεσθαι μέλλοντα, εἰς τὴν θεωρίαν ἐπαναπαύεσθαι· τὸν δὲ ἐκ σιωπῆς, εἰς ἠθικὴν ὁμιλίαν, εἰς δευτέραν καὶ κεχαρισμένην τροφήν τὸν νηστεύοντα.

2.25 (ρκε') Ἐν τοῖς οἰκείοις ἕως ὑπάρχει ὁ νοῦς, σώζει τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀγαθὸς τε καὶ συμπαθὴς εὐρισκόμενος. Ἐν δὲ τοῖς κατ' αἴσθησιν γεγονώς, εἰ μὲν εὐχερῶς καὶ [μὴ] προσηκόντως κατέρχεται, πείραν διδούς καὶ λαμβάνων, ἐν ἐκείνοις εὐρωστών, αὐθὶς τε πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέρχεται, περὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν χρεῖαν, ὡς τις στρατηγὸς ἀπερίσκεπτος εὐρεθήσεται, τὸ πολὺ αὐτοῦ ὑποτεμνόμενος (15Δ_362 > τῆς δυνάμεως ἐν τῷ μάχεσθαι. Πλήν οὐ πάντες ἐκείνου ἐκτός εὐρεθήσονται, ὅσοι ἐντὸς τοῦ ἐμπεριεχομένου γενέσθαι οὐκ ἴσχυσαν.

2.26 (ρκστ') Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος, ξένας τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας ἐξ οἰκίας κεκλεισμένης καθίστησι· οὐκ ἄν δὲ τὰς οἰκείας ὁ νοητὸς ἐπαφήσει, τῇ μὴ κεκλεισμένης ἐχούσῃ τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν ὀρωμένων ψυχῆ.

2.27 (ρκζ') Γνωστικός ἐστίν, ὁ τὰς μὲν καταβάσεις αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς· ταπεινοπρεπῶς δὲ τῆς ψυχῆς τὰς ἀναβάσεις διατιθέμενος.

2.28 (ρκη') Μέλιττα μὲν λειμῶνα περινοστοῦσα, ἐκεῖθεν τῷ μέλιτι τὰς ἀφορμὰς προσπορίζειται· ψυχὴ δὲ εἰς αἰῶνας περισκοποῦσα, ποικίλον αὐτόθεν τὸν γλυκασμὸν τῇ διανοίᾳ ἐνίστησι.

2.29 (ρκθ') Ἡ ἐμφαγούσα μὲν ἔλαφος ὄφεις, ἰὸν τοῦ σβέσαι, πρὸς ὑδάτων τρέχει πηγὰς· ψυχὴ δὲ ἡ βέλεσι θείοις τρωθεῖσα, ἄπαυστον ἔλκει τὸν τρώσαντα ἔρωτα.

2.30 (ρλ') Ψιλοὶ μὲν λογισμοὶ τῇ μοναδικῇ ζωῇ ἐπιφύονται· ἐπιλογισμοὶ δὲ τῇ δυαδικῇ· τῇ δὲ πολυσχιδεῖ ψυχῇ, (=1432=) λογισμοὶ μὲν ἀπελήλανται· νόες δὲ μόνον γυμνοὶ σωμάτων αὐτῇ προσπελάζοντες, τοὺς περὶ Προνοίας καὶ κρίσεως λόγους, ὡς τινα θεμέλια γῆς ἀνακαλύπτοντες, αὐτῇ ἐμφανίζουσιν.

2.31 (ρλα') Οἱ λογισμοὶ, οὔτε τοῦ ἀλόγου μέρους εἰσὶ τῆς ψυχῆς· οὐδέ γάρ ἐστι λογισμὸς ἐν τοῖς ἀλόγοις· οὔτε τοῦ νοεροῦ· ἐπεὶ μηδὲ ἐν ἀγγέλοις· αὐτῆς δὲ τῆς λογικῆς ὄντες γεννήματα, ὡς κλίμακι τῇ φαντασίᾳ χρώμενοι, ἀναβαίνουνσι μὲν πρὸς

τόν νοῦν (15Δ_364 > ἀπό τῆς αἰσθήσεως, τὰ ἐκείνης αὐτῷ ἀπαγγέλοντες· καταβαίνουνσι δέ πρὸς αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐκείνου ὑποτιθέμενοι.

2.32 (ρλβ') Ὡς τινες ἐκ βυθοῦ ἀναφερόμενοι, καί τινος εἰς βοήθειαν ἐπιλαβέσθαι πειρώμενοι, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ εὐρεθήσονται, ὀλκάδα καθάπερ, κινδυνευούσης τῆς κακίας δακρύων κατακλυσμῶ.

2.33 (ρλγ') Κατὰ τὴν ὑποκειμένην ποιότητα τῆς ψυχῆς, ἢ ὡς πειραταὶ καταποντίζουσιν, ἢ ὡς ἐρέται συμβοηθεῖν κινδυνευούση, οἱ περὶ αὐτὴν συνάγονται λογισμοί· οἱ μὲν πρὸς πέλαγος ἐννοιῶν ἔλκοντες τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν· οἱ δὲ τὴν ἄσσον παρεκλεγόμενοι, καί πρὸς γαληνίους ἀκτάς τόν νοῦν ἐποκείλουσιν.

2.34 (ρλδ') Ἐβδομον τόν τῆς κενοδοξίας λογισμόν ὄντα, ἡ ἐφεμένη ὡς ἔσχατον ἀποβαλέσθαι χιτῶνα ψυχῆ, εἰ μὴ τούς πρό αὐτοῦ ἀπεκδύσθαι, οὐ δυνήσεται μετ' αὐτούς ὄγδοον ἐπενδύσασθαι. Ὅν καί οἰκητήριον οὐράνιον καλεῖν οἶδεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καί διὰ στεναγμῶν ἐπενδύεσθαι τούς δι' αὐτό τῶν ὑλικῶν γυμνητέοντας.

2.35 (ρλε') Τῇ μὲν τελείᾳ εὐχῇ, ἄγγελοι παραβάλλειν πεφύκασιν λογισμοί· τῇ δέ μέσῃ, πνευματικοί· τῇ δὲ εἰσαγωγικῇ, οἱ φυσιολόγοι.

2.36 (ρλστ') Ὡσπερ τό εὐγενές τοῦ κόκκου διὰ τοῦ στάχυος, οὕτω καί τό εἰλικρινές τῆς θεωρίας διὰ προσευχῆς εἴωθεν ἐμφανίζεσθαι· κέκτηται δέ ὁ μὲν, εἰς ἀποτροπὴν τῶν σπερμολόγων ὀρνέων, οἷά τινα δόρατα, τούς περιστοιχοῦντας ἀνθήρικας· τό δέ, τούς φιλοσοφοῦντας ἐν πειρασμοῖς λογισμούς, πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναίρεσιν.

2.37 (ρλζ') Τὰ μὲν ὀρώμενα τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν πρᾶξιν, περισσότερᾶς περιηγυρωμένα καθάπερ εἰσὶ πτερὰ (=1433=) τὰ δὲ νοουμένα, φημί δὴ (15Δ_366 > τὰ μετάφρενα, διὰ τὴν θεωρίαν ὡς ἐν χλωρότητι χρυσοῦ καθίσταται· ἡ γάρ μὴ οὕτως ὠραιωθεῖσα ψυχῆ, πετασθῆναι καί καταπαῦσαι οὐ δύναται, ἔνθα πάντων εὐφραϊνομένων ἡ κατοικία ἐστίν.

Λειμῶν ἐνθάδε καρπῶν πεπληρωμένος, Πνευματικῆς πράξεως καὶ θεωρίας.

2.38 (λρη') Ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ, πάλαι μὲν τοῖς παλαιοῖς προσφέρειν ἐν τῷ ναῷ προσετέτακτο. Νυνὶ δὲ ἡμᾶς, πρακτικῆς μὲν ἀπαρχὰς, ἐγκράτειαν δεῖ Θεῶ προσφέρειν καὶ τὴν ἀλήθειαν· θεωρητικῆς δὲ ἀρετῆς, ἀγάπην καὶ προσευχὴν· δι' ἐκείνων μὲν, ἀλόγου ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ τὰς ὀρμὰς ἀνακόπτοντας· διὰ τούτων δέ, ἐννοίας κενὰς, καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐπιβουλάς.

2.39 (ρλθ') Πρακτικῆς ἀρχὴ μὲν, ἐγκράτεια καὶ ταπεινώσις, ἀλήθεια, σωφροσύνη καὶ ταπεινοφροσύνη· τέλος δὲ αὐτῆς, λογισμῶν εἰρήνη καὶ ἁγιασμός σώματος.

2.40 (ρμ') Πρᾶξις ἐστίν, οὐ τό πράττειν καλῶς δύνασθαι μόνον τὰ καλά, ἀλλὰ καί τό ὡς δεῖ πράττειν αὐτά, τόν καιρόν καὶ τό μέτρον πρὸς τὰ πρακτέα συνεπιφερομένου τοῦ πράττοντος.

2.41 (ρμα') Θεωρία ἐστίν, οὐ τό θεωρεῖν μόνον ὡς ἔχουσι τὰ σώματα φύσεως, ἀλλὰ καί τούς λόγους αὐτῶν πρὸς τί βλέπουσιν.

2.42 (ρμβ') Οὐκ ἔστιν οὔτε πρᾶξις ἀσφαλῆς θεωρίας ἐκτός, οὔτε θεωρία ἀληθῆς πράξεως ἄνευ. Χρὴ γάρ καὶ πρᾶξιν ἐλλογιμον εἶναι, καὶ θεωρίαν ἔμπρακτον· ἵνα τῇ μὲν, ἀνίσχυρον εὐρίσκηται ἡ κακία· τῇ δέ, δυνατὴ ἡ ἀρετὴ ἐν εὐδοκίαις χρηστότητος.

(15Δ_368 > 2.43 (ρμγ') Πέρασ μὲν πρακτικῶν, ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν· τέλος δὲ γνωστικῆς, ἡ θεωρία τῶν ἀρετῶν.

2.44 (ρμδ') Ὡς ὕλη τῷ εἶδει, οὕτω πρᾶξις τῇ θεωρίᾳ· καί ὡς ὀφθαλμὸς προσώπῳ, οὕτω θεωρία τῇ πράξει ὀφθήσεται.

2.45 (ρμε') Ἐν τῷ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν σταδίῳ, πολλοὶ μὲν τρέχουσιν· εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον, ὁ πρὸς τὸ πέρας αὐτῆς ἔλθειν τῇ θεωρίᾳ ἐπιθυμῶν.

2.46 (ρμστ') Κατανύξεως μὲν πόμα πίνει ὁ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ· ποτηρίῳ δὲ κρατίστῳ μεθύσκειται, ὁ θεωρητικὸς. Ὁ μὲν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν φιλοσοφῶν· ὁ δὲ, καὶ ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἐν τῷ εὐχεσθαι.

(=1436=) 2.47 (ρμζ') Οὐ συγχωρεῖται ὁ πρακτικὸς εἰς πνευματικὴν ἐπὶ πολὺ θεωρίαν ἐγκαρτερεῖν. Εὐρίσκεται γὰρ ὡς ἐπιξενωθεὶς τινι, καὶ τῆς ἐκείνου ταχέως οἰκίας ὑπεξερχόμενος.

2.48 (ρμη') Ἐν πύλαις μὲν εἰσέρχονται οἱ πρακτικοὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εὐχεσθαι· ὡς ἐν αὐλαῖς δὲ ἀρετῶν ἐν ὕμνοις θεωρητικοί· οἱ μὲν εὐχαριστοῦντες, ὅτι ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν· οἱ δὲ, ὅτι καὶ αἰχμαλώτους εἰλήφασιν τοὺς πολεμοῦντας αὐτούς.

2.49 (ρμθ') Χρὴ κατὰ τὸ τῆς πρακτικῆς κράτος, καὶ τὸ τῆς θεωρίας εὐρίσκεσθαι, ἵνα μὴ καθ' ὁμοιότητα πλοίου τοῦ μὴ κατάλληλα τὰ ἰστία ἐπιφερομένου, ἢ κίνδυνον ὑπομείνῃ ἐν ἀνέμων σφοδρότησιν διὰ τὴν ἀμετρίαν αὐτῶν, ἢ ζημίαν πνευμάτων διὰ τὴν πρὸς τὸ σκάφος σμικρότητα.

2.50 (ρν') Ἐρέτας μὲν τοῦ λογικοῦ πλοίου, νόει τοὺς εὐσεβεῖς λογισμοὺς· (15Δ_370 > κώπας δὲ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, βούλησιν καὶ προαίρεσιν. Τούτων ὁ μὲν πρακτικὸς, ἐν χρεῖα ἐστὶ πάντοτε· οὐ πάντοτε δὲ ὁ θεωρητικὸς. Ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς χαίρειν οὗτος πᾶσιν εἰπών, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν τῆς διαγνώσεως οἰάκων καθίζων, διὰ πάσης ἐγγήγορε τῆς κατὰ θεωρίαν νυκτός, αἰνέσεις προσάγων τῷ συνοχεῖ τοῦ παντός. Καὶ πού τι καὶ μέλος ἐρωτικὸν ἀναλαβόμενος, τῇ ἑαυτοῦ προσεπάδει ψυχῇ, τοὺς τῆς ἄλλης θαλάσσης ἀποσκοπῶν μετεωρισμούς, καὶ ὡς ῥοθίζας κινήσεις, τὰ θεῖα καταπληττόμενος ῥήματά τε καὶ δικαιώματα.

2.51 (ρνα') Ὁ μέσως ἔχων περὶ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν, οὔτε πάντη ταῖς κώπαις κατὰ τοὺς ναυτικούς ποιεῖται τὸν πλοῦν, οὔθ' ὄλως, τοῖς νοητοῖς ἰστέοις· ἀλλὰ δι' ἀμφοτέρων τὴν χρεῖαν τῆς εὐπλοΐας ἐργάζεται· ἠδέως φέρων καὶ τοὺς πόνους τῆς πράξεως, διὰ τὸ μέτριον τῆς θεωρίας· καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, διὰ τὸ βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς πράξεως.

2.52 (ρνβ') Ὁ μὲν θεωρητικὸς, τῇ γνώμῃ τὴν φύσιν ἔχων συντρέχουσαν, ὡς οἶόν τι ῥεῦμα, ἀπόνως ποιεῖται τὸ πλώϊμον· ὁ δὲ πρακτικὸς, ἐναντιουμένην εὐρίσκων τῇ προαιρέσει τὴν σχέσιν, πολὺν λογισμῶν ὑφίσταται κλύδωνα, ὡς εἰς ἀπευδοκίας μικροῦ δεῖν διὰ τὸ βάρος ἔλθειν.

2.53 (ρνγ') Οὔτε χώρα μὴ καλῶς κατεργασθεῖσα, πολύχουν καὶ καθαρὸν ἀντιπαρέχειν τῷ σπεῖροντι εἴωθεν, οὔτε ὁ τὴν πρακτικὴν μετερχόμενος, εἰ μὴ ἐπιμελῶς ταύτην καὶ φανητίας ἄνευ μετέρχεται, τὸν ἐξ εὐχῆς ὄψεται καρπὸν πολὺν τε καὶ καθαρὸν.

(=1437=) 2.54 (ρνδ') Ἐπὶ μὲν τῶν ἐνύλων, ὁ νοῦς συνεργὸν ἔχει τὸν λογισμὸν· (15Δ_372 > ἐπὶ δὲ τῶν ἀύλων, εἰ μὴ αὐτὸν παραιτήσεται, ὡς σκώλωπα ἔξει κολαφίζοντα.

2.55 (ρνε') Κάλυμμα μὲν ἔχει ὁ πρακτικὸς ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν εὐχῇ, τὴν γνῶσιν τῶν αἰσθητῶν, ἀνακαλυφθῆναι διὰ τὴν σχέσιν μὴ δυνάμενον· μόνος δὲ ὁ θεωρητικὸς διὰ τὸ ἄσχετον, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ ὄρα ἄπο μέρους δύναται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

2.56 (ρνστ') Ἡ μετὰ πνευματικῆς θεωρίας εὐχή, ἢ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, καθ' ἣν ῥέει ὡς μέλι καὶ γάλα ἢ γνῶσις τῶν περὶ προνοίας καὶ κρίσεως λόγων Θεοῦ· ἢ δὲ μετὰ τινος φυσικῆς, ἢ Αἴγυπτος, ἐν ἣ τῶν παχυτέρων ἐπιθυμιῶν μνήμη τοῖς εὐχομένοις ἐγγίνεται. Ἡ δὲ γε ἀπλή, τὸ μάνα ἐστὶ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ διὰ τὸ

μονοειδές, τοῖς μὲν ἀκαρτερήτοις ἐναποκλείειν τὰ δι' ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων καλὰ· τοῖς δὲ ἐγκαρτεροῦσι τῇ τοιαύτῃ ἀπεστενωμένη τροφῇ, προξενοῦν τὴν κρείττω γεῦσιν καὶ μένουσαν.

2.57 (ρνζ') Πρᾶξις σὺν θεωρίᾳ μὲν ὡς σῶμα μετὰ πνεύματος ἡγεμονικοῦ· ἄνευ δὲ θεωρίας, ὡς σὰρξ μετὰ πνεύματος προαιρετικοῦ λογισθήσεται.

2.58 (ρνη') Τῆς λογικῆς ψυχῆς, αὐλή μὲν ἢ αἴσθησις· ναός δέ, ἢ διάνοια· ἀρχιερεὺς δέ, ὁ νοῦς. Ἐν τῇ αὐλῇ οὖν ἴσταται ὁ ὑπ' ἀκαίρων νοῦς περικοπτόμενος λογισμῶν· ἐν τῷ ναῷ δέ, ὁ ὑπὸ εὐκαίρων· ἐπ' οὐδενὶ δὲ τούτων, ὁ εἰς τό θεῖον ἱερατεῖον ἀξιωθείς εἰσελθεῖν.

2.59 (ρνθ') Θρῆνος μὲν καὶ μέλος καὶ οὐαί ἐν οἴκῳ τῆς πρακτικῆς ψυχῆς διὰ τὸν κόπον εὐρίσκεται, φωνή δὲ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως, (15Δ_374 > διὰ τὴν γνῶσιν διὰ τὸν τῆς θεωρητικῆς ἐξακούεται.

2.60 (ρξ') Πρακτικὸς μὲν, ἐπιθυμεῖ ἀναλῦσαι, διὰ τοὺς πόνους, καὶ συγγενέσθαι Χριστῷ· θεωρητικὸς δέ, εὐδοκεῖ μᾶλλον σαρκὶ παραμένειν· καὶ διὰ τὴν χαράν, ἣν δέχεται ἐξ εὐχῆς, καὶ διὰ τὴν τοῦ πλησίον πρὸς τὰ γήϊνα ὠφέλειαν.

2.61 (ρξά') Ἐπὶ μὲν τῶν λογιωτέρων, ἢ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγροικότερων, τῆς θεωρίας ἢ πρᾶξις· εἰς ἕν δὲ τέλος χρηστὸν ἀμφοτέραι καταλήγουσι. Συντομώτερον δὲ τοῦτο ὀφθήσεται, οἷς ἢ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως.

(=1440=) 2.62 (ρξβ') Παράδεισος, ἢ θεωρία τῶν νοητῶν ἐστίν. Ἐν τούτῳ ὁ μὲν γνωστικὸς ὡς ἐν οἰκίᾳ ἔνδοθεν εἰσέρχεται ἐν εὐχῇ· ὁ δὲ πρακτικὸς, ὡς παροδίτης ὀφθήσεται, ἐπιθυμῶν μὲν ἔνδοθεν παρακλύπτειν· μὴ συγχωρούμενος δέ, διὰ τό ὑπερανεστηκέναι τὸν φραγμὸν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

2.63 (ρξγ') Τὰ μὲν σωματικά πάθη θηρίοις ἐοίκασιν· πτηνοῖς δέ, τὰ ψυχικά· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ λογικοῦ δύναται ἀμπελῶνος ἀποτειχίζειν ὁ πρακτικὸς· οὐκέτι δὲ καὶ τὰ πετεινά, εἰ μὴ ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ γένηται, κἄν ὅτι μάλιστα ποιήσεται σπουδὴν πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν φυλακὴν.

2.64 (ρξδ') Ἠθικῆς εὐπρεπείας κρείττων πρακτικὸς γενέσθαι οὐ δύναται, εἰ μὴ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ ἕξω γένηται, ὡς μὲν τῆς οἰκείας, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὡς δὲ συγγενείας, τῆς ἡλικίας αὐτῷ καὶ κατὰ σχέσιν ζωῆς. Οὕτω γάρ καὶ οὗτος, ὡς σφραγίδα λήψεται τῆς γενικῆς ἡδονῆς τὴν ἀφαίρεσιν, καθ' (15Δ_376 > ἦν τό ἀπὸ γενέσεως κάλυμμα περικείμενον, τὴν παντελῆ ἐλευθερίαν οὐ συγχωρεῖ παρασχεθῆναι ἡμῖν.

2.65 (ρξε') Οὔτε πῶλος ἐν ἔαρι ἔνδον φάτνης μένειν, καὶ τὰ ἐκείνης ἐσθίειν ἀνέχεται· οὔτε νεοτελής νοῦς τό ἀπεστενωμένον ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν τῆς εὐχῆς οὐ δύναται· ἡδέως μᾶλλον κατ' ἐκείνον ἔχων, ἐπὶ τό πλάτος τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐξέρχεσθαι, τῆς κατὰ τὴν ψαλμωδίαν εὐρισκομένης καὶ τὴν ἀνάγνωσιν.

2.66 (ρξστ') Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας, νηστεῖαν καὶ ἀγνεῖαν ἢ πρακτικῇ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς· ὡς λύχνους δὲ καιομένους, σιωπὴν τε καὶ προσευχὴν, τὰς γνωστικὰς ἢ θεωρητικὴ ἀρετάς, ἐφιστῶσα· ἢ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν· ἢ δὲ ταύταις, ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.

2.67 (ρξζ') Νοῦς ἀτελής, εἰς τὸν κατάκαρπον ἀμπελῶνα τὸν τῆς εὐχῆς οὐ συγχωρεῖται εἰσέρχεσθαι· εἰς μόνον δὲ καὶ μόλις, ὡς πρὸς ἐπιφυλλάδας πτωχός, τὰ ψιλὰ τῶν ψαλμῶν ἀπηχήματα.

2.68 (ρξη') Ὡσπερ οὐ πάντες οἱ εἰς βασιλέως ὁμιλίαν ἐρχόμενοι, συναριστᾶν αὐτῷ δύναται· οὕτως οὐδέ οἱ εἰς ἐντυχίαν εὐχῆς ἦκοντες, πάντες ἐν θεωρίᾳ τῇ κατ' ἐκείνην ὀφθήσονται.

2.69 (ρξθ') Θυμοῦ μὲν κημὸς, ἢ εὐκαιρος γίνεται σιωπῇ· ἀλόγου δὲ ἐπιθυμίας, ἢ σύμμετρος ἐδωδῇ. Δυσκαθέκτου δὲ λογισμοῦ, ἢ [μονολόγιστος] προσευχῇ.

2.70 (ρο') Καί εἰς τόν κάτω βυθόν καί εἰς τόν ἄνω ὁ ὑποδῦναι βουλόμενος, ὁ μὲν διά τόν αἰσθητόν, ὁ δέ διά τόν νοητόν μαργαρίτην, ἵνα αὐτόν ἀνιμήσῃται, εἰ μὴ γυμνωθῇ οὗτος τῆς ἐσθῆτος, (=1441=) ἐκεῖνος δέ τῆς αἰσθήσεως, ἀμφοτέροι τοῦ ἐπιζητουμένου διαμαρτήσονται.

(15Δ_378 > 2.71 (ροα') Ὁ μὲν ἔνδοθεν τῆς διανοίας αὐτοῦ γενόμενος νοῦς, ἐν τῷ εὐχεσθαι, ὡς μετὰ νύμφης νυμφίος ἐν τῷ νυμφῶνι διαλεγόμενος εὐρεθήσεται· ὁ δέ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν, ἔξωθεν ἰστάμενος στενάζων βοᾷ· Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὀδηγήσει με, ἕως τοῦ μὴ βλέπειν εἰς ματαιότητος καί μανίας ψευδεῖς ἐν τῷ εὐχεσθαι.

2.72 (ροβ') Ὅποια ἢ χωρὶς ἄλός τῷ φάρυγγι λογιζομένη τροφή, τοιαύτη καί ἢ ἐκτός κατανύξεως λογισθήσεται τῷ νῷ μετερχομένη εὐχή.

2.73 (ρογ') Ἡ μὲν ἔτι καταδιώκουσα ψυχὴ τὴν εὐχὴν, τῇ ὠδινούσῃ ὑπάρχει παρεμφερῆς· ἢ δέ καταλαβοῦσα, τῇ κησάσῃ, καί πλήρει γενομένη διὰ τόν τόκον χαρᾶς.

2.74 (ροδ') Πάλαι μὲν ὁ Ἀμορραῖος ἐν τῷ ὄρει οἰκῶν, ἐτίτρωσκεν ἐξερχόμενος τοὺς παραβιαζομένους διέρχεσθαι· νυνὶ δέ ἢ πονηρὰ λήθη διώκει τοὺς πρό τῆς ἀγνεΐας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιχειροῦντας ἀναβαίνειν εὐχὴν τῆς ἀπλότητος.

2.75 (ροε') Τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐν ἔχθρᾳ πολλῇ πεφύκασιν εἶναι οἱ δαίμονες. Καταπλήττει δέ τούτους, οὐχὶ πλῆθος τῶν κακῶν [καλῶν], ὡς τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τό στρατεύμα· ἀλλ' ἢ τριῶν συμφωνία, νοῦ πρὸς λόγον, καί λόγου πρὸς αἴσθησιν.

2.76 (ροστ') Ἡ μὲν ψιλὴ εὐχή, ὡς ἄρτος ὀφθήσεται ἀρχομένους στηρίζουσα· ἢ δέ μετὰ τινος θεωρίας, ὡς ἔλαιον πιαίνουσα· ἢ δέ ἀνειδέος, ὡς οἶνος εὐώδης, οὗ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπλήστως ἐξίστανται.

(15Δ_380 > 2.77 (ροζ') Ἄγριος μὲν ὄνος, πόλεως μὲν λέγεται πολυοχλίας καταγελαῖν· καί μονόκερως δέ ὑπ' οὐδενός δεσμεῖσθαι δυνάμενος. Νοῦς δέ φύσεως, καί τῶν περὶ φύσιν βασιλεύσας λόγων, ματαιότητος μὲν καταγελαῖ λογισμῶν προσευχόμενος· παρ' οὐδενός δέ δύναται τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν κατεξουσιάζεσθαι.

2.78 (ροη') Χρὴ τόν ἀγωνιζόμενον, τὴν μὲν αἴσθησιν αὐτοῦ, εἰς τὴν μονοειδὴ συστέλλειν τροφήν· τόν δέ νοῦν, εἰς τὴν μονολόγιστον προσευχὴν· οὕτως γάρ ἄσχετος γεγονώς ἐκ παθῶν, καί ἐπὶ τό ἀρπάζεσθαι πρὸς Κύριον ἤξει ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

(=1444=) 2.79 (ροθ') Ῥάβδον μὲν ὁ κυσὶν ἐπισείων ἠγρίωσε καθ' ἑαυτοῦ· δαίμονας δέ, ὁ καθαρῶς ἐκβιαζόμενος εὐχεσθαι.

2.80 (ροπ') Οἱ μὲν ἠδυπαθεῖς προσευχόμενοι, ἄτε ὑλώδεις ὄντες, ὡς βατράχους ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς περισπῶντας αὐτούς· οἱ δέ μετριοπαθεῖς, τὰς θεωρίας ὡς ἀηδόνας κατατερπούσας αὐτούς, τῇ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀκρέμονας, τουτέστι ποικίλας θεωρίας, μεταβάσει· σιγὴ δέ πρόσεστι τοῖς ἀπαθεῖσι καί ἡρεμία πολλὴ ἐκ λογισμῶν καί νοημάτων ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

2.81 (ροπα') Πάλαι μὲν ἢ τοῦ Μωσέως Μαρία τῶν πολεμίων τὴν πτῶσιν θεασαμένη, τό τύμπανον ἀραμένη, ἐξήρχε ταῖς ἀδούσαις τὰ ἐπινίκια· νυνὶ δέ εἰς εὐφημίαν τῆς νικησάσης τὰ πάθη ψυχῆς, ἢ κρείττων ἐν ἀρεταῖς ἀγάπη διεγερθεῖσα, τὴν μετ' ὠδῆς κιθάραν ὡσπερ τινὰ θεωρίαν μεταχειριζομένη ταύτη πάλαι τὴν πονηθεῖσαν εἰς κάλλους περιουσίαν, οὐ παύεται σὺν τοῖς περὶ τὴν αὐτὴν ἀγαλλιωμένη αἰνεῖν τόν Θεόν.

2.82 (ροπβ') Ὅποταν διὰ συνεχείας τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν κατασχεθῇ (15Δ_382 > τὰ λόγια τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ εὐχομένου, τότε καί αὐτός γῆ καθάπερ ἀγαθή, ἄρχεται αὐτομάτως ἀναφέρειν, ὡς μὲν ῥόδα, τὴν θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων· ὡς δέ ἴα, τό ποικίλον τῶν θείων κριμάτων δυσθεώρητον.

2.83 (ρπγ') Ἐν ὕλῃ μὲν δεσμευθεῖσα φλόξ, φωτοφόρος καθίσταται· ἐξ ὕλης δὲ λυθεῖσα ψυχὴ, θεοφόρος εὐρίσκεται. Κάκεινη μὲν αἴρεσθαι πέφυκεν ἄχρι τοῦ ὑπεκκαύματος· αὕτη δέ, μέχρι τοῦ κατὰ τὸν θεῖον ἔρωτα συμπεράσματος.

2.84 (ρπδ') Ἡ τελείως ἑαυτὴν ἀρνησαμένη ψυχὴ, καὶ ὀλικῶς ἀνατεθεῖσα πρὸς εὐχὴν, αὕτη οὐχ ὅτε βούλεται κάτω γίνεται, ἄνωθεν εὐρισκομένη τῆς κτίσεως· ἀλλ' ὅτε δίκαιον εἶναι δόξει τῷ πάντα σταθμῷ καὶ μέτρῳ διεξάγοντι τὰ ἡμέτερα.

2.85 (ρπε') Ὅταν ἐξ ψυχῆς μὲν ἡ ἀκηδία ἀπελαθῇ· ἐκ διανοίας δέ ἡ πονηρία ἐκτιναχθῇ, τότε ὁ νοῦς γυμνός γινόμενος τῇ ἀπλότητι, ζωῇ τε τῇ ἀτέχνῳ καὶ δίχα παντός τοῦ κατὰ τὴν αἰσχύνῃ ἐπικαλύμματος, καὶ τοῦ κατὰ τὴν φανητὴν προβλήματος, ἄσμα μὲν ἄδει καὶ οὗτος καινόν τῷ Θεῷ· εὐχαριστεῖ δέ μέλος ἀνακρουόμενος ἐν εὐφροσύνῃ, τῷ τῆς μελλούσης τὰ ἐγκαίνια προερατίζειν βιώσεως.

2.86 (ρπστ') Ὅταν τινὰς θειοτέρας ἐνεργείας ἐνεργεῖσθαι ἄρξῃται ἡ εὐχομένη ψυχὴ, τότε καὶ αὕτη κατὰ τὴν ἐν Ἄιμασι Νύμφην, πρὸς τὰς ὁμοιοτρόπους τοιαῦτα ὑποφωνεῖ· Ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν.

2.87 (ρπζ') Καὶ στρατιώτης ἐκ τοῦ πολέμου ἐπαναλύσας, (=1445=) τό βάρος τῶν ὄπλων ἀποσκευάζεται· καὶ πρακτικὸς τοὺς λογισμοὺς, εἰς θεωρίαν ἐρχόμενος· οὔτε γὰρ ἐκεῖνος εἰ μὴ ἐν πολέμῳ χρεῖαν ἔχει τῶν ὄπλων, οὔτε οὗτος τῶν λογισμῶν.

(15Δ_384 > 2.88 (ρπη') Οἱ μὲν πρακτικοὶ ὡς ἔχουσι θέσεως θεωροῦσι τὰ σώματα· οἱ δὲ θεωρητικοὶ, ὡς ἔχουσι φύσεως· μόνοι δὲ τοὺς λόγους ἀμφοτέρων ὀρῶσιν οἱ γνωστικοί.

2.89 (ρπθ') Ἐν μὲν τοῖς λόγοις τῶν σωμάτων, γινώσκονται τὰ ἀσώματα· ἐν ἀσωμάτοις δέ, λόγος ὁ ὑπερούσιος, πρὸς ὃν ἐπέιγεται πᾶσα σπουδαία ἀναλῦσαι ψυχὴ.

2.90 (ρψ') Οἱ λόγοι τῶν σωμάτων, ὡς ὅστ' εἰσι τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικαλυπτόμενοι, οὐς ἴδη οὐδεὶς, τῶν ἔξω μὴ γενομένων τῆς προσπαθείας τῶν αἰσθητῶν.

2.91 (ρφα') Ἀποτίθεται καὶ στρατιώτης τὰ ὄπλα, καταλείψας τὸν πόλεμον· καὶ θεωρητικὸς τοὺς λογισμοὺς, ἀναλύων πρὸς Κύριον.

2.92 (ρψβ') Καὶ στρατηγὸς ἐν πολέμῳ σκύλων διαμαρτάνων, ἐν ἀθυμίᾳ καθίσταται· καὶ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ, θεωρίας πνευματικῆς.

2.93 (ρψγ') Ἦλαφος μὲν ἐπὶ σωματικῶν ὑδάτων τρέχει πηγὰς, ὑπὸ [ὄφρω] θηρός ὡς ὁ δηχθεὶς· ψυχὴ δέ, ἡ τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τρωθεῖσα τῷ τῆς εὐχῆς, ἐπὶ ἀσωμάτων ἀγὰς.

2.94 (ρψδ') Οὔτε σωματικὸς ὀφθαλμὸς τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἰδεῖν δύναται, οὔτε νοῦς πρακτικὸς τὴν φύσιν τὴν ἑαυτοῦ, εἰ μὴ γυμνωθῇ, ἐκεῖνος μὲν, ἐλύτρου, οὗτος δέ, σχέσεως τῆς περικαλυπτοῦσης αὐτόν.

2.95 (ρφε') Κρύπτονται ἀστέρες μὲν, ἡλίου ἀνατολῇ· λογισμοὶ δὲ ἐκλιμπάνουσι, τοῦ νοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν βασιλείαν ἐπαναστρέφοντος.

(15Δ_386 > 2.96 (ρψστ') Μετὰ τὸ τέλος τῆς πρακτικῆς, αἱ πνευματικαὶ θεωρίαι περιχυθεῖσαι τῷ νῷ, οἷά τινες ἀκτῖνες ἡλίου αἰ τοῦ ὀρίζοντος ὑπερκύψασαι, δοκοῦσιν ἔξωθεν αὐτοῦ προσβάλλειν, οἰκείαι οὔσαι, καὶ διὰ καθαρότητα ἐκεῖνον περιπτυσσόμεναι.

2.97 (ρψζ') Τοιαῦτα καὶ νοῦς θεωρητικὸς ἐκλαεῖν δύναται, ὅτε ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταβῇ, φύσεως ἀνάγκαις ἐπικλιθεὶς· οἷα καὶ ὁ φθεγξάμενος· Θεῖου κάλλους τί ὑπάρχει θαυμασιώτερον; καὶ τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρα; Ποῖος δὲ οὕτω πόθος δριμύς καὶ ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαθαρμένη ψυχῇ, καὶ ἀπὸ διαθέσεως λεγούσῃ, ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ;

2.98 (ρῆγ) Ἐκείνου ἐστὶν τό λέγειν· Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ, (=1448=) τοῦ μή κοπιῶντος ὀπίσω Θεοῦ κατακολουθεῖν δι' εὐχῆς, μηδέ ἡμέραν ἀνθρώπους ἐπιθυμοῦντος θεάσασθαι.

2.99 (ρῆθ) Λεγέτω καὶ ψυχὴ πρακτικὴ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν κακῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἄισματι ἐπὶ τῶν ἐκβιαζομένων αὐτῆς αὐτὴν πονηρῶν δαιμόνων καὶ λογισμῶν, ἐπιβλέπειν εἰς ματαιότητα καὶ μανίας ψευδεῖς· Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς.

3.100 (σ') Ὡ ψυχῆς θεοφιλοῦς, τῆς λέγειν τολμώσης πρὸς Θεόν, Ἀπάγγειλόν μοι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ποῦ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρία τοὺς ἄρνας σου· ἵνα τούτοις ἀκολουθοῦσα, μὴ γένωμαι ὡς πεπλανημένη ἐν ἀγέλαις ἐταίρων.

3.1 (σα') Ζητοῦσα τὸν τῆς εὐχῆς ἢ πρακτικὴ κρατῆσαι λόγον, (15Δ_388 > καὶ μὴ δυναμένη, τοιαῦτα, κατὰ τὴν ἐν Ἄισμασι, καὶ αὐτῇ βοᾷ· Ἐπί κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὃν ἠγάπησα· ἐζήτησα, καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν· ἐκάλεσα αὐτόν, καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Ἀναστήσομαι δὴ δι' εὐχῆς ἐπιπονωτέρας, καὶ κυκλώσασα ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς ἀγοραῖς, ζητήσω ὃν ἠγάπησα. Ἴσως εὐρεθήσεται μοι, ὁ ἐν παντί τῷδε ὢν, καὶ τοῦ παντός ἕξω. Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναι μοι τὴν δόξαν αὐτοῦ.

3.2 (σβ') Ὅταν ὅλη δακρύων ἐκ τῆς περὶ τὴν εὐχὴν χαρᾶς ἄρξηται γίνεσθαι ἡ ψυχὴ, τότε καὶ αὐτὴν παρῆρσιαζομένη, ὡς πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον βοᾷ· Καταβήτω ἀδελφίδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω τῶν ἐμῶν ὡς ἀκροδρύων τὴν πονηθεῖσαν παράκλησιν.

3.3 (σγ') Ὅταν ἡ πρακτικὴ ψυχὴ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων θαυμάζειν ἄρξηται τὸν Δημιουργόν, καὶ τῆς ἐκ τούτων κατατρυφᾶν ἡδονῆς, ταῦτα καὶ αὐτὴ ἐκπληττομένη βοᾷ· Τί ὠραιώθης, νυμφίε, παράδεισε Πατρός σου. (=1449=) Ἄνθος τοῦ πεδίου, καὶ κέδροι αὐτοῦ, ὡς κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς ὥφθη γλυκύς ἐν τῷ λάρυγγί μου.

3.4 (σδ') Εἰ ὁ βασιλεὺς ὑποδεχόμενος εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, οὕτω περιφανῆς εὐρίσκεται καὶ περίδοξος, καὶ πάσης ἄλλης. . . [ἴσ. ἔμπλεως] χαρᾶς, τί πάθοι ψυχὴ, ἡ τὸν Βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἐν τῷ καθαρῆναι ὑποδεξαμένη κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐκείνου ὑπόσχεσιν; Καὶ τί ἑάσει, ἕξω μὲν βάλλουσα τὸ μή εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνῳ δοκοῦν· ἐνδοθεν δὲ εἰσάγουσα τὸ εἰς ἐκείνου ἀρέσκειαν;

3.5 (σε') Ὁ κληθῆναι προσδοκῶν παρά βασιλέως τῇ αὔριον, τίνος ἐν φροντίδι ἄλλου ἔσεται, ἢ λόγων μελέτης τῶν εἰς ἐκείνου (15Δ_390 > εἶναι μελλόντων ἀρέσκειαν; Τοῦτο τηροῦσα πᾶσα ψυχὴ, οὐκ ὀφθήσεται ἀπαρασκευάστος πρὸς τὸ ἐκεῖθεν κριτήριον.

3.6 (σστ') Μακαρία ψυχὴ, ἡ διὰ τὸ σήμερον προσδοκᾶν ἤξειν τὸν Κύριον ἑαυτῆς, μηδὲν ἠγουμένη ὅλως τὸν πόνον τῆς ἡμέρας πάσης· μηδὲν τὸν τῆς νυκτός, διὰ τὸ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρῶτ' αὐτοῦ μέλλειν αὐτῇ ἐμφανίζεσθαι.

3.7 (σζ') Πάντας μὲν ὀρᾷ ὁ Θεός· ὀρῶσι δὲ τὸν Θεόν, οἱ θεωροῦντες μηδὲν ἐν τῷ εὔχεσθαι. Καὶ ὅσοι μὲν ὀρῶσι τὸν Θεόν, καὶ εἰσακούονται παρ' αὐτόν. Μακάριος δὲ, ὁ πιστεύων ὅτι βλέπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· οὐ σαλευθήσεται γὰρ ὁ πούς αὐτοῦ τῆς ἀρεσκείας ἐκείνου χάριν.

3.8 (ση') Τῆς ἐντός ἡμῶν οὔσης βασιλείας τὰ ἀγαθὰ, ὁ φιλόκοσμος ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε· καὶ ἀκοή φιλότιμος οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν κενὴν Πνεύματος ἁγίου οὐκ ἀνέβη· ἀρραβῶνές εἰσι τῶν μελλόντων δίδοσθαι τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν ἐν τῇ μελλούσῃ βασιλείᾳ Χριστοῦ· καὶ ὁ μὴ ἐν τούτοις τρυφῶν, οἵτινές εἰσιν οἱ καρποὶ Πνεύματος, ἐν ἀπολαύσει ἐκείνων γενέσθαι οὐ δύναται.

3.9 (σθ') Οἱ τῶν πρακτικῶν λογισμοὶ ἐλάφοις εἰκόασιν. Ὡς γάρ ἐκεῖναι ποτέ μὲν ἄνω εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι διὰ τὸν φόβον τῶν θηρατῶν, ποτέ δέ κάτω ἐν ταῖς κοιλάσι διὰ τὸν πόθον τῶν ἐν αὐταῖς· οὕτω καὶ οὗτοι· οὔτε πάντοτε ἐν θεωρίᾳ πνευματικῆ δύνανται εἶναι, διὰ τὸ αὐτῶν εὐτελές· οὔτε αἰεὶ ἐν τῇ φυσικῇ, διὰ τὸ μὴ τὴν ἀνάπαυσιν διώκειν αἰεὶ. Τῶν μέντοι θεωρητικῶν, περιπεζίων ὑπερόπται θεωρημάτων καθίστανται.

3.10 (σι') Βόλοι μὲν δρόσου, γῆς μεθύσκουσιν αὐλακας διαθέσεις δέ ψυχῆς ἐν εὐχῇ, ἔμβροχοι στεναγμοὶ ἀπὸ καρδίας ἀναδιδόμενοι.

(15Δ_392 > (=1452=) 3.11 (σια') Τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, οὐδεὶς ἐν θεωρίᾳ ὀφθήσεται, ὑλικῆς δυάδος, καὶ τῆς γείτονος μονάδος ἄνωθεν μὴ ὀφθείς· οὐδέ ταύτης γενήσεται ὑψηλότερος, μὴ μοναδικὸν τὸν ἑαυτοῦ νοουμένοις ἐργασάμενος νοῦν.

3.12 (σιβ') Οὐ τοσοῦτον δυσχερές εὐρεθήσεται τό ποταμοῦ ἀνακόψαι ὁδὸν ἐπὶ τὰ κάτω μὴ φέρεσθαι, ὅσον νοῦν ῥύμην ἀναχαιτίσαι, μὴ ἐν τοῖς ὀρωμένοις σκεδάννυσθαι, πρὸς δέ τὰ ἄνω καὶ συγγενῆ, ὅτε βούλεται τῷ εὐχομένῳ συνάγεσθαι· κἄν τοῦτο μὲν κατὰ φύσιν, ἐκεῖνο δέ παρὰ φύσιν καθέστηκεν.

3.13 (σιγ') Τὸν νοῦν οἱ καθαιρόμενοι εἴσω [ἔξω] τῶν ὀρωμένων παραπέμποντες, τοσοῦτου πίμπλονται θάμβους, καὶ τοσαύτης πληροῦνται χαρᾶς, ὡς μηδὲν ἕτερον χωρῆσαι τῶν ἐπιγείων δύνασθαι, μηδ' ἂν εἰ πάντα πρὸς αὐτοὺς συρῥυεῖεν τὰ περιμάχητα.

3.14 (σιδ') Ἐξαρκούσι καὶ μόνοι οἱ νόμοι ῥηθέντες τῆς φύσεως, πρὸς τὸ λίαν θαυμάζεσθαι· κατανοούμενοι δέ, λειμῶνες εὐρίσκονται εὐανθεῖς, ὡς ἐξ οὐρανοῦ νέκταρος, ἀκηράτοις βρύνοντες ἄνθεσι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τὸν γλυκασμόν.

3.15 (σιε') Ἐν δροσεροῖς μὲν ἄνθεσι λειμώνων τὴν βασιλίδα τοῦ σμήνου περιζάνουσι μέλιτται· ἐν κατανύξει δέ τῇ γενομένη ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖται αἰ νοεραὶ δυνάμεις περικυκλοῦσαι, συνεκποθοῦσι τὰ καταθύμια.

3.16 (σιστ') Ἐν μὲν τῷ ὀρωμένῳ κόσμῳ, ὡς ἄλλος τις κόσμος ὀραταὶ ὁ ἄνθρωπος· ἐν δέ τῷ νοουμένῳ, ὁ λογισμὸς· οὐρανοῦ μὲν γάρ καὶ τῶν ἐν μέσῳ οὗτος ἐκείνῳ καταγγελεύς· νοῦ δέ καὶ αἰσθήσεως, καὶ τῶν περὶ αὐτὰ, ὑποφῆτης ὑπάρχει ὁ λογισμὸς· ὧν ἄνευ, ἀμφοτέρω κόσμοι ἐκεκώφοντο ἄν.

3.17 (σιζ') Οὐχ οὕτως ἀπολυθεῖς αἰχμάλωτος διὰ χρόνον πορεύεται, (15Δ_394 > ὡς νοῦς τῶν ὑλικῶν σχέσεων ἐλευθερωθεῖς, πρὸς τὰ οὐράνια ὡς πρὸς τὰ οἰκεῖα πορεύεται ἀγαλλομένῳ ποδί.

3.18 (σιη') Τῷ μὴ μετὰ προσοχῆς εὐχομένῳ, ἀλλὰ διαχεομένῳ, βάρβαρος μὲν ὁ ψαλμὸς λογισθήσεται· αὐτὸς δέ τῷ ψαλμῷ, ὡς βάρβαρος· καὶ ὡς μαινόμενοι ἀμφοτέρω δαίμοσιν.

(=1453=) 3.19 (σιθ') Οὐ ταῦτόν ἐστιν οἷς ἐσταυρώθη ὁ κόσμος, καὶ οἵτινες τῷ κόσμῳ ἐσταύρωνται. Τοῖς μὲν γάρ, ἡλιο νηστεία καὶ ἀγρυπνία· τοῖς δέ, ἀκτημοσύνη καὶ ἐξουδένωσις. Τῶν δέ δευτέρων χωρὶς, οἱ πόνοι τῶν προτέρων ἀνωφελεῖς.

3.20 (σκ') Οὐ καθαρῶς δύναται προσεύξασθαι, ὁ φιλοκάλῳ πάθει καὶ φιλοτίμῳ κρατούμενος. Περί ταῦτα γάρ αἱ σχέσεις, καὶ οἱ τῆς ματαιότητος λογισμοὶ τὴν οἰκειότητα ἔχοντες, σχοινία καθάπερ ἐκείνῳ περιπλεκόμενοι γίνονται, κατασπῶντες ὡς οἶα στρουθίον δεδεμένον ἀναπτῆναι πειρώμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς.

3.21 (σκα') Ἀδύνατον εἰρηνικὸν γενέσθαι τὸν νοῦν ἐν εὐχῇ, ἐγκράτειαν καὶ ἀγάπην φίλην τὸν μὴ κτησάμενον. Ἡ μὲν γάρ, τὴν κατὰ τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἔχθραν καταλύειν ἐπαγωνίζεσθαι· ἡ δέ, τὴν πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὸν Θεόν. Κάντεῦθεν ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν εἰρήνην ἐπιδημοῦσα, μόνην ποιεῖσθαι πρὸς τὸν οὕτως κατειρηνεύσαντα ἐπηγγείλατο.

3.22 (σκβ') Ἀνάγκη τοῦ εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἀγωνιζομένου εἰσελθεῖν, περισσεύειν ἐν ἀγαθοῖς τό ἔργον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ· ἐν ἐλεημοσύναις μὲν, διὰ τῆς ἐκ τοῦ ὑστερήματος παροχῆς· ἐν πόνοις δέ, τοῖς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, διὰ τοῦ ἀποστερήματος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπομονῆς.

(15Δ_396 > 3.23 (σκγ') Οὔτε ὁ ἐνδεῶς πρὸς ἀρετὴν ἔχων διὰ τὴν ἀμέλειαν, οὔτε ὁ περιττῶς διὰ τὴν οἴησιν, εἴσω λιμένος τοῦ κατὰ τὴν ἀπάθειαν εὐρεθήσονται. Οὐδέτερος γάρ τῶν ἐκ δικαιοσύνης ἐν ἀπολαύσει γέγονεν ἀγαθῶν, μεσίτιδος εὐρισκομένης αὐτοῖς, ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς.

3.24 (σξδ') Οὔτε ἡ γῆ εἰ μὴ πολυπλασίονα τῷ γεωργῷ τὸν πόνον χαρίζεται, εὐπορον καὶ ἀνενδεῆ ἀπεργάζεται αὐτόν, μόνον τὸν σπόρον παρεχομένη, ἢ καὶ μικρὰν τινα προσθήκην· οὔτε τῷ πρακτικῷ τό ἀνυόμενον ἔργον, εἰ μὴ κρεῖττον τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ ἢ σπουδῆ εὐρεθείη, πρὸς τὸν Θεὸν δίκαιον ἀπεργάσασθαι δύναται.

3.25 (σκε') Οὔτε πάντες οἱ μὴ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον μισεῖν δύνανται· οὔτε οἱ μὴ μισοῦντες αὐτόν ἀγαπᾶν· καὶ ἄλλο μὲν ἐστὶ, τό βασκαίνειν ἐκείνου τὴν ἀρετὴν· ἕτερον δέ τό μὴ ἐμποδῶν αὐτῷ εὐρίσκεσθαι πρὸς προκοπὴν. Ἐσχάτης δέ κακίας εὐρεθήσεται βαθμός, (=1456=) τό μὴ μόνον δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν, ἀλλὰ καὶ τό διαβάλλειν τὰ ἐκείνου καλά, ὡς οὐ τοιαῦτα τυγχάνουσιν.

3.26 (σκοστ') Ἄλλα τὰ σωματικά πάθη, καὶ ἄλλα εἰσὶ τὰ ψυχικά· ἄλλα τὰ κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλα τὰ παρά φύσιν. Ὁ γοῦν τὰ μὲν ἀπωθούμενος, τῶν δέ πρόνοιαν μὴ ποιούμενος, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ φραγμὸν μὲν ὑψηλὸν καὶ συνερεφῆ κατὰ τῶν θηρίων ἰσθῶντι, συνηδομένῳ δέ τοῖς πτηνοῖς ἐσθίουσιν τὰς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος περιφανεῖς σταφυλάς.

3.27 (σκζ') Ἐν πρώτοις ἡ ψυχὴ ἐν φαντασίᾳ γίνεται τοῦ κακοῦ· εἶτα ἐν ἐπιθυμίᾳ· ἔπειτα ἐν ἡδονῇ ἢ λύπῃ· εἶθ' οὕτως ἐν αἰσθήσει· εἶτα μετ' αὐτὴν ἐν ἀφῇ, τῇ φαινομένη καὶ ἀφανεῖ· ἐν πᾶσι συνεπομένων τῶν λογισμῶν, πλήν τῆς προτέρας κινήσεως· ἢς μὴ παραδεχομένης, πᾶν τό μετ' αὐτὴν κακὸν ἀνενέργητον εὐρεθήσεται.

3.28 (σκη') Οἱ μὲν τῇ ἀπαθείᾳ ἐγγίζοντες, φαντασίαις [οὐ] σαλεύονται· (15Δ_398 > ἐπιθυμίαις δέ, οἱ μετριοπαθεῖς· σχέσεσι δέ, οἱ ἡδυπαθεῖς. Ἐν αἰσθήσει δέ γίνονται τοῦ κακοῦ, οἱ παραχρῶμενοι μὲν τὰ τῆς χρείας, λυπούμενοι δε· ἐν δέ ἀφῇ, οἱ ἀλύπως αὐτῇ συγγινόμενοι.

3.29 (σκθ') Ἡδονὴ, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς τοῦ σώματος ἐγκαθίδρυται μέλεσι· οὐ πᾶσιν δέ ὡσαύτως παρενοχλοῦσα φαίνεται· ἀλλὰ τοῖς μὲν, μᾶλλον εἰς τό ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· τοῖς δέ, εἰς τό θυμικόν· ἑτέροις δέ, εἰς τό ταύτης λογιστικόν· διὰ γαστριμαργίας, ὀξυχολίας τε καὶ πονηρίας, τῆς πάντων αἰτίου τῶν ἀνοσίων παθῶν.

3.30 (σλ') Οὐκοῦν ἀνάγκη τὰ αἰσθητήρια, ὡς πύλας ἀνοίγειν τῆς πόλεως. Ἀνάγκη δέ μὴ συγχωρεῖν ἐν τῇ τῶν ἀναγκαίων ἀνοίξει, συνεισέρχεσθαι τὰ τοὺς πολεμίους θέλοντα, καὶ μάχης αἴτια καθιστάμενα.

3.31 (σλα') Ἐνέργεια ἡδονῆς μὲν, ἐπιθυμία· θυμοῦ δέ, ὀξυχολία· βασκανίας δέ, πονηρία καθίσταται. Οὐκ εἰρηνεῦει δέ μετὰ τῶν ἐσχάτων, ὁ μὴ κατὰ τῶν ἀρχόντων ἀγωνιζόμενος· οὐδέ εἰς τὸν τῆς μετριοπαθείας δύναται λιμένα εἰσέρχεσθαι, ὁ βίᾳ τὰς ἐντολάς μετερχόμενος.

(=1457=) 3.32 (σלב') Τὰς προσβολὰς οἱ ἀποκρουόμενοι, οὐ συγχωροῦσιν ἔνδοθεν τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος ὡς θηρία τοὺς λογισμοὺς εἰσέρχεσθαι, καὶ τῶν ἐκείνου ἐν λύμῃ καθίστασθαι· οἱ δέ συνδυάζονται μὲν, ἀπλῶς δέ εἰσέρχεσθαι αὐτοὺς συγχωροῦσιν, μὴ ἄπτεσθαι δέ μηδενός τῶν αὐτῶν· οἱ καὶ ἡδέως μὲν συνομιλοῦσι τοῖς πάθεσι διὰ τῶν λογισμῶν, εἰς συγκατάθεσιν δέ μὴ ἐρχόμενοι, ὡμοιώθησαν τοῖς ἑάσασιν τὸν μονιὸν ἔνδοθεν μὲν τοῦ φραγμοῦ εἰσελθεῖν, ἐν κόρῳ δέ αὐτόν τῶν τοῦ

ἀμπελώνος γενέσθαι βοτρύων μή συγχωρήσασιν· εἶτα εὖρον αὐτόν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ἰσχυρότερον, οἱ ἐν συγκαταθέσει πολλάκις παθῶν εὕρισκόμενοι.

(15Δ_400 > 3.33 (σλγ') Οὕτω ἔφθασεν εἰς ἀπλότητα, ὁ ἔτι δεόμενος ἐπιμελείας φραγμοῦ τοῦ κατά τήν ἐγκράτειαν. Ὁ τέλειος γάρ, φησίν, οὐκ ἐγκρατεύεται· ἔοικε δέ τινι ἔχοντι ἄμπελον, ἢ ἄρουραν, οὐ μέσον πολλῶν ἄλλων ἀμπελώνων καί χώρων, ἀλλ' ἐν γωνία που· καί διὰ τοῦτο δεομένῳ πολλῆς τῆς φυλακῆς καί τῆς νήψεως. Τοῦ γάρ εἰς ἀπλότητα φθάσαντος, ἐκ παντός ἀνέπαφος ἢ ἄμπελος γίνεται, βασιλέως καθάπερ ἢ τινος ἄλλου παραδυναστεύοντος φοβεροῦ, καί μόνῃς ἐξ ἀκοῆς, τούς τε κλέπτας καί παροδίτας παρασκευάζοντος φρίττειν τήν ἐπιχείρησιν.

3.34 (σλδ') Πολλοί μὲν εἰς τόν τῆς κακοπαθείας σταυρόν ἀνέρχονται· ὀλίγοι δέ τούς ἡλους αὐτοῦ καταδέχονται· προαιρετικῆς μὲν εὐπειθείας δοῦλοι πολλοί· ἀπροαιρέτου δέ αἰσχύνης, μόνοι οἱ τό φιλότιμον καταλύσαντες.

3.35 (σλε') Πάντας μὲν τούς δερματίνους χιτῶνας πολλοί ἐξεδύσαντο· ὡς ἔσχατον δέ τόν τῆς κενοδοξίας, μόνον οἱ μητέρα αὐτῆς τήν αὐταρέσκειαν βδελυξάμενοι.

(=1460=) 3.36 (σλστ') Ἐπαινον ἀνθρώπων καί ἄνεσιν σώματος, ὁ ἀποδεχόμενος μὲν, οὐ καταδεχόμενος δέ, οὗτος τοῦ ἐσχάτου τῆς κενοδοξίας χιτῶνος γυμνός γεγωνός, τοῦ ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς ἐπιζητουμένου οἰκητηρίου τοῦ ἐκ οὐρανοῦ τήν φαιδρότητα ἀπ' ἐντεῦθεν ἠξιώθη ἐνδύσασθαι.

3.37 (σλζ') Ἄλλο ἐνέργεια, καί ἄλλο ἐνέργημα. Καί τό μὲν, ἀμαρτίας ἀπηρτισμένης ἐστί δεικτικόν· τό δέ, ἡδυπαθείας μόνῃς τῆς ἔνδοθεν ἐνηρηγμένης, ἀλλ' ἐκτός. Ὡς οἱ τῆς ἰδίας μὲν μή κατακινούμενοι γῆς, δασμοφοροῦντες δέ ὅμως τοῖς καταδυναστεύουσι τά αὐτοῖς καταθύμια.

(15Δ_402 > 3.38 (σλη') Τῆς γεύσεως κρατούσης ἐν ἡδοναῖς, ἀδύνατον μή καί πάσας τάς αἰσθήσεις συνέπεσθαι, κἄν τῶν ψυχροτέρων εἰρηνεύειν δοκῶσι τά ὑπογάστρια, ὡς τῶν γεγηρακότων πύρωσιν ἐκ πυρός [μή] δεξαμένων. Ἄλλ' οὐ περί τό γεννᾶν σώφρων ἢ στεῖρα μοιχευομένη κριθήσεται. Σωφρονεῖν δέ πάντα τόν μή πορνεύοντα εἵπομι ἄν, μηδέ ὀράσει κατακηλούμενον.

3.39 (σλη') Ἐν τροφαῖς καί μορφαῖς καί φωναῖς, τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται, οἷόν ἐστιν ταῖς θελητικαῖς τε καί ἄλλως ἐχούσαις [ὄρμαῖς] ἐν γεύσει, καί ὄψει, καί ἀκοῇ, εἴτε ὡς χρώμενον αὐταῖς, εἴτε ὡς παραχρώμενον, εἴτε μέσον πρός ἀμφοτέρα εὕρισκόμενον.

3.40 (σμ') Ἐν οἷς ὁ φόβος οὐ προηγείται, ὡς πρόβατα μή ἔχοντα ποιμένα ἐν συγχύσει, οἱ λογισμοί εὐρεθήσονται· ἐν εὐταξίᾳ δέ, καί μάνδρας εἴσω κατά τήν εὐνομίαν ἐφεπομένου, ἢ προηγούμενου αὐτοῦ.

3.41 (σμα') Τῆς πίστεως, ὁ φόβος υἱός· τῶν ἐντολῶν δέ οὗτος νομεύς· καί ὁ μή τήν μητέρα τούτου κτησάμενος, πρόβατον ὀφθῆναι τῆς κατά Κύριον νομῆς οὐκ ἀξιωθήσεται.

3.42 (σμβ') Οἱ μὲν τάς ἀρχάς μόνας ἔχουσι τῶν καλῶν· οἱ δέ, καί τάς τούτων μεσότηας· οἱ δέ, καί τά τέλη αὐτῶν· ὧν ἄνευ, ὡς στρατιώτης ψιλός ἕκαστος εὐρεθήσεται ἢ ἀξιωματικός, τῶν σιτηρεσίων ἐκτός. Καί διὰ τοῦτο, ὁ μὲν τήν ἑαυτοῦ μόνον καί μόλις οἰκίαν ἀπό τῶν ἐπιχειρούντων αὐτήν ἐπηρεάζειν συντηρῶν· ὁ δέ οὐκ ἐν τιμῇ τῇ προσηκούσῃ εὕρισκόμενος, ἐν οἷς ἄν συνέρχεται.

3.43 (σμγ') Οἱ ταῖς ἡδοναῖς συνέρχεσθαι παρακαλοῦντες τοῦ (15Δ_404 > φάρυγγος ἐντελεῖς ὄντας, ὁμοίον τι ποιοῦσι τοῖς ἀναθερίζειν κελευομένοις τά εἰς ὑγίαν πληγὰς ἤδη ἐλθούσας· ἢ τάς ψώρας διὰ τήν ἡδύτητα κνήθειν· ἢ τά τόν πυρετόν ἀνάπτοντα ἐσθίειν, ἢ (=1461=) ἀποφράττειν τόν ἀμπελώνα αὐτοῦ, καί συγχωρεῖν εἰσέρχεσθαι σὺν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἀγαθαῖς, ὡς μονίον ἄγριον τό

φρόνημα τῆς σαρκός, ὡς σταφυλᾶς διαβόσκεισθαι. Οἷς οὐ πείθεσθαι χρή, οὐδέ ταῖς ἀκαίροις κάμπτεσθαι κολακείαις ἀνθρώπων τε καί παθῶν· κατοχυροῦν δέ τόν φραγμόν δι' ἐγκρατείας, ἕως παύσωνται οἱ τε θῆρες, τά σαρκικά πάθη, ὠρύεσθαι, καί ὡς πετεινά οἱ μάταιοι λογισμοί, μή καταβαίνειν λυμαίνεσθαι, τήν ὡς ἄμπελον εὐθηνουμένην ψυχὴν θεωρίας ταῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ *

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Α'

(15Δ_406 > Ἐπιβάλλω Γάϊον τοῦτον εἶναι, ᾧ τὴν τρίτην ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὁ θεῖος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, τεκμαιρόμενος καί ἐκ τῶν ἄλλων, οἷς συγγέγονε μετὰ τῶν Ἀποστόλων ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ. Θεραπευτὰς δὲ ἔφη καλεῖσθαι ἐν τῷ «Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας» κεφαλαίῳ ς' τοὺς μοναχοὺς, εἰπὼν ἐκεῖ καί πῶς καθίστανται μὴ ὄντες κληρικοί, ἀλλὰ ἀνώτεροι τόν λαοῦ. Τούτους δὲ ἔοικε θαυμάζειν Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ἐν τῷ «Περὶ θεωρητικοῦ» ἢ «Ἴκετῶν» συντάγματι, θεραπευτὰς αὐτοὺς καλῶν, καί τὴν δίαιταν αὐτῶν διηγούμενος πρό ὀλίγου τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου τούτου. Ἀνάγνωθι τὰ τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος.

«Ἀλλὰ μὴ κατὰ στέρησιν»: Τοῦτο, φησί, μὴ κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ὑπολάβῃς, ὅτι, ὡσπερ τό σκότος λύεται φωτὶ, καί μάλιστα πολλῶ, ἢ ὡσπερ ἡ ἀγνωσία, ἣτις καί αὐτὴ σκότος ἐστὶ, παύεται γνώσεων, καί μάλιστα πολλῶν, ἐπιγενομένων, οὕτω καί ἡ κατὰ Θεόν ἀγνωσία ἔοικε τῇ κατὰ ἀμαθίαν ἀγνωσίᾳ, ὡς ἔφημεν· ἀλλ' ὅσῳ φωτίζεται τις περὶ Θεοῦ καί ὅσῳ τις συνάγει γνῶσιν τῶν ὄντων, τουτέστι τὴν περὶ τῶν νοητῶν καί νοερῶν, τοσοῦτῳ μᾶλλον, ἀναβαίνων περὶ τὴν γνῶσιν τὴν περὶ Θεόν, (15Δ_410 > γινώσεται τὴν ἀκαταληψίαν, ἣτοι τὴν ἀγνωσίαν τὴν περὶ Θεόν, φῶς εἶναι καί γνῶσιν ὑπὲρ πάντα τὰ γνωσθέντα καί λοιπὸν σιγῇ τιμᾶ τὴν περὶ Θεόν ἀφασίαν. Οὐκοῦν οὐ κατὰ στέρησιν γνώσεως λέγεται ἡ περὶ Θεοῦ ἀγνωσία, ἀλλὰ καθ' ὑπεροχὴν καί ὑπερβολὴν πάσης γνώσεως, ὅτι ἔγνω τις τόν πᾶσι καί ἑαυτῷ ἄγνωστον καί ἀκατάληπτον. Ταῦτα καί ἐν τῷ «Περὶ μυστικῆς θεολογίας» κεφαλαίῳ α' εἴρηται, καί ἐν τῷ «Περὶ θείων ὀνομάτων» κεφαλαίῳ β'.

«Ἀλλὰ τί τῶν αὐτοῦ τῶν ὄντων»: Ὅσον τις ἔχει, φησί, τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν, καί τό ὄν φῶς, τουτέστι αὐτὴν τῆς ἀληθείας τὴν νόησιν, τοσοῦτον τὰ περὶ Θεόν ὄψεται ἄγνωστα· οὐ γάρ τῷ φωτὶ ἢ τῇ γνώσει φανεροῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ταῦτα ἔχοντας λανθάνει. Καί ἡ ἐν τούτοις ἐπίδοσις τε καί αὔξησης, τῷ φωτὶ φημι καί τῇ γνώσει, τό Θεῖον δεικνύει ἀθέατόν τε καί ἄγνωστον· ὅτι ὁ Θεόν θεασάμενος καί νοήσας ὁ εἶδεν, αὐτόν μὲν οὐχ ἐώρακεν, ἀλλὰ τί τῶν αὐτοῦ τῶν ὄντων καί γινωσκομένων.

«Αὐτῷ τῷ καθόλου»: Προσεπινοεῖν δεῖ καί ἐπὶ τούτοις τό κατὰ τὰ ὄντα καί γινωσκόμενα. Τό δὲ «μὴ εἶναι» πρόσκειται, ἐπειδὴ τό ἐστὶ τῶν κτιστῶν ἐστίν, ὁ δὲ Θεός καί ὑπὲρ τό εἶναι, διότι ἄκτιστος.

---

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, τόμος 15 Δ. Πέρασε ἀπὸ σκάνερ, ἀκολούθησε ὀπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καί ἔλεγχος.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Β'

«Πῶς ὁ πάντων ἐπέκεινα»: Ταῦτα πολλάκις μὲν καὶ ἐν τῷ «Περὶ θείων ὀνομάτων» διαφόρως εἴρηται, κατ' ἐξαίρετον δὲ αὐτὰ ἡρμήνευσεν ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ κεφαλαίῳ ια', περὶ τὸ τέλος, λέγων· Πῶς ὁ πάντων αἴτιος καὶ θεότης καὶ ἀγαθότης, καὶ θεότητος ὑποστάτης, καὶ ὑπὲρ ταῦτα. Οὕτω δὲ ἀναγνωστέον· Ἐρωτᾶς πῶς ὁ Θεὸς ὑπὲρ θεότητος ἀρχήν; Εἶτα ἀποκρίνεται· Εἰ νοήσεις, ὅτι θεότης αὐτὸ τὸ ἐκ Θεοῦ δῶρόν ἐστι καθ' ὃ θεοῦμεθα, οὐ (15Δ_412 > μὴν αὐτός ὁ Θεός, ἔχεις τὴν λύσιν· ὁ γὰρ Θεός, αὐτὸ φημι καὶ ὑπερούσιος οὐσία ὑπὲρ τὴν παρ' αὐτοῦ δωρουμένην καὶ χαριζομένην θεαρχίαν, τουτέστι θέωσιν ἐστι, καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως. Εἶτα λοιπὸν συλλογίζεται φάσκων, ὅτι, εἰ τὸ ἐκ Θεοῦ δῶρον ἀρχὴ γίνεται τοῦ θεοῦσθαι ἡμᾶς, δηλον, ὅτι ὁ πάσης αἴτιος καὶ ἀρχὴ ὢν, μᾶλλον δὲ ὑπεράρχιος, οὕτω καὶ τῆς λεγομένης θεότητος, ἢ ὡς θεαρχίας ἐπέκεινά ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς οὐ κατὰ σχέσιν, ὡς ἡμεῖς, κτᾶται τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἀσχέτως ἔχει, ἡμεῖς δὲ σχετῶς, τρεπτοὶ γάρ, ἐκεῖνος δὲ ἄτρεπτος.

«Εἰ θεότητα καὶ ἀγαθότητα»: Οὐκ αὐτήν, φησί, τὴν κατ' οὐσίαν θεότητα καὶ ἀγαθότητα, ὃ τι ποτέ ἐστι λέγω, ἀλλὰ τὴν ἀγαθοποιὸν καὶ θεοποιὸν δωρεάν τοῦ ὄντος Θεοῦ καὶ ἀγαθοῦ· τοῦτο γάρ ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ θεοῦσθαι καὶ ἀγαθύνεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον φησὶ λέγεσθαι ὑπὲρ θεαρχίαν καὶ ἀγαθαρχίαν, τὴν οὕτω δηλαδή νοουμένην. Σημεῖωσαι δὲ καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ θεότης καὶ ἡ ἀγαθότης οὐκ αὐτουσία ἐστι τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐπέκεινα ὁ Θεός μόνος ἐν τῷ «Περὶ θείων ὀνομάτων» κεφαλαίῳ ια' πλατύτερον εἴρηται.

«Ἀμίμητος καὶ ἄσχετος»: Ὁ κατὰ σχέσιν οὐκ ἔχων τι, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ μίμησις καὶ σχέσις αὐτὰ τὰ πράγματα, μετέχοντες δὲ καὶ μιμούμενοι, περὶ οὓς ταῦτα ὀρῶνται. Ἀμίμητον δὲ καὶ ἄσχετον ἔφη τὸ Θεῖον, ὅτι, ὅσω τίς πρὸς μίμησιν καὶ σχέσιν Θεοῦ προκόπτει, τοσοῦτον καταλαμβάνει τὸ ἀνέφικτον τῆς μιμήσεως καὶ σχέσεως.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Γ'

«Ἐξαίφνης ἐστὶ τὸ παρ' ἐλπίδα»: Ἐφίστημι, ὡς ὅτι μᾶλλον ἐκεῖνο τὸ προφητικόν τοῦ προφήτου Μαλαχίου ἠρώτησεν ὁ (15Δ_414 > Γάιος, τὸ ἔχον· «Καὶ ἐξαίφνης ἤξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ὁ Κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς ἐπιποθεῖτε». Ἔδοξε δὲ μοι τοῦτο ἠρωτηῖσθαι ἐκ τὸν ἐπαγαγεῖν· «Τοῦτο οἶμαι τὴν θεολογίαν αἰνίττεσθαι». Θαυμασίως ἐνταῦθα θεολογεῖ τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σημεῖωσαι δὲ πῶς ἐτυμολογεῖ τὸ «ἐξαίφνης»· σημεῖωσαι καὶ τὸ ἀνθρωπίνως οὐσιωθῆναι Χριστόν.

«Κρύφιος δὲ ἐστι»: Τὸ «κρύφιος» πολλάκις ἀντὶ τοῦ Θεοῦ εἶπε, καὶ κρυφίότητα τὴν θεότητα, ὡς ἐν τοῖς ἄνω λόγοις. Τὸ «κρύφιος» οὖν ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ «ὁ Θεός» εἴρηται, ὡς ἀόρατος.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Δ'

«Πῶς, φῆς, Ἰησοῦς»: Ἐπερωτᾶς, φησί, πῶς τοῦτο; Σημεῖωσαι δὲ τὸ «ἐνθάδε, τουτέστιν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, ἐπεὶ δίχα ταύτης, καὶ ὡς αἴτιος ἀνθρώπων, λέγεται ἄνθρωπος, ὡς ποιητὴς ἀνθρώπων.

«Οὐ γὰρ ὡς αἴτιος ἀνθρώπων»: Τοῦτό φησι καὶ Ἀφρικανός ἐν ταῖς Χρονογραφίαις λέγεται γὰρ ὁμωνύμως ὁ Θεός πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐν πᾶσιν ἐστιν. Ἐν δὲ τῇ οἰκονομίᾳ ὡς κατὰ τὴν οὐσίαν ὄλην οὐσιωθεὶς ἄνθρωπος λέγεται,

κατά τό εἰρημένον «Ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τῆς θεότητος τό πλήρωμα σωματικῶς». Πᾶσαν δέ λέξιν τῆς ἐπιστολῆς σημείωσαι· ἔστι γάρ κατά πάσης αἰρέσεως, πρεσβυτέρας τε καί νεωτέρας.

«Ἡμεῖς δέ τόν Ἰησοῦν»: Οὐ διά τό ἀνθρώπινον, φησί, τοῦ Χριστοῦ αὐτόν ἀφορίζομεν, ἡγουν ὑπέρ ἄνθρωπον λέγομεν, ὡς ξένον τοῦτο κατά τόν τῆς οὐσίας λόγον τοῦ κοινοῦ τῆς φύσεως ὀριζόμενοι ἀλλά προδήλως κατά τόν τῆς θεότητος λόγον. Ἐπίγαγε γάρ· Οὐδέ γάρ ἄνθρωπος μόνος, ἀλλά καί Θεός. Εἰ καί (15Δ_416 > ὅλην οὐσίαν ἀνθρώπου ἀνέλαβε, φησίν, ἀλλ' οὐ διαιροῦμεν αὐτόν ἀπό τῆς θεότητος ἐπάγει γάρ· Οὐ γάρ ἄνθρωπος μόνον. Εἶτα, τοῦτο εἰπών, ἐπιφέρει· Οὐδέ ὑπερούσιος μόνον, καθ' ὃ καί ἄνθρωπος.

«Ἐπὲρ ἀνθρώπους»: Ἐπὲρ ἀνθρώπους μέν διά τό ἐκ παρθένου, κατ' ἀνθρώπους δέ, διά τόν ἐν μήτρα χρόνον, ἢ ὡς τοὺς νόμους τῆς κυήσεως. Ἐκ τῆς ἀνθρώπων δέ οὐσίας, ὅτι, ὡς αὐτός ὁ ἅγιος πατήρ ἔφη, ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων τό ἅγιον σῶμα Χριστοῦ.

«Ἐπὲρ οὐσίαν οὐσιώθη»: Καί μετὰ τήν ἐνανθρώπησιν ὑπερουσιότητα ὠνόμασε τήν θεότητα Τό δέ ταύτης ὑπερούσιον τό ὑπερβάλλον τῆς οὐσίας καί σοφίας καί δυνάμεως.

«Καί ὑπέρ ἄνθρωπον»: Ἀνθρώπου μέν τό ἐκ γυναικός, ὑπέρ ἄνθρωπον δέ τό ἐκ παρθένου. Σημείωσαι δέ, ὅτι γήινον τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καί οὐχί οὐράνιον, ὡς τίνες ὠήθησαν.

«Δύναμιν ὑπεροχικῆς»: Ἰδοὺ καί ἐνταῦθα ὑπεροχικῶς εἶπε πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν κατὰ στέρησιν λαμβανομένων. Εὐθύς δέ διά τῶν ἐπαγομένων ἑαυτόν ἐφερμηνεύει. Τί δέ ἐστι κατάφασις, εἴπομεν ἄνω ἐν τῷ «Περὶ μυστικῆς θεολογίας», κεφαλαίῳ γ'. Πῶς δέ ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ αἱ καταφάσεις δύναμιν ἔχουσι ὑπερεχούσης ἀποφάσεως, τά κατὰ ἀνθρώπους ἐξηγεῖται. Εἰ γάρ καταφάσκομεν Χριστοῦ, λέγοντες ἄνθρωπον εἶναι, καί ἐκ παρθένου μητρός κατ' οὐσίαν ἡμῶν, ἀλλά κεκρυμμένην ἔχει καί ὑπέρ νοῦν τήν τῆς ἀποφάσεως δύναμιν. Ἐρεῖ γάρ ὁ ἀκούων, οὐκ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἐκ παρθένου, ἀλλ' ὑπέρ ἄνθρωπον, εἰ καί κατὰ τά ἀλλὰ ἄνθρωπος. Ἐξηγεῖται δέ καί τοῦτο, φάσκων, ὅτι τό λέγειν αὐτόν ἄνθρωπον καταφατικῶς, τοῦτο δηλοῖ, οὐκ εἶναι ἄνθρωπον ἀποφατικῶς, ἀλλ' ὑπέρ ἄνθρωπον, δηλονότι διά τά σημεῖα τά γενόμενα παρ' αὐτοῦ.

(15Δ_418 > «Οὐ κατὰ Θεόν τά θεῖα δράσας»: Οὐ κατὰ Θεόν μέν δρᾶσαι τά θεῖα λέγει τόν Χριστόν, ὅτι μετὰ σαρκός καί οὐ γυμνῆ τῆ θεότητι· ὅμως δ' οὖν θεῖα· οὔτε τά ἀνθρώπινα κατ' ἄνθρωπον· ἐν ἐξουσίᾳ γάρ θεϊκῆ, ὅτε ἐβούλετο, διδούς καιρόν τῆ σαρκί τά ἑαυτῆς ἐναργεῖν ὅμως δ' οὖν ἀνθρώπινα. Τό δέ «ἀνδρωθέντος» δηλοῖ τό «ἐνανθρωπήσαντος». Ἡ δέ θεανδρική ἐνέργεια σημαίνει θεῖαν καί ἀνθρωπίνην. Οὕτω γάρ ἡμῖν, ἡγουν δι' ἡμᾶς, ἐπὶ γῆς δηλαδή, πεπολιτευμένος, ἔδρασεν, ὡς πρόκειται, τά θεῖα καί τά ἀνθρώπινα. Σημείωσαι δέ τήν ὑπερφυῆ καί ἄφραστον τοῦ Κυρίου ἔνωσιν, ὅτι οὐ κατὰ Θεόν τά θεῖα ἔδρασεν (ἦν γάρ ἄνθρωπος), οὔτε κατὰ ἄνθρωπον τά ἀνθρώπινα (ἦν γάρ καί Θεός). Ὅθεν θαυμαστῶς ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ θεολόγος φησί, Κιρναμένων, ὡσπερ τῶν φύσεων, οὕτω δὴ καί τῶν κλήσεων καί περιχωρουσῶν εἰς ἀλλήλας τῷ λόγῳ τῆς συμφυΐας. Πῶς δέ οὐ κατὰ Θεόν τά θεῖα ἔργα πεποίηκε, δηλοῖ τό σωματικῶς ποσὶν ἐπὶ θαλάσσης βαδίσαι· Θεοῦ μέν γάρ τό συμπιῆσαι ὕδωρ οὐ Θεοῦ δέ τό σαρκικοῖς ποσὶ περιπατῆσαι. Οὐδέ θεότητος σὰρξ ποδῶν καί ὀστέα. Θεοῦ πάλιν παρθένον τό κύειν ποιῆσαι, ἀλλ' οὐ θεότητος τό διαμεμορφῶσθαι ὄψει καί τοῖς λοιποῖς ἀνθρωπίνους μέλεσιν. Οὕτω καί ἐκ τοῦ ἐναντίου τά αὐτά· οὐ γάρ κατὰ ἄνθρωπον τά ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἄνθρωπος μέν γάρ ἦν ἐκ τῆς Παρθένου, ἀλλ' οὐ κατὰ ἄνθρωπον τοῦτο· ποῖος γάρ ἄνθρωπος ἐκ

παρθένου; Πάλιν τό ποσί βαδίζειν ἀνθρώπου ἐστί, τό δέ ἐπί ὕδατος οὐκ ἀνθρώπου· ποῖος γάρ ἄνθρωπος τοῦτο πεποίηκε;

«Καινήν τινα»: Μηδεῖς, εἰς μωρολογίαν τραπεῖς, λεγέτω ὅτι «θεανδρίτην» τόν Κύριον Ἰησοῦν φησιν· οὐ γάρ «θεανδρικήν» εἶπεν ἀπό τοῦ ὁ «θεανδρίτης» σχηματίσας, ἀλλά «θεανδρικήν» ἐνέργειαν, οἷον Θεοῦ καί ἀνδρός συμπελεγμένην ἐνέργειαν. Ὅθεν καί «ἀνδρωθέντα» φησί Θεόν ἀντί τοῦ, Θεόν ἄνδρα γενόμενον. (15Δ_420 > Νῦν δέ τήν μικτήν ἐνέργειαν μόνην «θεανδρικήν» ἐκάλεσεν· ἐνήργησε μὲν γάρ ὡς Θεός μόνον, ὅτε ἀπὼν τόν τοῦ ἑκατοντάρχου παῖδα ἰάσατο· ὡς ἄνθρωπος δέ μόνον, εἰ καί Θεός ἦν, ἐν τῷ ἐσθίειν καί λυπεῖσθαι. Μικτῶς δέ ἐνήργησε τά θαύματα, τυφλοῖς ὀφθαλμούς διά χρίσεως δημιουργῶν, καί τῆς αἰμορροούσης τῆ ἀφῆ συστέλλων τήν ρύσιν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Ε'

«Ἐν τούτῳ γίνεταί»: Τό εἰρημένον ἐνταῦθα τῷ Πατρί λαβέ μοι ἀπό ὑποδείγματος τοῦ κατὰ τόν σωματικόν ὀφθαλμόν, Ὅπερ γάρ ποιεῖ φωτός ἀπουσία, ἀνενεργησίαν τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἐργαζομένη, τοῦτο καί ἡ πρός ἥλιον ἐν μεσημβρία ἀτενῆς ἀπόβλεψις ἀποτελεῖ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Σ'

«Δυνατόν γάρ καί»: Δύναται, φησί, τίς ἐν πολλοῖς προφανές ψεῦδος ἐλέγχων, αὐτός διαμαρτάνειν τοῦ ἀληθοῦς, ὅπερ ἓν (οὐκ) ἔστι· μία γάρ ἐστίν ἡ ἀλήθεια, κρύφιον δέ διά τό μυστικόν τῶν δογμάτων, καί πολλῆς ἐρεύνης μετά τῆς θείας δεόμενον χάριτος· οἷον Νεστόριος τά Ἀρείου καί Ἀπολλιναρίου διασείων, ἢ ἕτεροι τοιοῦτοι ὁμοίων ἐτέρων, εἰς ἐτέρας ἀτόπους αἰρέσεις ἐπέπεσον. Μηδεῖς δέ ἐκ τούτων παρακρουέσθω, ἀποβάλλεσθαι τά κατὰ τῶν ἐτεροδόξων πονήματα τῶν Πατέρων· οὐ γάρ τοῦτο φησι, τό μή ἐλέγχειν καί ἀνατρέπειν τὰς τῶν ἀσεβῶν δόξας (ἐπεὶ πῶς αὐτός ἐν τῷ «Περί θείων ὀνομάτων» φαίνεται τά τοῦ Ἑλύμα διασαλεύων;), ἀλλ' ὅτι οὐ χρεῖα κατὰ προηγούμε (15Δ_422 > λόγον εἰς τοῦτο ἐνασχολεῖσθαι, τό καθ' ἐτέρων λέγειν, ἀλλ' ἀδιδασκαλικῶς τόν τῆς ἀληθείας ἐκτίθεσθαι λόγον ἠκριβωμένως, τῆ ἀντιρρήσει δέ κατὰ περίστασιν τῆς τῶν ἀσεβῶν ἐπαναστάσεως χρῆσθαι. Ἄλλως· Ὅτι οὐ δεῖ τὰς τῶν ἐτέρων δόξας διαβάλλειν, ἀλλ' ἀ τήν ἰδίαν κρατύνειν· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ δόξης ἢ θρησκείας οὐκ ἀγαθῆς φαινομένης γράφειν, ἀλλ' ὑπὲρ ἀληθείας. Πῶς δέ τοῦτο φησιν, ἡ ἐξῆς ἐπιστολή σαφηνίζει.

«Ἐπὲρ ἀληθείας»: Σημειῶσαι δέ διά τί ὑπὲρ ἀληθείας μόνον συγγραπτέον, οὐ μὴν καθ' ἐτέρων.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Ζ'

§ 1. «Ὁ ἅγιος» οὗτος Πολύκαρπος Σμύρνης τῆς ἐν Ἀσίᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος, ἀκροατῆς γενόμενος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὡς φησιν Εἰρηναῖος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν «Κατὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως», καί μαρτυρῶ δέ ἐτελειώθη διά πυρός. Ἔχει δέ καί ἐπιστολὰς ὁ αὐτός θεῖος Πολύκαρπος πρὸς Φιλιππησίους. Περιέχει δέ ἡ τόν μακαρίου Διονυσίου αὕτη ἐπιστολή πολλὰ θαυμαστά καί ξένα ἐπὶ τῇ κατὰ τόν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἡλιακῇ ἐκλείψει.

«Ἐξελεγχθήσεται»: Κατὰ κοινοῦ τό «ἐξελεγχθήσεται» οὕτω γάρ καί ἡ σύνταξις. «Εἶδωλον» ἀντί τοῦ «μίμημα».

§ 2. «Τὸν σοφιστὴν Ἀπολλοφάνη»: Περὶ Ἀπολλοφάνους τοῦ σοφιστοῦ, ἑταίρου γεγονότος τοῦ μεγάλου Διονυσίου καὶ λοιδοροῦντος αὐτόν, ὡς Χριστιανὸν γενόμενον καὶ καθ' Ἑλλήνων λέγοντα· καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη σοφία Θεοῦ ἐστίν.

«Καὶ οὐ τὴν τῶν πολλῶν»: Τὸ ρητὸν οὕτω συντακτέον· Ἐπί οὐ τὴν τῶν πολλῶν ἔγωγε λέγω δόξαν τῶν προσύλως καὶ ἐμπαθῶς ἐναπομενόντων τοῖς τῶν ποιητῶν λόγοις ἢ πάθεισι'.

(15Δ_424 > «Τῆ γάρ τῶν ὄντων γνώσει»: Τῶν ὄντων γνώσιν ἐκάλεσε, τὸ ἐπιτετηρημένον τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ἄλλων τῆς κτίσεως μερῶν, κατὰ τὸν ἕνα τὸν τῆς σοφίας ὄρον τὸν λέγοντα, γινῶναι τὰ ὄντα ἢ ὄντα ἐστί. Τοῦ δὲ Ἀποστόλου ἡ φωνή, τῷ εἰπεῖν ἐν τῇ α' πρὸς Κορινθίους· «Ἐπειδὴ γάρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν»· τουτέστι τῆς ἐμφαινομένης τῷ ἐναρμονίῳ καὶ τεταγμένῳ τῆς κτίσεως, τοῦτο συνῆκε. Σημειῶσαι οὖν, ὅτι ἡ τῶν ὄντων γνώσις φιλοσοφία λέγεται, καὶ τίνα καλεῖ ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ α' πρὸς Κορινθίους σοφίαν Θεοῦ. [Ἐἶπε γάρ ἐν ἀρχῇ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν οὔτε καθ' Ἑλλήνων, οὔτε καθ' ἑτέρων συνέγραψεν].

«Ἐδει συνιδεῖν τὸν Ἀπολλοφάνη»: Ἀπὸ τῶν παρ' Ἑλλησιν ὁμολογουμένων τὴν διάταξιν τοῦ πάντων αἰτίου Θεοῦ παρατίθεται, φήσας, ἐκ τούτου ἄξιον ἐπιγινῶναι τὸν πάντων ὁροθέτην Θεόν, ἐκ τοῦ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τοὺς διατεταγμένους τῆς ἡμέρας ἔχειν ὄρους, καὶ τῷ παντί τοῦ οὐρανοῦ κύκλῳ συμπεριθέειν, τουτέστιν ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς. Εἴτε μὴ συμπεριφέροντο τῷ περιέχοντι αὐτοὺς οὐρανῷ, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῆς ἀπλανοῦς τῶν ἀκινήτων ἀστέρων σφαίρας, ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμᾶς κυκλικῶς στρεφομένων, αὐτῶν δὲ ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἐναντίαν τῷ παντί τρεχόντων ἐκ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς καὶ οὕτω μάλιστα γνωρίζεσθαι καὶ θαυμάζεσθαι δίκαιος ὁ τοῦ παντός δημιουργός καὶ διατάκτης Θεός. Ταῦτα ἠρμηνεύσαμεν κατὰ Ἀπολλοφάνην τὸν λέγοντα, μὴ σὺν τῷ ἡλίῳ καὶ τὸν οὐρανὸν ἐστάναι τότε, ἐπεὶ ἐν τῇ πρό ταύτης προγραφῇ τὸ ἀκρίβες προειρήκαμεν. [Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων διατάξεως ἐστώσης βουλή Θεοῦ, καὶ μὴ μετακινουμένης αὐτῆς, ὅταν ἐθέλη, ὡς ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Ἰεζεκιήλ].

«Ὅταν ἥλιος ὑπ' αὐτοῦ»: Τὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν τούτοις (15Δ_426 > παρατίθεται, καὶ ἀναμνησθεὶς τὸν ἅγιον Πολύκαρπον τῆς ἱστορίας ταύτης, ἵνα ταύτην ἀντιθῆ τῷ Ἀπολλοφάνει. Φησὶν οὖν· Εἶπε αὐτῷ· Μάθε πῶς ὁ Θεός τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην κατὰ διάμετρον ὄντας τότε ἀντικρὺ ἀλλήλων, δυομένου ἤδη τοῦ ἡλίου, ἔστησεν ἐπὶ τόπου τοὺς φωστήρας, στάσιν τινὰ κατὰ δύναμιν τινὰ ἄφατον τὸν αἰτίου αὐτῶν Θεοῦ. Καὶ ἔστη τὸ πᾶν ἀκίνητον μετὰ τῶν δύο φωστήρων· οὔτε γάρ οὐρανός, οὔτε οἱ λοιποὶ ἀστέρες περιεπόλουν, ἀλλὰ συνεισθήκεισαν τοῖς δυσὶ φωστήρσιν ἀκίνητοι. Καὶ οὔτε ἐπὶ ὀλίγον ὁ δρόμος τοῦ παντός καὶ ἡ κίνησις ἔστη μόνον, ἀλλ' ἐφ' ἡμέραν ὀλόκληρον, ὡς γενέσθαι ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἡμέραν διπλῆν κδ' ὥρων, ὡς σαφῶς τοῦτό φησιν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σειράχ ἐν τῷ ὕμνῳ τῶν Πατέρων. Εἶτα ἔπαγε· Εἰ δὲ εἶποι Ἀπολλοφάνης, Ἀδύνατον, οὐ γάρ ἔστη μετὰ τῶν δύο φωστήρων οὐρανός καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐκινουῦντο, οὗτος δὲ ἴστατο, ἀπόκριναι αὐτῷ ὅτι, Μάλιστα τοῦτο χρὴ σε ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀληθῆ Θεόν καὶ τὴν αὐτοῦ γνώσιν, καὶ τὸν κινουῦντος μὲν τὸν περιέχοντα τοὺς φωστήρας οὐρανόν, ἴσάντος δὲ ἀκινήτους τοὺς περιεχομένους φωστήρας. Τοῦτο γάρ μείζονος ἐστὶ δυνάμεως, τὸ, κινουμένου οὐρανοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, στήναι ἥλιον καὶ σελήνην ἀκινήτους, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν φοράν συγκινηθῆναι τῷ παντί, μεθ' οὗ ἀεὶ συμπεριήγοντο.

«Ἐπερφευστάτην ἅμα τῷ παντί»: Λέγει μὲν, ὡς ὁμοῦ τῷ πόλῳ ἀκινήτῳ μείναντι (τοῦτο γάρ ὠνόμασε τὸ πᾶν) ἡ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐγένετο στάσις. Μᾶλλον δὲ, φησί, πολλῷ θαυμασιώτερον, εἶπερ ὁ μὲν πόλος περιήγετο (τοῦτον γάρ

ἐδήλωσεν, εἰπὼν «τῶν ὄλων, καὶ κρειπτόνων, καὶ περιεχόντων»), ἥλιος δὲ καὶ σελήνη (τά γάρ «περιεχόμενα» ταῦτα) οὐ συμπεριήγετο τῷ περιέχοντι.

«Κατὰ συνέχειαν σχεδὸν τριπλασιάζεται»: Τό «σχεδόν» (15Δ_428 > προσέθηκεν, ἐπειδὴ τριπλῆ κατὰ τό πλήρες οὐκ ἐγένετο ἡμέρα ἐκείνη (λβ' γάρ ὠρῶν γέγονε): τό ἀπό ἀνατολῆς μέχρι τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἦν, ὅτι τό σημεῖον ἐδόθη, καὶ δέκα ἐκείθεν ἐπὶ ἀνατολάς, καὶ δώδεκα μέχρι τῆς τελευταίας δύσεως. Τῷ αὐτῷ δὲ σχήματι τοῦ λόγου καὶ ἐνταῦθα ἐχρήσατο, ὅτι ἢ ὁ πόλος αὐτός σὺν τῷ ἡλίῳ ἐν τῷ τῶν κδ' ὠρῶν διαστήματι τὴν ὑπερφυῆ ἐκείνην ἀντιπεριαγωγὴν ἐποιήσατο, ἢ ὁ μόνος ὁ ἥλιος.

«Ἡ τό πᾶν τοσοῦτου χρόνου»: Τό ρητόν οὕτω σύνθεσ καθ' ὑπέρβασιν ὄν· Ἡ τό πᾶν ἐπαναστρέφει τὰς ἐναντίας ταύτας φοράς, τοσοῦτον διάστημα χρόνου ἀναποδίζον ταῖς ὑπὲρ λόγον ταύταις περιδιμήσει. Ταῦτα δὲ καὶ ἐν τῇ δ' τῶν «Βασιλειῶν» δηλοῦται, καὶ μάλιστα ἐν τῇ κατὰ Σύμμαχον ἐκδόσει, καὶ ἐν τῇ β' τῶν «Παραλειπομένων».

«Ἡ ὁ ἥλιος ἐν ἰδίῳ δρόμῳ»: Ἡ τὸν ἡλίου ἐνιαύσιος κίνησις πέντε ποιεῖται τροπὰς, ἀνάβασιν βορείαν, τουτέστιν ἀπὸ ἰσημερινῆς ἐν τῷ ἕαρι εἰς τὸν θερινὸν τροπικόν, καὶ κατὰβασιν βορείαν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἰσημερινόν τῷ μετοπῶρῳ, καὶ κατὰβασιν νοτίαν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπὶ τὸν χειμερινόν τροπικόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ πάλιν ἀνάβασιν νοτίαν ἐπὶ τὸν ἰσημερινόν, καὶ πέμπτην τὴν ἐναντίαν τῷ παντί. Εἰπὼν οὖν αὐτοῦ τὴν πεντάτροπον κίνησιν, διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ἄρθρου, καὶ τοῦ προσθεῖναι αὐτοῦ, τὴν γνώριμον καὶ συνήθη ὑπέφηνε. Τό δὲ ἐν τούτοις λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Πατρός νοήσωμεν οὕτως· Ὑποθώμεθα τὸν ἥλιον εἶναι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνατολῆς ἐν πρώτῃ μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ πλήρει, μὴ ἐχούση λεπτὰ· εἰς τὴν αὐτὴν οὖν μοῖραν αὐτόν ἐπανελθεῖν οὐκ ἦν, μὴ τελέσαντα τὴν προταγεῖσαν τὴν πεντάτροπον κίνησιν, ἢ ὡς δι' ἡμερῶν τξε', καὶ τεταρτημορίου. Ἐν ταῖς ι' οὖν ὥραις ταῖς ἀπὸ ιβ' ἐν ἧ ἦν, μέχρι τοῦ τόπου ἐν ᾧ τὴν ἀνατολήν αὐτοῦ ἐποιήσατο, τουτέστι τῆς πρώτης μοίρας τοῦ Κριοῦ, ἀναποδίσας ἐν αὐτῇ, τὰ τῆς πεντατρόπου κινήσεως, ἤγουν τῆς ἐνιαυσιαίου περιόδου, ἐπλήρωσε· καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ι' (15Δ_430 > ταῖς μετὰ τὸν ἀναποδισμόν κατὰ τὸν τόπον γενόμενος ἐν ᾧ ἦν τῇ μιᾷ καὶ ἡμισείᾳ μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ, ὁμοίως τὰ τῆς αὐτῆς πεντατρόπου κινήσεως ἐπλήρωσε κατὰ ἀνάλυσιν, ὅπερ ἀναλυτικῶς ἐκάλεσεν· οὐκ ἦν γάρ αὐτόν πάλιν ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἡμισείᾳ μοίρᾳ, ταύτῃ τοῦ Κριοῦ γενέσθαι, ἅπαξ ἀποστάντα ἀπ' αὐτῆς, μὴ διὰ τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμερῶν, ὡς εἴρηται.

«Ἐμφέρεται φήμαις»: Ἀντί τοῦ ἱστορίας.

«Μίθρου τελοῦσι»: Μίθραν τὸν ἥλιον Πέρσαι καλοῦσι. Τό παρέκταμα οὖν τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τοῦ τριπλασίου ἐσήμανε. Σημεῖωσαι δὲ πρὸς τούτῳ καὶ περὶ τοῦ ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας θ' γενομένου σκοτότος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Κυρίου σταυρώσεως, τί λέγει ὁ πατήρ.

«Κατὰ τὴν Ἡλιούπολιν»: Τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἡλιούπολιν ἴσως φησίν· ἔτι γάρ ἀνεγίνωσκον ἐκεῖ ἅμα.

«Παραδόξως»: Φασὶ γάρ, μὴ ἐτέρως γίνεσθαι τὴν ἔκλειψιν, εἰ μὴ συνεμπέσοι ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ.

«Αὐθὶς τε αὐτήν»: Σημεῖωσαι ἐντεῦθεν τὴν λύσιν τοῦ παρά τῷ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ ἀπορήματος. Οὐδεὶς δὲ τό ξένον τοῦ τρόπου καὶ τοῦ θαύματος διηγήσατο, εἰ μὴ ὁ μόνος οὗτος. Τοῦ γάρ θείου Λουκᾷ εἰπόντος, «ἀπό ς' ὥρας σκοτός ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου γενέσθαι, τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος», παρά πᾶσιν ἀμφοεβάλλετο, πῶς ἔκλειψιν ἐκάλεσε ταύτην, τῆς σελήνης τεσσαρεσκαίδεκαταίας οὔσης, οὐ μὴν συνόδου οὔσης ἡλίου καὶ σελήνης. Οἱ γάρ ἐξηγηταὶ σχεδόν πάντες, μεταγενέστεροι πολλῶ τῶν χρόνων τούτων ὄντες, ὑπέλαβον τὸν ἥλιον αὐτόν ἀποβαλεῖν τὰς ἀκτῖνας τὰς τρεῖς ὥρας ἕως τῆς ἐνάτης. Ἐνταῦθα μέντοι καὶ ὁ ξένος τρόπος εἴρηται

τῆς ἐκλείψεως. Φησὶν οὖν ὅτι ἀπ' ἀνατολῶν τεσσαρεσκαίδεκαταΐα οὔσα (οὐ γάρ ἦν συνόδου καιρός), ἔφθασεν ὥραν ς' τὸν ἥλιον, καὶ ἐμπεσοῦσα εἰς αὐτὸν ὑπέδραμεν, αὐτὸν εἰσβάλλουσα εἰς τὸ πρὸς ἀνατολᾶς τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου μέρος, (15Δ_432 > ὅθεν καὶ ἦλθεν ἡ σελήνη, καὶ εἰσέβη ὑποτρέχουσα αὐτὸν καὶ ἀναποδίζουσα, ἕως οὗ ὅλον τὸν αὐτοῦ δίσκον ἐσκίασεν. Ἔδει οὖν, εἰ ἦν κατὰ τὸ σύνηθες ἔκλειψις, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους καὶ τὴν ἔκλειψιν καὶ τὴν ἀνακάθαρσιν γενέσθαι· οἷον ὅτε ὑποτρέχει ἡ σελήνη τὴν ἥλιον, φέρε εἰπεῖν, ἐξ ἀνατολῶν πρῶτον ἀντιφράττει μέρος τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου τὸ ἀνατολικόν, ὅπερ καὶ ἤρξατο ὑποτρέχειν· ἐκεῖθεν οὖν ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους καὶ ἀνακαθαίρεσθαι ἄρχεται ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης ἐπὶ δυσμᾶς τρεχούσης, καὶ πρῶτον ἀνακαλυπτούσης μέρος ἐν τῷ παριέναι καὶ παρατρέχειν τὸν ἥλιον, ὃ καὶ πρῶτον ἐκάλυψε, τουτέστι τὸ ἀνατολικόν. Ἐπὶ δέ τοῦ σωτηρίου πάθους οὐχ οὕτω γέγονεν, ἀλλὰ τούναντίον. Ἐξ ἀνατολῶν γὰρ ἔλθοῦσα ἡ σελήνη ὑπέδραμε τὴν ἥλιον, καὶ ἔφραξαν ὅλον τὸν δίσκον αὐτοῦ. Εἶτα οὐκέτι ἐπὶ δυσμᾶς παρήλθεν, ἀλλ' ἀνεπόδισε πάλιν ἐπὶ ἀνατολᾶς, καὶ ἐγύμνωσε πρῶτον μέρος τὸ δυτικόν του ἡλιακοῦ δίσκου· εἰς τοῦπίσω γὰρ ἀνέδραμεν ἐπὶ τὸ ἐναντίον διάμετρον τοῦ ἡλίου ἐπὶ ἀνατολᾶς, ὥστε μηκέτι τὴν ἔμπτωσιν καὶ τὴν ἀνακάθαρσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους γενέσθαι. Μέννηται μὲν καὶ Φλέγων ὁ Ἑλληνικὸς χρονογράφος ἐν τρισκαίδεκάτῳ «Χρονογραφῶν» ἐν τῇ ργ' Ὀλυμπιάδι, τῆς ἐκλείψεως ταύτης, παρὰ τὸ εἰωθὸς αὐτὴν λέγων γενέσθαι· οὐ μὴν τὸν τρόπον ἀνέγραψε. Καὶ Ἀφρικανὸς δέ ὁ ἡμέτερος ἐν πέμπτῳ «Χρονογραφῶν», καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν ταῖς αὐταῖς μέμνηται τῆς αὐτῆς ἐκλείψεως.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Η'

§ 1. Δημόφιλος οὗτος μοναχὸς ἦν, ὡς δηλοῖ ἡ ἐπιγραφή· θεραπευτὰς γὰρ τοὺς μοναχοὺς ἐκάλουν. Τυραννήσας δέ κατὰ πρεσβυτέρου αὐτοῦ, καὶ ἀγανακτήσας, ὅτι ἐδέξατό τινα ἐν μετανοίᾳ ὄντα ἀμαρτημάτων, ἐξέβαλε, τυπήσας τὸν μετανοοῦντα, τὸν δέ πρεσβύτερον ἐξώθησε, καὶ ἐκάθισεν αὐτοχειροτόνητος (15Δ_434 > πρεσβύτερος. Σημείωσαι οὖν, ὅτι τὰ κακά ταῦτα καὶ ἐπὶ ἐκείνων τῶν χρόνων ἐγένετο. Εἰκότως οὖν τό, «ὦ γενναῖε Δημόφιλε», φησὶν, ἰσχύν ἄτακτον καὶ οὐκ εὐλάβειαν ἔνθεον ὀνειδίζων αὐτῷ, καὶ ταύτη διασύρων τὸν μοναχόν.

«Καί εἴποτε αὐτὸν ἕξω»: Τουτέστιν, ὅταν αἱ Γραφαὶ λέγωσιν, ἐν ἀγανακτήσει Θεοῦ γεγονέναι αὐτόν, καὶ ἐν ἀποστροφῇ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Πρότερον δέ, φησί, δεικνύουσιν αὐτόν τῆς πραότητος ἕξω γεγονέναι, καὶ εἶθ' οὕτω παθεῖν τὸ ἀπό ὄψεως γενέσθαι τοῦ Θεοῦ.

«Ἐκ τῆς προϋχούσης»: Σημείωσαι ὅτι ἐξαίρετον καὶ προὔχον εἰς μίμησιν Θεοῦ ἢ πραότητος, καὶ ὅτι διὰ τὴν πραότητα Μωϋσῆς λέγεται θεράπων Θεοῦ.

«Φιλοτιμίας»: Φιλοτιμία κυρίως τὸ τιμῆς ἐφίεσθαι καὶ ἐρᾶν. «Θεοκρίτω» δέ οὐχ οὕτω τινὶ καλουμένῳ, ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ εἰς τὸ ἄρχειν κρινομένῳ καὶ ἐπιτηδείῳ.

«Τί δέ τὸν θεοπάτορα»: Ὅτι θεοπάτορα καλεῖ, διὰ τὸν Χριστόν, τὸν Δαυίδ. Φησὶ γὰρ ὁ θεῖος Παῦλος· «Ἀφωρισμένος εἰς Εὐαγγέλιον, ὃ προεπηγγέιλато ἐν Γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυίδ κατὰ σάρκα». Εἰκότως οὖν θεοπάτωρ ὁ Δαυίδ.

«Καίτοι καὶ θεσμός»: Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ, ὥστε καὶ τὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑποζύγιον καταπίπτον ἐγείρειν.

«Ἄλλ' ἐπὶ τὸ ἄναντες»: Ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον. Σημείωσαι δέ τὸ φιλόανθρωπον τῶν ἀγγέλων, καὶ ὅτι δέονται ὑπὲρ ἐθνῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ταῖς ἀποστατικαῖς ἐπιτιμώσι δυνάμεσι, τουτέστι τοῖς δαίμοσιν.

«Ἀλλά τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ»: Περί ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὅντως εἶναι ποιεῖ, τοῦτ' ἔστι διακρατεῖ πρὸς διαμονήν.

«Καί πάντα βούλεται ἀεὶ γενέσθαι»: Ἐπειδὴ πάντα εἶπεν, ἐν (15Δ_436 > δέ τοῖς πᾶσι καὶ ἄψυχα καὶ ἄλογα, προσθεῖς κατὰ τὴν ἐκάστων ἐπιτηδειότητα, τὴν ὑφορμῶσαν ἀντίθεσιν προεθεράπευσε.

«Καί φιλονεικεῖ»: Πῶς ἐρᾷ πάντων ὁ Κύριος, καὶ παρακαλεῖ ἡμᾶς μὴ ἐκπεσεῖν αὐτοῦ, ὅθεν καὶ Παράκλητος ἀκούει.

«Καί θρυπτομένων»: Θρύπτεσθαι κυρίως τό κατακλᾶσθαι· λέγεται δέ ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τῶν ἐρωμένων, οἵ, τὴν πρὸς τοὺς ἐρῶντας ἀναβαλλόμενοι συντυχίαν, τοιοῦτῳ τῷ σωματικῷ, τουτέστι κατακεκλασμένῳ, κέχρηται ἦθει. Ὅθεν λαμβάνεται καὶ ἐπὶ ἄλλων ὁμοιοτρόπων πραγμάτων.

«Ὅμως προσιοῦσι προστρέχει»: Τά τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου ὑποτίθεται ἐν τούτοις, καὶ τὰ ὅμοια. Θαυμασίως δέ καὶ τό ὅλος ὅλους φησί, κατασχύνων τοὺς τότε αἰρετικούς, οἵτινες ψυχὴν μονὴν σώζεσθαι ὑπὸ Θεοῦ, καὶ οὐ σῶμα, ἔλεγον. Ὅλος οὖν, φησὶν, ὁ Κύριος, ὡς ψυχὴν καὶ σῶμα λαβὼν, ὅλους ἡμᾶς τοὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος σέσωκεν. Ἦσαν δέ τότε αἰρετικοὶ ἀπὸ Σίμωνος, ὡς δηλοῦσιν Εἰρηναῖος καὶ Ἰππόλυτος. Καὶ οἱ τὰ Ὀριγένους δέ δογματίζοντες τὰ αὐτὰ φρονοῦσι. «Περιφύς» δέ, ἀντί τοῦ 'περιπλακεῖς'.

«Δηλαδή τοὺς ἀγαθούς»: Σημεῖωσαι τίνας φησί τοὺς συγκαλουμένους φίλους· μετ' ὀλίγα δέ τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους εἶναι τούτους νοεῖ. Ὅρα δέ πῶς νοεῖ τό, «Ἴνα ἦ πάντων εὐφραϊνομένων ἡ κατοικία».

«Σὺ δέ, ὡς τὰ γράμματά σου δηλοῖ»: Σὺ δέ, φησὶν, ὦ Δημόφιλε, καὶ τὸν ἱερέα ὕβρισας, εἰπόντα ἐλεητόν εἶναι, τουτέστιν ἐλέους ἄξιον, τὸν ἀσεβῆ καὶ μετανοοῦντα. Δοκεῖ δέ μοι ὁ Δημόφιλος πρεσβύτερον ὕβρικένοι· τοὺς γάρ ἱερέας πρεσβυτέρους εἶωθε καλεῖν, ὡς ἐν τῷ «Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας» διετράνωσε. Καὶ ἐνταῦθα δέ μετὰ βραχέα ὑποκατιῶν τό εἰρημένον καὶ συνίστησι. Καθ' ὑπερβατόν δέ ἡ σύνταξις. Ὑβρίζεις τὸν (15Δ_438 > ἱερέα δικαιώσαντα καὶ τό, τὸν ἀσεβῆ ἐλεητόν ὑπάρχειν, ἡγουν ἐλέους ἄξιον.

«Τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων συνέσειλας»: Συνέσειλας ἀντί τοῦ ἐταπείνωσας, καὶ ἐσμίκρυνας ἢ οὐ τοῦτο, ἀλλὰ συνέσειλας ἀντί τοῦ συνῆξας, ὡς εἴρηται, οἰονεῖ ἐπῆρας, ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου βαστάσας, καίτοι διακόνων καὶ πρεσβυτέρων τοῦτο ποιεῖν ἐπιτετραμμένων τοῦ νόμου λέγοντος «Καὶ ἱερεῖς περιστελοῦσι τὰ ἅγια», ὡς καὶ ἐν τῷ ἐξῆς φύλλῳ φησὶν.

«Οὐ θεμιτόν ἱερέα»: Ὅτι οὐ δεῖ πρεσβύτερον, κἄν ἀμαρτάνῃ, ὑπὸ διακόνου ἢ μονάζοντος εὐθύνεσθαι, μὴ τί γε ὑπὸ λαϊκῶν, ταῦτα δέ δίχα αἰρέσεως· ὑπὲρ γάρ τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν, ἢ τῶν λειτουργῶν, ἦτοι διακόνων. Καὶ εἰ τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ ἐπίσκοπον κατηγορεῖσθαι θέμις ὑπὸ τινος.

«Οἱ δέ ἱερεῖς ἀγγελοι»: Σημεῖωσαι ὅτι καὶ ἱερεῖς ἀγγελοι καὶ ὑποφῆται, τουτέστι διδάσκαλοι τῶν θείων κριμάτων εἰσὶ μετὰ τοὺς ἱεράρχας· καὶ ὅτι περὶ πρεσβυτέρου διωχθέντος καὶ ὕβρισθέντος παρά μονάζοντος ἢ ἐπιστολή ἐγράφη, ἐντεῦθεν μάλιστα δηλοῦται.

«Διὰ μέσων τῶν λειτουργῶν»: Σημεῖωσαι ὅτι οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες παρά πρεσβυτέρων μαθεῖν, οὐ δι' ἑαυτῶν τοῦτο πράττειν ὀφείλουσι, κἄν ὑπάρχωσι μοναχοί, ἀλλὰ διὰ μέσων διακόνων, καὶ τοῦτο ὅταν ἀρμόδιος παρῆ καιρός.

«Δι' ὧν καὶ τό εἶναι»: Ὡσπερ εἶπομεν ἄνω ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ», ἐν τῷ περὶ μοναχικῆς τελειώσεως κεφαλαίῳ, διὰ πρεσβυτέρων αὐτοῖς δίδεται τό μοναχικόν σχῆμα

«Ἡ διακόσμησις»: Περί τῶν ἐκκλησιαστικῶν διακόσμων, καί τίς ἡ τῶν μοναζόντων λειτουργία· αὐτούς γάρ καλεῖ θεραπευτάς. Ταῦτα καί ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ» φησίν.

«Αἱ πύλαι τῶν ἀδύτων»: Διακόνους γάρ ἡ φυλακή τῶν τῆς Ἐκκλησίας πυλῶν ἀφώρισται, ὡς ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ», ἐν τῷ περί τῶν ἱερατικῶν τελειώσεων κεφαλαίῳ φησί, μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς τοῦ κεφαλαίου.

(15Δ_440 > «Τῶν θείων παραπετασμάτων»: Ὅτι καί τότε παραπετάσματα ἦν περί τό θυσιαστήριον.

«Οὔτε ἔχεις τί τῶν προσηκόντων»: Σημεῖωσαι, ὅτι ὁ ἀτάκτως καί παρά τούς ἱερούς θεσμούς τοῖς ἀγίοις ἐπεισηδῶν, οὐδέν ἐξ αὐτῶν οὔτε ἰδεῖν, οὔτε ἀκοῦσαι, οὔτε ἔχειν πιστεύεται, εἰ καί ταῖς χερσίν αὐτῶν ἄπτεται.

«Ἐτόλμησεν· οὐπω γάρ»: Κατά κοινοῦ τό Ἐνδίκως ἐτιμωρεῖτο, ὡσανεὶ καί οὔτος.

«Ὅταν ὑπέρ ἀξίαν τις ἐγχειρῶν»: Ὅτι, εἰ καί τά εἰκότα τις ποιεῖ, παρά τήν οἰκείαν δέ τάξιν τε καί ἀξίαν, καί οὔτος τό ἐφικτόν ὑπερβαίνει.

«Δαίμονες ἀληθῶς θεολογοῦντες»: Περί τῶν θεολογούντων τόν Ἰησοῦν δαιμόνων.

«Ἄλλ' ἐκκήρυκτος»: Ὅτι ἐκκήρυκτος τῇ θεολογίᾳ πᾶς ἀλλοτριεπίσκοπος.

«Καί οἱ ἱερεῖς περιστέλλουσι»: Τίνες συνάγειν καί ἐπαίρειν δύνανται τά ἅγια, καί ὅτι οὐ πᾶσιν ἐφικτόν.

«Καί Μαριάμ λεπροῦται»: Σημεῖωσαι τήν αἰτίαν δι' ἣν ἐλεπρώθη Μαρία ἡ τοῦ Μωϋσέως ἀδελφή.

«Καί ἐπί τούς Σκευᾶ υἱούς»: Ἐπί τούς υἱούς δέ τοῦ Σκευᾶ τά δαιμόνια ἐφήλατο, ὅτι μήτε πιστεύοντες εἰς Χριστόν, μήτε κεχειροτονημένοι ἐξώρκιζον τούς δαίμονας, ὅπερ τοῖς ἐπιορκισταῖς μόνοις θεμιτόν ἦν. Τοῦτο ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κεῖται.

«Οὐδέ τά δίκαια μή κατ' ἀξίαν»: Σημεῖωσαί τί ἐστι, «δίκαιως διώξεται τό δίκαιον», ὃ φησι Μωϋσῆς, καί ὅτι οὐδέ τά δίκαια θεμιτόν μή κατ' ἀξίαν διώκειν. Ἔχεις δέ τοῦτο καί ἐν τοῖς ἐξῆς. Πλατέως δέ τοῦτο διαγυμναζει Ὠριγένης ἐν τῷ ἰ' τῶν «εἰς τούς Ἱερεμίου Θρήνους».

(15Δ_442 > § 2. «Τί οὖν φῆς;»: Ἀντίθεσις ὡς ἐκ Δημοφίλου, ὅτι ἐστίν ἀσέβεια ἐν τοῖς ἱερεῦσι μή εὐθυνομένη.

«Ἐγὼ δέ ἀπολογήσομαί σοι»: Ἀπολογία πρὸς τήν ἀντίθεσιν περί ἰδιοπραγίας.

[α'] «Καί μή τοπικῶς»: Ὅτι τά περί τῶν ἀγγελικῶν ὑποβάσεων καί τάξεων οὐ τοπικῶς δεῖ δέχεσθαι, ὅτι πλησιάζουσι Θεῷ, ἀλλά πρὸς τήν ἐκάστου ἐπιτηδειότητα· [β'] οὐ γάρ ἐν τόπῳ ὁ Θεός εἰκότως οὖν οὐδ' αἰ νοηταὶ δυνάμεις.

[γ'] «Σύμβολα Χριστοειδῶς»: Τουτέστι τήν τῶν μυστηρίων τελεσιουργίαν. Χριστοειδῶς δέ, διότι οἱ ἱερεῖς, τοῖς θείοις ἐπευχόμενοι δώροις, ἦτοι συμβόλοις, τήν τοῦ Χριστοῦ τάξιν ἐπέχουσιν.

§ 3. [δ'] «Ἄλλ' οὐ Δημοφίλω»: Οὐ γάρ ἔξεστι, φησί, Δημοφίλω, θεραπευτῇ ὄντι, ταῦτα εὐθύνειν τά ἀμαρτήματα.

«Δίκαια δέ ἐστι»: Τί ἐστι, δικαίως τά δίκαια μεταδιώκειν, καί ὅτι ἀγγέλοις τό δίκαιον ἀπονέμεται.

[ε'] «Δημόφιλος δέ λόγῳ»: Τουτέστι τήν ἑαυτοῦ ἀλογίαν, καί τόν θυμόν, καί τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἑαυτοῦ φιλαρχίας κολαζέτω ὁ Δημόφιλος.

[ς'] Σημεῖωσαι δέ, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς οὔσι διά τῶν πρῶτων τοῖς δευτέροις ἀπονέμεται τά κατ' ἀξίαν.

[Ζ'] «'Αλλ' ἐπαρχέτω»: Κρατείτω, φησίν, ὁ λόγος θυμοῦ καί ἐπιθυμίας· ταῦτα γάρ τὰ ὑφειμένα· ἐν τῇ τούτων γάρ ἐποχῇ ἡ λογική φαίνεται ἐξουσία καί δύναμις, ὥστε μὴ ἀπλῶς, ἀλλά πρὸς τί χρήσιμον κεκρῆσθαι αὐτοῖς.

«'Εκ Θεοῦ νομοθέτης»: Τόν θεῖον Παῦλον φησιν.

«Οὐκ ἀξιοῖ τῆς Ἐκκλησίας»: Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς.

§ 4. «Τά καθ' ἀξίαν ἀφόριζε»: Σημειῶσαι τάξιν ἐπαινουμένην ἐκκλησιαστικὴν, ἵνα τοῖς μονάζουσιν οἱ διάκονοι, καί τούτοις (15Δ_444 > οἱ πρεσβύτεροι, καί τοῖς πρεσβυτέροις οἱ ἐπίσκοποι ἐπιτιμῶσι, τοῖς δέ ἐπισκόποις οἱ ἀπόστολοι καί οἱ τούτων διάδοχοι. Ἐν δέ τοῖς τῶν ἀποστόλων διαδόχοις παρά τῶν ὁμοταγῶν ἡ ἐπιτίμησις.

«Καί τοῖς ἱεράρχαις οἱ ἀπόστολοι»: Σημειῶσαι, ὅτι καί ἐπισκόπων μείζους οἱ ἀπόστολοι, καί οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι, καί ὅτι ἕκαστος παρά τοῦ ἀγιωτέρου τῆς αὐτοῦ τάξεως εὐθύνεσθαι ὀφείλει. Ἀποστόλων δέ διαδόχους τούς νῦν πατριάρχας ἡγοῦμαι εἶναι.

«Οὐκ οἶδ' ὅπως κλαύσομαι»: Σημειῶσαι τὴν πικρίαν, ἢ μᾶλλον συμπάθειαν τοῦ πατρός.

«Καί γάρ εἰ μὴ τοῦ ἀγαθοῦ»: Καί γάρ εἰ μὴ νομίζεις, φησί, τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ εἶναι τοῦ παρ' ἡμῶν θεραπευτῆς, πάντως καί ἡμῶν καί ὅλης τῆς Ἐκκλησίας ἀλλότριος ὑπάρχεις. Σημειῶσαι δέ, ὅτι τάχα ἐν παροικίᾳ τοῦτο τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἡμαρτήθη, καί ὅτι τόν Δημόφιλον αὐτός μοναχόν τῆς Ἐκκλησίας ἔταξεν.

«Ἦ τὴν διπλὴν ἀμαρτίαν»: Σημειῶσαι ποίαν καλεῖ διπλὴν ἀμαρτίαν, ὅταν ἀμαρτάνων τις ἀγνοῇ ὅτι ἡμαρτε. Τοῦτο δέ τοῦ Ἱερεμίου ἐστίν, ὡς ἐφεξῆς σαφηνίζει· «Ὅτι δύο ἡμαρτεν ὁ λαός· ἐμέ ἐγκατέλιπον πηγὴν ζωῆς», καί τὰ ἐξῆς.

«Ὅτι Δημόφιλος οἶεται»: Πολλὴ καί μεγάλη καί συμπαθῆς παράκλησις τοῖς ἀμαρτωλοῖς.

«'Αλλ' ὁ θεραρχικός ἱεροτελεστής»: Τόν Κύριον λέγει, ὅτι οὐχ ὅμοια διατάττεται τοῖς ὑπὸ Δημοφίλου γεγεννημένοις.

«Καί ταῦτα τῶν ἀμαρτωλῶν»: «Ἀμαρτίαν γάρ οὐκ ἔποιησεν, οὐδέ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ», τό τοῦ Ἀποστόλου λέγων· ἀντικρυς τό, «Ἀφωρισμένος ἀπό τῶν ἀμαρτωλῶν, καί ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος».

(15Δ_446 > «Δικαιοῖ δέ τῶν οἰκείων ἀπολαύειν»: Τουτέστι τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας, καί μὴ τοῦ σκότους καί τιμωρίας.

«Καί γάρ καί τοῖς εἰς αὐτόν»: Ἐν τῷ κατὰ τόν Λουκᾶν κεῖται Εὐαγγελίῳ.

§ 5. «Ἄπαγε, οὐκ ἔχομεν»: Πολλὰ σοι ἀγαθὰ γένοιτο, πάτερ συμπαθέστατε!

«Καί γάρ καί ὁ θειότατος»: Σημειῶσαι ὅτι ἀμετόχους λέγει τούς μαθητάς τοῦ Κυρίου Πνεύματος τοῦ ἀγίου, ζητοῦντας πῦρ ἐπομβρῆσαι τοῖς Σαμαρείταις, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εὐρίσκομεν. Πῶς οὖν πρὸς αὐτούς ὁ Κύριός φησιν, «Οὐκ οἶδατε ποίου Πνευματός ἐστε;» Ἄλλ' ἴσως τοῦτο εἶπε, δεικνύς ποία χάριτι διακονεῖσθαι ἐξελέγησαν· ἴσως δέ καί ὁ Πατήρ, πρὸς τό τέλειον τῆς δωρεᾶς ἀπιδῶν, ἧς ἔλαβον μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τοῦτο εἶρηκε, διὰ τό γεγράφθαι· «Οὐπω γάρ ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἔδοξάσθη». Ἱεροθέτην δέ καλεῖ τόν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον, ὡς χειροτονήσαντα αὐτῷ τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν ἀποστόλων γέγραπται Διαταγαῖς.

«Διδάσκεσθαι γάρ, οὐ τιμωρεῖσθαι χρή»: Σημειῶσαι ὠραῖον καί μάλιστα νῦν χρήσιμον, ὅτι διδάσκεσθαι χρή, καί οὐ κολάζεσθαι, τούς ἀγνοοῦντας, ὡσπερ καί τούς τυφλοὺς ὀδηγοῦμεν, οὐ κολάζομεν. Τό δέ κατὰ κόρρης τινές μὲν τόν κρόταφόν φασιν, ἔνιοι δέ τὴν γνάθον, ἄλλοι δέ μέρος τι τῆς κεφαλῆς. Βέλτιον δέ κόρρη, ὡς ἔφην, τόν κρόταφον λέγειν· Ὅμηρος μέντοι κόρρη αὐτὴν καλεῖ. Παροξυτονεῖται δέ ἡ κόρρη. Εἰς τόν κρόταφον οὖν ἔτυψεν ὁ Δημόφιλος τόν μετανοοῦντα.

«Οἱ μὲν γὰρ ἀδικεῖν»: Σημείωσαι οἷά φησιν ἐπακολουθεῖν τοῖς ἀδικεῖν ἢ εὐεργετεῖν τινὰς βουλομένους, κἄν μὴ πρὸς ἔργον ἤνεγκαν ἢ ἐβουλεύσαντο.

«Ἐπιχειροῦντες»: Ἐκείνους δηλαδὴ οὓς προηρέθησαν ἀδικῆσαι ἢ εὐεργετῆσαι, οὐ πάντως, φησί, διέθησαν, καθὼς ἐβουλήθησαν. Πρόδηλον δέ, ὅτι τὸ μὲν ἀβούλητον τῶν εὐεργετουμένων, τὸ δὲ παρά τὸ ἀδρανὲς τῶν ἀδικούντων.

(15Δ_448 > «Καὶ ἐνθάδε καὶ ἐκεῖ»: Ὅτι οἱ δίκαιοι οὐ μόνον ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν βίῳ ἀγγέλων ἀγαθῶν ὁπαδοί, ἤγουν ἀκόλουθοι, καὶ συνοδοιπόροι εἰσὶ.

«Τὸ πάντων ἀγαθῶν μέγιστον»: Ὅτι τὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν μέγιστόν ἐστι τὸ αἰετῆσαι μετὰ Θεοῦ.

«Καὶ ἐνθάδε, καὶ μετὰ θάνατον»: Ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τιμωροῦνται, μετὰ τῶν δαιμόνων εἶναι κατακρινόμενοι ὑπὸ τῶν ἰδίων παθῶν ἢ προετίμησαν.

«Ἐπιμνησθήσομαι»: Σημείωσαι τὴν ὄρασιν τοῦ ἁγίου Κάρπου, πόσης φρίκης καὶ παρακλήσεως γέμει.

§ 6. «Γενόμενόν μὲ ποτε»: Διήγημα ὥραϊον, ὅτι οὐ χρή τοῖς ἁμαρτάνουσιν, εἰ καὶ πρὸς Θεὸν πταίουσιν, ἐπαρᾶσθαι. Σημειωτέον οὖν τὴν ἱστορίαν, περιέχουσαν ἀνεκκλάητον εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ μετανοούντων. Λέγει δὲ καὶ περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ θείου Κάρπου. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ Κάρπος οὗ μέμνηται ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ β' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολῇ.

«Κατὰ τὰς προτελείους εὐχάς»: Προτελείας μὲν ἐκάλουν Ἀθηναῖοι τὰς πρὸ τῶν γάμων μετὰ τῶν θυσιῶν εὐχάς· τὸν γὰρ γάμον τέλος ἐκάλουν, ὡς τελειοῦν τὰ πρὸς τὸν βίον τὸν ἄνθρωπον· καὶ τοῦτο ἐκ πολλῶν κωμωδίας ποιητῶν δεικνύναι δυνατόν. Μυστήριον γοῦν εἶχον τὸν γάμον. Ἔλεγον δὲ προτελιζέσθαι καὶ τὸ προμυεῖσθαι, καὶ οἶονεὶ προκαθαίρεσθαι εἰς ἐτοιμασίαν μυστηρίου, ὡς Κρατῖνος δηλαδὴ ἐν Πυλαία δράματι. Μάλιστα γὰρ τὰ μυστήριά τινος τῶν ψευδωνύμων αὐτῶν θεῶν τέλη καὶ τελετάς ἐκάλουν, ὡς τελειούσας καὶ εἰς τὸ τέλειον ἀγούσας τοὺς τελουμένους. Τὸ γοῦν παρ' Ἑλλήσιν ἀσεβῶν λεγόμενον εἰς τὸ τῆς ἀληθείας μυστήριον ὠνόμασεν ὁ μέγας Διονύσιος, καὶ προτελείους εἶπεν εὐχάς τὰς πρὸ τοῦ ζωοποιοῦ μυστηρίου τελειοτάτας δεήσεις ὑπὲρ καθάρσεως καὶ ἀκατακρίτου μεταλήψεως τοῦ τελειοτάτου καὶ τελειοποιοῦ τῶν θυσιῶν δώρου. «Ἐξαναγώγησε» δὲ ἀντὶ τοῦ, ὡς ξένον ἐδεξιώσατο.

(15Δ_450 > «Ἔτι τῶν Ἰλαρίων ἡμερῶν»: Ἦσαν τινὲς ἡμέραι τοῖς εἰδωλολάτραις, ἃς Ἰλαρίας ἐκάλουν· καὶ αἱ μὲν ἦσαν ἴδιαι καὶ ἰλάριοι, ὡς ὅταν τις ἔγημεν ἢ υἰὸν ἐκτᾶτο, αἱ δὲ κοιναὶ καὶ δημόσιαι ἰλάρια ἐκαλοῦντο, ὡς ὅταν βασιλεὺς ἀναγορευόμενος, τὰς δημοσίας Ἰλαρίας παρεῖχε. Καὶ οὔτε πένθιμα ἐν ταύταις φορεῖν ἐξῆν, ἀλλὰ καὶ θέαι καὶ θυσῖαι καθ' ἐκάστην ἡμέραν διετελοῦντο δημόσιαι, καὶ οἱ πεθνοῦντες ἐπαύοντο καὶ ἐθεώρουν, καὶ ἐν εὐωχίαις ἀπαύστοις διῆγον τὰς ὠρισμένας ἡμέρας ταῖς τοιαύταις Ἰλαρίαις. Ἦν δὲ καὶ Ἰλαρία, ἑορτὴ ἰδικὴ Ῥωμαίων εἰς τιμὴν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν αὐτῶν, μᾶλλον δὲ δαιμόνων, ὡς φησι Δημόφιλος ἐν τῷ «Περὶ τῶν παρ' ἀρχαίοις θυσιῶν καὶ ἑορτῶν».

«Διὰ βίου παντός»: Τουτέστι μέχρι τῆς παρουσίας ἐνέστηκε ζωῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι δεῖ τοὺς θεοφιλεῖς διὰ βίου παντός νουθετεῖν τοὺς πεπλανημένους, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλκειν. Σημείωσαι οὖν αὐτὸ· τινες γὰρ ἁμαθῶς τὸ ἐναντίον λέγουσι, κεχηρημένοι τῷ ἀποστολικῷ ρητῷ τῷ λέγοντι· «Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρῶτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ», μὴ νοοῦντες τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἐκ τῶν ἐπομένων ρητῶν μάλιστα σαφηνιζομένην. Τότε γὰρ εὐλογος ἢ μετὰ πρῶτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραίτησις, ὅταν ὁ διδάσκων πρὸς τὴν παραίτησιν ἔλθῃ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ λανθάνει, ὧν

αὐτοκατάκριτος. Δῆλον γάρ, ὡς ἐν τοῖς ἱεροῖς διδασκάλοις ἀποκαλύπτεται καί ἡ τῶν προσιόντων κατάστασις. Ἔτεροι δέ, τό «μετά πρώτην καί δευτέραν νουθεσίαν», οὕτως ἐνόμισαν, ἀντί τοῦ, μετά τήν ἐκ τῆς Παλαιᾶς καί Νέας Διαθήκης διδασκαλίαν.

«Εἰώθει γάρ εἰς τόνδε»: Σημείωσαι, ὅτι ἡ ἀποστολική παράδοσις τοὺς νυκτερινούς τῶν ψαλμωδιῶν κανόνας παρέδωκεν.

«Ἐξω ταραχῆς»: Τό «οὐ» ἀρνητικόν μόριον πρός τό «ἔξω ταραχῆς» συντακτέον, ἵνα ἦ τό ὅλον τοιοῦτον· Διανίσταται, οὐδέ τῶν ὕπνων πολλῶν ὄντων, διά τό ἐγκόπτεσθαι αὐτούς, ἀπολαύσας, (15Δ_452 > οὐδέ ἔξω ταραχῆς ὑπάρχων, διά τό καί τοὺς ὕπνους ἐγκόπτεσθαι.

«Ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ πρηστήρι τινι»: Πρηστήρ ἐστὶν ἑλικοειδῆς κίνησις ἄνωθεν κάτω ἀέρος διαπύρου. Καίει δέ τό τοιοῦτον, ὅθεν καί παρά τό πιμπρᾶν λέγεται.

«Ἀπίρων ἀνθρωποειδῶς»: Σημείωσαι, ὅτι καί ἀνθρωποειδῶς τοῖς ἀγίοις ἄγγελοι ἐπιφαίνονται.

«ὑπό τῆς τῶν οἰκείων ποδῶν»: Σημείωσαι τό «ὑπό τῆς τῶν οἰκείων ποδῶν ἀστασίας», ὃ δηλοῖ τό εὐπαράφορον τῆς προαιρέσεως μή βουλόμενοι γάρ, οὐκ ἔπιπτον.

«Εἰς τό ἀχανές»: Σημείωσαι, πῶς ὁ διάβολος ρίπτει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τό σκότος τό ἐξώτερον, ὅπερ ἐνταῦθα ἀχανές καλεῖ, τουτέστι βάραθρον, ἢ ἀπατῶν ἢ ὠθῶν τοὺς πειθομένους αὐτῷ. Ἔστι δέ ὅτε καί ἀσελεγεῖς ἀνθρώπους συνεργούς αὐτοῦ λαμβάνει εἰς τήν ἐτέρων ἀπάτην, ὡς καί τόν εἰδωλολάτρην ἐπὶ τοῦ νῦν ἀπατηθέντα, περί οὗ ὁ λόγος. Διό καί ἐν τῇ ὀπτασίᾳ ἄνδρας ὄρα μεταξύ τῶν ὄφρων, τουτέστι τῶν δαιμόνων, ἔλκοντας τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου νικηθέντας, ὧν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐλευθερώσει.

«ὑπό τοῦ κακοῦ»: Σημείωσαι τό «ὑπό τοῦ κακοῦ», τουτέστι τῆς ἀμαρτίας, ὅπερ κυρίως κακόν ἐν προαιρέσει τικτόμενόν φαμεν. Τό δέ «ἄκοντες καί βιαζόμενοι» μή ἀναγκαστικὴν τίνα δύναμιν, τουτέστι τόν διάβολον νοητέον, ὡς Μανιχαίοις καί Μεσαλιανοῖς δοκεῖ· ἀλλ' ὅτι πειθόμενοι τό κακόν πράξαι, τῷ ἀπατῶντι χώραν διδόαμεν συνεχῶς ἡμῖν ἐπιτίθεσθαι, ἐξ ἡμῶν καθ' ἡμῶν λαμβάνοντα τήν ἰσχύ· ἀδυνατήσῃ δέ, μή πειθομένων ἡμῶν, ἐπειδὴ ἐγγύς ἐστὶν ἡμῶν ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ συνεπιλαμβανομένη, ὡς δηλοῖ τά ἐξῆς.

«Καί χεῖρα ἀγαθὴν ὀρέγειν»: Σημείωσαι τήν ἄφατον τοῦ Κυρίου εὐσπλαγχνίαν.

«Τῆς χειρός ἤδη προτεταμένης»: Τῆς χειρός τοῦ Κάρπου δηλονότι.

(15Δ_454 > «Μὴ ἄλλων»: Τῶν σταυρούντων δηλαδή, τῷ Κάρπῳ φησὶν ὁ Κύριος.

«Ἀγαθῶν καί φιλανθρώπων»: Σημείωσαι, ὅτι καί αὐτός ὁ Κύριος ἀγαθοῦς καί φιλανθρώπους καλεῖ τοὺς ἀγγέλους.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Θ'

§ 1. Ὁ ἅγιος Τίτος οὗτός ἐστιν ὁ τῷ Ἀποστόλῳ γνῶριμος, ὃν καί Κρήτης κατέστησεν ἐπίσκοπον, ὡς ἡ πρὸς αὐτόν Τίτον γραφεῖσα Ἐπιστολή παρά τοῦ θείου Παύλου φησὶν.

«Ἄλλ' ἐν τῇ Συμβολικῇ»: Τί περιέχει ἡ «Συμβολικὴ θεολογία» τοῦ μεγάλου Διονυσίου.

«Ἐναπομόργνυνται»: Ἀπομόρξασθαι ἐστὶ τό ἐναπομάξασθαι καί ἐμβαλεῖν τι εἰς τήν ἑαυτοῦ διάνοιαν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ζωγράφων, οἵ, προσέχοντες τῇ ἀληθείᾳ γράφουσι τὰς εἰκόνας. «Τῆς ἀπορρήτου δέ σοφίας πατέρας» τοὺς προφήτας φησὶν.

«Οὕτω γάρ ἂν θεώμενοι σεφθείημεν»: Σεφθείημεν ἀντί τοῦ ἐν σεβασμῶ ποιησοίμεθα, τιμήσοιμεν, θαυμάσοιμεν, ἐκπλαγείημεν. Σημείωσαι δέ ἐπί τῆς ἀγίας καί προσκυνητῆς Τριάδος τό· «Πηγὴν ζωῆς εἰς ἑαυτὴν χεομένην, καί ἐφ' ἑαυτῆς ἐστῶσαν» δεικνύται γάρ ἐντεῦθεν καί τό ὁμοούσιον, καί ὅτι ἡ μονάς εἰς Τριάδα προελθοῦσα, μέχρις αὐτῆς ἴσταται. Οὕτω καί ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ Υἱοῦ λόγῳ φησί, καί ἐν τῷ δευτέρῳ Εἰρηνικῶ. Σημείωσαι δέ τό· «Ἀεὶ δι' ἑαυτῆς ἑαυτὴν θεωμένην»· περὶ τῆς ἀγίας δέ Τριάδος καί τοῦτό φησι.

«Τά γάρ ἐκτός αὐτῆς»: Τῆς αὐτῆς, δηλονότι συμβολικῆς πλάσεως. Κεῖται δέ καί ἐνταῦθα τό μὲν «ὀπόσης» ἀντί τοῦ «πολλῆς», τό δέ «τά ἐκτός», ἦτοι τά προχείρως, ἐκ τῆς λέξεως ὑπαγορευόμενα.

«Γαστέρα Θεοῦ σωματικῶς»: Γαστέρα Θεοῦ διὰ τό «Ἐκ γαστρὸς πρὸς Ἐωσφόρου». «Λόγον εἰς ἀέρα», διὰ τό, «Ἐξηρεῦξάτο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν». «Πνεῦμα ἐκπνεόμενον», διὰ τό, (15Δ_456 > «Καί τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ». «Κόλπους» δέ, διὰ τό, «Μονογενῆς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς». «Φυτικός» δέ, ἦγουν κατὰ τὴν τῶν φυτῶν ἰδέαν, διὰ τό, «Ἐβλον ζωῆς ἐστὶ», καί τό, «Ἐκ βλαστοῦ, Υἱέ μου, ἀνέβης», καί τό, «Ἀνθήσει καί ἐκβλαστήσει Ἰακώβ», ἐπὶ Χριστοῦ ληφθέν, οὗ ὁ καρπὸς τῆς σωτηρίας ἐπλήρωσε τὴν γῆν, καί τά ὅμοια. Σημείωσαι οὖν, πῶς εἴρηται ἐπὶ Θεοῦ γαστήρ, καί ἐρυγὴ τοῦ λόγου, καί τά τοιαῦτα.

«Ἡ πηγὰς ὑδάτων»: Πηγὰς ὑδάτων κατὰ τό, «Παρά σοὶ πηγὴ ζωῆς», καί τό, «Ἐμέ ἐγκατέλιπον πηγὴν ζωῆς ὑδατος ζῶντος», καί ὅσα τοιαῦτα. «Ἀπαυγάσματα» δέ, διὰ τό, «Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης», καί, «Κύριε, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου πορεύσονται, καί ἐν τῷ φωτὶ ὀψόμεθα φῶς», καί τά παραπλήσια.

«Ἐπὶ δέ τῶν νοητῶν»: Δηλωτικὰ «τῶν μὲν προνοιῶν» τό, «Ὡς ἀετός σκεπάσει τὴν νοσησίαν ἑαυτοῦ» καί τά σὺν αὐτῷ, τό «δωρεῶν» δέ, ὡς τό, «Ἀνοίγεις σύ τὴν χεῖρά σου», καί τό, «Ὁ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί»· μᾶλλον δέ καί τοῦτο τῆς προνοίας γνωριστικόν. «Ἐκφάνσεων» δέ, διὰ τό ἐν σχήματι ἀνθρώπου ὀφθῆναι τοῖς ἐν τῇ Παλαιᾷ ἀγίοις, καί ἐν εἴδει περισσεῶς, τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Προνοίας δέ, καί τό τῶν ἀσεβῶν τιμωρητικόν· εἴρηται γοῦν παρά τῷ Προφήτῃ «Ὡς ἄρκτος ἀπορουμένη, καί ὡς ἀρδαλις». Τῶν μὲν οὖν «δυνάμεων» ὑπογραφικὰ ὀφθαλμοὶ καί ἑτέρων σωματικῶν μελῶν ὀνόματα, «ἰδιοτήτων» δέ, ὡς παρά τό Ἄμώς ἀδάμας· ἴδιον γάρ τῆς θείας φύσεως τό ἀπαθές καί ἀδάμαστον. Ὡσπερ οὖν καί τό ἀναλωτικόν τῶν μοχθηρῶν ἔξενον, καθ' ὃ εἴρηται «Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον». Καί τά λοιπὰ δέ τῶν εἰρημένων, πρόδηλα τοῖς φιλοπόνοις· καί ἡ τούτων ἀναγωγικὴ τε καί ἀλληγορικὴ θεωρία, οὐκ ἀσύμφωνον. Ἔστι δέ καί (15Δ_458 > λαβεῖν «λήξεις» μὲν καί «μονάς», τό τῆς θείας φύσεως ἀναλλοίωτον καί ἀμετάστατον, ὅπερ διὰ τῶν θεμελιωτικῶν λίθων ὑποδηλοῦται· «προόδους» δέ καί «διακρίσεις» τὴν τῶν φυσικῶς αὐτῷ ἐνυπαρχόντων ἀγαθῶν μετάδοσιν, ὡσπερ ἐν ὑποδείγματι, ἢ ἐκ τοῦ κρίνου εὐοσμία, παρ' ὃ καί λέγεται «ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων». Οὕτως οὖν νοητέον καί «τάς ἐνώσεις» τό πρὸς αὐτόν ἐπιστρεπτικόν καί συνδετικόν τῶν κτισμάτων, διὰ τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου δηλούμενον. «Κόσμους δέ γυναικείους» τά παρά τῷ Ἡσαΐα κείμενα, τό παντοδαπὸν τῆς θείας προνοίας ὑπογράφοντα. Ὡσπερ οὖν καί τὴν «χωνεῖαν» καί τό «χωνευτήριον» ὑποληπτέον τὴν ἀναπλαστικὴν πρόνοιαν, ἢ τὴν διακριτικὴν τε καί καθαρτικὴν δύναμιν. Τά γάρ τῆς ὀπλητικῆς διασκευῆς πρόδηλα μὲν ἔνθα κεῖνται· δηλοῦσι δέ τό καθαιρετικόν καί ἀφανιστικὰ τῶν ἐναντίων. «Βαρβαρικός δέ ὄπλοποιός» ἴσως ἐκεῖνο τό, «Ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω» καί, «Περίζωσαι τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ». Ἡ γάρ ρομφαῖα βαρβαρικόν ἐστὶν ὄπλον, ὡς ἱστορεῖ Φύλαρχος. Ὁμοίως δέ καί βάνουσός ἐστὶ πᾶς τεχνίτης διὰ πυρός ἐργαζόμενος.

«Καί δαϊτάς τινας»: Δαϊτάς τινας τάς εὐωχίας φησίν, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτε ὁ μόσχος ὁ σιτευτός, καί τὰ λοιπά, γίνεται ἐν τῷ ἀσώτῳ υἱῷ.

«Τά πολυειδῆ καί λοξά»: Ἀμαρτίας ἐπαγγελιῶν ἐν τούτοις φησί τό ἐν τισι τῶν προρρήσεων, κατά τό πρόχειρον δοκεῖν, μή τέλος λαβεῖν τά ἐπαγγελθέντα· οἶόν ἐστιν, ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα παραθέσθαι, τό πρός τόν Ἰακώβ λεχθέν, «Γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου», καί τὰ περί τῆς διαμονῆς τῆς εἰς τήν βασιλείαν τοῦ σπέρματος Δαυίδ, ἅπερ ἐν τῷ προφανεῖ διήμαρτον τῆς ἐκβάσεως, κατά δέ τήν ἀκριβή θεωρίαν οὐδαμῶς. Τό μέν γάρ τοῦ Ἰακώβ διά τῆς τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπικρατείας καί τῆς εἰς Χριστόν ἀναγωγῆς πεπλήρωται, ὥσπερ καί αἱ πρός τόν Ἀβραάμ ἐπαγγελίαι (15Δ_460 > περί τῆς κατασχέσεως τῆς γῆς καί τῆς τῶν ἐθνῶν εὐλογίας. Τά δέ πρός Δαυίδ μόνως εἰς τόν Χριστόν ἀναφέρεται, Ὁμοίως δέ καί τὰ περί Σολομῶντος δοκοῦντα ἐν τῷ μδ' εἰρησθαι ψαλμῷ. Τάς οὖν ἐν τούτοις ἐξηγητικές ἀποδόσεις, τό ποικίλον ἐχούσας, πολυειδῆ ἐκάλεσε σοφίσματα, οὐχ ὡς παραλογιστικῶς τεχναζόμενα τήν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὡς σαφῶς ἀναπτύσσοντα τό ζητούμενον.

(Περί τοῦ Ἄσματος τῶν ἀσμάτων, ὅτι ἅγιον κατά τούς ἁγίους τούτους· Θεόδωρος γάρ ὁ Μοψουεστίας διέβαλεν αὐτό ἡλιθίως πάνυ).

«Τῶν συνθημάτων»: Συνθημάτων φησί τῶν συμβολικῶς γινομένων, ἃ ὑπέρ ἑαυτῶν, τουτέστιν ὑπέρ τοῦ οὕτως νοεῖσθαι αὐτά, ὡς τό φαινόμενον ἔχει καί τό γράμμα ψιλῶς ὑπαγορεύει· οὐ τυπωθῆναί φησιν, ἀλλά προκάλυμμα εἶναι καί τύπον τῶν βαθυτέρων νοήσεων καί ὑπολήψεων. Τοῦτο δέ φησιν, ὅτι τά σύμβολα οὐχ ὑπέρ ἑαυτῶν τά συνθήματα τά μυστικά ἐπενόησαν, ἀλλά διά τούς ἀναξίους, ἵνα μή, προκείμενα αὐτοῖς, εὐκαταφρόνητα δοκοίη.

«Τήν μέν ἀπόρρητον»: Τήν μέν ἀπόρρητον καί μυστικήν παράδοσιν τῆς Γραφῆς αὐτήν ἐπεξηγεῖται, καλῶν συμβολικήν, ἅτε διά συμβόλων χρησιμοδοτηθεῖσαν· ἀλλά καί τελεστικήν, ὡς τάς τελετάς τῶν μυστηρίων ἐν συμβόλοις παραδιδούσαν διά τῆς ἱερατικῆς παραδόσεως. Ταύτην δέ τήν ἀπόρρητον ἦτοι συμβολικήν φησιν ἔχειν συμπεπλεγμένην τῷ ρητῷ, τουτέστι τῷ ρηθῆναι ἐπιτετραμμένῳ συμβόλῳ, καί τό ἄρρητον, ἦτοι μυστικόν. Συνεσκίασται γάρ ἐν τῷ συμβόλῳ τό ἀληθές καί ἀδημοσίευτον, ὡς ἐν τῷ νομικῷ πάσχα τό ἀληθές, ὅπερ εἴρηται· «Τό Πάσχα ἡμῶν ὑπέρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός». Τό δέ δεύτερον μόριον τῆς θεολογικῆς παραδόσεως ἐμφανές ἐστί καί γνώριμον, οὐ μήν διά συμβόλων· ὅπερ καί φιλόσοφον καλεῖ καί ἀποδεικτικόν, οἶόν ἐστι τό τά ἠθικά καί φυσικά καί πρακτικά τῆς δημιουργίας παραδιδόν. Τοῦτο δέ τό ἐμφανεστερον ἔχει τινά πειθῶ, καί συνδεδεμένην (15Δ_462 > τήν ἀλήθειαν τοῖς λεγομένοις· κατά τοῦτο γάρ ἐστί καί ἀποδεικτικόν. Τό δέ συμβολικόν οὐκ ἔχει τό πείθειν, ἀλλ' ἐνέργειαν τινά θείαν ἀφανῆ καί δραστήριον, ἣτις μυστιριώδεις καί θεωρητικές ψυχάς διά τῶν μυστικῶν, ἦτοι συμβολικῶν, αἰνιγμάτων ἐνιδρύει, καί οἶονεῖ θεμελιοῖ εἰς Χριστόν, διά τῶν μή λόγῳ διδασκομένων μυστηρίων, ἀλλά σιγῇ καί ἀποκαλύψει ἐλλάμψεων Θεοῦ φωτίζει τόν νοῦν εἰς τάς τῶν ἀρρήτων μυστηρίων κατανοήσεις. Σημείωσαι δέ, ὡς διπλή ἐστί τῶν θεολόγων ἡ παράδοσις, καί πῶς, καί ποία ἐστί.

«Καί τήν μέν συμβολικήν»: Συμβολικήν καί τελεστικήν τήν διά συμβόλων τελουμένην, οἷα τά τῆς νομικῆς λατρείας, καί τὰ τῆς μυστικῆς τῆς παρ' ἡμῖν ἱεουργίας μυστήρια, εἰ καί μᾶλλον ὑψηλά τε καί πνευματικά τά ἡμέτερα. «Φιλόσοφον δέ καί ἀποδεικτικήν» τήν διά τῆς κατανοήσεως τῶν κτισμάτων, καί τινων θείων οἰκονομιῶν καί τῆς θεωρητικῆς ἐξηγήσεως τῶν περί Θεοῦ λεγομένων ἐν ταῖς Γραφαῖς συνισταμένην.

«Πείθει καί καταδεῖται»: Πείθει καί καταδεῖται, οἶονεῖ δεσμόν τίνα καί σφραγίδα ἐπιτίθησι τοῖς λεγομένοις τήν ἀλήθειαν, καί τό πιστόν τοῖς ἀκούουσι

δίδωσι. Τό δέ συμβολικόν διά τῶν τελουμένων προσοικειοῖ τῷ Θεῷ, πραγματικῇ ἔξει τε καί τυπώσει, ὅπερ καί «ἀδιδάκτους μυσταγωγίας» ἐκάλεσεν.

«Ἡ τῆς νομικῆς παραδόσεως»: Ὅτι οὐ μόνον ἡ νομική παράδοσις, ἀλλά καί ἡ τελετή τῶν καθ' ἡμᾶς μυστηρίων τῶν ἱερῶν ἐδεήθη συμβόλων. Καί οὐδέν θαυμαστόν, ὅπου καί οἱ ἄγγελοι δι' αἰνιγμάτων τά θεῖα μυστήρια προάγουσι. Καί αὐτός ὁ Κύριος ἐν παραβολαῖς φαίνεται θεολογῶν.

Τῆς τῶν θεολόγων παραδόσεως

ἡ μὲν ἀπόρρητος καί μυστική, ἥτις ἐστί ἡ δέ ἐμφανής καί γνώριμος, ἥτις ἐστί καί συμβολική καί τελεστική, καί φιλόσοφος καί ἀποδεικτική καί πιθανή. δραστική·

«Συμβόλων»: Φυσιολογία τήν αἰτίαν ἔχουσα, διά τί τά μὲν συμβολικά, τά δέ ἄχραντα τῆς Γραφῆς παραδέδοται.

(15Δ_464 > «Δι' αἰνιγμάτων»: Δι' αἰνιγμάτων, ὡς ὁ παρά τῷ Ζαχαρίᾳ ἄγγελος τά περί τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἰουσεδέκ καί τῆς στολῆς αὐτοῦ τυπῶν καί λέγων· καί παρά τῷ Δανιήλ ὁ Γαβριήλ τά περί Χριστοῦ διηγούμενος καί τά σύν αὐτῷ μυστικά ὑπαγορεύων, καί ἕτερα τοιαῦτα. «Θεουργά» δέ φησιν ἢ τά Θεόν ἀποτελοῦντα τόν μετέχοντα αὐτῶν, ἢ τά παρά Θεοῦ εἰργασμένα

«Διά τυπικῆς τραπεζώσεως»: Τραπεζώσιν φησι τά ἐν τῇ θεῖᾳ τραπέζῃ διά τοῦ ἀγίου ἄρτου καί τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τελούμενα μυστήρια. Σημείωσαι δέ, ὅτι καί ἡ παλαιά καί ἡ νέα Γραφή πολλά διά συμβόλων παραδίδωσι, καί διά τι.

[α'] «Τήν ἀνθρωπίνην ζωήν»: «Ἀμέριστον» οἶμαι εἰρηκέναι αὐτόν τήν ἀνθρωπίνην ζωήν καί «μεριστήν», τό μὲν διά τό τῆς ψυχῆς ἀμερές καί ἀσώματον, τό δέ διά τό τοῦ σώματος ποικίλον τε καί πολυμερές. Ὅρα δέ, πῶς θαυμασίως τά τῆς ψυχῆς παραδίδωσι. Τό μὲν γάρ αὐτῆς ἀμέριστόν φησιν, ὃ καί ἀπαθές καλεῖ· τοῦτο δέ ἐστί τό τῆς ψυχῆς ἀκραιφνέστατον καί αὐτό, ὡς ἄν τις εἴποι, τό ἄνθος, ὅπερ ἐστί ὁ νοῦς, ὁ καί τό λογικόν προχέων, καθ' ὃν νοῦν καί νοερά ἡ ψυχή, ἐν ᾧ περ νῶ τά ἀπλᾶ καί οἷον γυμνά συμβόλων χωρίς μυστήρια ἐπιστητῶς ἐποπτεύεται. Τό δέ αὐτῆς μεριστόν ἐστί, ὃ καί παθητικόν φησι, τοῦτο δέ ἐστί ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις, ἡ πρός τὰς αἰσθήσεις ἐνουμένη διά τοῦ πνεύματος τοῦ μέσου τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ἐν ᾧ πνεύματι ἐναπεστηριγμένα εἰσὶν αἱ τῆς αἰσθήσεως καί τῶν διανοήσεων τῶν διά τῆς σκέψεως γνωριζομένων δυνάμεις. Τοῦτο οὖν παθητικόν ἐστί τῆς ψυχῆς, ἅτε διά τῶν αἰσθήσεων εἰς προσπάθειαν ταύτης τῶν αἰσθητῶν καταφερομένης. Τοῦτο δέ τό μέρος, φέρε εἰπεῖν, τῆς ψυχῆς, ὡς ὁ νοῦς, οὐκ ἔστι καθαρόν, οὔτε ἐποπτεύσαι δύναται τά θεῖα καί ἐπιστητά καί νοητά ἀμέσως, ἀλλά δεῖται μέσου τινός παχύτερου, καθάπερ χειραγωγούντος αὐτό ἐπί τά ἀπλᾶ καί ἀμέριστα, ὅπερ ποιεῖ τά σύμβολα διά τῶν μεριστῶν, τουτέστι τῶν αἰσθητῶν καί φαινομένων ἐπί τά ἄρρητα ξεναγοῦν.

(15Δ_466 > [β'] «Καί τό μὲν ἀπαθές τῆς ψυχῆς»: Ἀπαθές τῆς ψυχῆς τό νοερόν, οὐχ ὡς πάντῃ ἀμέτοχον πάθους, ἀλλ' ὡς ἔξωθεν τοῦ πάσχειν οὐκ ἔχον τὰς ἀφορμάς, ὡς περ τό σῶμα πλείστοις ὑποπίπτον κακοῖς συμπτώμασι, ἅπερ ἡ ψυχή ἄνευ τῆς οἰκείας ἐκουσιότητος οὐχ ὑπομένει. Παθητικόν δέ αὐτῆς τό διά τῶν αἰσθήσεων ἀντιληπτικόν τῶν ἔξωθεν, ᾧ τινι συγγενές ἔφη τό διά συμβόλων σωματικῶς παραδίδοσθαι τά θεῖα, δι' ὧν πρός τήν τῶν ἀύλων ἀναγόμεθα θεάν.

[γ'] «θεολογίας σαφοῦς»: Ὅτι καί οἱ θεολογίας σαφοῦς καί γυμνῆς προκαλυμμάτων ἀκηκοότες, τύπους τινάς ἐν ἑαυτοῖς ἀναπλάττουσι πρός νόησιν τούς ἀκροωμένους χειραγωγούντες: «Ἄλλως» θεολογίας σαφοῦς, οἷον «ᾧ φησι Κύριος τῷ Ἀβραάμ, ἢ τῷ Μωϋσεῖ» καί, «Ἐἶπεν ὁ Κύριος» καί, «Ἐγένετο ὁ λόγος Κυρίου πρός τόν προφήτην», καί τά τοιαῦτα. «Σαφοῦς» δέ, ὡς οὐ διά συμβόλων τυπωτικῶν. Τύπον οὖν φησιν ἀναπλαττόμενον, ἦν ἐπινοοῦμεν ἐπί τοῖς τοιούτοις ρητοῖς εὐσεβῆ θεωρίαν καί τῇ θεῖᾳ φύσει κατάλληλον.

§ 2. [δ'] «Τύπον τινά προς τήν νόησιν»: Ὡσπερ ὅταν ἐκ δένδρων τάς ὑποστάσεις τῆς προσκυνητῆς Τριάδος παρίστησιν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, καί ἐξ ἄλλων οἱ λοιποὶ ἅγιοι. Τί καί ἡ τοῦ κόσμου δημιουργία τῶν ἀοράτων τοῦ Θεοῦ προβέβληται, τρόπον τινά συμβόλων τάξιν ἐπέχουσα.

[ε'] «Καθάπερ φησί Παῦλος»: Ὁ μὲν Ἀπόστολος οὕτω φησί· «Τά γάρ ἀόρατα αὐτόν, ἢ τε αἰδῖος αὐτοῦ δύναμις, ἐν τοῖς ποιήμασι καθορᾶται». Ὁ δέ Χριστός (τοῦτον γάρ, οἶμαι, καλεῖ τόν ἀληθῆ Λόγον) ὅταν λέγῃ· «Εἰ τά ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καί οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐάν εἶπω ὑμῖν τά ἐπουράνια, πιστεύσετε;», καί ὅσα τοιαῦτα.

[ς'] «Διό καί οἱ θεολόγοι»: «Πολιτικῶς μὲν καί ἐννόμως» τήν τῶν κατορθούντων ἀποδοχὴν καί εὐπάθειαν καί τῶν πλημμελούντων τήν κάκωσιν καί κατάκρισιν. «Καθαρτικούς δέ καί ἀχράντους» τάς νουθεσίας καί προφυλακτικὰς παραινέσεις. «Ἀνθρωπικῶς (15Δ_468 > δέ καί μέσως», οἷον τάς πεύσεις, ὡς τό· «Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;» καί τό, «Καταβάς ὄψομαι» καί τό, «Κύριος ἐξετάζει τόν δίκαιον καί τόν ἀσεβῆ». Ἄτινα καί μέσως ἔχουσι τῶν τε Θεῶν πρεπόντων καί τῶν πάντη ἀπεμφαίνειν δοκούντων, τουτέστι ὁμοιώσεως θηρίων καί ὑλῶν ἀψύχων. «Ὑπερκοσμίως δέ καί τελεσιουργικῶς» φησι τάς λόγῳ καί μόνῳ βουλήματι παραδοξοποιίας. «Νόμους δέ φαινομένους», ὡς ὅταν ἀπολογίας ἀξιοῖ τήν ἐν ἐρήμῳ βιασθεῖσαν παρθένον, καί τά ὅμοια. «Ἀφανεῖς δέ θεσμούς», οἷον, «Τόν Ἰακώβ ἠγάπησα, τόν δέ Ἡσαῦ ἐμίσησα», καί ἕτερα τοιαῦτα. (ζ') «Πολυτρόπως» δέ ἔφη ὁ πατήρ, διότι τά μὲν συμβολικῶς, τά δέ ἀχράντως καί ὑπερκοσμίως ἡ Γραφή παρεδέδωκε.

«Τά μὲν πολιτικῶς»: Τῆς φιλοσοφίας τό μὲν ἔστι πρακτικόν, τό δέ θεωρητικόν. Καί τοῦ μὲν πρακτικοῦ τό μὲν ἔστι κοινόν, ὃ καί πολιτικόν καλεῖται, οἷον τό νομοθετικόν, τό δέ ἴδιον, οἷον τό ἠθικόν. Μέσον δέ πρακτικοῦ τό οἰκονομητικόν. Τοῦ δέ θεωρητικοῦ τό μὲν ὠνόμασται φυσικόν, τό ἐν αἰσθητοῖς καί μεταβλητοῖς, ὃ καί κοσμολογικόν ἔστι, τό δέ ἐποπτικόν καί θεολογικόν, τό ἐν νοητοῖς καί αἰδίοις. Ταῦτα νῦν ἐξέθετο ἐν τούτοις. Μέσον δέ τοῦ θεωρητικοῦ τό ἐν αἰδίοις καί αἰσθητοῖς, ὅπερ ἔστιν ἀστρονομικόν καί μαθηματικόν, ὅπερ ἡ μὲν Γραφή οὐ λέγει, οἱ δέ Ἑβραῖοι ἐν τῷ Δευτερονομίῳ ἔχουσιν.

[η'] «Οὐ γάρ ἱστορίαν ψιλὴν»: Ὅτι τά συμβολικῶς, ἤτοι ἱστορικῶς, τῇ Γραφῇ εἰρημένα οὐχ ἱστορίαν ἔχει ψιλὴν, ἀλλὰ ζωτικὴν τελείωσιν. Ζωτικὴν δέ τελείωσιν λέγει τό σκοπὸν εἶναι τοῖς ἁγίοις διὰ τῶν Γραφῶν πρὸς τήν αἰώνιον ζωὴν τελειοῦσθαι τοὺς διδασκομένους. Ταῦτα δέ φησι, δεικνύς ἀναγκαίως τήν ἀναγωγὴν καί ἀλληγορίαν παραλαμβάνεσθαι.

«Ἱεροπρεπῶς διαβαίνειν»: Διαβαίνειν γράφεται καί διαβάλλειν, (15Δ_470 > ὃ ἔστιν εἰσβαλεῖν καί εἰσελθεῖν, εἴσω τε γενέσθαι τοῦ πράγματος· οὕτω φησί καί Διογενιανός.

«Τά ὑπερούσια φῶτα»: Ὑπερούσια φῶτα καί νοητά καί θεῖα, τήν πανάχραντον καί παναγίαν Τριάδα φησί, νοητοὺς δέ ἀγγέλους τοὺς ὑπεραναβεβηκότας. Τήν δέ διαφορὰν τούτων περατεθείκαμεν ἐν τῷ «Περὶ θείων ὀνομάτων» τελείως.

«Κατὰ τῶν νοητῶν αὐτοῦ προνοιῶν»: Ἐπὶ μὲν προνοιῶν, ὡς τό ἐν Εὐαγγελίοις, «Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τήν γῆν», λόγων δέ, ὡς παρά τῷ Ἱερεμίᾳ· «Οὐχ οὕτως οἱ λόγοι μου ὡσπερ πῦρ, λέγει Κύριος;». Τήν τοῦ πυρός οὖν εἰκόνα δηλονότι ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἄλλως δεῖ ἐκλαβεῖν, καί ἄλλως ἐπὶ τῶν νοητῶν, ἀγγέλων δηλονότι καί προνοιῶν Θεοῦ καί λόγων.

«Καί τήν μὲν κατ' αἰτίαν»: Τήν τοῦ πυρός εἰκόνα κατ' αἰτίαν, δηλαδή ἐπὶ τῶν λογίων Κυρίου· τήν δέ καθ' ὑπαρξιν ἐπὶ Θεοῦ, τήν δέ κατὰ μέθεξιν ἐπὶ τῶν ἀγγέλων. Τό δέ καθ' ὑπαρξιν τοῦ κατὰ μέθεξιν διαφέρει ἐν τούτοις· τό μὲν γάρ δηλοῖ οὐσίαν

καθ' ἑαυτήν οὖσαν καί ἐπέισακτον ἔχουσιν τό θεοειδές, ὡσπερ ἐπί τῶν ἀγγέλων· τό δέ καθ' ὑπαρξιν πρᾶγμα ἢ Λόγιον θεῖον, τουτέστιν ἐκ Θεοῦ προαχθέν.

«Ὡς ἡ κατ' αὐτά θεωρία»: Ὅτι πρός τά ὑποκείμενα καί οἱ τύποι νοοοῦνται, κᾶν οἱ αὐτοὶ ὦσιν.

«Ὑφ' ὑμῶν ζήτησιν»: Ἦλθεν εἰς ἐρώτησιν καί τό τῶν Παροιμιῶν πρόβλημα, καί φησι περί δυνάμεως τροφῆς.

«Τήν δέ ὑγρᾶν»: Σημείωσαι ὅτι τό πίνειν «ὑγρᾶν τροφήν» ἐκάλεσε.

«Κρατῆρ περιφερῆς»: Θεωρία τοῦ κρατῆρος καί τῆς αὐτοῦ περιφερείας.

«Ἀνάρχου καί ἀτελευτήτου»: Ἄναρχόν φησι τοῦ Θεοῦ τήν πρόνοιαν, οὐχ ὅτι τῶν ὄντων ὡς συνάρχων προενόει κατά τούς ἀφραίνοντας καί λέγοντας, Ἄμα Θεός, ἅμα πάντα, ἀλλ' ὅτι καί (15Δ_472 > πρὶν ἢ πραχθῆναι τά ὄντα ἐν ταῖς ιδέαις, ἦτοι παραδείγμασι τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ἐν ταῖς αἰδίαις αὐτοῦ νοήσεσιν (ἄς προορισμούς ὀνομάζουσιν τόν θεῖον Παῦλον ἐν τῷ «Περί θείων ὀνομάτων» ἔφημεν), καθ' ἃς ιδέας καί νοήσεις τοῦ Θεοῦ τά μέλλοντα παράγεσθαι προεπετύπωτο, καί ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἀνάρχως προὑπῆρχε πάσης κτίσεως. Προνοίας γάρ θείας ἦν, ἦτοι προεννοήσεως, τό βούλεσθαι παραγαγεῖν κτίσιν τήν ἀπολαύσουσαν τῆς προνοητικῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. Κατά τοῦτο οὖν καί ἀτελευτήτος ἡ πρόνοια λέγεται εἰς τούς ἀθανάτους ἀγγέλους καί τούς ἀπαθανατισσομένους ἡμᾶς, καί τά δι' ἡμᾶς ἀγαθὰ ἔσομένη.

«Οἰκοδομοῦσα δέ καί ἡ σοφία»: Τί ἐστι τό «οἰκοδομεῖν τήν σοφίαν ἑαυτῇ οἶκον», καί ἐν αὐτῇ ἐτοιμάζειν ἃ ἔφη, καί ἔξω εἶναι αὐτοῦ, καί ἐν αὐτῷ.

«Καί ἐν τῷ παντί γίγνεται»: Περί τούτου εἴρηται καί ἐν τῷ «Περί θείων ὀνομάτων», πῶς ἐστῶς καί κινούμενος. Σημειωτέον δέ ὅτι πρόνοιαν τόν Θεόν φησιν.

«Ἐν τῷ αὐτῷ καθ' ὑπεροχήν»: Καί ἐν τούτοις τό «καθ' ὑπεροχήν» πρός τό μή κατά στέρησιν καί ἀνυπαρξίαν λαβεῖν ἡμᾶς τά προκείμενα, εἴληπται.

«Καί ἐστηκώς»: Ἐνταῦθα δοκεῖ μοι σαφηνίζειν, τί ἐστία, τουτέστιν ἡ ὡς ἔστι διαμονή, ἀπό τοῦ ἐστί παρηγμένου τοῦ ὀνόματος τῆς «ἐστίας».

«Καί οὐδαμῶς ἔξω αὐτοῦ»: Ἐπειδή τό μέν ἐστῶς ἐπί τῆς κατά τό ἀναλλοίωτον μονιμότητος ἔλαβε, τό δέ κινούμενος ἐπί τῆς εἰς τά ὄντα προνοίας, ἐφ' ἑκατέρου τούτων νοεῖν ἡμᾶς χρή καί προσεπάγειν τό «καθόλου», ἵνα ἢ τοιοῦτον τό λεγόμενον οὔτε ἐστῶς καθόλου, ὡς μή κινεῖσθαι προνοητικῶς, οὔτε κινούμενος καθόλου, ὡς τῆς οἰκείας μεθίστασθαι μονιμότητος. «Ἄλλως· Ὅτι τό 'αἰεὶ ἐστάναι καί κινεῖσθαι' περί Θεοῦ λεγόμενον τήν ἐν τῇ μονιμότητι προνοητικῆν αὐτοῦ ἐνέργειαν δηλοῖ. Τό δέ 'μηδέ ἐστάναι μηδέ κινεῖσθαι' τήν ἐν τῷ προνοεῖν αὐτοῦ μονήν παρίστησι. Πάντα δέ τά ἐνταῦθα ἐν τῷ «Περί θείων ὀνομάτων» πολλάκις διεληλύθαμεν.

(15Δ_474 > § 4. «Τήν μέν οὖν στερεάν τροφήν»: Τίς ἡ στερεά τροφή, καί τίς ἡ ὑγρά· καί ὅτι στερά τροφή ἐστίν ἡ μόνιμος τελειότης.

«Καί δυνατήν καί ἐνιαίαν»: Ἐνιαίαν καί ἀδιαίρετον γνῶσιν φησι τό ἐν τοῖς περί Θεοῦ λόγοις μή πρός τάς ὑλικὰς ἐννοίας καταμερίζεσθαι τόν νοῦν, ἀλλά μονοτρόπως τό ὑπέρ φύσιν καί ἀνεξιχνίαστον τῆς θείας φύσεως λογίζεσθαι τόν τά αἰσθητήρια τοῦ ἐντός ἀνθρώπου γεγυμνασμένα ἔχοντα.

«Καί μεριστῶν»: Κατά κοινῶς τό σύνθεμα φέρειν οἶομαι τῆς διαχυτικῆς, καί τά ἐξῆς.

«Χειραγωγούσης»: Οὐχ ἐνί γάρ τρόπῳ, ἀλλά πολυειδεῖ καί ποικίλῳ τούς διδασκομένους ἐπί τό τέλειον τῆς θεογνωσίας ἄγεσθαι ἴσμεν.

(Διά τί δρόσω καί ὕδατι καί γάλακτι καί οἴνω καί μέλιτι τά θεῖα παρεικάζεται λόγια, καί τίς ἡ ἐκάστου τούτων δύναμις).

«Δωρεΐται τοῖς προσιούσι»: Τί δηλοῖ τά σύμβολα.

«Τό ἀληθῶς εὐωχεῖν»: Σημειῶσαι, ὅτι τό τῆς εὐωχίας ὄνομα ὁ πατήρ εἰς τό «εὖ ἔχειν» ἐτυμολογεῖ.

«Ζωοποιός ἅμα καί κουροτρόφος»: Τό τρέφειν νεανίας ἀγαθούς. Ἐξ Ὀμήρου δέ τοῦτο· 'κόρος' γάρ ὁ νεανίας, καί κατά πλεονασμόν τοῦ 'κοῦρος', ὅθεν καί 'κουροτρόφος'.

§ 5. «Θεός μεθύειν λέγεται»: Σημειῶσαι πῶς μεθύειν λέγεται ὁ Θεός, καί ἐκ τίνος καί τίς ἡ ἐφ' ἡμῶν μέθη, καί πῶς λέγεται ἐπί Θεοῦ ἔκστασις.

«Ἐπὲρ τό νοεῖν ὦν»: Ὅτι ὁ Θεός καί ὑπὲρ τό νοεῖν ἐστί, καί ὑπὲρ τό νοεῖσθαι, καί ὑπὲρ τό εἶναι.

«Μεμεθυμένος ἅμα»: Σημειῶσαι ἐν συντόμῳ, πῶς μεμεθυμένος καί ἐξεστηκῶς λέγεται ὁ Θεός.

«Κατά τόν αὐτόν ἐκληψόμεθα»: Τίνα τά λεγόμενα δεῖπνα, ἤτοι συμπόσια, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

«Τὴν ἀνάκλισην»: Τίς ἡ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀνάκλισις; ὅτι ἀνάπαυσις καί ἀβλαβῆς ζωὴ, καί τά ἐξῆς.

«Καθ' ἣν εὐφροσύνην»: Τὴν εὐφροσύνην, ἤτοι τό εὐφρονεῖν (15Δ_476 > (τοῦτο γάρ ἐστὶν εὐφροσύνη), τόν Ἰησοῦν εἰκότως λέγει.

§ 6. «Καί τόν εὐφημούμενον ὕπνον»: Πῶς ἔλαβεν ἐπί Θεοῦ ὕπνον καί ἐγρήγορσιν.

«Τὴν συμβολικὴν θεολογίαν»: Σημειῶσαι τί περιέχει ἡ «Συμβολικὴ θεολογία». Διεξοδικώτερον δέ, τουτέστι πλατύτερον, διήρθωται καί διατετύπεται.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Ι'

Ἡ μὲν ἐπιστολὴ ἀξία τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης τῆς ἱερᾶς, καί τόν μαθητοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τὴν χάριν ἀπαγγέλλουσα. Ἔστι δέ συμβαλεῖν ἐκ τῆς πρὸς τόν ἅγιον Πολύκαρτον ζ' οὔσης, εἶναι τόν μέγαν Διονύσιον, ὅτε ταῦτα ἔγραψεν, ἐτῶν περί που ἐνενήκοντα. Ἐν μὲν γάρ τῇ πρὸς τόν ἅγιον Πολύκαρπον φησιν, ἐν τῇ κατ' Αἴγυπτον Ἠλιουπόλει διάγων, θεάσασθαι τὴν παρά φύσιν γενομένην ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου ἐν τῷ σωτηρίῳ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ γέγονε τῷ ιη' ἔτει τῆς Τιβερίου βασιλείας τῷ γάρ ιε' ἔτει αὐτοῦ ἠρξάτο τοῦ κηρύγματος ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὡς ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν δηλοῦται Εὐαγγελίῳ. Τρία δέ ἔτη μετ' ὀλίγων μηνῶν κηρύξας, ἐκὼν πάσχει ὁ Κύριος καί Θεός ἡμῶν, ὡς εἶναι Τιβερίου ιη' ἔτος. Ἐβασίλευσε δέ Τιβέριος ἀμφὶ τά κγ' ἔτη, ὡς εἶναι ἀπὸ τοῦ σωτηρίου πάθους ἕως τελευτῆς Τιβερίου σχεδόν ἔτι ἕξ. Ἐξωρίσθη δέ ὁ ἅγιος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ, ἣτις ἐστὶ μία τῶν Κυκλάδων, περί τό τελευταῖον ἔτος τῆς Δομετιανοῦ βασιλείας. Ἐβασίλευσε δέ οὗτος ἔτη ιε' καί μῆνας ε'. Συνάγονται δέ ἀπὸ τοῦ ιη' ἔτους Τιβερίου, ὅτε ἡ ἔκλειψις, ἕως τῆς τελευτῆς Δομετιανοῦ ἔτη ξδ' περί που καί μῆνας ζ'. Ὑποθώμεθα δέ καί τόν θεῖον Διονύσιον, ὅτε τά ἐπί τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου εἶδεν, εἶναι κε' ἐτῶν, ἄτε οἶμαι, καί ἔτι ἀναγινώσκοντα, ὡς εἶναι τά πάντα ἀμφὶ τά ἐνενήκοντα ἔτη. Μέμνηται δέ τῆς ἐπί Δομετιανοῦ ἐξορίας τοῦ ἀγιωτάτου Ἰωάννου, καί Εἰρηναῖος ἐν τρίτῳ καί πέμπτῳ τῶν «Κατὰ αἰρέσεων», ἔνθα καί τόν χρόνον (15Δ_478 > ἐσημειώσατο, καί Κλήμης ὁ Ἀλεξάνδρεϋς, ἐν τῷ λόγῳ τῷ περί, «Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος».

«Οὐδέ γάρ ἐν τοῖς αἰῶσι»: Σημειῶσαι, ὅτι οὐχ ὁ Θεός αἴτιος τοῦ ἀφορισμοῦ τοῖς ἀμαρτωλοῖς τῆς ἐν ἀριστερᾷ στάσεως, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς αἴτιοι τούτων οἱ ἀμαρτωλοὶ, παντελῶς ἑαυτοὺς ἀφορίσαντες τοῦ Θεοῦ.

«Καί θεωνυμία»: Θεωνυμίαν φησίν ἢ τό πάντοτε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πάντα πράττειν αὐτούς, ἢ ὅταν τοὺς ἀπό τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τοῦ Χριστοῦ, ὀνομαζομένους, κατ' αὐτόν πολιτεύεσθαι ὑπάρχη, καί αὐτούς λεγομένους θεούς.

«Τοῦ Εὐαγγελίου τόν ἥλιον»: Τόν τοῦ Εὐαγγελίου ἥλιον τοῦτον τόν θεῖον Ἰωάννην ὀνομάζει δικαίως. Φησίν οὖν· Ὅτι ἐγώ, εἰκότως αἰτιώμενος καί μεμφόμενος τοὺς νομίζοντάς σε τόν τοῦ Εὐαγγελίου ἥλιον περιορίζειν ἐν τόπῳ, εὔχομαι ὅμως ἀνανήψαι καί προσδραμεῖν σοι, ἵνα σωθῶσι φωτισθέντες. Ὡσπερ γάρ μέμνηεν ὁ οἰόμενος τόν ἥλιον τοῦτον περικλείειν τόπῳ, οὕτω καί οὗτοι μεμήνασι, νομίζοντες τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου σου περιορίζειν σὺν σοί ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ.

«Ἡμᾶς δέ οὐδέ τούναντίον»: Ἀντί τοῦ, οὐδέ τό πορρωτέρῳ σε γενέσθαι. Σημείωσαι δέ ὅτι καί προεφήτευσεν ὁ μέγας Διονύσιος, σαφῶς εἰπὼν ἐκ Θεοῦ ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ, ὡς καί τῷ ἀγίῳ Ἰωάννῃ, ὅτι εἴσω βραχυτάτου χρόνου ἀνακληθήσεται τῆς ἐν Πάτμῳ ἐξορίας, ὃ δὴ καί γέγονεν. Ὡς γάρ ἔφημεν, πρὸς βραχέος περί τό τελευταῖον ἔτος τῆς Δομετιανοῦ βασιλείας εἰς τήν Πάτμον ἐφυγαδεύθη, διωγμὸν κινήσαντος τοῦ Δομετιανοῦ· εἶτα περί τήν τελευταίαν τοῦ βασιλέως ὀρᾷ τήν θείαν Ἀποκάλυψιν ὁ μέγιστος οὗτος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.